

KIRÁLY P.: ORSZÁGOS ERDÉSZI EGYSÜLT TÖRTÉNET

KIRÁLY PÁL

**AZ
ORSZÁGOS
ERDÉSZETI
EGYESÜLET
TÖRTÉNETE**

1866 - 1966.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET TÖRTÉNETE

1866 - 1966.

Irta :

Király Pál

Lektorálta :

Dr. Madas András

Dr. Pintér Ferenc

Riedl Gyula

Készült az MTESZ Házi Nyomdájában

2000 példányban

Táskasz.: 2555.

Felelős kiadó: Fekete Gyula

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
1866. december 9.	2
I. <u>Az Országos Erdészeti Egyesület megalakulásának</u> <u>történelmi előzményei</u>	
A politikai helyzet a XIX. század közepén	4
A magyar erdőgazdaság helyzete a	
XIX. század közepén	6
Az első magyarországi erdészegyesület az	
Ungarischer Forstverein	11
Magyar nemzeti mozgalom az Ungarischer	
Forstverein-en belül	13
Az Országos Erdészeti Egyesület megalakulása	15
II. <u>Az Egyesület működése a megalakulástól a századfordulóig</u>	
A politikai és gazdasági helyzet az 1867-es	
kiegyezés után	19
Az erdőgazdaság helyzete a kiegyezés után	22
Az Egyesület előtt álló feladatok	23
Az alsófoku erdészsképzés megteremtése	23
A magyar erdészeti szakirodalom megteremtése	26
Ismeretterjesztő és "ponyva" kiadványok	31
A magyar erdőgazdaság szervezeti kiépítése	35
Az 1879. évi erdőtörvény létrehozása	37
Az Egyesület belső élete a századfordulóig	40
Szervezeti élet	40
Taglétszám	41
Vagyoni helyzet, székházépítés	42
Egyesületi muzeum	44
Közygylések	45

Választmányi ülések, tisztviselők	48
Szociális tevékenység	49

III. Az Egyesület története a századfordulótól az

I. világháboru végéig

A magyar gazdaságpolitikai helyzet a századforduló körül	51
Az erdőgazdaság helyzete a századforduló körül	55
Az Egyesület gazdasági irányu tevékenysége az első világháboru előtt	
Harc a belterjes erdőgazdaságért	57
Az erdőfeltárás, a belterjesség első lépése	61
Az erdőművelés problémája	66
A szociális kérdés előtérbe nyomulása	69
A termelési és szociális problémák összefonódása és elmélyülése	75
Egyesületi törekvések szociális kérdés orvoslására	79
Szakiskolák reformja	83
Irodalmi tevékenység	86
Vidéki erdészeti egyesületek megalakulása	88
Külföldi tanulmányutak	89
Az 1904. évi boszniai tanulmányut	89
Az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület magyarországi tanulmányutja	92
Az ausztriai tanulmányut 1913-ban	95
Az erdőtörvény revíziója	98
A természetvédelem gondolata	98
Az Egyesület belső élete	100
Sodrás a háboru felé	101
Magyarország és az I. világháboru	103

Az erdőgazdasági termelés a háború alatt	104
Egyesületi élet a háború alatt	106
Az Egyesület működése az 1918-as polgári demokratikus forradalom és a Tanácsköztársaság ideje alatt	108
A földbirtokreform	110
Bedő Albert halála. Egy történelmi korszak vége	113

IV. Az Egyesület története a két világháború között, 1920-1945.

Gazdasági helyzetünk a háború után	116
Trianon erdőgazdasági kihatása	118
A fahiány és ami belőle következett	121
A gazdasági világválság évei, 1929-1933	123
Az általános gazdasági helyzet	123
Az erdőgazdaság általános helyzete	124
A válság utáni fellendülés	128
A II. Erdészeti Világkongresszus Magyarországon	130
A magyar erdőgazdaság a háború előestéjén (1938 - 1941)	131
Magyarország és a II. világháború	134
A háború erdészeti kihatásai	135
Hanyatlás az egyesületi életben az I. világháború után	136
A kibontakozás keresése. Kaán Károly	139
Erdőt az Alföldre !	148
Új erdőtörvényt !	149
Az erdőbirtokosok egyesületi térhódítása	152
Az Egyesület belső élete a háború után	157
Vidéki erdészeti egyesületek megalakulása	160
Törekvések az Egyesület talpraállítására	161
Biró Zoltán fellépése	163

Egyesületi munka a világválság éveiben	165
A hazai termelés problémái	169
Egy példa : a román faüzlet	172
A hazai faipar védelme	175
Az Egyesület bekapcsolódása a fakereskedelembé	178
A termelés és a forgalom alakulása	180
A vidéki erdészeti egyesületek életéből	183
A válság utáni fellendülés az egyesületi életben	184
Az új erdőtörvény létrehozása	188
Törekvések az erdészeti és vadászati irányítás egységesítésére	193
Az Egyesület az erdészeti személyzet védelmében	194
Az altiszti kar védelme	198
A szakoktatás fejlesztése	200
Az Egyesület az országrészek visszacsatolásának időszakában (1938 - 1941)	202
Ismét égető fahiány	202
A szervezeti élet eseményei	203
A haladó erők kísérlete az Egyesület átalakítására. Farkas Jenő	205
Bíró Zoltán ellenszegül	208
Az Egyesület élete a II. világháború idején	210
Az Egyesület : hivatalos érdekképviselő	210
A szervezeti élet eseményei	214
Az Egyesület békét kíván	215
Erdészeti Zsebnaptár	215
Az utolsó háborús év	217

V.	<u>Az Egyesület működése a II. világháború után</u>	
	<u>(1945 - 1966)</u>	
	Gazdasági életünk fejlődése a felszabadulás után	218
	A magyar erdészeti fejlődés a felszabadulás után	220
	Az erdők államosítása	220
	Erdőgazdaságunk az újjáépítés éveiben	221
	Az államerdészeti szervezet kiépítése	223
	A szófiai erdőgazdasági kongresszus	225
	Utkeresés a szervezeti forma területén	227
	Az Országos Erdészeti Főigazgatóság alapítása	228
	Erdőgazdasági politikánk és annak eredményei	229
	Erdőművelés	231
	Erdőhasználat	234
	Vadászat	235
	Erdőrendezés	236
	Erdészeti tudományok	236
	Műszaki fejlesztés, szakmunkásképzés	238
	Szakoktatás	240
	Szakirodalom	241
	Fafeldolgozás, értékesítés	246
	Új erdőtörvény	249
	Összefoglalás	250
	Az Egyesület története a felszabadulás után	251
	Az Egyesület életrekelte	252
	Újra megjelenik az Erdészeti Lapok	255
	Új tagsági összetétel	256
	A Műszaki és Természettudományi Egyesületek	
	megalakulása	257
	Az iránykeresés kora	259
	Az intenzív egyesületi élet kialakulása	261
	Szervezett kapcsolat az Erdészeti	
	Főigazgatósággal	262

A technikai, anyagi és politikai feltételek megteremtése	263
Az Egyesület időszertű feladatai, funkciói	265
Az Egyesület korszerű szervezetének kialakítása	267
A központi bizottságok tevékenysége	269
"AZ ERDŐ" Szerkesztőbizottsága	269
Szervezési Bizottság	270
Műszaki Fejlesztési Bizottság	270
Oktatási Bizottság	270
Külügyi Bizottság	272
Film Bizottság	273
Számvizsgáló Bizottság	273
Fegyelmi Bizottság	
A szakosztályok munkája	275
Közgyűlések	279
A központi szervezés egyéb tevékenysége	281
Kaán Károly emlékezete	282
A társadalmi munka elismerése	283
Bedő-díj alapítása	284
Bedő-díjasok, 1957-1965	285
Utószó	287
Függelék	
Időrendi áttekintés	291
Az Egyesület közgyűlésének színhelye	296

B e v e z e t é s

E tanulmány megjelenésére az alkalmat az Országos Erdészeti Egyesület fennállásának 1966-ban bekövetkezett századik évfordulója adta.

Az Országos Erdészeti Egyesület Magyarország egyik legrégebbi társadalmi egyesülete. Fontos szerepe volt az ország erdőgazdaságának kifejlesztésében, a mai hazai erdőkultúra megteremtésében. Működése gazdaság-politikai rendszerek láncolatán húzódik végig, mindenkor alkalmazkodva egy-egy történelmi korszak gazdasági-társadalmi problémáihoz. Élete összefonódott a magyar erdőgazdaság életével, így története kicsiben az egész magyar erdőgazdaság utóbbi száz évének a története.

Az Egyesület vezetősége a száz éves történet megírásával kívánt emléket állítani mindazoknak, akik az elmúlt évszázad alatt az Egyesület tagjai közé sorakozva dolgoztak a magyar erdőszet felvirágoztatásán.

Ismert szakírók, neves erdőgazdasági politikusok mellett egyformán részese ennek a történetnek az a sok ezer egyszerű egyesületi tag, akinek nevét nem jegyezte fel külön a történelem. Ők az igazi megteremtői és formálói ennek a száz éves történetnek. Önzetlen, áldozatos, sokszor reménytelen munkásságukért ez uton kívánja kifejezésre juttatni megbecsülését és háláját az utókor.

Különböző kerekasztali évfordulók alkalmából már korábban is születtek visszaemlékezések az Egyesület történetéről. Ezek a munkák az egyes események időrendi elbeszélésére törekedtek. Jelen munka az eddigiektől eltérni kívánt annyiban, hogy az egyes események gazdasági-társadalmi-politikai okainak feltárására igyekezett helyezni a hangsúlyt. Az események kiválasztásánál és értékelésénél az irányelv a társadalmi fejlődés gondolata volt, vagyis az, hogy az egyesületi élet egy-egy története mennyiben szolgálta vagy akadályozta a társadalmi haladás ügyét.

E szempont fényénél sok csillogónak tűnő esemény közönbössé halványult. E törekvés eredményeként kellett az egyes korszakok tárgyalása során az általános gazdaságpolitikai helyzetet vázolni és az egyesületi eseményeket e háttér mozgató erőivel kapcsolatba hozni.

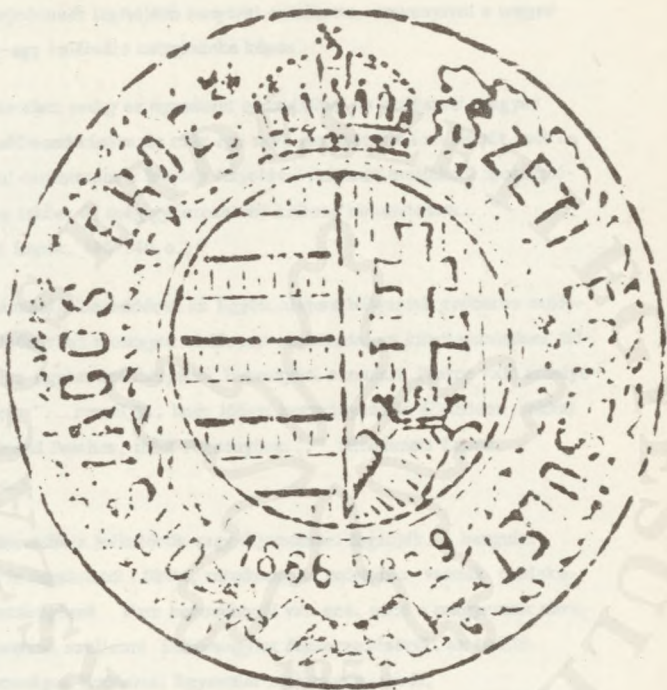
Megnehezítette a munkát az a körülmény, hogy a magyar erdőgazdaság kapitalista fejlődésének egységes, korszerű feldolgozása hiányzik. A munka megírásánál felhasználásra került az Egyesület Erdészettörténeti Szakosztálya részéről Kolossváry Szabolcsné, Dr. Ágfalvi Imre, Dr. Csöre Pál és Dr. Reuter Camillo tárggyal kapcsolatos korábbi adagyűjtése az "Erdészeti Lapok" c. folyóirat 1862-1950. évfolyamai "Az Erdő" c. folyóirat 1952-1965. évfolyamai. Az általános gazdaság-történeti részek megírásához alapvető munkát jelentettek a budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem "Magyar gazdaságtörténet" c. egyetemi jegyzeteinek kötetei (1957-1962. közötti különböző évszámú kiadások Pach Zsigmond Pál, Berend T. Iván és Sándor Pál tollából). A téma iránt részletesebben érdeklődők e forrásokban találhatnak bőségebb anyagot az Egyesület történetére vonatkozóan.

1866. december 9.

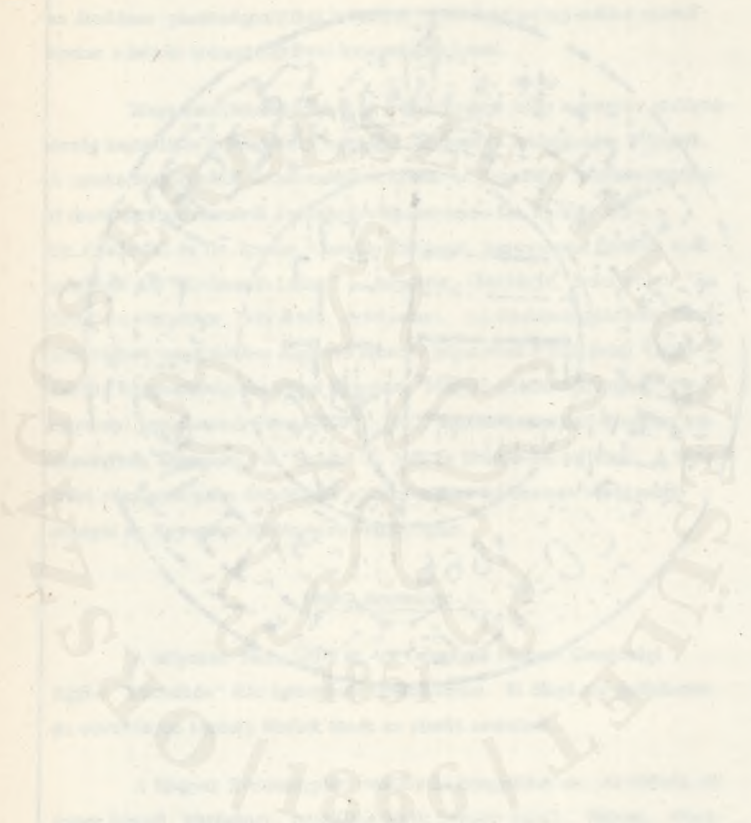
A helyszín: Pest, Üllői ut, az Országos Magyar Gazdasági Egylet "Köztelkén" álló épületének tanácsterme. 43 főnyi kis gyülekezet, az emelvényen komoly férfiak ülnek az elnöki asztalnál.

A Magyar Erdészegylet rendkívüli közgyűlése ez. Az előadó, aki éppen beszél, középkori, szakállas férfi: Divald Adolf. Vékony, finom kissé sápadt arcát most az izgalom áthéviti. Az Erdészegylet eddigi működését vázolja.

"...Tizenöt évi főnnállása folytában az egyesület német-ajku erdésziskolák alapítása körül fáradozott s a tagok évi járulékaiból folyt eddigi

Az Egyesület első pecsétje

Aszénvölgyi erdőgazdaság

összes jövedelem legnagyobb részét oly folyóirat fönntartására fordította, melyet a német irodalom sem fogadott el gyöngyének s mely annak belbecsét és terjedelmét legfeljebb annyival emelhette, amennyivel a tenger színét egy-egy beléhulló csöppecske képes.

Az alatt pedig az egyesület pénztárából az erdészeti magyar irodalom előmozdítására de még egy árva garasocska sem került, sőt ha feladatomból tarthatnám a feledés fátyolával letakart multakról megemlékezni, még többet és még gyászosabbat kellene eimondanom..."
(Erdészeti Lapok, 1867.40.o.)

Javasolja beszédében az Egylet alapszabályainak gyökeres módosítását, elsősorban a magyar erdészeti szakirodalom kifejlesztésének felvételét és az Egylet székhelyének Pozsonyból azonnali Pestre való áthelyezését, mert "...reméljük, hogy idővel kormányunk is állandóan sokkal közelebb leend Pesthez, mint Pozsonyhoz..." (Erdészeti Lapok, 1867. 43.o.).

Beszédét a jelenlévők nagy éljenzéssel fogadják. A hangulat egyébként is izgalomtól fűtött, mindannyian tudatában vannak cselekedetük jelentőségének. Nem kevesebbről van szó, mint a magyarnak nevezett, de osztrák szellemű Erdészegylet átszervezéséről, az önálló magyar Országos Erdészeti Egyesület megeremtéséről.

Az új egyesület másnap, december 10-én tartott első rendes közgyűlése az Alapszabályzatot jóváhagyta.

I.

Az Országos Erdészeti Egyesület megalakulásának
történelmi előzményei.

A politikai helyzet a XIX. század közepén.

A virágzó magyar középkort és nemzeti önállóságot derékbatörő 150 éves török uralmat a kialakuló középeurópai Habsburg-birodalom befolyása váltotta fel Magyarországon. A nagyhatalmi tervek szövő Habsburg-uralom a legyengült Magyarországot minden tekintetben uralma alá hajtotta és nemzeti önállóságát lényegileg megszüntette. Ez volt a társadalmi fejlődés megrekedésének, a középkori feudális viszonyok konzerválásának legfontosabb oka.

Az országot azonban az osztrák elnyomás nem tudta légmentesen elzárni a világtól és ezért - habár Nyugat-Európához képest egy félévszázados dőltolódással - de a XIX. század elején a gazdasági-társadalmi fejlődés hazánkban is újra megindult. Kezdet kibontakozni a gyenge hazai kapitalizmus és nyomában a társadalmi problémákat új formában felvető munkásosztály.

A magyarság politikai érzékét, éber szabadságvágyát a hosszú idegen uralom nem volt képes eltorlaszolni. Kezdetben az önálló magyar nemzeti irodalom létrehozásáért megindított reform-mozgalom élesztette fel a maga frissességében a nemzeti önállóság gondolatát. Ez azután gyorsan áthelyeződött valódi, társadalmi-politikai alapjaira.

A XIX. század közepére az ország a robbanásig tulfutott kazánhoz volt hasonló, melyet a társadalmi és gazdasági fejlődés szükségszerűségének felismerése, a kibontakozni, a feudális megkötöttségektől szabadulni akaró magyar kapitalizmus erői és a nemzeti függetlenség ki-

vásának ügye hevített. A polgári átalakulás vágya az egész korabeli magyar társadalmat áthatotta.

Európa az 1840-es évektől kezdve forradalmi válság felé haladt. A nyugati államokban a fennálló rendszerek keretei szűknek bizonyultak az ipari fejlődéssel megjelenő új erők: az ipari burzsoázia és a munkásosztály számára. Kelet- és Közép-Európában a megmerevedett feudalizmus állott a termelőerők útjában. Erre az ellentétekre szaggatott Európára 1845-ben évekig tartó éhínség zúdult, 1847-ben pedig gazdasági válság következett. A társadalmi, gazdasági és kormányzati válság talaján 1848-ban a forradalmak sorozata zúdult végig Európán és hazánkban is kirobbantotta a polgári forradalmat. A forradalomra kettős feladat hárult: a társadalmi átalakítás mellett a nemzeti függetlenség kivívását is el kellett volna végeznie.

Az eredmény ismeretes: az európaszerte feltűlkerekedő reakció a magára maradt magyar forradalmat is elfojtotta.

Azokat a problémákat azonban, melyeket az 1848-as forradalmak felvetettek, csak ideig-óráig lehetett elodáztatni. A történelmi fejlődés fő irányvonalát felismerni nem akaró Bach-korszak az osztrák birodalom elerőtlenedéséhez vezetett. A nyugateurópai terveit már korábban elejteni kényszerülő Ausztria ezen idő alatt állandó rázkódtatásnak volt kitéve és 1859-66 között itáliai és németországi hatalmi helyzetét is elvesztette. Ha nagyhatalmi helyzetét és tökéletes fejlődésének viszonylag gyors lehetőségét meg kívánta tartani, nem maradt más hátra, mint utolsó jelentékeny alárendeltjét, Magyarországot egyezkedéssel a maga oldalán megőrizni. Így jött létre az 1867 évi úgynevezett kiegyezés, mely Magyarországot továbbra is a soknemzetiségű Habsburgbirodalom keretein belül tartotta.

Mint látható, a magyarság szorult helyzetének bizonyos mérvű tágitását az általános európai helyzet alakulása tette lehetővé, természetesen nem nélkülözve a nemzeti erők belső erőfeszítéseit sem.

A magyar társadalmi-gazdasági élet fejlődése eddig is és ezután is csak a roppant nagybirtokok fennállása és az Ausztriától való állami függőség által szabott korlátok között mehetett végbe. Ez a két körülmény a magyar gazdasági és politikai fejlődésnek egészen sajátos jelleget adott.

A magyar erdőgazdaság helyzete a XIX. század közepén.

A magyar erdők pusztítása tulajdonképpen már a középkor végén megkezdődött és ujkori történelmünk gyakori háboruskodásai következtében a XVIII. század második harmadára már igen előrehaladott volt. A kapitalista fejlődés megindulása ezt a kedvezőtlen alaphelyzetet nem javította, hanem ellenkezőleg, minden eddiginél nagyobb pusztítást okozott. A fára, mint fontos nyersanyagforrásra az ipar és a mezőgazdaság tőkés kifejlesztésének egyre nagyobb szüksége volt.

A bányászat és kohászat, a nagy építési beruházások, üveggyártás, szappangyártás, a borászat karó- és dongaszüksége, a közlekedés fejlesztése során a hidépítés, gőzhajózás, végül a papirgyártás és főleg a vasutépítés, stb., stb. - óriásira növelték a fafelhasználást. Erdő és fa, valamint az ezekkel való kereskedelem is jó üzletnek bizonyult.

Mindez arra vezetett, hogy a legjobban és leggyorsabban értékesíthető erdőkben gyors tömegkitermeléseket: tarvágásokat végeztek. Mivel a mezőgazdaság is hasznosította az erdőterületeket, a tarvágásokban végzett legeltetés akadályozta azok felújulását, sőt gyakran mezőgazdasági művelés alá is vonták őket.

Fokozta a bajokat a feudális maradványok lassu felszámolása. A jobbágyi faizás helyébe lépő erdőelkülönítések következtében a községi erdők pusztulásáról szóló híradások mindinkább elszaporodtak. De ugyanerre a pusztulásra jutottak a kapitalista fejlődés viszonyai között mindjobban felmorzsolódó gentry középbirtok erdei is. Az anyagi csőd felé sodródó gentry a pusztulás elkertülése végett hitelezői kielégítésére minden kényszereszközt megragadott, így elsősorban kéznél levő fatőkéjének áruba bocsátását. A faállományv ingó jellegénél fogva a hitelező pénzintézetek arra jelzálog-kölcsönt nemigen adtak. Különb is a XIX. század első felében hazánkban a hitelforgalom még igen gyenge volt a feudális korlátok miatt. Így az erdő értékesítése tulajdonképpen annak kitermelését jelentette. Ha nem volt pénz az erdő megőrzésére, még kevésbé volt annak szakszerű felujtására. Így a középbirtokok erdeje is a pusztulás sorsára jutott.

A kapitalista versengésben is fennmaradó nagybirtokok erdei voltak azok, amelyek az erdőpusztítás ezen első korszakát viszonylag épségben átvészelték.

A bajokat tetézte még az a körülmény, hogy tulajdonképpen erdőgazdálkodásról a XIX. század első felében beszélni nem lehetett.

Igaz, hogy az 1758-ban Mária Terézia által alapított selmezbányai bányászati akadémián erdőszettant is tanítottak, 1808-ban pedig megszületett az akadémia keretében az önálló erdőszeti tanintézet. Azonban részben a végzett szakembereknek az összes erdőterülethez viszonyított száma bizonyult igen kevésnek, részben a német nyelvű oktatás következtében a tanintézet a gyakorlati erdőgazdaság fejlesztése terén, mint intézmény, nem tudott még ebben az időben döntő szerephez jutni.

A gyakorlatban zömmel a nagybirtokokon működő kevés erdőszeti szakember között sok volt az idegen származású, aki tiszteletre méltó

kivételtől eltekintve - a magyar erdők jövőjével nem sok sorsközösséget érzett. A kis- és középbirtok erdeinek pusztulására ezek egyébként sem lehettek befolyással. A nagybirtokon alkalmazott erdészek feladata is gyakran csupán a vadászat teendőire, továbbá a fakitermelésnek mechanikus lebonyolítására korlátozódott és ritkán terjedt ki a gazdálkodás irányítására.

Máshol meg éppen minden erdészeti szakképzettség nélküli személyeket: gazdatiszteket, vadászok, pénzzszámvevők, stb. végezték az erdőgazdaság irányítását. Egy-egy udvari vadász azután rendszerint többre értékelte kenyéradó gazdája kegyét és megelégedettségét, mint akár tizezer hold erdő sorsát.

A kevésszámu, jó szakképzettségű magyar erdésznek többnyire az volt a feladata, hogy az erdőbirtokból egy meghatározott összegű pénzjövödelmet a tulajdonos számára előteremtson. Hogy hogyan? Ez az ő gondjaira lett bízva. Hogy mennyit? E téren az étvágy kielégíthetetlennek bizonyult.

Fentiek után nem csoda, hogy az erdőpusztulás hatalmas méreteket ért el és az erdőgazdaság terén a XIX. század közepére kialakultak mindazok a problémák, melyekkel a jelen kor erdőgazdasága küszködik. Az ország központi területei erdőben rendkívül elszegényedtek, mert itt helyezkedtek el a legnagyobb fafogyasztó központok és a mezőgazdasági művelés terjeszkedésére itt volt leginkább lehetőség. Az Alföld teljesen el-fátlanodott, megmozdult a homok. Kialakultak a különböző típusu kopárok. A meglevő erdőállványok is szerkezetileg leromlottak, fatermésük visszaesett, értékük megcsappant.

A szakszerű erdőgazdálkodás hiányának további, közvetlenül érezhető, kellemetlen következménye volt az is, hogy az erdőgazdaság kevés pénzbeli jövödelmet hozott. Hiába vált ugyanis az erdő és a fa keresett cikké, hiába állt mind több olcsó munkaerő rendelkezésre - a termelése-

kenység alacsony volta jelentős mérvű fapazarlással járt, hiányzott a távolabbi fakészletek korszerű szállítópályákkal való feltárása, emelkedtek a szállítási költségek, viszonylag szűkkörű volt az elsődleges fafeldolgozás, stb. Mindez odahatott, hogy a fa növekvő keresettsége és az erdők fokozódó pusztítása sem volt képes a birtokos részére megfelelő hasznot biztosítani.

Az erdőterületek nagyarányú lecsökkentése a kapitalista viszonyok kifejlődésével párosulva odavezetett, hogy a birtokosok kényszerülve voltak erdejükkal csinján bánni. A föld értékének állandó növekedése, a földjára adék emelkedése, a súlyos adórendszer kiépülése, az állandóan élesedő gazdasági harc ugyancsak szükségszerűen követelte meg a birtokosoktól erdejükben a szakszerű, biztos jövedelmi forrást jelentő erdőgazdálkodás bevezetését.

Ez az igény természetesen találkozott a szakma legjobbjainak elképzeléseivel. Mind az erdőbirtokosok, mind a szakképzett erdészek közös óhaja volt a cél megvalósítását előmozdító szervezet létrehozása. Így jött létre az erdészeti egyesület.

A fenti történeti áttekintés természetesen csak vázlatos, célja nem részletekbe menő gazdaságtörténeti körkép megrajzolása, csupán azon fontosabb társadalmi-gazdasági rugók feltárása, melyek hatásaként az Egyesület létrejött.

Az okok és célok rendszerint az egyesületi alapszabályokban is jól tükröződnek: a gazdasági tudomány kifejlesztésének előmozdítása, szakirodalom létrehozása, tapasztalatcserék és tanácskozások rendezése, végsősoron a gazdálkodás szakszerűbbé és ezen át jövedelmezőbbé tétele.

A vázolt fejlődési folyamat természetesen nem kizárólag magyar jelenség, hanem a XVIII. -XIX. század kialakuló kapitalizmusának kísérője egész Európában. Nem véletlen tehát, hogy az európai államok erdészeti egyesületeinek megalakulása zömmel a XIX. század második felére esik

és a század végén nagyjából le is zárul. 1839-ben alakult a bádai, 1843-ban a svájci, 1852-ben az osztrák, 1866-ban a magyar, 1876-ban a horvát erdészeti egyesület. Érdekes, hogy több, nagyobb erdőművelési ország egyesületének megalakulása még ennél is későbbre esik. Így a skandináv erdészeti egyesület 1883-ban, a román 1886-ban, a lengyel 1894-ben alakult meg. A csehszlovák erdőművelési anyaországgal rendelkező Anglia egyesülete 1906-ban alakult. (Erdészeti Lapok, 1939. 410. o.) A felsorolásból látható, hogy az Országos Erdészeti Egyesület a világ egyik legrégebbi erdészeti egyesülete.

Sajátos jelleget a magyar fejlődésnek a már említett két körülmény ad: a fejlődés az Ausztriától való függés és a feudális nagybirtokrendszer korlátai között ment végbe.

Az Egyesület megalakulásában a fenti két körülmény abban nyilvánult meg, hogy külön erőfeszítéseket kellett tenni az osztrák befolyástól való elszakadásra és hogy a nagybirtokos osztály kezdettől fogva számottevő süllyel képviseltette magát az Egyesületben. Az új testület belső élete hosszú évekig a nemzeti függetlenségért vívott harc egyik kis színterévé vált.

Az Egyesület keletkezésének általános történelmi előzményeit összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az objektív társadalmi fejlődés talán jött létre annak egyik szükségszerű termékeként. Ez a társadalmi fejlődés az új létesítmény feladatául az adott korban azt jelölte ki, hogy az erdőgazdálkodás terén a korszerű gazdasági fejlődés legfőbb irányítója és ösztönzője legyen akkor, amikor ezt a szerepet még sem az erdészeti tudomány fellelője: a selmechányi Akadémia, sem (a szabadverseny korszakában) az állam betölteni nem tudta.

Az első magyarországi erdészegyesület:
az Ungarischer Forstverein.

Az Országos Erdészeti Egyesület nem az első ilyen jellegű szervezet volt Magyarországon. Az első kezdeményezés az Ungarischer Forstverein, magyar nevén a Magyar Erdészegylet 1851-ben történt megalakítása volt.

Ez az egyesület tekintélyes (900-1000 fős) taglétszámmal rendelkezett. Céljaul az erdőgazdálkodás fejlesztését tűzte ki és szervezeti életében már kialakította mindazokat a funkcionális vonásokat, amelyek a később megalakult Országos Erdészeti Egyesület működését is jellemezték. Létrehozta saját szakmai sajtókiadványát "Mittheilungen des Ungarischen Forstvereines" címmel. Minden évben rendszeresen megtartotta közgyűlését az ország más-más vidékén és a tagság az erdőgazdálkodás időszertű kérdéseinek megbeszélésével foglalkozott. Működése korszerű és a mai szemmel nézve is méltányolható volt.

A magyar erdőgazdaság szempontjából azonban az Ungarischer Forstvereinnek döntő fontosságú hibája az volt, hogy az egyletben minden vonatkozásban a magyartól eltérő, az idegen elem uralkodott. Idegen volt elsősorban személyi összetétele. Az egylet az ország nagybirtokain dolgozó külföldi származású szakembereket tömörítette soraiban; korabeli becslés szerint a tagságnak csak mintegy egyhatoda volt magyar.

Az idegen tanintézetekben nevelt személyzet idegen eszmék alapján, más országok magyar viszonyoktól eltérő erdőzetéből leszárt alapelvek szerint intézte a hazai erdők sorsát. Az egylet szakajtója a külföldi szakirodalom nyomain haladva, idegen gondolatok és eljárások tárgyalásával és terjesztésével foglalkozott. Eredeti szaktanulmányt alig közölt. Német volt az egylet hivatalos nyelve és idegen volt alapszabály-

zatának szelleme is. Maga az egész egyesület is az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesülethez csatlakozott testület volt.

Mindez a kor történelmi eseményeinek ismeretében egészen természetes. Magyar nyelvű és magyar szellemű egyesület alakítása és létezése a Bach-korszakban aligha lett volna lehetséges.

1882-ben így emlékszik vissza e korszak viszonyaira a kortárs, Roxer Vilmos:

"Erős a hitem, miszerint az akkori kormány alatt valóságos magyar erdészeti egyesület alapszabályai, ha azok magyarul terjesztetnek be s a magyar nyelv mondatott volna ki hivatalos nyelvnek, megerősítés nem nyertek volna és így kezdeményezésnek az "Ungarischer Forstverein"-t is az akkori nyomasztó viszonyok között üdvözölni kellett, mert sok olyan egyéniség állott annak élén, akiktől a jó szándékot, a hazafiságot kétségbe vonni nem lehetett". (Erdészeti Lapok 1882. 148.o.)

Természetes és érthető, hogy ez a felemás egyesület fennállásának 15 éve alatt az önálló magyar erdészeti egyesület létrehozásáért folytatott küzdelemben az idegen többség és a magyar kisebbség közötti ellentét éleződésének volt színtere.

Ahogyan a probléma megszületését, úgy megoldását is az általános politikai helyzet alakulása hozta meg. Az osztrák birodalomnak az 1860-as évekre bekövetkezett meggyengülése a Magyar Erdészegyleten is tükröződött. Tagjainak száma csökkent, anyagi helyzete leromlott. Az egyesület fenntartásának biztosítása érdekében mindinkább szükségessé vált az anyagi alapot erősítő magyar nagybirtokosok bevonása a tagság soraiba.

A magyar földbirtokosok ebben az időben már erőteljesen érdekeltek voltak erdőbirtokaik, erdőgazdaságaik korszerű kifejlesztésében, jövődelmezővé tételében. A gazdálkodás hathatós kifejlesztését viszont az idegen

talajon álló Erdészegylet megoldani nem tudta. Ezért állandóan erősödött az egyleten belül az önálló magyar erdészeti egyesület létrehozásáért küzdők tábora.

Magyar nemzeti mozgalom az Ungarischer Forstverein belül.

A magyar erdészeti mozgalom élén Divald Adolf selmeci erdőmester és Wágner Károly selmeci erdőakadémiai segédtanár állott. A nemzeti irányzat erdőgazdaságban való megvalósításának gondolata Wágner Károlytól eredt, akit ebben az érületében még inkább ösztönzött az akadémiai hallgatóknak az a kívánsága, hogy az előadásokat magyar nyelven hallgathassák. A gondolatot nagy hévvel tette magáévá az ugyancsak hazafias érzelmű Divald és lelkesedése magával ragadta a nagy tudású, de mérsékelt és csendes természetű Wágnert.

A két uttörő első feladatának a magyar erdészeti szaksajtó megerteremtését tekintette. Ez érthető is, hiszen a sajtó volt a legalkalmasabb eszköze az azonos nézetű emberek összefogásának. 1861-ben a Vadász és Versenylapban, a Gazdasági Lapokban, valamint külön füzet formájában "A magyar erdészeti irodalom ügyében" címmel felhívást tettek közzé, ami előfizetési felhívás volt a megindítandó Erdészeti Lapokra. Ez az előfizetési felhívás nemcsak egy magyar nyelvű és irányú erdészeti szaklap megalapítását hirdette meg, hanem egyúttal program is volt az ország erdészetének, nyelvének és szellemének magyarrá tételéhez.

Az egyik feladatnak a "megalkotandó magyar erdész-egylet útjának üdvös eszmecserék általi egyengetését" is megjelölték.

Divald és Wágner, valamint az Ungarischer Forstverein közötti nyílt összecsapásra az 1861. évi oravicai közgyűlésen került sor.

Ezzel kapcsolatban a Bécsben megjelenő Allgemeine Forst und Jagd Zeitung 1862. évi 4. számának ismeretlen cikkírója a 21. oldalon így ír:

"...Divald és Wágner urak irányzatától egyáltalában nem kell félni, mivel az erdészeti szakemberek között az új magyar erdészeti egyesülethez kevés hívet fognak találni és egyedül a nagybirtokosok pénzével - erdészeti értelmiség nélkül - ez nehezen valósítható meg."

Hiába becsülték le az osztrák körök a magyar nemzeti törekvéseket, alapítóinak határozott kitartása nyomán az Erdészeti Lapok mégiscsak megjelentek. Már a megjelenés pusztája ténye csattanós válasz volt az egyletbe tömörült idegen erdészeknek arra a gunyos kérdésére, hogy: léteznek-e egyáltalán magyar erdészek? De ezen túlmenően, a magyar függetlenségi törekvések gócpontjává és zászlójává vált az első pillanattól fogva, amely köré az önálló magyar erdészeti egyesület gondolatának lelkes hívei tömörülhettek. Ez az oka annak, hogy bár a lap hivatalosan csak 1873-ban vált az Egyesület tulajdonává, a köztudatban az Erdészeti Lapok és az Országos Erdészeti Egyesület évszázados története egymással elválaszthatatlanul összeforrt.

A politikai helyzet 1866-ban fejlődött odáig, hogy az egyleten belül a magyar függetlenség hívei nyíltan a Habsburg birodalom céljait szolgáló többség arcába vághatta a keserű igazságot: a germanizált Magyar Erdészegylet 15 éves, erőfeszítésekben nem szegény működése ellenére sem tudta a magyar erdőgazdaság ügyét előmozdítani, mert mindig német céloknak volt alárendelve.

Az Ungarischer Forstverein vezetősége, látva a politikai helyzet változása következtében beállott szellemi és anyagi bomlást, megkísérelte helyzetét magyaros színezet felvételével megszilárdítani. 1862-ben nevét Magyar Erdész -Egyletre magyarosította, új vezetőséget választott

Az Országos Erdészeti Egyesület alapítói:
Wagner Károly, Diwald Adolf és Bedő Albert

és alapszabályait is magyar nyelven készítette el. Mindez inkább csak siettette, mintsem feltartóztatta a felbomlást.

Igaz, hogy a hivatalos hatalom igyekezett a mozgalomnak gátat vetni és e célból Wágnert Selmezbányáról Nagyváradra helyezte, s Divald is Vukováron kényszerült magánszolgálatba lépni. A mozgalom azonban ekkor már szélesebb alapokon állott ahhoz, hogy ilyen személyi manőverekkel kifejlődését meg lehetett volna akadályozni.

Az Országos Erdészeti Egyesület megalakulása.

1865-ben a politikai helyzet kedvezőbbre fordulásával Wágner, Divald és Bedő Albert Pestre jöttek az ügyek közvetlen irányítása végett. A választmányban helyet foglaltak rajtuk kívül lelkes ügybarátok: Bartha Béla és Gervay Nándor jogászok is. Mozgósításukra még nagyobb számba léptek be az önálló magyar egyesület hívei és az új mozgalom feltűlkerekedésének arányában csapatostól váltak ki az egylethől ellenfeleik.

1865-ben lemondott az egylet elnöke, Eszterházy Pál. Utána a függetlenségi mozgalmat megértőleg figyelő Pálffy István első alelnök vitte tovább az egylet irányítását. 1866-ban a titkári tisztség betöltésére Bedő Albertet választották meg.

Szívós és lelkes munka eredményeként így érett meg a helyzet az utolsó lépés számára. Pálffy alelnök hozzájárulásával Divald és Bedő készítette elő az 1866. decemberi rendkívüli közgyűlést, amely a multtal való leszámolást és az Országos Erdészeti Egyesület megalakítását eredményezte.

Az egyesületünk szempontjából történelmi jelentőségű alakuló közgyűlés 1866. december 9-én, vasárnapi napon folyt le az OMGE Üllői uti székházának tanácstermében, az ugynevezett "Köztelken".

Divald, Wágner és Bedő a közgyűlés előtti héten személyes agitáció útján igyekeztek annak sikerét biztosítani. A közgyűlés előtti este 37 tag megjelenése látszott biztosnak. Végül is 43-an jelentek meg.

Itt áll azoknak a személyeknek a neve, akik száz évvel ezelőtt új irányt adtak az egész magyar erdészetnek:

Pálffy István	Tisza László
Lónyay Gábor	Tisza Lajos
Bérczy Károly	Gombossy János
Barta Béla	Hideghéthy Antal
Gervay Nándor	Olgyay Zsigmond
Wágner Károly	Balás Árpád
Brenner Miklós	Kende Kanut
Divald Adolf	Meiercsik Nándor
Haske Emil	Hindy Árpád
Ivánka Zsigmond	Kállay Béni
Inkey József	Prugberger József
Kalkánt Jakab	Szumrák Frigyes
Kádár István	Németh Samu
Keglevich Béla	Ragály Ferdinánd
Korizmics László	Losonczy Dénes
Krug József	Pap Lajos
Loósz József	Roller Adolf
Prindl András	Csiky Sándor
Piller Gedeon	Gubody Sándor
Strobel János	Berzeviczy Tivadar
Sporzon Pál	Bedő Albert
Szemiktrályi Albert	(Erdészeti Lapok, 1867. 35. o.)

A közgyűlésen - melyen Pálffy István elnökölt - megjelent a hivatalos hatóságok kiküldötte is, Kada Mihály királyi biztos.

A közgyűlés a szokásos ügyviteli formaságokkal kezdődött. Ezek után került sor új vezetőség választására, vagyis Egyesületünk első vezetőinek megválasztására. Ennek eredménye a következő volt:

Elnök: Keglevich Béla
Első alelnök: Pálffy István
Második alelnök: Wágner Károly

Választmányi tagok:

Piller Gedeon	Gervay Nándor
Bérczy Károly	Hideghéthy Antal
Németh Samu	Inkey József
Zichy Nep. János	Prindl András
Tisza Lajos	Divald Adolf
Barta Béla	Haske Emil

Titkár: Bedő Albert

Midőn a napirend az egyébként is szokásos "az egyleti célok előmozdítására teendő javaslatok" című ponthoz ért, lépett elő Divald Adolf és mondta el rövid, de a komor és keserű igazságoktól terhes, történelmi jelentőségű beszédét, melynek lényegét már ismerjűk.

A múltra való visszatekintés után a jövő tennivalóira nézve két dolgot látott lényegesnek aláhuzni eddigi tapasztalatai alapján az eredményes munka érdekében:

1. Az elnök, alelnök és választmányi tagok egyesületi ügyekkel kapcsolatos utazásainak és egyéb költségeinek megtérítését.

2. Az Egyesület székhelyének Pozsonyból Pestre való mielőbbi áthelyezését.

Dívald után Barta Béla szólalt fel és hosszabb beszédben a Magyar Erdészegylet keletkezésének és működésének tárgyilagosságot ismertetését adta.

Végül a rendkívüli közgyűlés határozatot hozott az új Alapszabályok azonnali kidolgozására és az elnök javaslatára külön kihangsúlyozva az Alapszabályokba felveendőnek mondta ki: "az egyesület semmi nemű politikai kérdésnek taglalásába nem bocsátkozik." (Erdészeti Lapok 1867. 43. o.)

Az Alapszabályok a rendkívüli közgyűlés után azonnal kidolgozást nyertek és azokat másnap, 1866. december 10-én az Országos Erdészeti Egyesület első rendes közgyűlése jóváhagyta.

Az Alapszabályzat 1867. június 25-i dátummal miniszteri jóváhagyást nyert (Földművelés, -ipar- és kereskedelmi magy. kir. Minister 2657. sz. értesítése szerint). Ennek alapján tehát most már megkezdhetette működését az újonnan alakult, mintegy 759 fő tagságú Egyesület. Az alakuláskor elhatározott székhelyváltoztatást 1867. márciusában hajtotta végre a vezetőség és az Egyesület székhelyét Pozsonyból Pestre tette át. Ennek kettős célja volt: a valóban hatékony egyesületi munka kibontakoztatása mellett a független magyar jelleg kihangsúlyozása, a Béctől való eltávolodás.

Mindezekkel az Országos Erdészeti Egyesület létrejötté félreérthetetlen tényré vált.

Az Egyesület létrejöttének egész folyamata az Országos Magyar Gazdasági Egyesület szoros támogatásával ment végbe.

Az Országos Erdészeti Egyesület Alapszabályai

Az egyesület célja

1. §

Az Országos Erdészeti Egyesület célja
1. §-ban meghatározott célok elérése által
az erdőgazdálkodás, minden agra és az erdőszelvény ma-
gyar népeket előmozdítására közeledni.

2. §

Az egyesületi célok elérése a következő
célok elvégzésével.

a) a legelőnek és szőlőnek gondos az or-
szág különböző vidékein erdőgazdálkodásának fejlesztése
által.

b) lehetővé tenni az erdő állományok
közül, melyben az erdőgazdálkodás, és az erdő
gazdálkodás jelenleg, és jövőben, és megfigyelésén az erdő
gazdálkodásnak, melyek az erdő fejlesztésének útjában
állnak.

1865. évi 12. sz. 4-10. sz. (26. sz. 1865.)

Az Egyesület első Alapszabálya,

1866.

Magyar Erdészeti Szakkönyvtár

1851

1866

1866

1866

1866

1866

II.

Az Egyesület működése a megalakulástól a századfordulóig.

A politikai és gazdasági helyzet az 1867-es kiegyezés után.

Az európai történelmi fejlődés eredménye a Magyarország és Ausztria közötti kiegyezés, ami az 1867. évi 12. t. c., az ugynevezett kiegyezési törvényben öltött formát.

Anélkül, hogy e törvény részleteivel behatóbban foglalkoznánk - bár az legujabbkori történelmünkre döntő kihatással volt - tekintsük át röviden a kiegyezésnek történetünk szempontjából lényeges következményeit.

A kiegyezés a magyar nagybirtokos arisztokrácia és a középbirtokos nemesség egyezménye volt az osztrák nagybirtokos és nagytőkés osztállyal, amelyet a magyarországi polgárság is támogatott. Az osztrák és magyar uralkodó osztályok szövetkeztek a birodalom területén élő nemzetiségiek elnyomására. A magyar vagyonos osztályok ugyanakkor beletörődtek abba, hogy az osztrák uralkodó osztályok is résztvegyenek Magyarország népeinek kizsákmányolásában.

A kiegyezés értelmében a nyílt osztrák önkényuralom és magyarországi kormányzati szerve: a Helytartótanács megszűnt, s átadta helyét a magyar kormánynak. Az osztrák és magyar kormányt kiegészítette a bécsi székhellyel működő közös hadügyi, külügyi és pénzügyi kormányzat. A kiegyezéssel az osztrák-magyar monarchia olyan kétközpontu, dualista államalakulattá vált, amelyben a vezető szerep továbbra is 'Ausztriáé' maradt.

A kiegyezés nem terelte új utakra a hazai gazdasági-társadalmi fejlődést, csak jelentősen előrelendítette azon a pályán, amelyre a jobbágys rendszert felszámoló, a tőkés viszonyokat uralkodóvá tevő

1848-49-es forradalom és szabadságharc vitte s amelyet a feudális maradványok és a gazdasági-politikai függés viszonyai oly nehezen tettek járhatóvá.

Ausztria és Magyarország között az áruforgalmat tehát vámok továbbra sem korlátozták. Ez azt jelentette, hogy a közös vámterület a magyar nagybirtok számára biztosította Ausztria terménypiacát, a magyar ipar tőkés fejlődését azonban továbbra is korlátozta. A valutaközösség a nagybirtok számára megkönnyítette az Ausztriából való hitelszerzést. Így az osztrák nagytőke és a magyar nagybirtok vezető szerepén és érdek-közösségén alapuló tőkés fejlődés elsősorban a mezőgazdaság és a hitelügy előrehaladását jelentette. A gyárípar viszont csupán a mezőgazdaság fejlődésétől és a hitelrendszer kibontakozásától függően, az osztrák gyárípar érdekeitől korlátozva haladhatott előre.

A magyar gazdasági életben tehát egyenlőre a mezőgazdasági tőkés fejlődése volt az uralkodó szerep a kiegyezés után.

A nemzet életének mozgalmas korszaka volt ez az idő, a XIX. század második fele. Ha félévszázados késéssel is, ha kelet-európai színezettel is, de kibontakozott az ipari forradalom, a klasszikus kapitalizmus. Gyárkérmények kezdték ontani a füstöt szerte az országban. Gomba-módra szaporodtak a malmok, ipari üzemek, bankok. Mind több- és több vasut-vonal hálózta be az országot és mint a szervezet érhálózatában, úgy áramlott rajtuk szakadatlanul az ember és az anyag, a szélrózsa minden irányába. Új tájak, új szokások, új eljárások tárultak fel a figyelve utazók szeme előtt. Egyik vállalkozás a másik után alakult, s ha egy elbukott a versenyben, tíz másik lépett a nyomába. A feudalizmus szemlélődő századai után az emberek lázas sietséggel vetették magukat az anyagi világ értékeire. Részvénytársaságok alakultak a nyersanyagforrások kiaknázására. Egyszeriben értékke vált és új jelentőséget nyert minden, amivel valaha

alig törődtek, a kötől kezdve a trágyáig és a fától a patakok vizéig. Eldugott falvakban is malmok, szeszgyárak és fűrészüzemek épültek, kocsmák és vegyeskereskedések nyitak. Ahol nem volt vasut, ott utak épültek és a vállalkozó szellemű kereskedők mindenhová eljutottak. Adás-vétel tárgyat képezte minden: a vágott állatok bőre, husa, vére és csontja; az erdők fája, alomja, gyümölcse és talaja; a szén, a vasérc, a gabona, a bor, a len, minden-minden, amire csak a gazdasági életnek szüksége volt. A fejlődésben nem volt megállás: magának követelte az emberi ész termelését is. Tudósok, feltalálók, szakemberek serege fürkészte a dolgozószobák, laboratóriumok csendjében és a géptermekek dűbörgésében a természet titkait, hogy újabb és újabb erőket szabadítson fel a termelés számára, hogy a tudomány újabb és újabb vívmányaival fejlessze tovább a technikát.

Az anyagi javak hihetetlen mértékű felhalmozása magával vonta a szellemi, a kulturális javak felhalmozódását is. Színházak, hangversenytermek, könyvtárak, képtárak, muzeumok épültek, kulturális testületek alakultak a fővárosban és a vidéken is. A pénz, a vagyon mellett az emberek a szépet és az élet örömeit is birni akarták. Duszgazdag emberek gazdag mecénásként kívánták megörökíteni nevüket a nemzet történelmében. A tudomány és a technika újdonságai mellett az irodalom, a zene, a képzőművészetek izgató szépségei ejtették csodálatba az embereket.

Országos és világkiállítások nyitak, hol az anyagi és szellemi világ felvonultatta minden vívmányát az ámuló tömeg szemei előtt, a kereskedők, vállalkozók, szakemberek pedig vizsla szemmel járták a kiállítások csarnokait, megállapították és értékelték a változásokat és siettek haza gyáraikba, birtokaikra és laboratóriumukba, hogy a látottak alapján fejlesszék tovább gazdálkodásukat. Az élet ragyogó fényei mellett azonban feltűntek annak árnyékai is.

Földjüket vesztett parasztok, kisbirtokosok, leszegényedett nemesek tömegei indultak meg új reményekkel telve a városok, az üzemek felé, hogy azután felszívódjanak, beleolvadjanak az ipari munkások és kishivatalnokok szürke tömegébe.

A sajtó egyre gyakrabban adott hírt sztrájkokról, tüntetésekről, nagy panamákról, öngyilkosságokról. Megszületett a modern szociális probléma és a fejlődés arányában terebélyesedett, hogy azután az emberiség központi problémájává s majdan a XX. század történelemformáló erejévé váljék.

A kibontakozó kapitalizmus viharos ütemben, néhány évtized alatt átalakította az ország és a társadalom képét.

Az erdőgazdaság helyzete a kiegyezés után.

A gazdasági fejlődés vázolt menetéből az erdőgazdaságra nézve több igen fontos következmény fakadt. Ezek:

1. A gazdasági és politikai hatalom élén a mező- és erdőgazdasági nagybirtokosok álltak. Az ország politikájának irányításában tehát övéké volt a döntő szó.

2. Egyenlőre rejtve bár, de már ekkor felismerhető az az ellentét, amely a mezőgazdaságban érdekelt tőke és az iparban érdekelt tőke között felmerült. A két érdekcsoport közötti birkózás, mely a következő évtizedekben állandóan folyt, kimenetelének alakulásától függően megszabta az erdőgazdaság lehetőségeit.

3. Az általános gazdasági fejlődés továbbra is napirenden tartotta az erdőgazdálkodás fejlesztésének a szükségességét is.

Az általános gazdasági fellendülés felfokozott felfogyasztással járt (a vasutépítési láz, mezőgazdasági beruházások, szénbányászat rohamos fejlődése, vasgyártás, stb.) Megnövekedett a fa iránti kereslet, emelkedtek a faárak. Fokozódott az erdei melléktermék-termelés jelentősége is (Cserzőkéreg, gubacs, legeltetés, alomgyűjtés stb.). A közép- és kisbirtok felmorzsolódása az erdők további fokozott kihasználásához, leromlásához, pusztulásához vezetett. Mindinkább közérdekké vált az erdőgazdálkodás szakszerűbbé és jövedelmezőbbé változtatása, szabályozása.

Az Egyesület előtt álló feladatok.

Amikor az Egyesület létrejöttek történelmi okait vizsgáltuk, láthattuk, hogy abban milyen alapvető szerepe volt a magyar nemzet társadalmi és politikai fejlődésének.

Az önálló magyar erdészeti kultúra létrehozása és a társadalmi haladás ütemének megfelelő erdészeti technika megteremtése: ez a kettős feladat állt a fiatal egyesület előtt.

Valóban, e feladatok megoldásán való fáradozás, valamint az a viharos ütemű fejlődés, melyet az egész kor életének felidézésével érezhetünk, jellemzi az Egyesület életének első évtizedeit.

Az alsófoku erdészképzés megteremtése.

A tőkés fejlődés sodrásába került magyar erdőgazdaság korszerű kialakításának egyik legnagyobb kerékkötőjét a jól kiképzett magyar szakemberek hiánya jelentette.

A kiegyezés utáni években Magyarország erdőterülete kerekszámban 9,131.000 hektár volt, ebből állami erdő 2,009.000 hektár. A kétmillió hektár állami erdő sorsát 1878-ból származó adatok szerint 1805 fő intézete, beleértve ebbe az 1349 erdőort és az adminisztrációs személyzetet is.

Lényegesen rosszabb volt a helyzet az erdőbirtokok 78%-át kitevő magán-, községi-, közalapítványi-, stb. erdőkben. Itt az erdők kezelésével megbízott személyzet vagy teljesen hiányzott, vagy pedig igen gyakran a mezőgazdaság és a vadászat kezelése mellett mellékesen kezelte az erdészeti ügyeket. A meglevő szakemberek jelentékeny része külföldi származású volt, akik idegentül álltak szemben a helyi gazdasági körülményekkel és nem tudtak valódi gazdáivá válni a kezelésükre bízott erdőknek.

A kérdéssel foglalkozó Fekete Lajos erdőakadémiai tanár 1877-ben 10.000 főre becsülte az országban minimálisan szükséges erdész-létszámot. Ezzel szemben az ország erdőterületének csaknem negyedré-szét felölelő és személyzet szempontjából legjobban ellátott állami erdők-ben is csak 1349 erdőőr teljesített szolgálatot.

A korabeli állapotok érzékeltetése végett álljon itt egy megtörtént példa, Bedő Albert közlése nyomán:

Egy hevesmegyei földbirtokos hallomásból tudomást szerzett a cserkéregtermelés jövedelmező voltáról. Minthogy birtokán csertölgy (*Quercus cerris*) erdő is volt, elhatározta erdejében "cserkéreg terme-lését". Több ezer forint előleg felvétele után levágatta és lehántatta 300 kat. hold cserfaerdejét és a nyert kérget Egerbe küldte vevőinek. Ekkor derült csak ki az óriási tévedés. "...hiába, a magyar ember már nemcsak született gazda (?), de született erdész is akar lenni!" - jegyezte meg ironikusan az esettel kapcsolatban Bedő. (Erdészeti Lapok, 1878. 635.o.)

A laikusok és kontárok ügyködése nyomán keletkezett hatalmas károk egyaránt veszélyeztették a közérdeket és a magánérdeket. A kapi-talizmus szabadversenyében egy vállalkozó sem követhetett el büntetlenül súlyos gazdasági baklövéseket.

A bajok gyökere ott volt, hogy az országban mindössze egy szakis-kola működött, a selmecbányai Akadémia, amely felsőfoku képzettségű szakembereket bocsátott ki. Ezeknek száma távolról sem fedezte a szükség-leletet. Fokozza a bajt, hogy ez az egyetlen erdészeti iskola sem tudta betöl-teni maradéktalanul azt a szerepet, amelyre a független magyar erdészet megteremtése érdekében szükség lett volna. Az 1867. évi kiegyezésig az Akadémia hivatalos nyelve német és az erdészeti tantárgyakat a megalaku-lás (1808) óta mindössze egy tanár adta elő, egy tanársegéd részvételé-

... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...

... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...
... a földi életben ...

Az ásotthalmi erdészeti szakiskola az Egyesület
első vívmánya

vel. A bécsi felügyeleti hatóság egyébként sem nézte jószemmel működését és semmit sem tett az intézet kifejlesztésére. Az Akadémia elsődleges célja a bányászat és a kohászat szakember-igényének kielégítése volt, az erdészeti szak és ennek függvényeképpen jött létre. Az erdészeti hallgatók összlétszáma az 1848/49-es szabadságharc bukása és a kiegyezés közötti másfél évtizedben átlagosan évi 50-60 fő, ezek között is sok a nem magyar származású. Az erdész tanárok (Wilckens, Feistmantel, stb.), - becstületükre legyen mondva, - igyekeztek legjobb tudásuk szerint szakembereket nevelni, de csak a német utat járták oktató munkájuk során is.

A Selmechányán végzett magyar erdőmérnökök, ha számuk csekély is volt, zömmel az államerdészethél és a legjelentősebb uradalmakban helyezkedtek el. Így a felsőfoku képzettséggel rendelkező, irányító munkakörben dolgozó szakemberellátás terén nem érződött olyan égető hiány, mint az alsófoku végrehajtó személyzetnél.

Az Egyesület életében, vitáiban, programjaiban éveken keresztül a központi kérdés a szakemberképzés problémája. Az Erdészeti Lapok 1867-1882. évi évfolyamait lapozva sorozatosan ennek a kérdésnek a vitásával találkozunk. Az Egyesület számtalan választmányi ülése, közgyűlése, szakbizottsága foglalkozott a probléma megoldásával. A legkülönb-félébb felvetések, javaslatok születtek. Végül is kikristályosodott a végkövetkeztetés: az ugynevezett házilagos kiképzés nem jelentheti a megoldást (átmenetileg csak az állami birtokokon jöhetne szóba), önálló állami alerdész iskolát kell felállítani és a kiképzést intézményesen megoldani.

Az Egyesület fáradhatatlan, törődő gondoskodása nem maradt eredmény nélkül. Az Erdészeti Lapok 1883. októberi száma az első oldalon ünnepélyesen jelenthette be a nagy hirt, hogy október 10-én Szeged-Ásotthalmán megnyílt az első erdőőri szakiskola.

Az első alsófoku szakiskola megalakulását gyors ütemben követte egy évtizeden belül még másik három megnyitása. 1885-ben Temesvár mellett Vadászerdőn, 1886-ban Liptóújvárott, 1893-ban pedig Görgényszent-imrén alakult kétéves erdőőri szakiskola. Ezek az állami tanintézetek évente összesen kb. 80-100 erdőőr kibocsátására voltak alkalmasak. Így az alsófoku szakemberképzés ügye megnyugtató módon nyert megoldást.

Az alsófoku szakoktatás megteremtésén kívül sokat tett az Egyesület az akadémiái oktatás reformálása érdekében is. Ez a tevékenysége összefonódott a következőkben tárgyalásra kerülő irodalmi tevékenységgel. A magyar erdészeti szaknyelv megteremtése alapfeltétele volt az Akadémián a német helyett a magyar oktatási nyelv bevezetésének. Pályázatok kiírása révén létrehozott alapvető szakmai tankönyvek rendelkezésre bocsátása szintén ennek a reformálásnak volt egy fontos lépése. Az új nyelvtű és új szellemű Akadémia megteremtői egyben az Egyesület legismertebb és legintenzívebb vezetői: mint pld. Wágner Károly, az Egyesület egyik alapítója az Akadémia tanára, a tanterv egyik fő reformátora; Fekete Lajos az Akadémia tanára, az Egyesület választmányi tagja; Bedő Albert mint az Egyesület titkára igen tevékenyen vett részt a tanrend újjászervezésében; Illés Nándor volt akadémiái tanár az Egyesület egyik legbuzgóbb tagja és még többen mások. Az Egyesület és a tanári kar összefogásának döntő szerepe volt abban, hogy az 1879. évi erdőtörvény létrejötte után az erdőmérnöki pályára tömegesen jelentkező fiatalokat már magyar és a kor színvonalán álló tanintézet fogadta falai közé.

A magyar erdészeti szakirodalom megteremtése.

Az erdészeti szakismeretek széleskörű elterjesztésének alapvető akadályja az volt, hogy magyar nyelvű szakkönyvek nem léteztek. Volt ugyan egy-két erdészeti tárgyú magyar könyv a régebbi időkben, mezőgazdasági művek is tárgyaltak erdészeti alapismereteket, ezek a szétszórt közlések

azonban a tőkés termelés technikai színvonalának követelményeit meg sem közelítették.

A feladat világos volt: részben át kellett venni a haladottabb külföldtől mindazt, amit ott a tudomány számunkra is használhatóan produkált, részben össze kellett gyűjteni hazai földön a gyakorlat által már kidolgozott és sikerrel alkalmazott legfejlettebb módszereket és mindezt közkinccsá kellett tenni. Az is világos volt az Egyesület előtt, hogy csupán a gyakorlati tapasztalatok összegyűjtése a termelés továbbfejlesztéséhez nem elég. Az egyre bonyolultabbá váló termelési módszerek pontos elméleti megalapozottságot, a tudománynak az erdészeti gyakorlatba való bevezetését követelték meg.

Néhány példa az elmondottak alátámasztására: a mind távolabbi területekre kitolódó fahasználatok egyre inkább lehetetlenné váltak volna a termelési terület áttekintése, feltérképezése, gazdasági beosztása nélkül. A földméréstan, az erdőrendezéstan fontossága előtérbe lépett. A gazdaságos üzletkötés és kalkuláció megkívánta a kitermelésre, értékesítésre kerülő faállományok fatömegének kielégítő felbecsülését, az élőfatöke és a növedék, valamint a talaj értékének kiszámítását. Fejleszteni kellett tehát az erdőbecslést és erdőérték-számítást. A tűzsej harcok, a gyors és biztos üzletkötések érdekében tömegszállításra alkalmas, korszerű szállítópályákat kellett létesíteni. A mechanika, a magas- és mélyépítés, a géptan összes alap- és segédtudományaikkal nélkülözhetetlenné váltak. A nagy-tömegű fa gyors letermelése önmagában is megkívánta a műszaki fejlesztést. Érdekes, hogy már 1878-ban például az Erdészeti Lapok fák döntésére szolgáló gőzfűrész kísérleti alkalmazásáról ad hírt.

A gyorsan fogyó erdőterület és fakészlet az erdőművelés terén is felfokozott követelmények elé állította a szakembereket. Napirendre került a fátlan területek beerdősítésének szükségessége, a hozamfokozás mennyiségben és értékben egyaránt. Különös érdeklődés kíséri pl. az exóta fa-

fajok betelepítésének lehetőségét, hogy az erdők teljesítőképességét még jobban fokozzák. A biológia, a talajtan és növénytan, a fiziológia szintén helyet követelt tehát magának. A korábban nem sokra becsült erdőrengesek nagy értékűvé váltak. Az értékes élőfakészletben rejlő tőke károsításokkal szembeni megvédése az erdővédelemtan megteremtését kívánta. A nagyarányú cserkéregtermelés és egyéb melléktermékek gazdálkodás alá vétele, feldolgozása, az erdei ipar kifejlesztése vegytani és egyéb természettudományi ismeretek nélkül nem lett volna lehetséges. A felsorolt példákban is látható a megoldandó feladat nagysága.

A fiatal Egyesület tétovázás nélkül fogott munkájához. Az első és talán legnagyobb akadály a kivitelnek az volt, hogy magyar erdészeti szaknyelv egyáltalában nem is létezett. Számos létező szakmai fogalomnak nem volt nyelvi kifejezése. Már az Ungarischer Forstverein is azzal próbálta indokolni az általa tervezett erdészeti tanintézetek német tanítási nyelvét, hogy magyar erdészeti szaknyelv nincs. Minthogy a német erdészeti tudományos művek legalább részbeni áttünetése elkerülhetetlen volt, de csupán sovinizmusból kifolyólag nem is lett volna értelme az Európában leghaladottabb német erdészeti vívmányok mellőzésének: az Egyesület 1868-ban Divald Adolf és Wágner Károly "Magyar-német és német-magyar erdészeti műszótár" c. könyvének kiadásával kezdte el a munkát.

Mai szemmel tekintve talán kissé kezdetlegesnek tűnő munka ez, értéke azonban a maga korában jelentős volt. Sok mesterségesen gyártott, nyakatekert kifejezés is született a jószándékból.

Egy további mozgalom arra irányult, hogy népünk ajkán megiegyő eredeti kifejezések összegyűjtésével és közhasználatra emelésével alakítsuk ki hivatalos, magyar erdészeti szaknyelvünket. Ez a mozgalom évtizedekre kiterjedt és rengeteg értékes adattal gazdagította azután úgy erdészeti, mint általános nemzeti kulturánkat.

Az első lépéseket impozáns gyorsasággal, határozottsággal és eredménnyel követte a többi. Sorra jelentek meg magyar nyelven erdészeti szakkönyveink. Kezdetben a mindennapi élet számára legszükségesebb, legegyszerűbb munkákat adták ki az Egyesület teljes vagy részbeni támogatásával. Így:

Divald Adolf-Wágner Károly:	Erdészeti segédtablák, 1871.
Illés Nándor:	Erdőtenyésztéstan, 1871.
Lázár Jakab:	Erdészeti kézikönyv, 1871.
Fekete Lajos-Illés Nándor:	A közerdész, 1873.
Hoffmann Sándor:	Szaknaptár, 1874.
Fekete Lajos:	Erdőértékszámítástan, 1874.
Bedő Albert:	Erdőőr, 1874.
Belházy Emil:	Egy új szerkezetű távmérő, 1875.

Az Egyesület látva a sikert és az eredményeket, melyek ezeket az első alapvető kiadásokat követték, még szervezettebb formában akarta a magyar erdészeti szakirodalom megteremtéséért vívott erőfeszítéseit folytatni. Az alkalmat ennek megvalósítására 1876-ban Deák Ferenc halála szolgáltatta.

Deák Ferenc a kiegyezés korának politikusa, központi alakja volt a kornak, mivel az uralkodóosztálynak és magának az uralkodónak a rokonszenvét élvezte és bizonyos foku tömegtámogatást is magáénak vallhatott. Halálát nemzeti gyász követte. Az Erdészeti Lapok 1876. februári száma is gyászkerettel jelent meg. A nagy államférfi emlékét a különféle testületek valamilyen formában meg kívánták örökíteni. Az Országos Erdészeti Egyesület elérkezettnek látta az időt, hogy a magyar erdészeti szakirodalom további rendszeres fejlesztésére állandó pénzügyi alapot létesítsen és az alkalommal élve, ezt az alapot "a haza bölcséről" Deák Ferenc-alapítványnak nevezte el.

Az Egyesület nevében az alapítvány célját és mértékét Bedő Albert egyesületi titkár így fogalmazta meg: Az alapítás célja "az, hogy az egyesület szellemi működésére és illetőleg a magyar erdészeti irodalom fejlesztésére szükséges alaptőke e célra folytonosan rendelkezésre álló és évenkénti jövedelmet szolgáltató kamatot hozzon. Ezen alapítvány 10.000 Ft-ban lett megállapítva, melynek évenkénti kamata 550 Ft, mely körülbelül 100 db aranynak felel meg. Ezen alapítvány létesítése által 100 db arany vagy 550 Ft pályadij lesz évenként kifizethető, ami kétségkívül lényeges befolyást fog az erdészeti irodalom további fejlesztésére gyakorolni." (Erdészeti Lapok, 1877. 51. o. - Bedő Albert titkári közgyűlési beszámolójából.)

Az alapítvány létesítésével egyidejűleg azt is félreérthetetlenül körvonalazta az Egyesület, hogy mindennek előtt kézi- és tankönyvek létrehozása az alapítvány célja. Ugy látta ugyanis, hogy amíg megfelelő magyarnyelvű tankönyvek nincsenek a selmecbányai Akadémia hallgatóinak kezében, addig az Akadémia megreformálásáról igazán beszélni nem lehet és csak az összefoglaló, alapvető kézikönyvek megjelenése után szabad a rendelkezésre álló szerény anyagi erőket részletkérdések kidolgozására fordítani.

Az élet igazolta a titkár jóvondolását és az Egyesület koncentrációra való törekvését is. A Deák Ferenc-alapítvány pályázataiból olyan művek születtek, mint Fekete Lajos-Soltz Gyula: Az erdőbecsléstan kézikönyve (1882), Szécsi Zsigmond: Az erdőhasználat tan kézikönyve (1885.), Fekete Lajos- és Mágocsy-Dietz Sándor: Erdészeti növénytan (1891, 1896), Belházy Emil: Az erdőrendezéstan kézikönyve (1895.), Tagányi Károly: Magyar erdészeti oklevéltár (1896.), Fekete Lajos: A tölgy és tenyésztése (1888.), Sobó Jenő: Erdészeti építéstan (1898-99-), Cséti Ottó: Erdészeti földméréstan, (1888.) stb.

Bár már 70-80 év telt el e könyvek megjelenése óta és a technikai jellegű írások igen gyorsan elavulnak, mégis szakirodalmunk jelentős alkotásai ezek a könyvek. Némely szakterületen az erdészetnek azóta sem jelent meg különб összefoglaló mű. De még ha új, a megváltozott kor követelményeinek megfelelő szakkönyvek váltják is fel a régieket, mindig büszkén tekinthetünk vissza szakirodalmunk ezen első termékeire, egyben az Országos Erdészeti Egyesületben testet öltött alkotó szándék eredményére.

Ezen szakmai alappillér jellegével bíró könyvek mellett figyelemre méltó kezdeményezése volt az Egyesületnek az elsőizben 1882-ben kiadott Erdészeti Zsebnaptár megjelentetése. A Zsebnaptár praktikus alaku és méretű könyvecske volt, amelynek tartalma minden olyan vonatkozásra kiterjedt, amire a gyakorlatban dolgozó, erdőgazdasági termeléssel foglalkozó embernek szüksége lehetett. Szerkesztése 37 éven keresztül Horváth Sándor egyesületi titkár, majd alelnök nevéhez fűződik. Kötött szolgálatot tett az alsófoku erdészeti szakszemélyzet számára, de jó haszonnal forgatták mások is.

Ismeretterjesztő és "ponyva" kiadványok.

A komoly, kézikönyv és akadémiai tankönyvek létrehozásán kívül volt még az Egyesületnek egy másik, méreteiben kisebb, de igen érdekes irodalmi kezdeményezése: az erdészeti ismereteket népszerűsítő ismeretterjesztő sorozat kiadása és az ugynevezett "erdészeti ponyvairóadalom" kibocsátása.

Vezető erdészeti szakembereink, erdészettünk alkalmazottai már ebben az időben meglátták, hogy számos, az erdőt a társadalom részéről érintő problémát csak úgy tudnak megoldani vagy tompítani, ha az erdőt, mint gazdasági és erdészeti objektumot a laikusok ismeretkörébe állítják. A megoldásnak két útját látták. Az egyik: az átlagos műveltséggel rendelkezők részére egy igényesebb, de nem kimondottan szaktudományos is-

meretterjesztő sorozat kibocsátása olcsó áron. A másik: a kevésbé művelt dolgozó tömegek, különösen a parasztság részére a legelemibb erdészeti tudnivalókat a lehető legközvetlenebb népnyelven és elmesélő stílusban közlő, a kor egyéb, külsőségeiben hasonló termékeiről "erdészeti ponyvának" elnevezett füzetek ingyenes elterjesztése. Jó meglátás volt ezzel kapcsolatban az is, hogy az erdő szeretetére, kimélésére már a korai gyermekkortól kell az embereket ránevelni. Ezért az Egyesület arra helyezte nagy súlyt, hogy az "erdészeti ponyvafüzetekből" elsősorban az elemi népiskolák és azok tanítói kapjanak, hogy így néptünk nagy tömegei, sajnos a számukra a műveltség legmagasabb szintjét és utolsó állomását jelentő elemi iskolai tudnivalókkal együtt kapják meg a legszükségesebb erdészeti ismereteket is.

Az "erdészeti ponyvairódalom" létrehozásának gondolata Arató Gyulától eredt. Arató szándékát Bedő Albert így jellemezte: "Kiirtani óhajtja azt a sokféle tévhitet, s erkölcsi szempontból tekintve legalább is laza felfogást, ami a népben úgy a saját, mint az idegen vagy közös vagyont képező erdők felől többé-kevésbé minden vidéken meggyökerezve van, megkedveltetni és értéke szerint becsültetni kívánja az erdőt és az erdőgazdaságot, hogy aztán lassanként a köztudatba menjen át és meggyőződéssé érlelődjék azoknak a tanításoknak és intelmeknek a hasznos és üdvös volta is, melyeket a hatóságok és szakemberek a gazdasági érdekekre és a törvény rendelkezéseire hivatkozva a néphez intéznek". (Erdészeti Lapok 1894. 521. o.)

A gondolat nem talált mindjárt osztatlan lelkesedésre, szép számmal akadtak, akik kétkedéssel, sőt ellenszenvvel nyilatkoztak ellene. Ezeknek válaszolva, e korban szokatlan emberség csendül ki Arató Gyulának "Az erdészet és a népnevelés" c. cikkéből.

Idézzük:

"Annak az ellenvetésnek mérlegelésével pedig, mely kishittűn, s többet mondok gunyos, gőgös modorban magát a javaslatot céljával együtt illuzórikusnak, a való világ határain tulcsapó idealizmusnak, lehetetlenséget, haszontalan avagy kétes s gyér hasznot ígérő teóriának kereszteli, éppenséggel nem foglalkozom. Az ilyen vélemény táplálója kisértse meg saját műveltségétől önmagát megfosztani s felebaráti érzésre kevésbé fogékony s nemes érzelmre hideg lelkével stílyessze le önmagát is abba az emberrétegbe, melytől a műveltség morzsáit megtagadja, s mely emberréteg épp olyan emberekből áll, mint mi vagyunk, csak éppen terhesebb munkától kérges a tenyerük több veritéktől áztatott a homlokuk; és habár jobb izü nekik a fáradt testnek pihenése közben elfogyasztott pusztá kenyérfalat, éltüket leélik a nélkül, hogy az embert igazán ember-sorba emelő szellemi életnek lépcsőin hozzánk képest csak botorkálni is megtanulhattak volna". (Erdészeti Lapok, 1894. 603.o.)

Szomorú, keserű igazságok csendülnek ki ezekből a sorokból és egyuttal sejtetik azokat a nehézségeket, amelyeket az alapvetően új, demokratikus izü szándéknak le kellett küzdenie. Valószínűleg Bedő roppant energiájának, úgypártolásának és társadalmi tekintélyének köszönhető, hogy az elhatározást tett, illetve az Egyesület részéről pályázatok kiírása követte. Ennek eredményeként születtek meg mindkét sorozat kötetei, illetve füzetei. Az ismeretterjesztő sorozat köteteit Fekete Lajos írta és két koronáért a következő munkák voltak kaphatók:

Az erdei vetésről és ültetésről.

A vágásra érett erdő kihasználása.

Az erdők felujtása kapcsolatosan azok rendszeres kihasználásával.

Az erdők berendezése.

" Népszerű erdészeti növénytan beszélgetésekben.

Az "erdészeti ponyvairódmalmi" füzetek a következők voltak:

Arató Gy.: Csere Józsi és Boros Rózsi szép történetje.

" ".: Hogyan ment férjhez Gödör Júlcsa.

Boros M.: Hogyan lett igazgató a bolond beszéde.

A "ponyvafüzetek" írásával kapcsolatban érdekességként említhető meg, hogy az Egyesületben felvetődött a gondolat: sikeresebb lehet a vállalkozás, ha neves szépirodalmi íratják meg a füzeteket, kik a nép lelki életét jobban ismerik és nyelvét is fordulatosan tudják alkalmazni a szakmai mondanivaló "beadására". Tisza Lajos elnök tárgyalta is a kérdéssel Mikszáth Kálmánnal, a kor ünnepezt írójával, aki hajlandónak is mutatkozott egy ilyen füzet megírására. Az azonban sajnos nem ismeretes, hogy Mikszáth ígérete miért nem valósult meg.

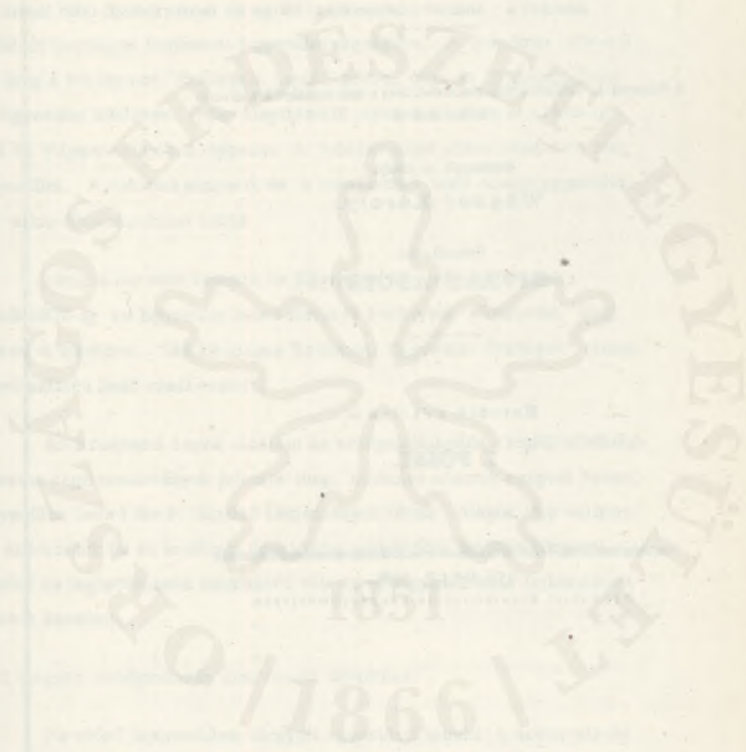
Napjainkban, az általános emberi kultúra magasabb színvonalán és az ismeretterjesztés fejlett és kiterjedt apparátusa mellett nem rokonszenves az ismeretterjesztésnek ez az olcsó és vásári ízű formája. Ne feledjük azonban: a XIX. század végét írjuk, a szociális elmaradottság és az analfabétizmus korát és a szándékot kell tekintetünk, amely kétségtelesen haladó és becsületes. Újkori erdészettörténetünk további során céljaiban, méreteiben talán a jelenkor fásítási propaganda-anyaga hasonlítható ehhez a korai kezdeményezéshez.

Szakirodalmunkban az erdőgazdaság fejlesztése szempontjából kiemelkedő helyet foglal el az Erdészeti Lapok.

Miként a nemzet egészének életében a XIX. század első harmadában, úgy az erdészet területén a második harmadban a reform gondolatának külső megnyilvánulása és eszköze volt az irodalom.

HERCSEI LÁZAR

1851. évi

1851

/1866/

ERDÉSZETI LAPOK

az Országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E

A Selmeczi k. Erdőakadémia tanszemélyzete s más szaktársak közreműködése mellett

Szerkeszti és kiadja

Wagner Károly.

Főmunkatárs

DIVALD ADOLF.

Hetedik évfolyam.

I. FÜZET.

SELMECZ, 1868.

Nyomatott Mihályk István könyvnyomdájában.

Az Erdészeti Lapok címoldala 1868-ban:
a lap már az Egyesület Közlönye

A Divald Adolf és Wágner Károly által 1862-ben alapított "Erdészeti Lapok" 1864-ben vált a Magyar Erdészegylet közlönyévé. Tulajdonosai ugyanis csak így látták biztosítottnak a lap fennmaradását, tulajdonjoguk fenntartása mellett. 1866-67-ben "Erdészeti és Gazdászati Lapok" címen jelent meg a célból, hogy a "gazdászati" jelző feltüntetéseivel minél több földbirtokost és agrár-szakembert vonzon a frissen megalakult Országos Erdészeti Egyesület tagságába. A folyóirat 1868-tól jelent meg a közismert "Erdészeti Lapok" néven, mint az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. A lap alapításától kezdve tíz éven át, 1873-ig Divald és Wágner tulajdonát képezte. A tulajdonjogot ekkor vásárolta meg az Egyesület. A volt tulajdonosok és a szerkesztő: Bedő Albert egyesületi titkár a lap főmunkatársai lettek.

Amíg a lap nem képezte az Egyesület hivatalos tulajdonát, 1867-től 1872-ig az Egyesület belső életéről évkönyvet jelentettek meg, összesen öt kötetben, "Az Országos Erdészeti Egyesület Évkönyve" címen, amelyet szintén Bedő szerkesztett.

Az Erdészeti Lapok oldalain az erdőgazdálkodás legkülönbözőbb ágazataiba vágó tanulmányok jelentek meg, szakmai nézetek csaptak össze, az Egyesület belső életét tükröző közlemények láttak világot. Így valóban hazai erdészeink és az erdészet ügyei iránt érdeklődők legfőbb központi fórumává és leghatásosabb eszközévé vált az erdőgazdálkodás fejlesztésén fáradozók kezében.

A magyar erdőgazdaság szervezeti kiépítése.

Az előző fejezetekben tárgyalt egyesületi munka: a szaknyelv és szakirodalom létrehozása és a magyar alsófoku erdészképzés megteremtése, a felsőfoku oktatás magyarra formálása, stb., tulajdonképpen csak részei voltak egy nagy, átfogó erejű erőfeszítésnek, a szervezett magyar erdőgazdaság megteremtésének.

Az 1867-es kiegyezés idején egységes magyar erdőgazdasági szervezet nem létezett. Tulajdonjogi kategóriák szerint az erdők ügyeit három tárca kezelte: az állami erdőket a Pénzügyminisztérium, a jogi személyek és magánszemélyek erdeit a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelmi Minisztérium, a közalapítványi erdőket a Vallás- és Közoktatási Minisztérium. A kincstári erdőkben is a bányakerdők ügyeit külön, nem erdészekből álló osztály intézte. Így azután az ország erdőgazdasági viszonyai felett minden szempontból való áttekintéssel senki sem rendelkezett.

Ilyen körülmények között az egyre sokrétűbbé, bonyolultabbá váló gazdasági életben az erdőgazdálkodás eredményes irányítását biztosítani nem lehetett. Ezen kívül az államhatalom alig rendelkezett olyan törvényes eszközzel, melynek felhasználásával az erdőgazdálkodást a közérdek által megkívánt irányba befolyásolhatta volna. Igaz, hogy az 1852. évi osztrák erdőtörvény 1858-tól érvényben volt Magyarországon is, de részben idegen viszonyokra szabott előírásaiból eredő hiányai, részben a végrehajtó vármegyei közigazgatás politikai ellenszenve miatt rendeltetését betölteni nem tudta.

A feladat körvonalai tehát a következők voltak: a szakirányítás országos szinten való egységesítése, az irányító apparátus kiépítése, a legfontosabb alapelveket és követelményeket magában foglaló, átfogó erejű jogszabály megalkotása.

A probléma egyébként nemcsak az erdészet, hanem az állami élet számos területén jelentkezett. Az államélet helyreállítása a korszerű, centralizált államapparátus gyors kiépítését követelte meg a kormánytól. A központosított államhatalom mellett azonban messzemenő sértetlenségben fennmaradt a megyei autonómia, a vidéki birtokosság és gazdag polgárság önkormányzati rendszere.

Ebből a hatalmas és nagyszerű feladatból: a korszerű magyar erdőgazdaság megteremtésének munkájából az Egyesület derekasan kivette részét.

Hatása részben közvetve, részben közvetlenül nyilvánult meg. Közvetett hatása abban a szervezett személyi kapcsolatban állt, amely vezetői, tagsága, és a megalakuló államerdészet vezető személyiségei között fennállt. Az irányító, hangadó személyeket tekintve ugyanazokkal a nevekkal találkozunk az Egyesületben, mint a Földművelésügyi Minisztériumban, selmechányai Akadémián, vagy a nagyobb erdőigazgatóságok élén. Közvetlen hatását az egység megteremtése terén azzal érte el, hogy egyesületi életébe a legkülönbözőbb hivatali beosztású és társadalmi rangú embereket egyesítette. Négy csoport összeolvasztása jelentős e szempontból: az állami erdészek, a magánszolgálatban álló erdészek, az erdőbirtokosok és az erdészethez közelállók (fakereskedők, faiparosok, jogászok, tudósok stb.) Ezeknek a különböző nézőpontú embereknek egy azonos irányba való összehangolása, a csoportoknak az Egyesületbe való bevonása, a közös problémák együttes feldolgozása kimagasló szerepet juttatott az Egyesületnek az egységes magyar erdőgazdaság megteremtésében.

Az 1879. évi erdőtörvény létrehozása.

Legközvetlenebb és legdöntőbb tevékenységet azonban az Egyesület az új erdőtörvény megalkotása terén fejtett ki. Hazánkban már korábban: 1790-91-ben, 1807, 1836, és 1840-ben is alkottak erdőtörvényt, amelyekre büszkén tekinthetünk vissza, mint koruk színvonalának megfelelő jogalkotásokra.

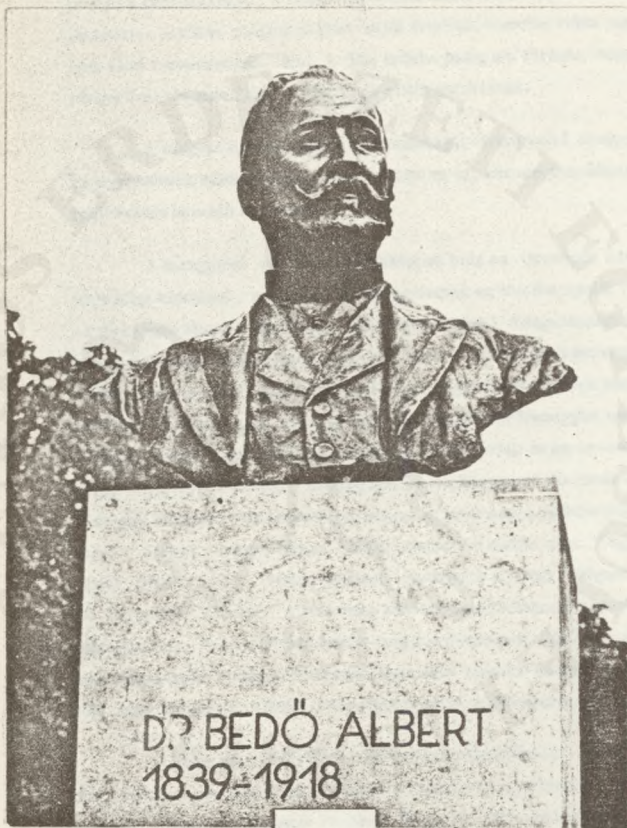
A társadalmi haladás azonban az országban végbement gyökeres változásoknak megfelelő, az új követelményeket kielégítő jogszabályozást kívánt. A polgári forradalom több-kevesebb sikerrel történt megvalósítása az urbéres erdők létrejöttét, vagyis a korábbi birtokviszonyok bizonyos mértékű felaprózását hozta magával. A modern tőkés gazdálkodás kialakulása

pedig az erdőhasználat, a faipar és a fakereskedelem alapvető változásait jelentette. A tőkés magántulajdon saját érdekeit szerette volna jogszabályok által biztosítotttnak látni, a köz érdeke pedig azt kívánta, hogy törvényerővel vessenek gátat a hatalmas erdőpusztításnak.

A magyar állami jogélet folytonosságát életre keltő kiegyezés után az Egyesületen belül azonnal megkezdődött az új, korszerű erdőtörvény életrehívásáért harcoló mozgalom.

A mozgalom csirája tulajdonképpen még az Országos Erdészeti Egyesület elődjének, a Magyar Erdészegyletnek az idejébe nyulik vissza. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) Közgazdasági Szakosztálya és Erdészeti Szakosztálya 1864. március 30-án közös ülést tartott, mely többek között a hazai erdők fenntartása és megóvása érdekében teendő intézkedésekkel foglalkozott. Ezen az ülésen a Magyar Erdészegylet emlékiratot terjesztett elő, mely szerint az erdészet terén észlelt bajok orvoslására végső soron törvényhozási intézkedést lát szükségesnek és ennek előkészítésére egy bizottság kinevezését javasolja. A bizottság a szakosztályi ülésen meg is alakult Lónyay Gábor OMGE alelnök vezetése alatt. Tagjai között látjuk Divald Adolfot, Hajós Józsefet, Szathmáry Károlyt, Wágner Károlyt és Beiwinkler Károlyt. A bizottság 1865-66-ban kidolgozta a törvényjavaslat alapelveit, illetve Divald Adolf magát a javaslatot. 1867-ben a már újonnan megalakult Országos Erdészeti Egyesület losonci közgyűlésén tárgyalta azt meg és utána az OMGE-vel egyetértésben felterjesztette a kormányhoz.

A kormány részéről Gorove István Földművelés, - Ipar és Kereskedelmi miniszter vezetése alatt széleskörű szakbizottság alakult az elaborátum átdolgozására. Ebben az Egyesület részéről Keglevich Béla egyesületi elnökön kívül az erdészet legjobbjai: Bedő Albert, Divald Adolf és Wágner Károly vett részt.

Bedő Albert dr., a magyar erdészet megteremtője

A haladás gondolata azonban e téren is igen nehezen tudott utat törni. Az egyéni kapzsiság, az osztálygóg, sok egymásnak ellentmondó tárcaérdek, a rövidlátás és a bürokrácia utvesztőin több, mint egy évtizedig kellett a javaslatnak bukdácsolnia, oly sokat, hogy annak leírása e munka kereteibe be nem illeszthető. Az, hogy teljesen el nem bukott, az e téren fáradhatatlan Erdészeti Egyesületnek és elsősorban titkárának, Bedő Albertnek nagy érdeme.

Bedő Albert eddigi történelmünk legnagyobb magyar erdésze, akinek egyénisége ezekben az évtizedekben bontakozott ki igazán a maga nagyszerűségében. Az ő vasakarata és roppant szaktudása kényszerítette ki végül is az erdőtörvény létrehozását, amely 1879, évi XXXI.t.c. cím alatt vonult be a magyar törvénytárba.

Az új erdőtörvény lényeges előrelépést jelentett ugyan a multhoz képest, de egyes fontos célkitűzéseket - a kor társadalmi-gazdasági viszonyaiból kifolyólag - nem tudott elérni.

Legfontosabb eredményeinek egyike az üzemterv szerinti kezelés meghonosítása volt Magyarországon. A törvény fény- és árnyoldalainak elemzése nem lehet célja e munkának. Azt azonban ki kell hangsúlyozni: az, hogy a törvény holt betűjéből élő valóság is lett, elsősorban Bedő Albert országos főerdőmesternek, az Egyesület titkárának, majd első alelnökének és végül tiszteletbeli elnökének az érdeme. Ebben a munkában mindig maga mögött érezhette az Egyesületbe felsorakozott magyar erdészek lelkes támogatását. Az Erdőtörvénnyel felfegyverkezve azután a századfordulóig kiépült a magyar erdőgazdaság első hivatalos szervezete is: a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztálya, az alája rendelt királyi erdőfelügyelőségek és erdőigazgatóságok, az állami erdőbirtokok szervezete és a magán-erdők felügyeleti szervei.

Az Egyesület belső élete a századfordulóig.

Az előzőekben főbb vonásaiban vázoltuk a XIX. század utolsó harmada társadalmi-politikai-gazdasági fejlődésének irányát, valamint azt, hogy ennek a fejlődésnek szükségszerű következményeként létrejött Erdészeti Egyesület mint oldotta meg ezen haladás által lehetséges feladatokat.

Tekintsük át ezután röviden ugyanennek a kornak tulajdonképpeni belső egyesületi eseményeit.

Szervezeti élet.

Az egyesületi élet alapkövét jelentő Alapszabályokat és az ebből eredő szervezeti formákat az Egyesület lényegében a Magyar Erdészegylettől átvette. Tagsága is zömmel az Erdészegylet meglevő tagságából toborzódott, vagyonát is átvette. (Ez a vagyon alig több, mint 100 forint készpénzből és tetemes tagdíjhátralékból állt.)

A tisztkart egy elnök, két alelnök, a titkár és a pénztáros alkotta. Az Egyesület legfőbb szerve a közgyűlés volt, melyet évente tartottak az Egyesület székhelyén, de számos esetben vidéken. Két közgyűlés között felmerült ügyekben egy kisebb létszámú testület, az igazgató-választmány intézkedett (kb. 30 fő). A gyakorlati ügyintézkést a titkár végezte.

A Magyar Erdészegylet tulajdonképpen átalakult, anélkül, hogy feloszlott volna. Horváth Sándor egyesületi titkár husz év múlva erre az átalakulásra így tekint vissza:

"...a lényegre nézve oly tökéletes volt az átalakulás, hogy összefüggést, közösséget ma már hiába keresnénk a két egyesület között, akár működésük szellemét és irányát vizsgáljuk, akár azt a közönséget tekintjük, melyre támaszkodtak és melyre hatni igyekeztek". (Erdészeti Lapok 1886. 883.o.)

Taglétszám.

Az Egyesületnek megalakulásakor kb. 755 tagja volt. A megalakulás körüli pontos helyzet nehezen tisztázható, mert a volt Magyar Erdészegylet tagságának egy része az átalakulás tényéről már csak utólag vett tudomást, másik része hallgatólagosan megszűnt az új Egyesületnek tagja lenni. E miatt a létszám kezdetben némileg csökkent. A későbbiekben azonban a rokonszeny és a céltudatos szervező munka következtében a taglétszám az elhalálózások ellenére állandó növekedést mutat. (1. sz. táblázat.)

1.sz. táblázat.

A taglétszám alakulása 1867-1900-ig.

Év	: 1867	1870	1875	1880	1885	1890	1895	1900
Taglétszám:	755	717	760	975	1477	1879	2041	2017

A taglétszám zömét mindig erdészeti szakemberek adták. Az Egyesület igyekezett ezen kívül minél több erdőbirtokost is tagjai sorába beszervezni. Ennek hármas célja volt: 1. az Egyesület anyagi helyzetét állandóan javítani; 2. az Egyesület társadalmi súlyát, tekintélyét fokozni; 3. az erdőbirtokost az erdészeti szakkérdésekkel és problémákkal közvetlen kapcsolatba hozni. - Nem szükséges e hármas célkitűzést részletesebben magyarázni. Tény az, hogy valóban jelentős számú ügyszerető földbirtokost sikerült megnyerni és az Egyesület ennek az adott korban csak hasznát látta. E haszonnal szemben kisebb sullyal esik latba az a kevésbé jelentkező veszély, hogy a nagybirtokos osztály az Egyesületet mint érdekvédelmi szervezetet igyekszik felhasználni. Természetes, hogy a korabeli társadalmi viszonyok hatása elkerülhetetlen volt, azonban az Egyesület szerepe, mint a gazdaságpolitikai harc eszköze, ebben az időben még nem nyomult előtérbe.

Erdészeken és erdőbirtokosokon kívül még fakereskedők, faipari vállalkozók, erdőbirtokossági társulatok, természetbarátok és természetkutatók, vadászok és egyéb rokonszakmák képviselői léptek az Egyesületbe. Ez a sokrétűség a tagság összetételében hasznosnak bizonyult, mert lehetővé tette a problémák sokoldalu megvitatását és az egyesületi munka sokirányú kiterjesztését az erdőgazdasági érdekek védelmében.

Vagyoni helyzet, székházépítés.

Az Egyesület pénzügyi gazdálkodását a legnagyobb foku takarékoság, gondosság és józan előrelátás jellemezte.

A fiatal Egyesület rohamos fejlődése az anyagi megerősödésben is tükröződik. Törzsvagyona a megalakulástól a századfordulóig a 2. sz. táblázat szerint alakult.

2. táblázat.

A törzsvagyon alakulása 1866-1900-ig

Év	: 1866	1867	1870	1875	1880	1885	1890	1895	1900
Törzsvagyon:	0.1	17	43	54	124	216	292	342	769
(1000 Ft-ban)									

Anyagiak terén az Egyesület - eddigi egész története során - legnagyszerűbb vállalkozása a saját egyesületi székház megépítése volt.

Az Egyesület fennállásának első két évtizedében bérelt helyiségekben székelt. A titkári hivatal a megalakulás után Pozsonyból Budára a várba költözött. Tíz évi ittartózkodás után 1876 novemberétől új székhelye Pesten a Hold utca és a Gyapju utca sarkán levő házban, a Hold utca 21. szám második emeletén volt.

Az Egyesület székháza.

XIX. század végi rézkarc

A saját székház szerzésének gondolata már az 1870-es években felmerült. A vagyoni helyzet azonban erre nem nyújtott reális lehetőséget. Kölcsön felvételével ugyan meg lehetett volna kezdeni a vállalkozást, de akkor az Egyesületnek be kellett volna szüntetnie sokirányú közhasznú tevékenységét.

1883-ban a törzsvagyony összege elérte a 178.000 forintot. A telekspekuláció konjunkturájának egy szerencsés, szélcsendes pillanatában ekkor vetett szemet az Egyesület vezetősége egy türes telekre, amely Budapest egyik legelőkelőbb pontján, az épülő Országház közvetlen közelében, az Alkotmány utca és a Honvéd utca sarkán feküdt (alig egy háztömbnyire az Egyesület akkori bérelt hivatalától.) Az 1030-as helyrajzi számu, 231.22 négyszögöl kiterjedésű telek Budapest főváros tulajdonát képezte. Az Egyesület a fővároshoz fordult telekvásárlási szándékával és 1884-ben sikerült is azt megvennie 50 Ft/n.öl, összesen 14.690 Ft beszerzési áron. (Budapest főváros 732/884. kgy. sz. közgyűlési határozata.)

Az építés ügye ezután az Egyesületre ebben az időben annyira jellemző határozottsággal folyt tovább, Czigler Győző műépítést bízták meg a székház terveinek elkészítésével, aki - miután a tervezés munkáját megelégedésre elvégezte - megbízást kapott a kivitelezés és felügyeletre is. Czigler korá egyik legnevesebb műépítész volt, műegyetemi rendes tanár és a Magyar Mérnök- és Építész Egylet elnöke. Az építés ügye így a lehető legjobb kezekbe került. Meg is hozta a kívánt eredményt. A munka komolyabb zökkenők nélkül haladt és az épület két év alatt a végelszámolás szerint 194.437 forint 46 krajcár összes építési költséggel elkészült.

A székház külső megjelenésében is stilszerű, impozáns háromemeletes palotaként a Belvárosnak egyik szép diszévé emelkedett. A 151 helyiségből álló székházat 1886. augusztus 1-én vette használatba az Egyesület és így kétévtes jubileumát már a saját otthonában ünnepelhette.

Az Egyesület a szép épület gondos berendezésétől sem sajnálta a pénzt. Jó kivitelű tölgyfabutorzattal látta el a titkári hivatalt és az összes helyiségeket. Méltó elhelyezést kapott itt végre az Egyesület egyik legfőbb értéke és büszkesége, a szépen gyarapodó könyvtár és a ritka szép, több száz darabból álló agancsgyűjtemény. A butorzat, képek, stb. beszerzésére mintegy 7.700 forintot áldozott az Egyesület.

Erdészeti muzeum.

A székházban nyert elhelyezést az egyesületi muzeum is. Ennek a muzeumnak a felállítását azért érdemes külön megemlíteni, mert tulajdonképpen ez volt Magyarországon az első erdészeti tárgyú közgyűjtemény.

Létrehozásának gondolata Pisó Kornél állami faraktárkezelőtiszt nevéhez fűződik, aki az 1883. évi budapesti közgyűlésen vetette fel egy szakmuzeum felállításának eszméjét az Egyesület részéről. Az eszme pártolásra talált és megkezdődött a gyűjtés. Több értékes gyűjtemény beérkezése mellett az alapvető lökést a muzeum ügyének az 1885. évi országos kiállítás adott. A Budapesten rendezett kiállításon az erdészet több csarnokban elhelyezett hatalmas anyaggal vett részt. A kiállítás bezárása után egy egyesületi bizottság (Bedő Alberttel az élén) végig járta az erdészeti kiállításokat, kiválasztotta a tervezett gyűjteménybe alkalmas tárgyakat és felkérte tulajdonosaikat, hogy a tárgyakat adományozzák az egyesületi muzeumnak. Ezen az úton tetemes anyag gyűlt be és megvetette a muzeum alapját.

A muzeumban a természetrajzi tárgyú gyűjtemények mellett (kőzet-, növény-, mag-, fa-, rovar-, madár-, stb. gyűjtemény) számos speciálisan erdészeti tárgyú gyűjtemény is volt: szerszámgyűjtemények, régi térképek és üzemi feljegyzések, a legkülönbözőbb anyagok az erdei fő- és mellékhasználat, a vadászat és erdőrendezés köréből.

Emlékasztal 1898-ból /fafaragás/

Roppant kára szakunknak, hogy hatév után, fenntartási nehézségekre hivatkozva az Egyesület a muzeumot 1892-ben lényegében feloszlatta, tárgyait szétszította a különböző erdészeti tanintézetek között, illetőleg kisebb részét értékesítette. Csak egy évtized múlva kezdett gyűjtésbe a Mezőgazdasági Muzeum, de már természetesen nem speciálisan erdészeti célzattal. Erdészeti kulturánk nagy értékkel gazdagabb és egy problémával szegényebb lehetne ma, ha egy kicsit több kitartás és lelkesedés nyilvánul meg az Egyesület részéről 70 évvel ezelőtt a szakmuzeum ügye iránt, amely erénynek egyébként az Egyesület nem volt híjával. Későbbi története során még kerültek különböző gyűjtemények az Egyesület tulajdonába, de tervszerű, rendszeres, irányított gyűjtés nem történt.

Közgyűlések.

Még a Magyar Erdészegylettől átvett és az Alapszabályokban is lefektetett hagyományhoz hiven, az Egyesület évente egyszer közgyűlést tartott. A közgyűléseket nagyjából Budapestén tartották meg, de célkitűzéseinek megfelelően igyekezett az Egyesület minél több közgyűlést vidéken tartani. Ennek a törekvésnek több célja volt. A célokat és az elérhető eredményeket talán még senki nem összegezte szebben és találósban, mint Fekete Lajos selmecbányai akadémiai tanár, választmányi tag, midőn az 1882. évi mármaroszigeti közgyűlés eseményeire emlékezik vissza az Erdészeti lapok hasábján:

"...azonkívül, hogy az ily gyűléseken, mint ismeretes a felvetett szakkérdések feletti vélemények kicserélése által - ami a szaklapokban soha sem lehet oly teljes, részletes és sokoldalú, mint élőszóval, - tisztulnak a nézetek, s bizonyos kérdésekhez tüzetesen és biztosan csak a helyi szemle után lehet szólni; azonkívül, hogy a résztvevőknek alkalma nyílik ilyenkor a legkellemesebb módon megismerkedni szakjára nézve érdekes s előtte többé-kevésbé új vidékkel, intézményekkel és viszonyokkal,

azon erkölcsi erőt sem szabad kicsinyelnünk, melyet egyletünk minden jelenlévő tagja merit ilyenkor az általa becsült és szeretett szaktársak viziontlátásából, uakkal való megismerkedésből, a velük való szellemi érintkezésből s a kiválóbbak ügy iránt való lelkesedésének nyilvánulásából, mely vonz és elragad olyanokat is, kik arra önmagukban nem képesek.

A lelkesedés olyan, mely gyujt, mely egyik kebelből a másikba csap át, mig az egész társaságot elragadja, felmelegiti s egészséges életet önt a testület külön álló tagjaiba. Hisz csak ily összejövetelek alkalmával érezzük csak igazán, hogy mily életre való, mily hosszú életre méltó egyesületnek vagyunk tagjai. Mily jóltevő önbizalmat, mily elevenséget, és erőt merit ilyen alkalommal az egyes, az ügy érdekében való munkálkodásra! Valóban, főképpen az ily kedélyes lefolyású közgyűlések teszik az egyeletet egységes testületté, amilyennek lennie kell, hogy megérdemelje az egyesület nevet.

Ha tehát tisztelt tagtárs, kinél a nervus rerum nem szokott fölösleges mennyiségben rendelkezésre állni, éveken át is kell félre rakni filléreidet, hogy a közgyűlésen részt vehess, még se mulaszd el azt, mert soha értékesebb portékát jutányosabb áron nem vásároltál, mint az "Országos Erdészeti Egyesületnek" vidéki közgyűlései által nyújtott erkölcsi előnyök." (Erdészeti Lapok 1882. 765.o.)

A törekvés nem volt eredménytelen, mert valóban az ország legkülönbözőbb vidékein (Székesfehérvárott, Mehádián, Pécssett, Tátrafüreden, Besztercebányán, stb.) sikerült tartani értékes és hangulatos közgyűléseket. E vidéki közgyűlések amellet, hogy a résztvevők szakmai tapasztaltságát növelték, a szakmai összetartozás érzetét öregbítették és a személyi baráti kapcsolatokat szorosabbra fűzték, még komoly tudományos eredménnyel is jártak, mert fontosabbnál fontosabb szakkérdések kerültek konkrét példák alapján megtárgyalásra. A közgyűlések így hathatósan (és még ma is érez-

hetően) járultak hozzá a zsenge erdészeti tudomány felvirágoztatásához. Ezen kívül a vidéki közgyűlések igazolásai voltak annak, hogy az Országos Erdészeti Egyesület nemcsak egy bizonytalan, a távolság ködébe vesző budapesti központi szerv, hanem az ország összes erdőgazdaságának és erdészeti szakemberének élő képviselője.

Témagazdagságánál fogva valamennyi közgyűlés foglalkozási anyagát e munka keretében ismertetni nem lehet. Az Egyesület legfontosabb működési területeit az előző fejezetekben már ismertettük. Időszerűségük sorrendjében ezek a témák képezték a közgyűlések tárgyalási gerincét is, természetesen számos részletmozzanattal tarkítva. Az országos jelentőségű kérdések mellett nem maradhatott el a programból a helyi viszonyok által felvetett szakkérdések megvitatása sem. Ötletesebbnél ötletesebb felvetések születtek és nem egyszer éles szellemi harc után kristályosodott ki egy-egy közgyűlési határozat, amely azután hatékonyan vitte előre az egész magyar erdőgazdaság fejlesztésének ügyét.

A közgyűléseknek voltak állandó jellegű mozzanatai is. Ilyen volt a közgyűlés helyének és idejének megállapítása. Ezt rendszerint az igazgató-választmány állapította meg az előző közgyűlés határozata, esetleges közben érkezett indítvány, meghívás vagy a kialakult erdőgazdasági helyzet alapján. Ugyancsak ez a választmányi ülés határozta meg a közgyűlés programját is. Mindezt azután meghívó formájában közhirrre tette az Erdészeti Lapok hasábjain. Vidéki közgyűlés esetén megállapodtak az egész vándorgyűlés helyi lebonyolítása ügyintézőjének, felelősének személyében is.

A közgyűlést az elnök nyitotta meg rövid beszéddel, amely egyben körvonalazta a közgyűlés szellemi programját is. Az elnök után rendszerint a titkár következett, aki a maga és a választmány nevében számolt be az Egyesület egésze előtt a legutóbbi közgyűlés óta végzett munkáról.

Beszámolójában kitért a mult közgyűlés határozatainak végrehajtására, a választmánynak az eltelt idő alatt tett fontosabb intézkedéseire és előterjesztette azokat a problémákat, amelyek megoldásához közgyűlési határozat volt szükséges. Tüzetesen ismertette az Egyesület anyagi helyzetét, a tagszá-
m alakulását. Előterjesztette az új tagok felvételi kérelmét és ismer-
tette az elhalálozott egyesületi tagok nevét. A közgyűlés határozott az éves
zárszámadások elfogadása és a következő évi költségvetés jóváhagyása
felől. Rendszeres időközönként a közgyűlésen történt a tisztikar megújítása.

Hagyománnyá vált a közgyűlés elején ismerkedési est rendezése
és akár Budapesten, akár vidéken került sor a közgyűlés megtartására, az
kivétel nélkül a fehér asztalnál végződött. Ezek a társadalmi megnyilvánu-
lások lényeges tartozékai voltak a közgyűléseknek.

Választmányi ülések, tisztviselők.

Két közgyűlés közötti időszakban az Egyesület ügyeit a választmány
intézte. A választmány gondoskodott a közgyűlési határozatok végrehajtásá-
ról és az időközben felvetődött problémák megoldásáról. Minthogy testületi-
leg (közgyűlés) hatásos egyesületi igazgatást kifejtetni már a XIX. század
végén sem lehetett, az egyesületi élet tulajdonképpen irányítója, szellemi-
ségének kialakítója a választmány volt. Érthető ebből a személyi összetétel
fontossága. Döntő jelentősége természetesen a vezető tisztviselők személyi
kiválasztásának volt. Tárgyilagosan és határozottan le kell azt szögezni,
hogy az Egyesületben az elnöki, alelnöki és titkári tisztség adományozása a
választás során és annak betöltése nem volt társadalmi gesztus, hanem a
legtevékenyebb, szellemileg legrátermettebb emberek töltötték azt be
többnyire. Mind az erdészeti, mind a magyar társadalom kiemelkedő alak-
jai rendszerint egyuttal felelős, magas állami beosztásban is, akik tényle-
ges motorjai és formálói voltak a társadalmi fejlődésnek. Jellem, történel-
mi látószög, szellemi koncepció tekintetében nem egy közülük jóval kora

fölött állt. (Bedő Albert, Tisza Lajos, később Kaán Károly, Waldbott Kelemen.)

A választmány szükség szerint kéthavonként vagy negyedévenként tartotta üléseit az Egyesület székhelyén. Létszáma változó, általában 30-40 fő. Mint minden testületben, itt is egy szűkebb csoport vitte ténylegesen az ügyeket.

A titkár 1900-tól kezdve függetlenített tisztviselője volt az Egyesületnek. A történet során többnyire (de nem mindig) ő szerkesztette az Egyesület közlönyét az Erdészeti Lapokat is.

A pénztáros rendszerint társadalmi munkában látta el feladatát, némi tiszteletdíj fejében.

A szervezeti apparátust időnként bővítették vagy szűkítették egyéb tisztségviselők munkába állításával is. Pl. könyvtáros, segédtitkár, ügyvezető, segédszerkesztő. Ezek hosszabb-rövidebb ideig működtek az Egyesület életében, nem egyszer sullyal (pl. Biró Zoltán ügyvezető a két világháború között).

Szociális tevékenység.

Az előzőekben ismertetett hasznos és közérdekű munkásság, továbbá saját szervezetének sikeres kiépítése mellett volt még egy figyelemre méltó vonása a fiatal Erdészeti Egyesületnek: a szociális ténykedés.

Az Egyesület, bár nem érdekképviselői szervezatként alakult, mégis tisztában volt azzal, hogy mint az erdészet területén egyedüli társadalmi szervezet az erdész-társadalom számára nemcsak szakmai, de szociális támaszt is kell jelentenie abban a korban, amikor a társadalombiztosítási intézmény még nem volt általános.

Már az Alapszabály is tartalmazott szociális vonatkozást, amikor célkitűzései közé felvette "jeles, de szegénysorsu ifjaknak az erdészetben való kiképztetését". Gyakorlatilag szociális célkitűzéseit az Egyesület úgy valósította meg, hogy részben vagyonosabb tagjainak adományaiból, részben törzsvagyonának egy részéből alapítványokat létesített és ezeknek az alapítványoknak éves kamatait használta fel szociális juttatásokra. A századfordulón a már említett Deák Ferenc irodalmi alapítványon kívül az alábbi alapítványok létezését ismerjük:

Tisza Lajos alapítvány a szorult helyzetben levő magyar erdőtiszték és erdészeti altiszték segélyezésére;

Wagner Károly alapítvány az elhalt erdőtiszték és altiszték özvegyeinek és árváinak segélyezésére;

Bedő Albert alapítvány a magyar erdőtiszték erdészeti pályára készülő szegénysorsu fiainak ösztöndíjazására a selmecbányai Akadémián;

Erzsébet királyné alapítvány az erdőtiszték árva leányainak segélyezésére.

Ezeknek az alapítványoknak az alaptőkéje 1900-ban elérte a 72.800 koronát, amelyből évente kb. 4.000 koronát fizetett ki az Egyesület a felsorolt célzattal. Szociális kiadások terén ehhez járult még évi 2.000 korona kiadás a titkári nyugdíjalapra. (Erdészeti Lapok, 1900.542.o.) Természetesen ez az évi 6.000 korona nem oldotta meg az erdőmérnökök és főként az erdőőrök szociális problémáit. Azonban ha nagy léket nem is, de sok kis lyukat tömött el kis egzisztenciák bukdácsoló élethajóján.

Felmerültek javaslatok erdészeti nyugdíjintézet alapítására is, erre azonban nem került sor.

Az egyesület több esetben indított mozgalmat az állami erdészeti alkalmazottak fizetési viszonyainak megjavítása érdekében. Ezek közül az

akciók közül az érdemel említést, amelynek nyomán az erdőmérnökökkel betöltendő állások közül a műszaki díjnoki intézményt, mint az igen gyengén fizetett beosztást, eltörölték a 80-as években.

III.

Az Egyesület története a századfordulótól az I. világháború végéig.

A magyar gazdaságpolitikai helyzet a századforduló körül.

Az eddigiekben láttuk azt a viharos ütemű fejlődést, amely a kiegyezés utáni Magyarország gazdasági életét, a szabadversenyen alapuló kapitalizmus feltörését jellemezte. Láthattuk ezzel párhuzamosan az Országos Erdészeti Egyesület rendkívül gyors fejlődését, alkotásokban, kezdeményezésekben gazdag, termékeny belső életét is.

Mi lett ennek a hatalmas erő kifejtésnek az eredménye?

Mint e munka elején a gazdasági fejlődés magyar sajátosságaihoz megismertült, a fejlődés a feudális nagybirtokrendszer fennállása és az Ausztriától való függés mellett ment végbe. Ez azt jelentette, hogy a szabadversenyen alapuló tőkés fejlődés kereteiben azok az iparágak fejlődtek elsősorban, melyeknek fejlődése az osztrák érdekekkel kirívóan nem ütközött. Ennek következtében hazánkban egy torz iparstruktúra alakult ki: az ipari termelés 40%-át a könnyű- és élelmiszeripar adta, míg a fejlődés szempontjából döntő nehézipar legfontosabb ágai: a vas-, fém- és gépipar csak 21% erejéig részesültek az ipari össztermelésből.

Többször kihangsúlyoztuk a magyarországi tőkés fejlődés rendkívül gyors ütemét, amely európai színvonalon vizsgálva is magas. Ez igaz. Az ország iparosodási foka azonban mégis igen alacsony maradt.

Magyarország, bár a kiegyezés korához képest nagyot lépett előre, lényegében mégis agrárállam volt továbbra is. Az Ausztriától való függés egyik fontos velejárója az a közös vámterület, amely az Osztrák-Magyar Monarchián belül a magyar nagybirtok mezőgazdasági terményeinek konkurencia nélküli értékesítési lehetőségét biztosította. A konkurencia távoltartása viszont nem hatott serkentőleg a magyar mezőgazdasági termelés fejlesztésére. A mezőgazdaság viszonylagos fejlődése ellenére is elmaradt, külterjes, egyoldaluan gabonatermelő, technikailag fejletlen maradt.

Az elmúlt három évtized alatt a gazdasági fejlődés törvényei szerint az ipari termelésben nőtt a termelés koncentrációja. A versenyben lemaradó fejletlenebb üzemeket felszívták a fejlettebb, erősebb vállalatok. Az emberanyag, a termelőeszközök, a termelés mennyisége mindinkább egyre fogyó számu, de méreteiben és erejében egyre hatalmasabbá váló mammutvállalatokba koncentráldott.

A termelésnek ez a koncentrációja Magyarországon területi koncentrációval is járt: a nagyipari vállalatok zöme Budapesten alakult ki, a vidék iparosodása elmaradt. Ez a körülmény megnehezítette a vidéki munkaerő felesleg felszívódását, fokozta a vidék munkanélküliségét, elszegényedését. A falun jelentkező munkaerő tulkinálat ugyancsak nem hatott serkentőleg a mezőgazdasági nagybirtok technikai fejlesztésére.

Az ipari termelésben végbemenő koncentráció játszódott le a hitel-élet területén is. A gazdasági szabadversenyben lemaradó, tönkremenő számos kis pénzintézet tőkéje az erősebb, a versenyt jobban bíró nagybankok kezébe ment át. A tönkre nem ment középserű pénzintézetek számára nyújtott hitelekkel a nagybankok ezeket is befolyásuk alá vonták, fiókhálózatukba kényszerítették. A banktőke koncentrációjával mindinkább fogyott azoknak a bankoknak a száma, ahová a gyáros vagy a nagybirtokos vállalkozásai finanszírozása céljából hitelért fordulhatott. A kevészámu nagybank

és a hiteligénylők között az üzleti kapcsolat tehát rendszeresebbé és szorosabbá vált. A pénzügyet lassan tisztába jött üzletfele gazdálkodásával és a hitel nyújtásával, illetve visszatartásával befolyása alá vonta azt. Bekövetkezett az ipari tőke és a banktőke egybefonódása. Kialakult a személytelen uralkodó hatalmasság: a finánc-tőke s a tőkés rend új arisztokráciája: a fináncoligarchia.

A kevés számú ipari nagyvállalat annak érdekében, hogy a piacon minél magasabb árszintet tudjon tartani, (a konkurenciát kiküszöbölje), munkabéreit pedig stabilizálja a bérkövetelésekkel szemben, egymással megegyezett, szövetségre lépett. Iparágakon belül így jöttek létre a kartelek, monopóliumok. A monopólium nem tűrte, hogy az iparágban bárki is a megegyezésben létrejött árakat bármely irányban tullicitálja. Így kényszerítette a fogyasztókat a monopólium által megszabott árak megfizetésére.

Szükségtelen ezt a folyamatot tovább részletezni. Nem vitatható, hogy a századforduló idejére Magyarországon a szabadversenyben alapuló kapitalizmus monopolkapitalizmussá alakult át.

Milyen társadalmi khatásokkal járt a vázolt gazdaságfejlődési folyamat hazánkban?

Az eddigiekből kitűnőleg a XX. század elején a gazdasági fejlődés egész menetében, irányában lényeges fordulat következett be: a fejlődés élvonalába-, először a magyar gazdaság történetében-, az ipar került! Ez azt is jelentette, hogy az ipari nagyburzsoázia hatalmi pozíciók tekintetében a földbirtokos arisztokrácia mellé nyomult és annak ez ideig élvezett gazdasági és politikai hegemoniáját viasszaszorítással fenyegette. Ez természetesen ellentétre vezetett a két csoport között, mert mindegyik a saját érdekeinek megfelelően kívánta irányítani az ország további gazdasági fejlesztését, az állami gazdaságpolitikát.

Ahogyan fékezte a mezőgazdaság területén a közös vámterület, a konkurencia hiánya a gazdálkodás továbbfejlesztését, ugyanugy lefékezte azt az iparban a kartelviszonyok kialakulása, uralkodóvá válása. A versenynek legalábbis egy szűkebb körben való kiküszöbölése azt jelentette, hogy már nem vált égetően szükségessé egy kartelba tömörült vállalkozó számára a gazdálkodásának állandó továbbjavítása, technikai fejlesztése, ésszerűsítése, mert hiszen a kartel által megszabott kereteket önmaga tönkretételének veszélye nélkül úgy sem léphette túl. A gazdasági élet minden területén tehát az eddigi igen gyors ütemű fejlődést fokozatosan a stagnálás, a leállás, a vesztéglés kezdte felváltani.

A monopolkapitalizmus kialakulásának vázolt folyamata még két igen fontos kihatással járt:

1/ a piac területén nemzetközi méretekben kialakult erőegyensúlyi helyzet új piacok, új lehetőségek, új haszonszerzési források kutatására serkentette az egyes államokat. Minthogy azonban a világnak gazdasági-hatalmi szférákra történő felosztása már megtörtént, az eféle próbálkozások feltétlenül más hatalmi csoporttal való összeütközéshez vezetnek. A nagyhatalmi terveket ápoló, gazdaságilag még nála is fejletlenebb balkáni államok felé tekintető Magyarország is lassan rálépett a század első évtizedében arra az utra, amely a háborúhoz vezetett;

2/ a szociális kérdés új formában és új, minden eddiginél hatalmasabb méretekben vetődött fel. A munkásosztály-számbeli megnövekedése, a falusi agrárproletáriátus kialakulása, a gazdaság és szegénység pólusainak roppant eltávolodása a társadalmi harcok kibontakozásához, a tömeghangulat forradalmasodásához és a nyomor mélypontján, a háború utolsó évében végső soron forradalomhoz vezetett.

Miért volt szükséges mindezt így, kissé hosszasan elmondani az Országos Erdészeti Egyesület történetének tárgyalásánál? - - kérdezheti az olvasó.

9899/Rné

Azért, mert a gazdasági - társadalmi helyzetnek ilyképpen való alakulása alapvetően befolyásolta az erdőgazdasági termelést és ezen keresztül az Egyesületben folyó munka irányát is.

Az erdőgazdaság helyzete a századforduló idején.

A monopolkapitalizmus kialakulása az erdőgazdasági termelés vonalán is életre keltette azokat a problémákat, amelyeket a korszak általános gazdasági ismertetése során vázoltunk.

A magyar erdőgazdaság külkereskedelmi forgalmát ebben az időben a kivitel és annak növekvő irányzata jellemezte. Ime egy számadat ennek érzékeltetésére a földművelésügyi miniszternek a törvényhozás számára készített évenkénti hivatalos jelentéseiből. 1887. és 1896. között a fatermékek kivitelének exporttöbblete átlagban évi 21.6 millió forint, 1906. és 1913. között 43 millió korona volt. (3. táblázat).

3. táblázat.

Magyarország külkereskedelmi faforgalma a
századforduló körül.

Év	Kivitel	korona	Behozatal
1894.	68,176.000		41,133.000
1895.	72,446.000		43,784.000
1896.	70,568.000		38,698.000
1897.	72,684.000		38,982.000
1898.	78,201.000		38,720.000
1899.	79,639.000		15,416.000
1900.	93,489.000		15,389.000
1901.	83,445.000		15,522.000
1902.	72,234.000		17,938.000
1903.	68,237.000		17,259.000
1904.	71,195.000		23,256.000
1905.	77,691.000		23,224.000

Kapcsolatunk természetesen Ausztriával volt a legszorosabb. A kivitelnek több, mint egyharmada (11.3 millió forint), a behozatalnak közel háromnegyed része (5.8 millió forint) Ausztriával volt kapcsolatos. Sorrendben ezután Franciaország, Németország és Olaszország következett kereskedelmi ügyfeleink között, de exportunk kiterjedt Nyugat-Európa több országára (Belgium, Hollandia, Nagybritannia), a balkáni államokra, de fa- és faipari termékeink eljutottak a Közel-Keletre és Észak-Afrikába, sőt az észak- és délamerikai államokba és Japánba is.

A már említett miniszteri jelentések alapján meg kell jegyezni, hogy az importált iparifa egységnyi mennyiségének értéke jóval alacsonyabb volt, mint az exportált iparifa értéke. Ez azt jelenti, hogy olcsó - megmunkálatlan - fát vásároltunk és feldolgozott, értékesebb cikket exportáltunk.

Ez a jelenség egybevághat a megállapítással (amit a századforduló körüli gazdasági helyzetről tettünk), hogy hazánkban elsősorban a könnyűipar, ezen belül többek között a faipar fejlődhetett ki.

Az ipari fejlődés gyorsan növekvő tendenciája a fafogyasztást állandóan fokozta. Ez a körülmény már önmagában is indokolta volna az erdőgazdálkodás már megindult, de a századforduló után halaszthatatlanná váló fejlesztését. De indokolta ezt a monopolkapitalizmusnak világméretben való kifejlődése, a verseny, a gazdasági harc nemzetközi kibontakozása is. E nemzetközi gazdasági harc során a magyar fakereskedelem, faipar és ezeken keresztül a hazai erdőgazdaság hatalmas ellenfelekkel találta szembe magát a világpiacon, amint azt a következőkben látni fogjuk.

Az erdőgazdaság műszaki fejlesztése égetően fontos és mi több: lassan létkérdéssé vált hazánkban. Nem csoda tehát, hogy ezek az objektív körülmények az erdőművelés és a fahasználat fejlesztésének kérdéseire terelték a szakemberek figyelmét.

A monopolkapitalizmus kialakulása a szociális problémákat az erdőszet területén is kiélezte. Kiélezte a munkások és erdészeti értelmiségiek, magyarok és nemzetiségiek vonatkozásában egyaránt. Mivel az erdők zömmel a nemzetiséglakta területeken feküdtek, a szociális probléma megoldásának fontossága túlnőtte az erdészet kereteit és az egész nemzet XX. századi történelmének alakulása szempontjából jelentőssé vált.

Az Egyesület tevékenysége a századforduló után

Az Egyesület századforduló utáni tevékenysége e két fő problémakör: a gazdálkodás fejlesztése és a szociális problémák megoldása köré csoportosítható.

Harc a belterjes erdőgazdaságért.

A szabadversenyen alapuló magyar kapitalizmus korszakában (1867-1900) az erdészet területén a kor szakemberei lerakták a rendszeres erdőgazdaság szakmai és jogi alapjait (üzemterv szerinti kezelés, erdőtervény). A termelés mennyiségileg felfutott a kor gazdasági fejlődési ütemével párhuzamosan. Jelleget tekintve azonban külterjes maradt. A zömmel olcsó nemzetiségi munkaerővel kitermelt fa hosszú, igaenergiával történő szállítás után került be a gazdasági élet vérkeringésébe. A XIX. század végéig az így termelt fa még elég olcsó volt ahhoz, hogy a fára rászoruló nyugat-európai piacokon haszonnal lehessen eladni. Különösen hasított és faragott keményfánk, de puha gömbfánk is keresett cikk volt. A fatermékek közül külön meg kell említeni a nagyarányú cserkéreg kivitelt, mivel ennek termelése az alacsony vágásfordulóju, tarvágásos üzemmód révén értékes tölgyerdeink állapotára erősen kihatott. A tulhajtott keményfa termelés mellett ennek esett áldozatul pl. a híres szlavóniai tölgyesek nagy része. Ezek kitermelése mögött az angol tőke állott, mely az itt termelt elsőrendű tannint az angol bányások részére biztosította, de résztvett kiaknázásukban a magyar, osztrák, cseh és francia tőke is.

A mennyiségi felfutás mellett már ekkor megmutatkozott erdőgazdálkodásunk viszonylagos elmaradottsága. Fa külkereskedelmi mérlegünket az export jellemezte, de elég tetemes famennyiséget kellett évről-évre importálnunk. Ebben - mint korábban rámutattunk - döntően elmaradott, függő helyzetünk nyilvánult meg. Része volt azonban benne erdőgazdaságunk szakmai elmaradottságának is. Vékony fenyőrudakban pl. osztrák behozatalra szorultunk akkor, amikor erdeinkben milliószám pusztult el évről-évre a vékonyfa, amely gyéritési rendszerünk fejletlensége következtében nem kerülhetett kitermelésre.

Alapvető változás állt be az erdőgazdaság és fapiac terén is a monopolkapitalizmus kialakulásával. Új versenytársak jelentek meg az európai piacokon: az észak-amerikai és az orosz fa, de erősen éreztette hatását a japán fa versenye is.

Érdekes, hogy az észak-amerikai fa versenyének felidezésében saját magunk is résztvettünk. Az 1880-as években fakitermelő vállalkozóink látták, hogy a keményfa-tízlet (donga, egyéb hasított és faragott áru) milyen konjunkturának örvend Nyugat-Európa iparilag izmosodó államaiban. Előrelátható volt ekkor már az is, hogy a felfokozott hazai termelés mindinkább az önköltség növekedéséhez, vagyis a haszon csökkenéséhez vezet. Tőkeerős vállalkozók ekkor az USA keleti partvidékének értékes keményfa erdeit szemelték ki további tevékenységük színhelyéül. Nagy számban vitték magukkal a hasított áru termelésében kiváló gyakorlattal rendelkező horvát-szlavon erdei munkásokat. A munkáskérdést ott megkönnyítette az is, hogy a századforduló után hatalmas méreteket öltött a munkanélküli seregek kivándorlása Amerikába és ez a folyamat számos gyakorlott (különösen nemzeti-ségi) munkaerővel gazdagította az ott folyó termelést. Az olcsó tömegtermelés, az ugyancsak olcsó tengeri szállítás és az egyenlőre alacsony földjárdék biztosította az amerikai fa térhódítását Európában.

Kelet felől az orosz fa tört be mind nagyobb erővel Európába. Itt az agrárnépesség fokozott kihasználása mellett az ország ipari fejletlensége és a féktelen erdőpusztítás biztosította a fa versenyképességét. Amint arról a korabeli irodalom megemlékezik, európai Oroszországban a vasutvonalak mentén 100 km-re eltűnt az erdő (a vasuti mozdonyokat is fával fűtötték). Oroszország fakivitele 1909-re elérte az évi 110 millió rubelt (Erdészeti Lapok, 1910. 330. o.).

Az amerikai és az orosz fa versenye mellett megjelent a japán fa is. Az 1880-as években Japán vezető erdőgazdasági szakemberei európai körutazást rendeztek. A japán országos főerdőmester hazánkba is ellátogatott és tüzetesen bemutattatta magának az ország erdőgazdaságának színe-javát. Meg lehetett elégedve a látottakkal, mert Bedő Albert országos főerdőmesternek a császár nevében a Felkelő Nap rendjelet adományozta. Azonban a termelési viszonyok tanulmányozása mellett a fiatal japán kapitalizmus képviselői alkalmasint csöndben az üzleti lehetőségek felől is tájékozódtak, mert alig egy évtized múlva az intenzív japán erdőgazdaság termékei az európai piacokon is feltűntek és gyorsan tért hódítottak.

A nemzetközi kereskedelem hatalmasságai mellett kisebb kellemtelenségek is felűtötték a fejüket. A XIX. század második felében ugyanis nemcsak Magyarország, de szomszédai is a kapitalista fejlődés útjára léptek. Erdőgazdasági szempontból a századforduló után elsősorban Románia éreztette hatását. Olcsó munkaereje mellett különösen olcsó és kedvező irányú vízi szállítási utvonalai tették fatermékeit a magyar fa veszedelmes versenytársává.

Mig Romániából sok fenyőgömbfa jött be vámmentesen, az oda kivitt magyar fa után 4 lei/m³, fűrészáru után 5 lei/m³ vámot szedtek a románok. Ráadásul az 1910. évi új román erdőtörvény korlátozta az idegen (magyar) munkaerő alkalmazását és az erdőfelújítási költségeket a fakiter-

melő vállalkozókra terhelte olyan formában, hogy a termelés megkezdése előtt a felújítás céljára hektáronként 80 leit letétbe kellett helyezni. Ez az önmagában hasznos intézkedés a Romániában dolgozó nagyszámu magyar vállalkozó működését érzékenyen érintette.

Nyugat-Európa ipari államai a bezuduló faimporttal szemben a favámok rendezésével, felemelésével igyekeztek belső termeléstüket megvédeni. Komplikálta a helyzetet, hogy a XX. század elején, az imperia-lizmus korában Európaszerte kialakult az a helyzet, miszerint az agrár-termelés kiszolgáltatottja lett az egyre növekvő ipari tőkének. Ez a mező-gazdasági termelés viszonylagos visszaszorításához, a magyar fa szempont-jából a gazdálkodás súlyát képező keményfa üzlet (donga, szőlőkaró, stb.) befulladásához vezetett. A Németországba irányuló magyar dongakivitelt pl. az 1900. évi 3232 vagonról 1908-ra 846 vagonra esett vissza. Fatermékeink Nyugat-Európában az amerikai fával, Németországban az orosz fával, a Földközi-tenger medencéjében és Közel-Keleten a japán, illetve a román és boszniai fával szemben alulmaradtak és a piacról kiszorultak.

Második legnagyobb favásárlónk, Németország, a századforduló után sorozatos favámemelést hajtott végre hazai termelésének védelme érdekében. Ez azzal a kellemetlenséggel járt, hogy a Németország irányába korlátozott osztrák fenyőgömbfa és fűrészáru kivitelt Magyarország felé terelte. Így a magyar termelésre a tengerentuli és orosz fa versenyén kívül az osztrák erdőgazdaság nyomása is fokozódott.

A helyzet 1910-re annyira rosszabbodott, hogy amint arról az Erdészeti Lapok is hírt adott (1910. 557.o.), már Budapesten a nagy kőbányai hordógyárak is zömmel amerikai és orosz fát dolgoztak fel.

Ebben a kialakult gazdasági helyzetben a magyar erdőgazdasági termelés léte forgott kockán. Elmaradottságunk és ennek végzetes következménye mindenki előtt nyilvánvalóvá lett. Az élet parancsolólag vetette fel az erdőgazdasági termelés korszerűsítésének szükségességét. Érthető, hogy az Erdészeti Egyesület szellemi életének középpontjában úgy, mint eddig, ezután is a termelés továbbfejlesztésének ügye állott.

Az erdőfeltárás a belterjesség első lépése.

A gazdasági helyzet kedvezőtlen alakulása rámutatott a megoldás módjára. Feltáró-szállító berendezésekkel kell az alacsony termelékenységű és drága igaenergiát felcserélni, az előhasználati nevelővágások bevezetésével a minőséget és a területegységre eső hozamot fokozni, a csődbe jutott nyersanyag export helyett a korszerű hazai feldolgozást az erdőterületek közelében kifejleszteni (fűrész-, cellulóz és vegyipar), a nagybanlábban történő eladás helyett a házilagos kezelést megvalósítani, a munkáskérdést rendezni.

Az Egyesületbe tömörült szakemberek ezeknek a feladatoknak a megoldásán fáradoztak.

Különösen sokat foglalkoztatta e korban az Egyesületet az erdők feltárásának problémája. Ennek oka az volt, hogy a hegyvidéken fekvő fenyőerdeink kiterjedt volta ellenére nagyértékű fenyő fűrészárut kellett Ausztriából behozni, mert fenyőfa készleteink nem voltak feltárva. A rossz utak, a feltáratlanság miatt a fakészletek bősége ellenére nem volt elég fa, az exportáló magyar erdőgazdaság keveset jövedelmezett, magasak voltak a belföldi faárak, a faipari vállalatok küszködtek a drága ipari nyersanyag miatt.

Az erős osztrák behozatal hátráltatta az export-csőd felszámolását és akadályozta a fejlett osztrák faiparral konkurálni tudó magyar fafeldolgozás kifejlesztését. Elsőrendű szükségé vált tehát ennek a hatalmas élőfa tőkének a rentábilis mozgósítása.

Az Egyesület az olcsó tömegszállításnak két kivihető módját látta: a nyilvános forgalmu viziutak erdőgazdasági hasznosítását és keskenynyomtávu vasuthálózat kiépítését.

Az Erdészeti Lapok korabeli évfolyamaiban alig találunk olyan szakcikket, amely e kérdés fontosságát ne érintené. Egymást érték az e körbe tartozó tanulmányok, elméleti fejtegetések és meglevő berendezések ismertetései, ezek tanulmányozására rendezett kirándulások, stb.

A feltárás fokozásának, a gazdasági vérkeringés érrendszerének kiépítése nemcsak erdőgazdasági érdek volt, hanem általános közgazdasági érdek. A normál nyomtávu vasuthálózat bizonyos határon túli sűrítése már nem gazdaságos. Az egyes országrészek fejlődésének érdeke viszont megkívánta közlekedési hálózattal való feltárásukat. Minthogy a gépkocsi ipar hazánkban a század első évtizedében még gyermekcipőben járt, a tömegszállítás eszköze csak a keskenynyomtávu vasut lehetett.

Az erdei vasutak építése a század első két évtizedében valóban hatalmas lendületet vett.

Dr. Pankotai Gábor - Dr. Herpay Imre: Erdészeti szállítás, (Budapest, 1965.) című munkája alapján az erdei vasutak építése hazánkban a 4. sz. táblázat szerint alakult.

A táblázat adatai a mai Magyarország területén lévő erdei vasutak építésére vonatkoznak. A korabeli Magyarország területén az Erdészeti Lapok 1898. évi adatai szerint (124. o.) a századforduló táján az erdei vasutak hossza az alábbi volt:

gőztüzemű	490 km
lővontatású	<u>533 km</u>
összesen	1.023 km.

4. táblázat.

Erdei vasutépítések alakulása hazánkban.

Építési időszak	Hossz (km)	%
1875-1900.	35.0	5.1
1901-1905.	97.5	14.1
1906-1910.	110.6	17.1
1911-1915	52.0	7.7
1915-1920.	208.7	30.8
1921-1925.	135.5	19.9
1926-1930.	-	-
1931-1935.	-	-
1936-1940.	10.0	1.5
1941-1945.	6.3	0.9
1946-1950.	7.2	1.1
1951-1955.	17.1	2.5
Összesen:	679.9	100.0
Ebből Hegyvidék		54.2
Dombvidék		34.9
Síkvidék		10.9

Az Erdészeti Lapokban elszaporodtak a különböző erdei vasutakról szóló leírások, a technikai ismertetések, az építésre és üzemberendezésre vonatkozó közlemények. Jó üzletnek bizonyult kelendőségénél fogva az erdei vasutak gyártása és értékesítése is. Elszaporodtak az erre vonatkozó hirde-

tések. Pl. a Győri Magyar Wagon és Gépgyár Rt. vállalta komplett erdei vasutak gyártását és építését. A Koppel-cég pedig már villamos keskenyvágányú vasutakat ajánlott megvételre.

A keskenynyomtávu helyiérdekű vasutak hálózatának kiépítése, központi irányítása, egységes díjszabás alá vonása akkoriban országos érvényű elképzelés volt. E szerint helyiérdekű vasutakhoz hajszálerkeként kapcsolódó erdei vasutak a vágásterületekig hatolva vezették volna be a hegyvidék fatermését az ország gazdasági vérkeringésébe. A vasutaknak ez a koncentrált kiépítése azért is előnyösnek látszott, mert így a vasutak üzemi költségei lényegesen csökkennek.

Nem kevesebb jelentőséget tulajdonítottak az erdőtesten belül az utakkal való feltárásnak. Fekete Lajos selmecbányai főiskolai tanár 1910-ben már felvetette a "teherautómobilkok" alkalmazásának a lehetőségét. Hangsúlyozták a szárazföldi szállítópályák vízi szállítással való kombinációjának fontosságát is.

A feltárással kapcsolatban az Egyesület a kérdés szakmabeli tárgyalásán felül 1900-ban és 1901-ben, két ízben is felterjesztést nyújtott be a kereskedelmi miniszterhez az erdei vasutak ügyében. A felterjesztésben kérte a minisztert, hogy törvényes keretek között könnyítse meg az erdei vasutak létesítését az erdőbirtokosok, illetve a fakitermelő, szállító és értékesítő vállalkozók számára. Az Egyesület elsősorban az építéshez szükséges területek kisajátításának biztosítását kérte, azonkívül az engedélyezési eljárás leegyszerűsítését, valamint, hogy az erdőmérnökök által készített vasutépítési műszaki tervek a hatóságok előtt elismert műszaki dokumentációnak feleljenek meg.

Felterjesztésével az Egyesület a lényegre tapintott, mert sok helyen valóban az volt a vasut létesítésének legfőbb akadálya, hogy a nyomvonnal érintett területek tulajdonosai képtelenül magas árat követeltek, sokszor csekély értékű földekért, rétekért.

Kihangsúlyozta azt is az Egyesület, hogy a nagy feltárási beruházásoknak csak akkor van értelme, ha az házi kezeléssel párosul. A tulajdonos ne adja tőkés bérlők vagy kereskedők kezére erdejét, hanem az erdőgazdálkodás egész körfolyamata: az erdő felujtása, felnevelése, kihasználása, termékek értékesítése és részben még feldolgozása is egy kézben összpontosuljon. Így tudja csak a birtokos gazdálkodását mind magasabb szintre emelni, erdejének értékét fokozni, helyzetét a piacon biztossá tenni és jövedelmezőségét emelni.

Szükséges volt ennek kihangsúlyozása ebben a korszakban, mert a fakereskedők közbeiktatásával a termelők és a fogyasztók közötti közvetlen kapcsolat megszűnt. A termelői haszon jelentős részét is a kereskedő vágta zsebre, ugyanakkor a vállalkozói haszon közbelépése újabb terheket rótt a fogyasztókra.

A belterjes erdőgazdálkodás technikai feltételeinek megteremtésén kívül az Egyesület rámutatott arra is, hogy a házi kezelés bevezetésének második legfőbb akadálya a személyzet anyagi érdektelensége. A személyzet nem volt érdekelve a gazdálkodás jövedelmezővé tételében, sőt a tövön való eladás a legkényelmesebb megoldást jelentette számára. Az egyes erdőhivatalok létszáma sem volt elegendő intenzívebb erdőgazdálkodás vezetéséhez. Rámutatott az Egyesület arra is, hogy a belterjes gazdálkodáshoz szükséges némi létszámszaporítás megoldható, mert "csak az olyan személyzetszaporítástól kell rettegni, mely improduktív munkát végez". A gazdaság és a személyzet érdekeinek összhangba hozása céljából pedig a házi kezeléssel elérhető többletjövedelem bizonyos hányadát a személyzet részére kellene biztosítani.

Sajnos, a korabeli erdőbirtokosok körében nemigen találunk példát ezeknek a ma is helytálló javaslatoknak a megvalósítására.

Az Egyesület komplex szemléletmódja a belterjesség szorgalmazása terén is megnyilvánul:

"Nemcsak az erdőgazdaság jövedelmezőségét kell mérlegelni, hanem mindazon iparágakét is, melyek az erdőgazdaság fejlődésével együtt haladnak és állandó létük az erdőgazdaság virágzásától függ." Erdészeti Lapok, 1906. 838.o.)

Az erdőművelés problémái.

A belterjes kezelés szemléletének kialakításából több részletkérdés kidolgozása látott napvilágot, aminek már az erdőművelés is hasznát látta. Így pl. napirendre került nagymértékben leromlott tölgygazdálkodásunk rekonstrukciója.

A felvirágozott keményfa üzlet és a cserkéreg termelés tölgyerdeinkben nagy pusztítást okozott. Az idősebb korosztályok rohamosan fogytak, a cserkéreg termelés pedig általánossá tette a tarvágásos, alacsony vágásfordulóju cserhántó üzem művelését. Ez azután a tölgyeseket alaposan tönkretette, helyüket sokfelé az akác lepte el.

A tengerentuli quebracho megjelenése Nyugat-Európa piacain a magyar cserkéreg üzlet lehanyatlását jelentette. Nyilvánvalóvá vált, hogy ezeket az erdőket újra jókarba kell hozni, mert "...manapság a gazdaság célja iparifatermelés, még pedig a lehető legjobb minőségben, legnagyobb mennyiségben, legrövidebb idő alatt és a legkisebb költséggel". (Illés Nándor: A tölgyesek kiképzése. Erdészeti Lapok 1905. 293.o.) Ez már a modern idők hangja volt, amit a gazdálkodás szorult helyzetében komolyan kellett volna venni.

Fokozta a tölgyesek leromlását a sarjerdő üzemmódnak mind nagyobb elterjedése, a cserkéregtermelő üzemeken kívül is, mert a kialakult közgazdasági szemlélet a még meglévő szálerdőknek is sarjerdökké való átalakítását sürgette.

Megjegyzendő, hogy a bükk szálerdők helyzete sem volt kedvezőbb, de mivel csak tűzifát termeltek és alig jövedelmeztek valamit, nem álltak annyira a közfigyelem homlokterében, mint a tölgyesek.

A tölgyesek helyzete az Egyesületet élénken foglalkoztatta. Érthető, hiszen a hazai erdőgazdaság egyik alapkérdéséről volt szó. A mozgalom vezetője Vadas Jenő, a selmechányai Akadémia erdőműveléstan tanára a vitát 1901-ben "A tölgyerdőművelés némely hibáiról" című tanulmányával indította meg. Az Egyesület több választmányi ülésen foglalkozott a problémával és a földművelésügyi miniszterhez küldött felterjesztésében rögzítette kialakított álláspontját: a tölgyerdők ügyét fel kell karolni, még a kisebb mennyiségű kocsánytalan tölgymakkot is be kell gyűjteni, a makkal gondosan kell gazdálkodni, a kocsányos tölgyet a kocsánytalan tölgy termőhelyéről vissza kell szorítani. A jövőben a termőhelynek megfelelően kell a fajtát megválasztani.

Az Egyesület felterjesztése nyomán a Földművelésügyi Minisztérium körlevélben utasította valamennyi szervét a tölgygazdálkodás szakszerű mederbe szorítására és ez az utasítás mindazokat a pontokat magában foglalta, amelyeket az Egyesület felterjesztése tartalmazott.

A tölgy szálerdőknek sarjerdőkké való átalakításával kapcsolatban érdemes Fekete Lajos selmechányai főiskolai tanárnak a véleményét idézni, amely figyelembe vette a gazdaságosság szempontjait is, de szem előtt tartotta az erdőművelés (és egyben a valódi gazdaságosság) távlati célkitűzéseit is:

"Meggyőződésem szerint sem az üzemmódnak, sem pedig a vágásfordulónak megválasztásánál nem szabad mereven és egyedül csak a pénzügyi számítás eredményeit venni zsinórmértékül. A jövedelmezés mutatói mellett még különös figyelemben kell részesíteni az erdőművelés alapelveit is, pl., hogy minden termőhelyen csak az annak megfelelő fajok közt

választhatunk, valamint elsősorban kell méltányolnunk az erdőknek közgazdasági közvetlen és közvetett jelentőségét". (Erdészeti Lapok, 1910. 244. o.)

A tölgykérdés mellett az Egyesület életében felszínre került az erdőművelés számos egyéb, fontos kérdése is.

A belterjesség, a jövedelmezőség vetette fel a gyéritések problémáját. E téren a német és az osztrák erdőgazdaság volt a példakép, amely a hazai önellátás fokozására, a fatermesztés és a fafeldolgozás egységbe hangolására helyezte át gazdasági működésének súlypontját. A német erdőbirtokok jövedelmezőségi példáin keresztül szorgalmazták hazánkban is az erőteljes gyéritések bevezetését.

Az Egyesületnek az erdőművelés fejlesztésében tett erőfeszítései közül ki kell emelni azt a felterjesztést, amelyet 1912-ben a földművelésügyi miniszterhez intézett az Alföldfásítás ügyében. A felirat lényege Bund Károly egyesületi titkár 1912. évi közgyűlési beszámolójából ismert és pontjai a következők: a földművelésügyi miniszter

1. az Alföldön ezuttal máris csak igen korlátolt kiterjedésben meglévő erdőségek fenntartása érdekében a legmesszebbmenő intézkedéseket tegye meg.

2. Intézkedjék az iránt, hogy a kincstár e téren, valamint alföldi erdeinek mintaszertű kezelésében járjon jó példával elől.

3. Az alföldi és főként legelőfásítást a legmesszebbmenő támogatásban és jutalmakban részesítse.

4. Intézkedjék az iránt, hogy a fásításhoz szükséges csemeték, suhángok nevelésére az Alföld megfelelő helyein állami csemetekertek telepíttessenek.

5. Intézkedjék, hogy a szikes talajok erdősítésére vonatkozó kísérletek az erdészeti kísérleti állomás részéről beállittassanak, illetve nagyobb mérvben folytassanak.

6. A kisbirtokosok, községi jegyzők, bírák, stb. kik a fásítás érdekében kiváló érdemeket szereztek, megfelelő jutalomban részesíttessenek.

Ez a felirat igen jelentős lépése az Egyesületnek, mert abban az időben született, amikor Magyarország még erdőkben bővelkedett, fában gazdag állam volt. Az Egyesület előrelátását bizonyítja, hogy már ebben a korszakban teljes súlyával felfogta az Alföldfásítás jelentőségét: azt, hogy az ország gazdasági élete szempontjából mennyire hátrányos az erdők aránytalan területi elosztása, szociális szempontból és a mezőgazdasági termelés szempontjából mennyire szükséges az Alföld fátlanságának a megszüntetése, a meglevő kis erdők megőrzése.

A szociális kérdés előtérbe nyomulása.

A szakmai, gazdasági kérdések mellett mind nagyobb tért foglalt el az Egyesület és a magyar erdőgazdaság életében a szociális kérdés.

A probléma már a szabadversenyen alapuló kapitalizmus korában kialakult, de a századforduló táján új arculatot nyert. A munkásság már nem csupán szenvedő alanya volt a tőkés fejlődésnek, hanem aktív harcosa, formáló ereje. A korabeli sajtó egyre gyakrabban ad hírt tüntetésekről, sztrájkokról, munkásmozgalmi rendezvényekről.

Csak érdekességként említhető meg Egyesületünk története szempontjából, hogy 1905-ben a nyomdai betűszedők bérmozgalma az Erdészeti Lapok előállításának költségeit is emelte.

A munka és a tőke közötti ellentmondás különösen nagy volt az erdőgazdasági termelés vonalán. A fakitermelő munkások az agrár-proletáriátus legszegényebb rétegét alkották. A legelemibb szociális törvény, a munkás-balesetbiztosításról szóló 1907. évi XIX.t.c. hatálya például a favágókra egyáltalán nem terjedt ki, csak az iparszerű munkakörben foglalkoztatott napszámosokra.

A nagy erdőterületek zömmel a nemzetiséglakta országrészekben feküdtek, ahol a nemzetiségi munkaerőnek a saját nemzeti burzsoázián kívül a magyar tőke számára is hasznot kellett biztosítania. A nemzeti-ségi favágóknak ez a kettős kiszákmányolása magyar szempontból is igen nagy kárt és veszélyt jelentett. A román, a ruszin, a szlovák favágó tudatában az őt irgalmatlanul kiszípolozó tőkés vállalkozó, személye elválaszthatatlanul összeforrt a magyar állam eszméjével. A magyar államiság így szemében egyet jelentett az elnyomással, az anyagi és szellemi nyomor forrásával.

Az Egyesület széles látókörét bizonyítja, hogy a szociális kérdés figyelemmel kísérésénél nemcsak az erdőgazdaság, hanem a faipar helyzetét is figyelemmel kísérte. Az Erdészeti Lapok 1910. évi kötete (475.o.) a gyáriparunkról készült 1906. évi statisztikából közölte a munkások keresetére vonatkozó érdekes adatokat.

5. táblázat

Ipari munkások keresete az 1906. évi gyáripari
statisztika szerint.

Heti bér (Korona)	munkáslétszám ‰
0-10	24.3
10-14	21.5
14-20	24.0
20-30	17.9
30-40	7.3
40-50	2.5
50-70	2.0

9899/Rné

A táblázatból kiolvasható, hogy a faipari munkások 70%-ának a heti keresete 20 korona alatt mozgott.

Az adatok helyes értékeléséhez tudni kell azt is, hogy a statisztika szerint az ország 11 csoportba osztott 4059 főüzeme között a faipar 16.1%-os részesedésével a harmadik helyen állt.

A szociális probléma az Egyesületet élénken foglalkoztatta mind magyar, mind nemzeti ségi vonatkozásban.

1898-ban az Egyesület alelnöke, Bedő Albert felszólalást tartott az Országgyűlésben, melyet az Erdészeti Lapok is közölt "A szocializmus kérdéséhez" címmel. Bedő Albert mint képviselő nemcsak az erdészet kérdéseivel foglalkozott, hanem kifejtette nézeteit a mezőgazdaság helyzete-re vonatkozóan is. A századforduló körül válságosnak ítélte a földművelés helyzetét. A szocializmus kérdésében ugyan nem látott világosan, de mélységes emberszeretete, hazája sorsán való aggodása folytán helyes irányban kereste a megoldást.

Beszédében drámai szavakkal hívta fel a figyelmet arra az elenyésző csekély összegre, 140.000. - Ft-ra, amit a cseléd és munkásviszonyok javítása céljából irányoztak elő. Ha mérsékelt formában is, de nagyon határozottan vetette fel a földnélküli, lényegében napszámos cselédekből egy kisbirtokos munkásosztály kiterjedtebb mértékű megalapítását és az ehhez szükséges föld biztosítása érdekében a nagybirtok területének igénybe vételét földvásárlás útján.

A kisebb földbirtokosok és gazdák érdekében az értékesítő, fogyasztó és megfelelő olcsó hitelt adó szövetkezetek sürgős és szélesebb felhasználását tartotta szükségesnek, különösen figyelembe véve azt, hogy milliókat bocsátanak olcsóbb kamattal a budapesti pénzintézetek rendelkezésére. Véleménye szerint ezeknek az értékesítő, - fogyasztó- és hitelszövetkezeteknek létesítése és minél nagyobb számra való emelése élénk és sürgős szükségletet képez a kisebb földbirtokosoknak a nagytőke által gyakorolt ki-
9899/Rné

használása ellen való megvédelmezése végett. Helyesen látta, hogy nincstelenek földhöz juttatása és társadalmi megerősítése jelentős fogyasztó tömegeket kapcsolna be és igen hatalmas forrását képezhetné az ipar és kereskedelmi élet táplálásának, fejlesztésének.

Későbbi közéleti tevékenysége során Bedő mindinkább a parasztság anyagi felemelésének, gazdasági megerősítésének szószólójává vált és elítélte a kormány tessék-lássék, álszent, üzleti szempontoktól vezetett telepítési politikáját. Ebben a törekvésében mély humanizmusa mellett nemzetének jövőjét féltő, igazi hazafisága vezette.

Bedő ezirányú állásfoglalását nem nézték jó szemmel az uralkodó osztály képviselői, akik az Egyesületben helyet foglaltak. Feltehetően ennek következménye viszonylagos elszigetelése az egyesületi életben is.

Jellemző példa Bedő mellőzésére, hogy az Egyesület 40 éves fennállásának jubileuma alkalmából, 1906-ban a király nem az alapítók közül még egyedül életben lévő Bedőt tüntette ki, hanem a fiatal, alig néhány év óta egyesületi titkár Bund Károlyt. Még mindig fennálló roppant személyi tekintélye és közéleti sulya miatt teljesen félreállítani nem lehetett, de az Egyesület alelnöki, majd tiszteletbeli elnöki pozíciójában szerepe mindinkább a reprezentációra szorult vissza. Hozzájárult ehhez hajlott kora is. Dacára bölcs, korát felülmúló, előrelátó eszméinek, mégis "a mult embe-re" lett, akinek a neve mind ritkábban szerepelt az Egyesület lapjának oldalain.

A "jelen emberei" a szociális kérdés más megoldását választották, ha ugyan azt megoldásnak lehet nevezni.

1900. december 10-én iktatták be az erdőmunkásokról szóló 1900. évi XXVIII. törvénycikket, mely az erdészeti területén a munkaadók és a munkavállalók közötti legelemibb kapcsolatokat kívánta normalizálni.

Az Erdészeti Lapok 1901. évi januári számában hasonló cím alatt cikk jelent meg az új törvényről. A cikk szerint a törvény egyike volt annak a törvényláncnak, amelyet Dr. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter hozott létre azzal a céllal, hogy valamennyi gazdasági ágban a munkaadók és a munkások közötti jogviszonyt rendezze (erdőmunkások, dohánytermelők, ut- és vasútépítésnél dolgozók, egyéb napszámosok). Ennek a működésnek az első impulzusai - a cikk szerint - az agrárszocialista mozgalom tapasztalatai voltak. A törvény létrehozását ugyanis az indokolta, hogy az erdei munkás megszűnt az az engedelmes eszköz lenni, amely még néhány évvel korábban is volt. Munkabeszűntetése, követelése "kisebb-nagyobb kárt okoztak" a munkaadó erdőbirtokosoknak.

A törvény azonban egyúttal elismerése is volt annak, hogy már halaszthatatlanná vált a munkaviszonnyal kapcsolatos kérdések legalább minimális rendezése.

Az erdei munkásság szociális problémáinak gyors kiéleződését idézte elő, hogy a fakitermeléseket már nem közvetlenül a birtokosok, hanem a célnak megfelelő gazdasági erővel rendelkező tőkés vállalkozók vették a kezükbe. Nyilvánvaló, hogy a tőkés profitot növelni kellett ahhoz, hogy mind a birtokos, mind a pénzt forgató vállalkozó a számítását megtalálja.

"A munkások ennek következtében elég gyakran különféle uton kizsákmányoltattak, ami különösen hegyvidéki néptünk jelen műveltségi fok és önállótlanága mellett nem is volt mindig nehéz feladat. Helyenkint talán részben ebben a körülményben kereshető a nép elszegényedésének és kivándorlási hajlamának kutforrása is..." (Erdészeti Lapok 1901.23.o.)

A törvény egyes részleteiben tulajdonképpen nem szabályozta, hanem szentesítette a korabeli állapotokat. Mindjárt a 2. §-ban kimondta a törvény, hogy "a szerződés feltételeinek megállapítása a felek szabad egyezkedésének a tárgya". Elképzelhető, hogy a hatalmas munkanélküli tartaléksereg valamely szegény tagja milyen "feltételeket" szabhatott pl. gróf Festetich Tassilo vagy egy őrgróf Pallavicini számára!?

Munkaidő tekintetében a következő "humánus" rendelkezése volt a törvénynek: "A napszámos munkanapja, ha az iránt a felek között más megállapítás nem létesült, napkeltétől napnyugtáig számíttatik."

Nem idézzük tovább ennek a "szociális törvénynek" egyéb intézkedéseit (a munkásnak kényszereszközökkel való munkára kényszerítése, stb.). Nem foglalkozott ezzel többet a korabeli szaksajtó sem. A munkástörvény ki nem mondott célját az Erdészeti Lapok korabeli cikkirója mégis leírta.

"Őszintén óhajtjuk, hogy az erdőmunkásokról szóló törvény oly rendezett viszonyok útját egyengesse, amelyek között az u.n. munkáskérés az erdőgazdaságtól távol tartassék."

(Erdészeti Lapok 1901. 23.o.)

Nyíltan kimondva ez nem más, mint a szocialista mozgalmak erdőgazdasági munkásoktól való távoltartása, némi részletengedmények nyújtásával a munkások elégedetlenségének lecsitítása, a munkásmozgalom leszerelése.

A nemzetiségi erdőmunkásokra nem tért ki külön a törvény. Az Egyesület figyelmét ez a probléma nem kerülte el. A kérdést az Egyesület 1906. évi (40 éves jubileumi) közgyűlése vetette fel. Az Erdészeti Lapok 1906. novemberi számában pedig hosszú cikk foglalkozott az erdőgazdaság szerepével a nemzetiségi területeken. (Szabó Ferenc: Az egységes magyar állameszme és az erdőgazdaság.) Ez a cikk a számok könyörtelen erejével tárta már fel a valóságot: a 19 millió lakósu ország 54.6%-a nem magyar

anyanyelvű, az ország területének 28%-át kitevő kilenc millió hektár erdő zöme pedig e nem magyar lakta vidékeken fekszik. A szakszerűtlen és emellett a munkást kizsákmányoló erdőgazdálkodás a nemzetiségek körében a magyar állami befolyás gyengítését jelenti. "Nálunk sikeres magyar nemzeti politikát az erdőgazdaság nélkül nem lehet csinálni" - írta a cikk (845.o.) - célozva arra, hogy az erdőhivatalok a nemzetiségi területeken a magyar állam végvárai.

Az erdőgazdaságban tehát a szakszerűtlen gazdálkodás a szociális probléma elmélyítését, ez pedig a nemzeti kérdés kiélezését hozta magával.

Az erdőgazdasági munkásokról szóló törvény mitsem oldott meg a társadalmi problémákból. Hiába próbálta konzerválni a törvény a fennálló viszonyokat, az élet a fejlődés szabta irányban haladt tovább, a tárgyalt korszakban a veszteglés irányában. Ez a veszteglés az erdőgazdasági termelésben a külterjes gazdálkodást jelentette, de korszerű technikai eszközök felhasználásával.

Az előző fejezetek tanusították, hogy az erdőgazdálkodás holtpontról való elmozdítására mennyi korszerű, életrevaló javaslat született a szakemberek részéről. Komoly formában felvetődtek és részben kidolgozást is nyertek azok az alapelvek, amelyek a korszerű erdőgazdaságot jellemzik.

Sajnos, a termelést hazánkban a századforduló után egyáltalán nem a szakszerűség jellemezte.

A termelési és szociális problémák összefonódása és elmélyülése.

A monopolkapitalizmusra jellemző koncentráció az erdőgazdaságban is jelentkezett. A gazdasági válságok hullámain bukácsoló földbirtokosok kezéből a fakitermelés fokozatosan átcuszott a tőkés vállalkozók kezébe.

Rendkívül elszaporodtak nemcsak a fakereskedők, de a mag-, csemete-, erdei szerszámkereskedők, magpergető tulajdonosok is. Ezek között több osztrák és német cég ajánlkozása is megjelent a szaklapokban.

A legnagyobb tüzletet természetesen a fakitermelési vállalkozások jelentették. Ezek a vállalkozók már nem egyes személyek voltak, hanem a kisebb-nagyobb bankok érdekeltségi körébe tartozó fakitermelő kartelek. Az ipari monopóliumok körében már közismert nevek, mint Chorin, Deutsch, Neuschloss, Wolfner-Schantzer, stb. feltűntek a füzlet terén is. A vállalkozások finanszírozói - amint arról az Erdészeti Lapokban is olvashatunk - mind gyakrabban külföldi (osztrák, német, angol) pénzüzetek. Az erdő is egyik területévé vált a külföldi tőkebehatolásnak. Nem egyszer idegenek voltak a kitermelő részvénytársaságok is. Az Erdészeti Lapok 1910. évi 551. oldalán pl. panaszkodik, hogy Szepes és Sáros vármegyében több község erdejét galíciai vállalkozók vették meg és a termelt fát egyenesen az országhatáron tulra irányították. Mint említettük, pl. a híres szlavóniai tölgyesek kiaknázásában egész sor külföldi tőkés vett részt. Az angol "The Oak Extract Company Limited" cég a szlavóniai tűzifa feldolgozásából zsupanji tanningyára révén legkevesebb 60 millió korona tiszta nyereségre tett szert, csupán a visszamaradó tűzifából! Az 1907. évi ipartörvény nyomán, amely az Ausztriától független, önálló magyar vámterület követelését leszerelte, különösen az osztrák tőkebehatolás fokozódott. (Megjegyezzük, hogy az Egyesületbe felsorakozott erdőbirtokosok az úgynevezett agrárius csoporthoz tartoztak, amely a magas agrárvámokkal védett közös vámszövetség híve volt.) De kivették részüket a zsiros erdőüzletekből a nagy ipari monopóliumok is, amelyek nemcsak bérelték, de kezükbe is kaparintották a nagy erdőbirtokokat, pl. a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt, az Osztrák-Magyar Államvasutttársaság, stb.

A nagybani értékesítés azt eredményezte, hogy a birtokosok lábön álló fakészletüket adták el a részvénytársaságoknak. A társaságok biztosítani kívánták feltárási beruházásaiknak gazdaságos voltát, ezért nem csupán egy, hanem több évi használat jogát is kikötötték és megvásárolták maguknak. Így azután több ezer holdas erdőterületek kerültek kitermelésre. A nagy részvénytársasági fakitermelések már odáig fajultak, hogy egy-egy ilyen Rt. valamely vidék közbirtokossági arányrészeit összevásárolta (Székelyföld) és az így megszerzett erdőt azután alaposan megdézsmálta. Általánossá és a korszak jellemzőjévé vált a tömeges tövön való állományeladás, gyakran az erdőhöz tartozó fafeldolgozó üzemmel együtt. A megvásárolt erdőhöz tartozó vadászati, halászati jogot a kitermelő részvénytársaság maga is bérbeadta. (Elterjedt az állami vadászterületek bérbeadása is.)

Az erdőhasználati mód kizárólag a tarvágás volt, mert ez biztosította a feltárási beruházások maximális kihasználását. A feltáró eszköz rendszerint az erdei vasút volt, mert a gépkocsiipar fejletlenségének korában ez biztosította a gyors, időjárástól viszonylag független tömegszállítást. Ez az egyébként kitűnő technikai eszköz így forrt össze a köztudatban a nagy tarolásos erdőpusztítások fogalmával. Mert ez a tövön-eladásos, tarvágásos rendszer tulnyomórészt a szép állományok pusztulását, leromlását jelentette. Hiszen a tőkebefektető vállalkozót aligha érdekelhette a felujulás, a talajvédelem, stb. szempontja, hanem csak a pénz minél nagyobb haszonnal való visszatérülése. E szempont miatt dolgozott nagy apadékkal, termelési veszteséggel is ez az üzem, mert a vállalkozó csak a legjövedelmezőbb választékok kitermelésére fordította pénzét, a fatermés maradéktalan feldolgozása nem volt célja. Így azután - különösen nehéz terepen - sokszor a faanyagnak egyharmada is pusztulásra volt ítélve. E mellett az erdők feltárásiának az ügye sem jutott előbbre, mert a termelés befejezése után a cég vasuti sinjeit felszedte és vonult új területekre.

Ki kell hangsúlyozni, hogy az erdőpusztítás oka nem az erdei vasut volt, hanem a kor gazdasági rendje. A technikai eszköz önmagában nem pusztít, csak az a szándék, amely helytelenül alkalmazza. Sőt, ebben a korban a tultartott, romlás előtt álló faállományok anyagának feltárásával, az eddig megközelítetlen fiatal és középkorú állományokban a nevelővágások gazdaságos véghezvitelének lehetővé tételével, a gazdálkodó ember erdőbe való behatolásának biztosításával az erdei vasut az erdőgazdasági műszaki fejlesztés élvonalában állott. A legtöbb helyen valóban betöltötte a vasut a termelés fejlődéséből ráháruló fontos szerepet. Nem szabad az erdei vasut számlájára írni azokat az erdőtarolásokat, amelyeket a birtokos anyagi érdeke és a vállalkozói kapzsiság idézett elő.

Az ismertetett termelési rendszer, különösen a hegyvidéken, szörnyű következményekkel járt. Az erdők nagy területekről eltűntek, helyükön kialakultak a kopárok. Az egykori szép szálerdők helyén mind nagyobb teret foglaltak el rossz sarjerdők.

A kiméletlen gazdálkodás tovább mélyítette a szociális problémát, különösen a nemzetiségi területen. Az erdejüket veszített hegyi közösségek egyébként is sanyaru sorsu lakossága munka nélkül maradt. Mind nagyobb tömegek kényszerültek vándoruttra, távoli vidékeken munkát keresni, rendszerint eredménytelenül. Az urbérességek helyes gazdálkodásának és vagyonkezelésének egyik gátja is maga a szociális helyzet volt: a nép tudatlansága. Tovább fokozta a nyomort, hogy a hegyvidéki lakosság a letarolt területeket legeltetni akarta, mert mezőgazdasági területek hiányában állattenyésztését csak így oldhatta meg. Az erdőt védő jogszabályok szigorúan tiltották a vágósterületek legeltetését. E miatt azután kemény összetűzésre került sor nemcsak az erdészet és a lakosság, de az erdészet és az agrárkörök között is.

A termelési és szociális problémák összefonódását, a dolgozó nép keserves sorsát jól érzékelteti egy korabeli leírás alábbi részlete:

"Itt a nép keresetforrásának, a fa- és sószállításnak és egyéb cikkek fuvarozásának elmaradásával szemben újabb keresetforrások csak igen nehezen nyíltak meg. A vasut nyomait nem követte a gyárkémények gomolygó füstje. A nagy távolság a gyári vállalatok széles keretét igen megnehezíti. Azután az erdőségek is hovatovább jobban letarolvák, s az erdőtörvény rendelkezései szigorú életbeléptetésével mind kevesebb jövedelmet nyújtanak....

A megélhetés tehát nehéz, a közterhek nagyok s Amerikában boldoguló egyes társaik példája csábító. A legnyomorultabbul élvén, nincs mit veszteniük. Néhányan e sorok írójához is fordultak tanácsért s midőn igyekeztem őket a következményekre való figyelmeztetéssel tervükről lebeszélni, azt felelték: "nehezebb nem lehet ott sem, csak könnyebb". (Nyegre László: Máramarosmegye közgazdasági leírása. A Közgazdasági Szemle nyomán ismerteti az Erdészeti Lapok 1901. 169.o.)

Egyesületi törekvések szociális kérdés orvoslására

A század első évtizedében az Egyesület feltűnően sokat foglalkozott a legelőgazdálkodás kérdésével, szakbizottságot alakított annak beható tanulmányozására és részletes javaslatot készített 1905-ben a legelőgazdasági törvény megalkotása érdekében. Ennek a munkának a célja az elmondottak után világos. A hegyvidéki legeltetés rendezése egyidejűleg szolgálta az erdőgazdálkodás és a szociális probléma megoldásának ügyét.

A javaslat rámutatott az Egyesület részéről helyesnek tartott megoldásra: a legelőproblémát nem az erdőterületek legeltetésével kell elodázní, hanem a hegyi legelők további pusztulását kell megakadályozni és szakszerű legelőgazdálkodással, szakemberek munkába állításával jókarba hozni.

A javaslat elkészítésére alakított egyesületi bizottság az érdekelt rokonszakták képviselőit is bevonta munkájába. Az Országos Magyar

Gazdasági Egyesület képviselője a tárgyalások elején megkísérelte magához ragadni a már elvesztett kezdeményezést és javasolta, hogy az előadói ter-
vezetet az Egyesület adja át az OMGE állattenyésztési szakosztályának.
Az Egyesület ezt a kísérletet elutasította és javaslatát az erdőgazdasági
szakszertűség elvei alapján készítette el.

Természetesen ezek a törekvések a növekvő szociális problémákat
megoldani nem voltak képesek. Egyre hatalmasabb méreteket öltött a munka-
nélküli seregek kivándorlása külföldre. Keserűen írhatta e korszakról
negyedszázaddal később József Attila: "----kitántorgott Amerikába másfél-
millió emberünk".

A hegyvidéki, fakitermeléssel foglalkozó férfilakosság tömeges
kivándorlása tovább súlyosbította az erdőgazdasági termelés helyzetét,
mert az erdőterületeken helyi munkaerőhiányt idézett elő. Ez drágította a
kitermelést és a vállalkozók az ebből eredő többletköltségeiket részben
ujjonnan toborzott munkásaikra, részben az erdőre hárították át.

A munkaerőhelyzet súlyyodó irányzatának ellensúlyozására az
Egyesületben különféle felvetések születtek és ebben már megnyilvánult a
tagság összetételének kettőssége. A szakvonál az intenzív, korszerű,
belterjes erdőgazdaság megteremtésében látja a szociális kibontakozás
utját. Véleménye szerint, ez biztos jövedelmet jelent a tulajdonosnak, szük-
ségtelenné teszi a tőkés vállalkozók beiktatását a termelés körfolyamába
és állandó bő munkaalkalmat biztosít a helyi lakosságnak.

Nem mindenki gondolkodott így. Az Erdészeti Lapok 1905. 905. ol-
dalán cikk jelent meg "Rabmunka az erdészet szolgálatában" címmel.
A cikk "praktikus" gondolatmenete a következő: a börtönökben tétlenül töltik
idejüket a rabok, ugyanakkor a fakitermelés munkaerőhiánnyal küzd.
A megoldás ebből már logikusan adódik: rabokat kell felhasználni az erdő-
ben a fakitermelés végrehajtására. "Mellékesen" előnyös lenne ez azért is,
mert egy munkás napszámháta 2 korona, a rabé pedig csupán 50 fillér!

9899/Rné

"Mert kárbavész, elcsenevész az az óriási energia, mely a fegyházak és börtönök falai közt sinylődő szerencsétlenek izmaiban rejlik s mert nem igazság, hogy az adózók filléreiből dologtalan henye bűnösöket ingyen etessenek." (Erdészeti Lapok 1905. 905. o.) Persze helytelen lenne, ha a jutányos munkaerő a nagy versenytársnak, az iparnak a profitját duzzasztaná még nagyobbra - siet megjegyezni a cikkíró. Nem, ez fölöttébb helytelen és kellemetlen lenne. Az unatkozó, bűzhödő levegőben senyvedő rabok, "többnyire földmivelőkből álló letartóztatottak" feltehetőleg valóságos üdvivalgással fogadják a hírt, hogy potom pénzért a friss erdei levegőn dolgozhatnak reggeltől napestig...

A szociális kérdésben a kor társadalmi rendszerével szembe-helyezkedő közbelépés az Egyesület erejét messze meghaladó, reménytelen vállalkozás lett volna. E helyett figyelmet érdemelnek azok a kisebb erőfeszítések, melyeket az Egyesület a tagjai sorába tömörült erdőmérnökök szociális helyzetének a megjavítása érdekében kifejtett.

Az Egyesület először az állami szolgálatban álló erdőmérnökök anyagi helyzetével foglalkozott, ugyanis ezeknek fizetési besorolása annyira rossz volt, hogy e miatt az erdőmérnöki pálya már az elnéptelenedés veszélyével fenyegetett. Amíg pl. az Erdőtörvény létrehozása után az 1887/88. tanévben 366 fő volt a selmecbányai erdőakadémiai hallgatók száma, tíz évvel később, az 1897/98. tanévben már csak 79 fő. Igen sokan léptek át más pályára (pl. kataszteri és tagosító mérnökké, honvédséghez, vasuthoz, stb.) Sokan kivándoroltak Romániába, Oroszországba, Törökországba.

A problémával való foglalkozás oly intenzív volt az Egyesületben, hogy 1904-ben rendkívüli közgyűlést is hívtak össze a kérdés megvitatására, ami a legkritikább esetek közé tartozott. Ennek eredményeként felterjesztést intézett az Egyesület a földművelésügyi miniszterhez, melyben a helyzet vázolásával kérte a minisztert az állami és községi erdőket ke-

zelő erdőmérnökök fizetésének megjavítására, a legalacsonyabb fizetési osztály (XI.) megszüntetésére, utiköltség- és napidíjaik rendezésére, a lótartási átalány felemelésére.

A közbenjárás meghozta az eredményt, mert néhány év múlva, 1910-ben az egyesületi titkár, Bund Károly már arról számolhatott be, hogy az erdőmérnöki kar fizetési helyzetét sikerült kiemelni elmaradott helyzetéből és a pálya ismét keresett lett.

Az állami erdőmérnökök után a magánszolgálatban álló erdőmérnökök helyzete került napirendre. A kérdés tanulmányozására az Egyesület bizottságot alakított. A bizottság különösen azt találta sérelmesnek, hogy a munkaadó erdőbirtokos és a munkát ellátó erdőmérnök közötti munkaviszony feltételeit semmi sem szabályozta, mert a birtokos és gazdatiszt közötti jogviszony szabályozásáról szóló 1900. évi XXVII. tc. nem terjedt ki az erdőtisztekre.

Külön is felterjesztéssel fordult az Egyesület a miniszterelnökhöz 1910. júniusában a városi erdőtisztek fizetési és szolgálati viszonyainak rendezése ügyében.

Magyarország 33 városának birtokában volt 314.000 kat. hold erdő, amely kb. évi 3,027.000 korona jövedelmet hozott. A városi erdők látható súlyának ellenére a városi tanács által alkalmazott erdőmérnök a többi városi tisztviselővel szemben meglehetősen hátrányos, sőt bizonyos értelemben megalázott helyzetben volt, mert szakkérdésekben is valamely nem erdészeti szakember városi tanácsos határozatainak volt alávetve.

Az Egyesület felterjesztésében követelte, hogy a városi erdőtiszt a közigazgatási tisztviselők közé legyen sorolva és fizetése ennek megfelelően rendezve. A városi tanácsnak és közgyűlésnek teljes jogu tagja legyen és erdészeti ügyekben előadóként szerepeljen. Továbbá mind munkakö-

rének ellátása, mind egyéni léte szempontjából lényeges, hogy ne egy meghatározott rövidebb vagy határozatlan munkaidőre, hanem életfogytiglani időre legyen megválasztva.

Nincs tudomásunk arról, hogy az Egyesületnek e lépéseit törvényes intézkedések követték volna, de későbbi szórványos közlésekből megállapítható, hogy a magánmunkáltatók jelentős részénél javult az erdőmérnökök helyzete.

Szakiskolák reformja.

A századforduló előtti évtizedekben az Egyesület egyik központi problémája volt a szakember ellátás helyzete. A századforduló után ezt a kérdést változatlan érdeklődés kísérte, de új oldaláról megközelítve.

Az 1870-80. közötti időben az alsófoku erdészeti szakiskolák teljes hiánya volt a probléma. Ezt követően négy alsófoku szakiskola is alakult az országban. Ezek általában meg is feleltek a hozzájuk fűzött eredményeknek. Most azonban egyre inkább szóba került az a körülmény, hogy az alsófoku szakiskolák tananyaga eléggé elvonatkoztatott a hazai körülményektől, a magyar gyakorlattól. Élesen vetődött fel a gyakorlat részéről az oktatás, a képzettség színvonalának a kérdése. A szakiskolák kikerült növendékei ugyanis kis- és középbirtokok önálló kezelésére (térképezés, tüzemterv-készítés, stb.) nem voltak alkalmasak. A magasabb fizetési igénnyel fellépő erdőmérnökök költségeit viszont az ilyen csekélyebb jövedelmű birtok nehezen bírta el. Ezért vetődött fel középfoku képzettségű szakemberek kinevelésének a gondolata. A probléma azért is jelentkezett, mert számos birtokos erdőgazdasága vezetőjének kiválasztásánál előnyben részesítette a középfoku végzettségű idegen erdészeket.

Az Egyesület behatárolt, szakbizottság alakítása útján foglalkozott az erdészeti középiskola felállításával. Végül is arra az álláspontra helyez-

kedett, hogy ilyen tanintézetek felállítása nem lenne kívánatos, mert:

1. Az erdőbirtokok egy része - a könnyebb anyagi megoldás keresése révén - a jelenleginél alacsonyabb képzettségűek kezébe kerülne.

Ez pedig visszafejlődést jelentene.

2. A középiskolát végzettek igénye sem lenne oly alacsony, hogy a kisebb birtokok állásaival megelégedne.

3. Mesterségesen egy társadalmilag félszeg, helyzetével elégedetlen elemet nevelne.

1918-ban a Földművelésügyi Minisztérium mégis elhatározta a Temesvár melletti vadászerdői erdőőri szakiskola hároméves kiképzési idővel működő erdészeti középiskolává való fejlesztését. Az új létesítmény megindulására azonban 1918. októberében a forradalmi események következtében már nem került sor.

Középiskolák helyett az alsóbb erdészeti szakiskolák reformját javasolta az Egyesület úgy, hogy az széles skálán alkalmazható altisztikart neveljen.

Ma már nem állapítható meg, hogy a fenti elutasítás a tényleges veszélyeket vagy az Egyesületbe tömörült erdőmérnöki kar pozíció feltését tükrözi-e? Tény, hogy az erdészeti középiskolák felállításának ügye az Egyesületnek ezzel az 1905. évi állásfoglalásával a világháború végéig lekerült a napirendről. Tény továbbá az is, hogy a meglevő alsófoku szakiskolák további működésük során derék, jól képzett erdészek százait adták az országnak, akik akár mint végrehajtó közegek, akár mint középszerű erdőbirtokok önálló irányítói, kitűnően megállták a helyüket.

Sajnálatos, hogy az Egyesület akkori állásfoglalása késleltette a középfoku szakiskolák megnyitását.

A Földművelésügyi Minisztérium tervezte egy erdőőri szakiskola felállítását a meglevők mellett a Dunántulon, Veszprémben, de erre nem került sor.

Élénk vita tárgya volt az Egyesületben a selmechányai erdészeti Akadémia helyzete is.

Az Egyesület 1901-ben felterjesztéssel fordult a földművelésügyi miniszterhez, azzal kapcsolatban, hogy a Magyar Mérnök- és Építész Egylet a századfordulón napirendre tűzte a műszaki cimek és a műszaki gyakorlat rendezésének a kérdését.

Felterjesztésében kérte az Egyesület a minisztertől, hogy az egyéb felsőfoku képzettségű szakemberekhez hasonlóan a selmechányai Bányászati és Erdészeti Akadémiát szabályszerűen elvégzettek számára törvényes rendelkezés biztosítása az "okleveles erdőmérnök" cím használatát.

Ezzel a lépéssel az Egyesület tisztázta e cím tartalmát és használati jogát a magyar erdőmérnöki kar számára. Eddig ugyanis számos félreértés volt az "erdész", "erdőtiszt", "erdőmérnök" fogalmak körül és ennek nem egyszer a ténylegesen legtöbbet tanuló, legmagasabb szakmai képzettséggel rendelkező erdőmérnökök látták kárát.

A tananyag korszerűsítése körül folyó szokásos vitáknál jelentősebb volt az a vita, amely az Akadémia, majd 1904-től a Főiskola önállósága és székhelye körül dult.

Mint ismeretes, a selmechányai tanintézet bányász, kohász és erdész felsőfoku képzettségű szakemberek kiképzését végezte. A hangsúly az előbbi kettőn volt, a Főiskola maga is bányász és kohász irányítás alatt állott. A néhány évtized alatt hatalmasan kifejlődött magyar erdőgazdaság képviselői számára, de az erdész tanárok részére sem volt kielégítő ez az alárendelt helyzet. Ezért törekedtek egyetemi rangú, teljesen önálló, függet-

len erdészeti tanintézet létrehozására. Az Egyesület támogatta ezt a törekvést, de körein belül is igen eltérők voltak a nézetek a jövőbeli székhelyet illetően. A többség célját mégis leginkább Budapest képezte. Ebből is "kilátszott a lóláb", mert amíg az erdős hegyek ölén fekvő Selmecbányát az erdőmérnök képzés számára alkalmatlannak minősítették az önállóság hívei, a főváros kiterjedt körrengetegével kapcsolatban nem támadtak ilyen aggályaik. Felmerült még több vidéki város lehetősége is: Pozsony, Kassa, Besztercebánya, Temesvár stb.

Megemlíthető, hogy a század első évtizedében Darányi Ignác földművelésügyi miniszter vezette fel egy önálló Földművelési Egyetem gondolatát, amely az állatorvosok, erdőmérnökök és mezőgazdászok képzésére lett volna hivatott. E terv nem került megvalósításra.

A Főiskola áthelyezésének problémáját végül is az első világháború oldotta meg.

Irodalmi tevékenység.

A századfordulóval lezárult az a nagyarányú irodalmi munkásság, amely az Egyesület első évtizedeinek tevékenységét jellemezte és amely az alapvető munkák sorozatának létrehozásával megteremtette a magyar erdészeti szakirodalom alapját. Az Egyesület eddigi irodalmi tevékenységének újabb elismerését jelentette, hogy 1900-ban a párizsi világkiállításon aranyérmet nyert az erdészeti csarnokban kiállított irodalmi termékeivel.

Természetesen születtek még ezután is szakirodalmi munkák az Egyesület Deák Ferenc alapítványának gondozásában. Ezek azonban mind a vállalkozás méretét, mind a kiadott könyvek számát tekintve lemaradást mutatnak az előző korszakhoz képest. Átfogó jellegű munkák helyett egyes részletkérdések kidolgozását felölelő munkák születtek, amelyek szintén

igen értékes darabjai szakirodalmunknak. Például:

- Vadas Jenő: Az akácfa monográfiája. Bpest, 1911. OEE.
- Gaul Károly: Hazánk házi faipara. Bpest, 1902. OEE.
- Gellért József: A bükk-tüzifa romlása és az ellene való védekezés. Bpest, 1902. OEE.
- Pécs Dezső: A külföldi fafajok hazánkban való telepítéséről. Bpest, 1903. OEE.
- Békó Albert: Számtan a m.kir. erdőügyi szakiskolák, az erdőügyi szakvizsgákra magán uton készűlők és erdőaltisztek részére. - Bpest, 1904. OEE.
- Tuzson János dr.: Mit tudunk az erdőifenyő kóros tűhullásáról és az ellene való védekezésről. Bpest, 1901. OEE.
- Zemplén Géza dr.: Fából készített cukor és alkohol. Bpest, 1910. OEE.
- Zemplén Géza dr.: Az Országos Erdészeti Egyesület története. (Statisztikai adatok a szellemi és anyagi fejlődésről). Bpest, 1900. stb.

1909-ben megjelent a szépen gyarapodó egyesületi könyvtár önálló katalógusa is.

A könyvkiadás mellett a folyóirat kiadás terén is előbbre lépett az Egyesület. 1907-ben indította meg "Az Erdő" című folyóiratát az alsóbbfokú szakszemélyzet folyamatos továbbképzésének biztosítása érdekében.

A szakirodalom ismertetésével kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy e korban az erdőszeti tudományok már igen magas fokot értek el, ami az Egyesület könyvkiadásán nem tükröződik elég hűen, de annál inkább az Egyesület hivatalos kiadványának, az Erdészeti Lapoknak a szakmai színvonalán. A szakmai tanulmányok keresettségé miatt a könyvkiadás már

egyébként sem kívánta meg azt a nagymértékű gyámolítást, amely a századforduló előtt az Egyesület részéről irányában megnyilvánult.

Az Egyesület irodalmi tevékenységével kapcsolatban meg kell említenünk, hogy 1910-ben az Erdészeti Kísérleti Állomások Nemzetközi Szövetsége számára 2.000 koronát szavazott meg a Szövetség által összeállításra kerülő nemzetközi erdészeti bibliográfia számára. A folyósítás feltételc csupán az volt, hogy a magyar erdészet bibliográfiája is helyet kapjon a nagy nemzetközi műben.

Vidéki erdészeti egyesületek megalakulása.

Bár nem tartozik szorosan az Országos Erdészeti Egyesület történetéhez, mégsem lehet attól elvonatkoztatni és említés nélkül hagyni a vidéki erdészeti egyesületek sorozaos megalakulásának tényét a század első évtizedében. A következő erdészegyesületek alakultak:

1905-ben Borsod-, Gömör-, Heves megyék Erdészeti Egyesülete.

1906-ban Baranya-, Somogy-, Tolnamegyei Erdészeti és Vadászati Egyesület.

1906-ban Arad-Temes-Déva-Lugos-vidéki Erdészeti Egyesület.

1910-ben Szepesvármegyei Erdészeti Egyesület.

A vidéki erdészeti egyesületek tagsága többnyire az Országos Erdészeti Egyesületnek is tagja volt. Az Országos Erdészeti Egyesület 1905-ben bizottságot alakított annak tanulmányozására, hogy mi legyen az Egyesület helyes álláspontja a vidéki erdészegyesületek megalakításával kapcsolatban. A bizottsági jelentés nyomán az a nézet alakult ki, hogy a vidéki egyesületek alakulását kedvezően kell üdvözölni, mert azok révén az erdészet mozgalmi életének fellendülése és színesebbé válása várható s mert az erdészet és a társadalom közötti érintkezési felületet növelik, még több kivüálló befolyásolható kedvező irányban az erdészetet érintő kérdésekben. Felmerült

azonban az erdészeti egység szétforgácsolásának a veszélye is, valamint az, hogy a tagság kétszeres anyagi megterhelése egyeseket az Egyesületből való kiválásra késztet.

Az aggodalmak ellenére az országos egyesület és a vidéki egyesületek közötti kapcsolat az első világháború végéig kedvező volt.

Külföldi tanulmányutak.

Az 1904. évi boszniai tanulmányut.

A fejlődő magyar gazdasági élet irányítói tőkéjüket igyekeztek minél jövedelmezőbb vállalkozásokba fektetni. A terjeszkedésre csak a Balkán gazdaságilag fejletlenebb országainak irányában volt lehetőség. Ezért áru- és tőkekiviteltük ebbe az irányba igyekeztek fokozni. A balkáni- közelkeleti osztrák- magyar törekvések részben az osztrák és a magyar uralkodó osztályok között is surlódásokra vezettek, részben szemben találták magukat az orosz, francia és angol tőke terjeszkedési szándékával. De konkurens volt ebben az irányban a baráti és üzlettárs német tőke is.

Az osztrák-magyar expanziónak már hagyományai voltak a Balkánon. Itt nyilvánult meg a behatolás legradikálisabb formája, a fegyveres megszállás: Bosznia-Hercegovina okkupációja 1878-ban.

Bosznia-Hercegovina megkaparintása ügyesnek látszó, de később végzetessé váló lépés volt a Monarchia szempontjából. Iparilag fejletlen, nyersanyagokban gazdag területet kebeleztek be, ahol olcsó munkaerő is bőven állt rendelkezésre a tervezett ipari beruházások számára. Egyidejűleg a Monarchia stratégiai helyzetét is jelentősen erősítette, mert a megszállt terület a délszláv tömböt kettészelte, növelte a Szerbiával fennálló érintkezési felületet, növelte az osztrák-magyar tengerpart hosszát és olyan fontos haditengerészeti támaszpontokat biztosított a Monarchia számára, mint pl. Cattaro. A stratégiai helyzet javulása katonailag bizto-

sitotta a befektetett tőke biztonságát és hozzájárult a további balkáni terjeszkedés előkészítéséhez, a Monarchia befolyásának fokozásához a Földközi tenger medencéjében.

Nem véletlen, hogy első külföldi tanulmányutjának céljává éppen Bosznia-Hercegovinát választotta 1904-ben az Országos Erdészeti Egyesület.

Bosznia és Hercegovina óriási kiterjedésű, gyönyörű vegyes és elegyes faállományokkal rendelkezett: 4,720.000 kat. hold erdőterületéből 3,300.000 kh. állami kezelés alatt állt (Erdészeti Lapok, 1901. 727. o.) Bosznia erdősültségét 50%-ra becsülték.

A tanulmányuton az Egyesület 26 tagja vett részt, az államerdészetnek alig egy hónappal korábban nyugdíjba ment főnöke, Soltz Gyula vezetésével. Látványos külsőségei ellenére - melyeket a korabeli sajtó színesen részletezett - a tanulmányut fő célja Bosznia-Hercegovina erdőgazdaságának, mint a magyar fakereskedelem mindinkább erősödő konkurensének helyszíni tanulmányozása volt.

A nagy boszniai fakitermelések ugyanis a Földközi tengeri piacokon erős versenyt támasztottak a magyar fatermékeknek és az alacsonyabb szállítási költségek miatt kiszorítással fenyegették, sőt már a dunántúli termeléseket is veszélyeztették. Egyenlőre a puhafa termelés volt az uralkodó, de várható volt a nagy bükk területek megnyitása is a tenger felé. Elképzelhető, hogy milyen veszélyt jelentett ez a kárpáti bükkfa termelésre nézve.

A tanulmányut Boszniában meglepően fejlett erdőgazdaságot talált. Hatalmas kiterjedésű, nagy fatömegű őserdők, igen jól kiépített erdei vasuti hálózat, csuzdák, utak és vízi szállítóberendezések, korszerű fűrészüzemek és falepárlók: ez a kép fogadta az érkezőket. Az állam hatalmas

összegeket ruházott be ennek az értékes területnek a kiaknázására és stratégiai feltárására.

De volt egy kellemetlen tapasztalat is: bécsi Eissler és Ortlieb-céggel való találkozás. Az osztrák fináncióke vetette meg a lábát Eissler Róbert személyében Bosznia gazdag erdeiben és a legértékesebb, az állam által legjobban feltárt erdőkben bérelte ki a használat jogát - helyenként három évtizedre előre!

Ausztriától való függésünk jutott kifejezésre ebben is; a közös hadügyre vonatkozó közös pénzügy beruházásaiból, a magyar adófizetők pénzéből előteremtett nagy profitszerzési lehetőség csupán az osztrák cégeknek jutott, magyar vállalkozók csak viszonylag elenyésző összegeket kaphattak. Az állami kezelés alatt álló 3,3 millió kat. hold erdő igazgatásában is mindössze 10 magyar erdőmérnök vett részt.

A boszniai fa versenyének méreteire jellemző, hogy 1898-1902. között mintegy 500.000 hektár őserdő kitermelési jogát adták el tövön, aránylag rövid, 20-30 éves kihasználási idővel. Érthető, hogy ez a tétel nemcsak a magyar, de még az osztrák alpesi fatermelőknek is sok bosszúságot és kellemetlen meglepetést okozott.

"Bosznia nem gyarmat!" - írta az Erdészeti Lapok egy későbbi száma (1910). De még az utalásból is erősen érződik, hogy egy leigázott, katonai igazgatás alatt álló, idegen területen mozogtak a tanulmányut résztvevői. Aligha gondolták, hogy az ut egyes állomásai: Szarajevó, Mostar, Ragusa, Cattaro, stb. tíz év múlva milyen tragikus események színterévé válik és hogy éppen ez a vidék lesz a hatalmas világégés első tízcsóvája.

A tanulmányut eredményeként az Egyesület felterjesztéssel fordult a kormányhoz, amelyben javasolta, hogy a boszniai erdőkben a fakitermeléseket a tartamosság elveinek szemelőtt tartásával lassítsák le. Termé-

szetesen nem a szakszerűség vált egyszerűben szivüggé, hanem a versenytárs visszaszorítása.

A felterjesztésre a közös pénzügyminiszter 1904. novemberében azt a választ adta, hogy a jelenlegi (20-30 éves!) szerződéseket már nem tudja megváltoztatni, a jövőben azonban igyekezni fog tekintettel lenni az általános érdekekre. Ez a semmitmondó nyilatkozat változatlanul biztosította az osztrák cégek további zavartalan boszniai működését és a magyar cégek távoltartását.

Az Egyesületbe tömörült birtokosok, vállalkozók borulátása nem volt alaptalan. Eisslerék nagy fakitermelése mind erősebben éreztette hatását az Adriai- és a Földközi tenger piacain. 1910-ben már a Magyar Államvasutakkal kötöttek 10 évre előre szerződést évi 400.000 darab talpfa szállítására, ami a MÁV szükségletét zömmel fedezte. Ezzel az egyik legnagyobb magyar fafogyasztót ragadták el a hazai termeléstől, éppen abban az időben, amikor a magyar keményfa üzletre egyébként is igen válságos évek következtek. Bizonyítja ez is a tőke országhatárok felett álló üzleti kapcsolatait.

A nagy boszniai faeladásokról a későbbiekben is olvashatunk az Erdészeti Lapok hasábjain. Magyar szempontból ennek a problémának is a végleges megszüntetését a világháború jelentette.

Az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület magyarországi tanulmányutja.

A világháborút közvetlenül megelőző évek legnagyobb egyesületi megmozdulása az osztrák és a magyar erdészeti egyesületek kölcsönös látogatása volt egymás országaiban.

Először az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesületnek (OBEE) mintegy 22 tagja látogatott hazánkba 1911. szeptemberében magyar meghívásra, de

osztrák kezdeményezésre. Az osztrák csoportot Auersperg Károly herceg, az OBEE elnöke vezette.

Ekkor már előre vetette árnyékát az a hatalmas világpolitikai konfliktus, mely 3 év múlva lángba borította Európát. Ausztria mindinkább érezte, hogy a válságosra forduló nemzetközi helyzetben célszerű lesz gazdasági és politikai kapcsolatait szorosabbra fűzni a Monarchia másik döntő alkotóelemével, Magyarországgal. Ez a magyarázata annak, hogy több más európai ország meglátogatása után tűzte napirendre 1911-ben az osztrák egyesület Magyarország meglátogatását.

Az ipari tőkének az agrártőke fölé való kerekedése a hazánknál jóval iparosultabb Ausztriában már ekkor erősen éreztette hatását. A nemzetközi bonyadalmakon belül az osztrák földbirtokosokat ez az iparral való birkózás foglalkoztatta leginkább. A kérdést ugyan a történelmi fejlődés Európa-szerte eldöntötte, de a fejlődésnek ebben a középső stádiumában a harc még erősen folyt. Az osztrák feudalizmusnak a feltörő kapitalizmussal szemben való alulmaradása már nem lehetett kétséges. Magyarországon még kiegyensúlyozott volt a helyzet. Az osztrák agrárius nagybirtok azért kereste magyar osztályszövetségese segítségét, mert ettől az összefogástól remélte helyzetének megszilárdítását. Kiténik ez az OBEE elnökének, Auersperg Károly hercegnek megérkezésekor mondott üdvözlő beszédéből is:

"Ami minket idehozott, ami szívünkön fekszik, az az erdő, az hivatásunk, amely bennünket, bármely eltérő legyen a gazdaság és a természet itt és nálunk, közös talajon egyesít. Ezt ma különösen érezzük, amidőn itt oly barátságos fogadtatásban részesültünk. Az idők járása inkább mint valaha int arra, hogy az őstermelés hivei összetartsanak. Ausztriában erősen kell küzdenünk azon megvilágítás ellen, amelyben az ipar egész közgazdaságunkat bemutatni szokta. Ebben a küzdelemben erős támaszaink a nyerstermelő országok s ezek között Magyarország is.

Ezt én mint agrárius legjobban ítélném meg, hiszen az erdőgazdaság is az őstermelés egyik ága és az érintett körülmények alatt szintén szenved. Ez is egyik oka, amiért nekem az önök üdvözlése oly rokonszenves; fogadják érte az osztrák birodalmi erdészeti egyesület őszinte köszönését". (Erdészeti Lapok 1911. 0142.o.)

Guttenberg Adolf lovag, az OBEE alelnöke szavainak lényegét az Erdészeti Lapok korabeli tudósítója így idézi:

"Idejövettelük az őszinte barátság és vonzalom záloga, de rámutat arra, hogy a kölcsönös megértésnek ennél még messzebb menő eredményei is lehetnek: a közös érdekek kidomborítása, védelme, a közös ellenség tervszerű leküzdése. Példa gyanánt felemlíti az orosz fabehozatal emelkedő irányát, ami ellen egyaránt, sőt közösen kell megtennünk az óvintézkedéseket." (Erdészeti Lapok 1911. 914.o.)

A szándékkal kapcsolatos konkrét megállapodás azért nem született a tanulmányút során, mert a magyar agrárius arisztokrácia az osztrák vendégeket kísérő magyar csoportban mindössze egy taggal (Osztrólczy Géza ny. főispánnal) képviselte magát, azt kizárólag erdészeti szakemberek alkották.

A tanulmányút - Budapest megtekintése után - a vendégek kérésére Dél-Magyarország erdőségeinek bemutatását tűzte ki célul. Azért választották az osztrákok ezt az országrészt tanulmányútjuk céljául, mert itt ismerkedhettek meg az ausztriaiól gyökeresen eltérő viszonyokkal. Természetesen a délmagyarországi programból nem maradhatott ki a híres szlavóniai tölgyesek megtekintése. Igaz, hogy az egykori hatalmas őserdőknek már csak maradványait láthatták a tanulmányút résztvevői, de még így is maradandó benyomást szereztek a világkereskedelemben is jelentős szerepet játszó szlavóniai tölgy származási helyéről. Bizonyára némi megnyugvással vették tudomásul, hogy az osztrák export szempont-

jából eléggé kellemetlen versenytárs, a magyar keményfa döntő tényezője erősen kimerülő félben van.

A tanulmányut további állomásait képezte a Szeged és Szabadka város határában végzett nagyarányú homokfásítás, a Temesvár határában folytatott tölgygazdálkodás, a delibláti homokpuszta futóhomokjának megköntése, valamint a királyhalmi és vadászerdői erdőőri szakiskolák megtekintése.

A látottak a kiránduláson résztvevő osztrák vendégek egy részének számára úgy szakmailag, mint tájképileg szokatlan újdonságot jelentettek és egyuttal kiváltotta az elismerést a sivár homokpusztán viruló erdőket teremtő magyar erdészet iránt.

A jól sikerült 10 napos tanulmányut minden zavaró incidens nélkül zajlott le. Magyar és osztrák erdészek kellemes emlékekkel telve, jó hangulathoz bocsúztak el egymástól.

Az ausztriai tanulmányut 1913-ban.

Az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület 1911. évi magyarországi látogatásának viszonzásaképpen 1913. augusztus 18-25. között az Országos Erdészeti Egyesület 85 főnyi csoportja vett részt tanulmányuton Ausztriában. A csoportot Tallián Béla egyesületi elnök vezette.

Maga az utvonallal pompás volt. Az osztrák vendéglátók megcsillogtatták mindannak a szépségnek a legjavát, melyet hazájuk szakmailag és turisztikailag erdészek számára nyújthatott. Előbb a Bécsi erdő kulturálományait járták be a magyarok, majd Dél-Csehország szakmailag gyönyörűen kezelt, jól feltárt dombvidéki erdeit csodálhatták meg, világhírű ipartelepeivel. Az ut befejező része Felső-Ausztria, a Salzkammergut festői vidékére esett. A fenséges havasok szűk völgyeiben csillogó kristályos tavak, a roppant sziklabércek oldalára felfutó sötét fenyvesek, a nehéz körülmények között folytatott szakszerű erdőgazdálkodás, a magas színvo-

nalu osztrák erdészet ezen történelmi patinájú bölcsője nem maradt hatástalan a magyar erdészszívekre.

A magyarországi utazással ellentétben azonban ezt a lírai hangulatot jóval gyakrabban zavarták meg prózai hangok. 1911. óta két év telt el. Az okok, melyek akkor az osztrák-magyar közeledést sürgették, még inkább előtérbe nyomultak. A számos hangzatos pohárköszöntő szövege között osztrák részről már nyíltan kimondták a lényegét. Ime néhány idézet a vezető állású osztrák férfiak szavaiból:

Wiltsh Antal miniszteri tanácsos, az osztrák földművelési minisztérium nevében:

"Az a látogatás, mellyel a két hatalmas egyesület, az osztrák és a magyar erdészek egyesületei, megtisztelti egymást, már túllépte az udvariasság, a tanulni vágyás és a kollegialitás határait. Minket nem csak a szent hivatás eszményképei kapcsolnak egybe, hanem szorosan összeforrasztanak a nagy közgazdasági érdekek is. A kormányok már a legközelebbi jövőben is az itt egybegyűltek soraiban fogják megtalálni azt a hathatós támogatást, melyre a kereskedelmi szerződések megkötésekor szíükségünk leend".

"A szónok nagy értéket tulajdonít annak a sikernek, mely megtalálta azt az utat, mely ugyyszólván nemzettől-nemzetig vezet s mely a birodalom két alkotó államának összetartozandóságát megszilárdítja és biztosítja."

"Az erdészeti egyesületek az ország nemzetgazdaságának számottevő képviselőit egyesítik magukban, ezeknek az egyesületeknek nemcsak szívbéli kell a közös cél felé törekedniök, hanem tudatosan a két egyttvé tartozó ország érdekeit is elő kell mozdítaniok." (Erdészeti Lapok, 1913, 1042. o.)

Handel, Felsőausztria helytartója: "...a két állam sértetlenségét és állami létét csak egymás kapcsolatában lehet megővni és biztosítani. Hogy az Önök ausztriai tanulmányutja is megszilárdítja a mi összetartozandóságunk érzetét, arról meg vagyok győződve..." (Erdészeti Lapok 1913. 1047.o.)

Azt, hogy az osztrák kapitalizmus erdőgazdaságában is felütötte fejét a szociális probléma, a kiránduló magyarok megsejthették Krahlfürst udvari tanácsos, a Salzkammergut erdő- és jószágigazgatósága főnökének következő szavaiból: "...itt a gondozásomra bízott birtoktesten - ugy mint mindenütt - izgató tényezők is érvényesítik káros befolyásukat, melyeknek az egyszerű és gyermeket esztű pór... ellentállni nem tud."

Dr. Krakowizer, Gmunden város polgármestere az út vége felé a festői Traun-tó partján, a látottakra emlékeztetve, finom iróniával jegyezte meg a magyarok felé: "Különösen kívánom, hogy azoknak az uraknak, akik a szép Magyarországból jöttek ide, ne jusson eszükbe az a büszke mondat: "Extra Hungarian non est vita, si est vita, non est ita." (Erdészeti Lapok, 1913. 1049.o.) (Magyarországon kívül nincs élet, de ha van is, nem ilyen.)

Gyakran emlegették még a vendéglátók a négy évszázados osztrák-magyar kapcsolatokat, a sorsközösséget, egymás nélkülözhetetlenségét, stb.

A magyarok óvatosan válaszoltak. Egyrészt a látottak benyomása alatt és a vendéglátás figyelmességétől lekötve a hangulat nem volt alkalmas politikai vitákra. Másrészt a magyar uralkodó osztályok (melyek képviselői a tanulmányuton is jelen voltak) nem tisztázták teljesen álláspontjukat. Az osztrák uralkodó osztályokkal való szembekerülés nem állt érdekében, az ezer szállal szorosra fűzött kapcsolatok miatt nem is lett volna lehetséges. Ugyanakkor Ausztria gyengülő nemzetközi helyzete és nehézségei

a magyar nagyburzsoázia számára az eddiginél nagyobb foku önállóság lehetőségét helyezte kilátásba. Érezte ezen kívül hatását a középosztály részéről az "osztrák sógor" iránt táplált évszázados ellenszenv is.

Ezért Tallián Béla válaszbeszédében a nyílt osztrák sürgetésre kitérőleg nyilatkozott; a történelmi multat idézte, Magyarország "védőbástya" szerepét, amelyet Nyugaton nemigen méltányolnak, jelezve ezzel azt, hogy Magyarország már eddig is áldozatos szerepet játszott a közép-európai német közösség érdekeinek védelmében. Végül is az Egyesület csoportja hasznos tapasztalatokkal, szép emlékekkel telve, de kevésbé kedélyesen hagyta el Ausztria földjét, mint 1911-ben az osztrákok hazánkat.

Az erdőtörvény revíziója.

A gyorsan változó társadalmi viszonyok szükségessé tették a negyedszázaddal korábban készült erdőtörvény felülvizsgálását és módosítását is. Az új törvénytervezettel 1913-ban lett kész az államerdészet akkori vezetője és az Egyesület alelnöke, Horváth Sándor.

Szokásához híven az Egyesület az elkészült, kétkötetes törvényjavaslatot megvitatás végett az Egyesületen belül alakított szakbizottságnak adta ki. A bizottság két ízben is foglalkozott a javaslattal: 1914-ben és 1917-ben. Sajnos a közbejött világháború megakadályozta a törvényjavaslatnak bővebb kifejtését és a törvényhozás elé terjesztését. A javaslat azután elkallódott és csak jóval a háború után, gyökeresen megváltozott körülmények között került sor az új erdőtörvény megalkotására.

A természetvédelem gondolata.

A természetvédelem gondolatának egyik elindítója és tényleges cselekvője Magyarországon az Országos Erdészeti Egyesület volt.

A hatalmas erdőpusztítások, kopárosodások, őserdők eltűnése önként vetették fel a gondolatot a természetet szerető szakemberek előtt,

hogy lépéseket kellene tenni a természet ritka értékeinek megmentése érdekében. Elsősorban ez idők legnagyobb erdésze, Kaán Károly fejtett ki e téren nagy és uttörő munkát. 1909-ben jelentek meg "A természeti emlékek fenntartása", 1914-ben pedig "A természetvédelem és a természeti emlékek fenntartásának kérdéséhez" című kiadványai. Ösztönzésére a Földművelésügyi Minisztérium még 1908-ban elrendelte az országban található őserdők összeírását. A Darányi Ignác földművelésügyi miniszter által kezdeményezett állami erdőbirtokvásárlások a Magas-Tátrában, Máramarosban és Háromszék megyében részben szintén a természetvédelem gondolatát szolgálták. Azt követően történt ez, hogy az Egyesület 1890. évi tátralomnici közgyűlése behatárolta a Magas-Tátra kihasználatlan helyzetével és páratlan természeti értékeinek védelmével. Az Egyesület kezdeményezésére fogtak hozzá a hatóságok az értékes és zömmel községi tulajdonban álló, pusztulásra ítélt tátrai erdők állami tulajdonba vételéhez (vásárlás útján), természetvédelmi, turisztikai és gyógyászati feltárásához. Vadas Jenő, a selmechányi Erdészeti Főiskola erdőműveléstan tanára, az Egyesület választmányi tagja, nagyméretű alpesi fűvészkert létesítését is tervezte. Az államerdészet pedig több saját üdülőt épített személyzetének üdültetése számára Tátrafüreden és Tátralomnicon.

A természetvédelem ügyének felkarolása természetesen nem kizárólagos magyar jelenség volt. Az Erdészeti Lapok már 1910-ben arról adott hírt, hogy az USA-ban több millió hektárra emelkedett a központi kezelés alá vett szövetségi erdőrezervációk száma. Ha nem is ilyen méretekben, de Európa minden kulturálmájában tettek már ekkor lépéseket a ritka természeti értékek megőrzése érdekében.

A háború a természetvédelem terén is megakadályozta, hogy a gondolat hazánkban törvényes kereteket öltönn. Azonban e korszak ezirányú munkája mégsem veszett kárba, mert a háború után már ezeken az

alapokon indult meg ujult erővel a természetvédelmi mozgalom és kertült be végül is az 1935. évi erdőtvénybe.

Szintén csak a háboru után fejezhette be Kaán Károly megkezdett munkáját. 1931-ben jelent meg "Természetvédelem és a természeti emlékek" című nagy műve, amely nemcsak az erdészetnek, de az egész magyar természettudománynak egyik kiváló gyöngyszeme.

Az Egyesület belső élete.

Az Egyesület belső élete a századforduló előttihez képest döntő változásokat nem mutat.

A szervezeti keret korábbi formái megmaradtak (közgyűlés, igazgató-választmány; elnök, alelnökök, stb.) Lényeges változtatás volt azonban 1900-ban a titkári állás függetlenítése egyesületi saját nyugdíj-alappal. Titkárrá Bund Károlyt választotta meg, aki 30 éven keresztül volt az Egyesület titkára. 1901-ben a gyakorlati élettel való helyes kapcsolat tartása céljából utazási pénzkeretet kapott, valamint a tanulságos látni-valók megörökítése végett fényképezőgépet. A titkár látta el ezenül az Erdészeti Lapok szerkesztésének és a könyvtár kezelésének teendőit. Munkájában a hivatali őrnöki személyzetén kívül két segédtitkár támogatta.

Az anyagi helyzet változatlanul emelkedő tendenciát követett: 1912-ben a törzsvagyon értéke elérte az 1 millió koronát, a világháboru utolsó évében az 1,400.000 koronát. Sajnos ebből az értékből csak kb. 450.000 koronát tett ki az egyesületi székház, a könyvtár és a leltári tárgyak értéke. 825.000 korona vagyon értékpapirokban feküdt, ami a háborut követő gazdasági felbomlás következtében értékét veszítette. Pl. csak hadikölcsönökből 291.000 koronát jegyzett az Egyesület.

Szociális tevékenységét az Egyesület a háboru alatt is élénken folytatta. E területen végzett erőfeszítéseit már részben ismertettük a szociális probléma megoldása érdekében kifejtett munka tárgyalása során. Szociális célú alapítványait tovább gyarapította. A különböző elnevezésű és rendeltetésű tizenöt alapítvány értéke az 1918. március 25-i utolsó hi- teles zárszámadás szerint 877.500 koronát tett ki (a Deák Ferenc irodalmi alapítvánnyal együtt). Ennek a tőkének a kamataiból jelentős összegeket fizettek ki minden évben segélyezésre, a háboru alatt pedig ezeken felül jelentős összegeket utaltak át a Vöröskereszt számára.

Még egy bensőséges szokás kialakulásáról kell megemlékezni. 1901-től kezdve szokásba jött, hogy a Budapesten lakó tagok egy része minden pénteken összejött az Egyesület helyiségében kötetlen beszélge- tésre. Ezeken a megbeszéléseken aztán mind gyakrabban tartott egy-egy érdekes felolvasást valamely időszertű erdőgazdasági témáról a társaság egyik-másik tagja. Így a hivatalos apparátus mellett kialakult egy intenzív szellemi mag, amely jótékonyan befolyásolta az Egyesület egész életét és számos hasznos törekvés forrásává vált.

Sodródás a háboru felé.

Az Egyesület történetének századforduló utáni ismertetésében látszólag aránytalanul nagy helyet foglal el a kor erdőgazdasági történeté- nek leírása. Erre azonban szükség van annak bemutatása céljából, hogy lássuk: míg a századforduló előtti három évtizedben az Egyesület a magyar erdőgazdaság lendületes, vezető, irányító, formáló, motorikus ereje volt, addig a századforduló után az egyesületi életben is tükröződik a korszak gazdasági életének és társadalmi fejlődésének veszteglési tendenciája.

A századfordulótól az első világháborúig eltelt másfél évtized világszerte az imperializmus kibontakozásának a korszaka. Az erdőgazda- ságon belül is kialakul az a hatalmas probléma-komplexum, melyet a

monopolkapitalista termelési rendszer, a szociális kérdés, a szakszerű erdőgazdálkodás szükségessége, a magyar erdőgazdasági termelés külkereskedelmi váltsága, az Ausztriával fennálló függő kapcsolat és mindezeknek szoros, egymást mélyítő kölcsönhatásai jelentettek.

A kor nagy és rohamosan kibontakozó eseményeinek az Egyesület már nem tudott élére állni, legfeljebb egyes területeken párhuzamosan haladt.

Az eddigiek során láhattuk, hogy ez alatt a másfél évtized alatt is mennyi hasznos kezdeményezés, mennyi problémafelvetés, mennyi alkotó szándék indult ki az Egyesületből, ami félbemaradt. A világháborútól kettétörtén, csonkán merednek felénk egyesületünk multjából ezek az elkezdett, de megvalósítatlan szándékok. A problémák egy részének számára pedig a háboru hozta a megoldást, többnyire kiméletlenül és radikálisan.

Az imperializmus kibontakozása a magyar társadalom nagy kérdéseit nem oldotta meg. A nagyhatalmi ábrándok elnyomták az élet valódi problémáit. "Magyar Birodalomról", "a Szent Korona országairól" beszéltek és nem látták, hogy a roszkatag Osztrák-Magyar Monarchián belül zug-forrong az oda bezárt számos nemzetiség. A gazdasági és szociális problémákat kellett volna először megoldani, mert "a nép szívé és nyelvét gazdasági uton kell megnyerni. Régi igazság, hogy a nép mindig azé volt, aki vele foglalkozott." (Erdészeti Lapok, 1906. 846.o.) A szociális problémák megoldásával együtt a nemzetiségi kérdés megoldása is elmaradt, ezért az egységes magyar állameszme sem tudott a soknemzetiségű Kárpát-medencében megvalósulni. A hatalom birtokosai a militarizmus útját választották. Elfeledték, hogy "a szuronyok és ágyuk csak külső kifejezői a hatalomnak, magát a hatalmat a nemzet anyagi és szellemi gazdagsága, valamint politikai egysége képezi." (Erdészeti Lapok, 1906. 838.o.) Az ország lassan rálépett a háboru felé vezető utra. Oka volt ennek az osztrák és a német tőke döntő befolyása is, amely megerősödve a világ ujrafelosztását követelte magának. A volt magyar uralkodó osztályok megbocsáthatatlan bűne, hogy nem tudtak

és nem akartak a dualizmus rendszeréből kiválni és a társadalmilag, politikailag heterogén, szervezetlen Magyarországot a középeurópai német tömb oldalán a világháborúba sodorták. A háború súlyos következményekkel járt a magyar népre nézve, a magyar erdőgazdaság számára pedig gyökeresen új helyzetet teremtett.

Magyarország és az első világháború.

A magyar nép 1848/49. óta nem vett részt háborúban. Az eltelt 60 év alatt a szabadságharc eseményeiből is sok minden feledésbe merült. A századforduló liberalizmusa különben is rózsaszínű szemüveget tartott a múltba néző szeme elé. Ezen át "48" egy nemzetiszínű, glóriás, dobpergéses, győzelmes allegóriává párolódott. A háború tárgyilagos valóságairól nem sok szó esett.

Persze, a hadbavonulók szemei elé most sem a vágóhíd véres képét idézték, hanem "Hungária" tiszta, győztes alakját.

A háborúra kellően fel nem készült Monarchia és Németország anyagi erőforrásai gyorsan kimerültek. 1916. végén már látható volt, hogy ezt a háborút a központi hatalmak győztesen befejezni nem tudják. Az agg I. Ferenc József halála után a Habsburg-trónra lépő IV. Károly próbálkozott ugyan békekezdeményezésekkel, azonban nagyobb történelmi erők birkóztak annál, semhogy ezt a küzdelmet egyesek szándéka döntően befolyásolhatta volna. A háború tüzeiben ellenállhatatlanul felszínre törtek mindazok az erők, melyeket a ferenc-józsefi uralom évtizedei alatt elfojtva lehetett tartani. A társadalmi rendszer belső ellentmondásai, az égbekiáltó szociális különbségek, a nemzetiségi probléma, a gazdasági elmaradottság a nagyhatalmi pozícióért küzdő szándékot semmivé tették.

Zavargások a hátszágban, lázadások a hadseregben, a harci szellem lehanyatlása, az ellenség ereje végül is elkerülhetetlenné tették az

összeomlást. A front felbomlott, a katonák özönlöttek hazafelé, 1918. októberében pedig az országban győzött a polgári-demokratikus forradalom.

Az erdőgazdasági termelés a háboru alatt.

Közvetlenül a háboru kitörése előtt, 1913-ban, a gazdasági élet mély válságba került és a piaci kereslet megcsappanása kellemetlenül éreztette hatását az erdőgazdaságban is.

A kirobbant világháboru természetesen a szükségletek felfokozását jelentette és mesterséges konjunkturát idézett elő. A járműipar, a vasut és a hírközlés mellett különösen a hadsereg ugrásszerűen felszökő borszükséglete növelte a fa és fatermékek iránti keresletet. Olyan eddig mellőzött fafaj, mint pl. a kőris, a repülőgép- és teherautóiparban megnövekedett keresletnek örvendett. Fokozta a keresletet az a körülmény, hogy az antanthatalmak a központi hatalmakat gazdasági blokád alá helyezték, így azok csupán saját nyersanyagforrásaikra támaszkodhattak. Ezek a körülmények a fakitermelésnek új lendületet adtak. A háborus szükségállapotok a szakszerűség szempontjait háttérbe szorították. A faüzlet újra fellendült, a fa- és cserzőanyag szükséglet kielégítése nagy tarvágásokat eredményezett. Újult erővel indult meg az erdei vasutak építése a rengeteg kitermelt fa gyors leszállítása céljából (4. sz. táblázat). Az érdeklődés e téren a fővárosi feldolgozó üzemekhez közelebb eső középhegységi lomberdők felé fordult, melyek eddig inkább házi szükségletek kielégítését és a vadászat érdekeit szolgálták.

Nehezítette az erdőbirtokosok számára a konjunktúra kihasználását a munkaerő- és igaenergia megfogyatkozott mennyisége. Említettük korábban, hogy a világháborút megelőző bonyolult társadalmi-gazdasági helyzetben is jelentkezett már a munkaerőhiány. A háboru alatt a Monarchia 11 millió embert mozgósított. Ebből elesett 1,100.000 fő, fogságba került 2,800.000 ember. A hadsereg emberanyaga elsősorban a dolgozó osztá-

lyokból rekrutálódott, főleg a számbelileg legnépesebb parasztságból, vagyis abból az osztályból, amely a fakitermelő munkásokat szolgáltatta. Ezt a nagyarányu munkaerőfelvonást a birtokosok hadifoglyok igénylésével igyekeztek pótolni, mert ez az olcsó munkaerő a termelői hasznot is jelentősen fokozta. Az országnak csaknem minden részében dolgoztak hadifoglyok, főleg orosz foglyok, mind a fakitermelésben, mind az utak, vasutak, stb. építésén. Sokan közülük végleg itt maradtak - élve vagy eltemetve.

A háboru nemcsak az emberanyagra, de az igaenergia mennyiségére is erősen apasztólag hatott. A hadsereg lőállományaúra nézve nincs adatunk. Elképzelhető azonban, hogy a nagy távolságokra operáló, a komolyabb gépesítést nélkülöző hadsereg, mely málháinak, nehézfegyvereinek, műszaki felszerelésének, sebesültjeinek, stb. mozgását a vasutól való elszakadás után 90%-ban lóvontatással végezte és lovasegységeket is tartalmazott - mily óriási mennyiségű lovat vont el a termelő munkától. Részben ez a nagy igaenergia hiány volt az egyik ösztönzője az erdei vasutak építésének olyan helyeken, ahol utak, kötélpályák és csuzdák építése nem volt lehetséges, vagy gazdaságos és ahol vízi szállítási utak sem álltak rendelkezésre. A vasutak építése amellet, hogy sok helyen a hosszú távon történő faszállítást megoldotta, azzal is enyhítette az igaenergia hiányát, hogy lerövidítette a vágástéri közelítés hosszát. Ennek nyomán azután elterjedt az apró választékok kézi közelítése (románszánkóval, stb.), ami szintén a kevés és költséges fogatenergiával való takarékoságot eredményezte.

A háborus tultermelés tehát jelentős mértékben érintette közep-hegységi és dombvidéki erdeinket is és ezzel hozzájárult annak a kedvezőtlen helyzetnek az elmélyítéséhez, amely az első világháboru után a magyar erdőgazdaság területén kialakult.

Egyesületi élet a háború alatt.

A háború szele nem kerülte el az Erdészeti Egyesület előkelő belvárosi palotáját sem.

Kezdetben látszólag nem történt semmi. Szokása szerint ülésezett az igazgató-választmány és mint eddig, megjelentek a szakcikkék az Erdészeti Lapokban. Lassanként azonban a háború könyörtelen vaskeze itt is betörte az ajtókat. Elmaradt az 1914-ben Kassára tervezett közgyűlés. Az Erdészeti Lapok a havonkénti kétszeri füzet helyett csak egyszer jelent meg, szűkülő terjedelemben. Szaporodtak a háboruban elesett, fogságba került, eltűnt erdészekről, erdőmérnökökről szóló híradások. A háború első évében elesett az Egyesület iroda-altisztje és ház mestere, Libohorszki János is.

Az egyesületi munka természetesen a háborús körülmények között nagyon lehangyatlott. Közgyűlést csak Budapesten tartottak. A választmányi ülések is csupán az adminisztrációs ügyek lebonyolítására, személyzeti ügyekre, a segélyezések tárgyalására szorítkoztak.

Az Egyesületet a háború alatt foglalkoztató témák közül elsősorban a gazdasági kérdéseket kell megemlíteni. A munkás- és fuvarerő hiány, a munkások élelmezésének és ruházásának megoldása, az állatok takarmányozása állandóan visszatérő témája volt az egyesületi összejeveleteknek, anélkül, hogy megoldást tudtak volna találni.

Az ország faellátásának biztosítására a kormány elrendelte a kényszertermelések foganatosítását olyan helyeken, ahol a szükséges használatok elvégzésére a birtokos nem lett volna képes. Az Egyesület igyekezett odahatni, hogy ezeknek a kényszertermeléseknek a lebonyolítása ne laikus közigazgatási tisztviselők kezébe legyen letéve, hanem az erdészeti szakszemélyzetre bízva. Így próbálta a kényszertermelések kiméletes és gazdaságos mikéntjét biztosítani.

Foglalkozott már a háboru alatt az Egyesület a békés állapotra való átmenet kérdésével is. Eljárt az illetékes hatóságoknál annak érdekében, hogy a hadsereg szállítóeszközeiből minél több kerüljön az erdőgazdasági termelésbe (kisvasut, szekér, teherautó, kötélpálya, stb.). Valóban alakult egy részvénytársaság a háboru végén erre a célra, állami felügyelettel, de a hadfelszerelés szétszórtságánál, az ipar és Ausztria érdekelttségénél fogva ez az eszme alig került megvalósításra.

Eljárt az Egyesület még annak érdekében is, hogy a leszerelés során az elsők között legyenek az erdészek és az erdei munkások, a termelés biztosítása érdekében. E kérdés megoldását már történelmi erők végezték el.

Tovább vajudott a háboru folyamán az Egyesületben a Főiskola székhelyének áthelyezési kérdése is, de megoldás e téren sem született.

Háboru alatti szociális ténykedései közül meg kell említeni, hogy azon fogságba esett tagjai részére, akiknek holléte ismeretessé vált, több ízben küldött az Egyesület könyvcsomagokat, hogy a fogság kinjait ezzel is enyhítse. A háboru után derült ki, hogy ezeknek a csomagoknak némelyike valóban célhoz ért, a címzettek őszinte örömére.

1915-ben mozgalmat indított az Egyesület a háboruban megrokkant tagjainak - de egyuttal minden rokkant erdészeti alkalmazottnak - érdekében. Felhívással fordult a birtokosokhoz, hogy a háboruból rokkantan hazatért erdészek, erdőmérnökök méltányos elhelyezését tegyék lehetővé. Számos rendkívüli segélyt is osztott ki az itthon maradt rászoruló hozzátartozók részére, különösen a háboru elején. Ezen kívül több ízben adott át az Egyesület jelentősebb összegeket a Vöröskeresztnek.

Az Egyesület működése az 1918-as polgári demokratikus forradalom és a Tanácsköztársaság ideje alatt.

Az októberi forradalmat követő időszakot a politikai események gyors iramu változásai jellemezték.

E korszak egyesületi életéről elég szűkszavú irodalmi tájékoztatás áll csak rendelkezésre, mert az Erdészeti Lapok, az Egyesület közlönye csak havonta egyszer, mintegy 15-20 oldal terjedelemben jelent meg. A szűk terjedelem jelentős részét is a hivatalos rendeletek közlése foglalta el.

Abból a célból, hogy az Egyesület a gyorsan változó események közepette is, azokkal lépést tartva tudja az erdőgazdasági érdekeket képviselni, egy szűkebb körű, nyolc főből álló ugynevezett "állandó bizottságot" alakított. Ennek elnöke Kaán Károly volt és minden péntek délután ülésezett. Egyes tagjai (Arató Gyula, Balogh Ernő, Biró Zoltán, Eránosz Antal János, Károlyi Árpád, Nagy Sándor, Pájer István) fakérdéseket érintő egyéb szervezetben működve igyekeztek megvédeni az erdőgazdasági érdekeket. A bizottság tárgyalt a kormánnyal és az egyes miniszterekkel is az Egyesület nevében.

Ebben a háború utáni és forradalomtól terhes, kaotikus időszakban a politikai és a gazdasági élet számos eseménye volt arra alkalmas, hogy izgalomban tartsa az embereket. A politikai magatartás személy szerinti kiéleződése, a kétes közbiztonsági helyzet, az oroszországi hírek, a cseh és román intervenció, a közellátási nehézségek és a feketepiac, az antantmegszállás, a látható frontok mögött folyó titkos háború, a forradalom és az ellenforradalom eseményei: mind alkalmasak voltak arra, hogy az embereket életük évtizedes, megszokott rendjéből kizökkentsék és figyel-müket napi foglalkozásukról a külvilág eseményeire tereljék.

Ezt a kizökkentést ugyan, már a háború is elvégezte, a gyorsan pergő események azt csak betetőzték. A korszak eme mozgalmasságának tulajdonítható, hogy az egyesületi élet eseményekben elég szegényes.

Az októberi forradalmat követően, a polgári-demokratikus kormány működése alatt az erdészetre nézve több fontos intézkedés történt.

A 364. M.E. számú kormányrendelet szabályozta a gazdatisztek és erdőtisztek szolgálati viszonyát, a felmondási időt és a végkielégítés mértékét. A 6488. M.E. (1918. XII.19.) számú rendelet az erdőaltiszti és erdőőri személyzet szolgálati viszonyát, felmondási idejét és végkielégítésének mértékét határozta meg. Mindkét rendelet régóta vajdó kérdésre tett pontot, igen humánus, szociális szellemben.

A polgári-demokratikus kormány Kaán Károly erdőmérnököt, miniszteri tanácsost helyettes államtitkárrá és az erdészet országos vezetőjévé nevezte ki. Két okból szükséges ezt itt megemlíteni. Egyrészt e határozattal a kor legnagyobb látókörű erdőgazdasági politikusa és közigazdásza került az erdészeti ügyek élére. Másrészt, ez az intézkedés évekkel később Bedő Albert után a második legnagyobb erdészünk elbuktatásában fontos szerepet játszott.

Erőfeszítéseket tett a kormány az erdőben uralkodó közbiztonsági állapotok megjavítására, a rendkívül elterjedt vadorzás megfékezésére is. 1919. januárjában a földművelésügyi miniszter 60073/II./B/1919. szám alatt leiratot intézett valamennyi főispánhoz. Ebben elrendelte, hogy a hasznos vadállomány megóvása és az erdőn-mezőn való munkavégzés biztonsága érdekében minden rendelkezésre álló eszköz igénybevételével 8 napon belül teremtsen rendet és számolja fel a vadorzást. A rendelet a törvénnyel szembehelyezkedők ellen a legszigorubb megtorlás alkalmazására utasította a főispánokat és eredménytelenség esetén még erélyesebb intézkedéseket helyezett kilátásba.

A földbirtok-reform.

A polgári-demokratikus forradalom idejének egyesületi működése szempontjából a legjelentősebb a tervezett földbirtokreformmal kapcsolatos állásfoglalás kialakítása volt.

Az előző fejezetekben számos alkalommal utaltunk a kiegyezés utáni Magyarország társadalmi és gazdasági viszonyaira. Bemutattuk, hogy az ország fejlődésének egyik legsúlyosabb problémáját a roppant nagybirtokok fennállása, a föld tulajdonjogi viszonyainak óriási aránytalansága jelentette. A forradalom egyik fő előidézője is a földnélküli paraszt-ság évszázados földéhségének kielégítetlensége volt. Ezeknek a problémáknak a megoldását az új hatalomnak feltétlenül napirendre kellett tennie.

A kérdés az Erdészeti Egyesületet közvetlenül érintette, mert tagjai között ebben az időben már szép számban voltak erdő- és földbirtokosok és mert a tervezett földbirtokreform kb. 2 millió hold erdő sorsát is érintette.

Az Egyesület tárgybeli állásfoglalásának kérdésében elég nehéz utólag tisztán látni.

Az Erdészeti Lapok 1919. január 15-i számában "Napikérdések" cím alatt (név nélkül) így szögezte le álláspontját az Egyesület:

"1. Minthogy az erdők feldarabolása bel- és külföldi tapasztalatok szerint erdőpusztításhoz vezet s elaprózott birtokon az erdőgazdasági üzemben szükséges beruházások (főként szállító eszközök) nem létesíthetők, az ország erdeinek feldarabolása mellőztessék.

2. Ugyancsak nem osztandók fel a hegyvidéki, nevezetesen pedig a havasi legelők, továbbá az erdők mélyében fekvő mezőgazdasági földek (belzetek).

3. Minden erdőbirtok (erdőgondnokság) mellett hagyassék meg annyi mezőgazdasági terület, amennyi az erdei üzem zavartalan fenntartásához szükséges (illetményföldek, a munkásélelem és takarmányszükséglet fedezésére szolgáló földek, rakodóhelyek).

4. A jól vezetett magánerdőbirtok, különösen, ha ipartelepekkel kapcsolatos, teljes létjogosultsággal bír az ország jövő gazdasági fejlődése tekintetében. Már elaprózott vagy egyébképpen tönkrement, avagy termőkéességükben veszélyeztetett birtokoknak az állam és a községek által való megszerzése indokolt, feltéve, hogy azok okszerű és belterjes kezelése a jövőben is biztosítottatik.

5. A nem feltétlen erdőtalajon álló erdők irtása csak igen kivételesen engedélyeztessék, ha nem ütközik közérdekbe.

6. A földosztás során visszamaradó silány mezőgazdasági földek, futóhomokos területek stb. beerdősítendők és községi erdökként kezelendők. A fában szegény Alföldön arra kellene törekedni, hogy az összterület 10-15%-a erdőstült legyen.

7. Az erdők használata tekintetében jelenleg fennálló anarchiát sürgősen meg kell szüntetni." (Erdészeti Lapok 1919. 1-2.o.)

A felhozott indokokból látható, hogy az Egyesület lényegében ellenzte a földosztásnak az erdőkre való kiterjesztését. Elvileg igaza volt: az erdészet az a művelési ág, amely kisparcellás művelésre nem alkalmas. Az állásfoglalás további nem idézett részéből azonban az is kitétni, hogy az Egyesület a nagybirtok erdejéből kihasítandó közös művelésű társas üzemek létesítése ellen is hadakozott. Az adott belpolitikai helyzetben ez egyértelmű volt a nagybirtok rendszerének védelmével.

A földreform törvény 1919. februárjában megjelent ugyan, de csak az 500 holdon felüli területekre tartalmazott kisajátítási igényt¹ és megengedte 200 hold erejéig középirtokok létesítését is. Végrehajtására azonban

már nem került sor. A tömegek követelését nem elégítette ki a polgári demokratikus kormány működése. A forradalom balra tolódott. Munkás- és katonatanácsok vették kezükbe a hatalmat és 1919. március 21-én kikiáltották a Magyar Tanácsköztársaságot.

A proletárdiktatura radikálisan oldotta meg a történetünk szempontjából döntő fontosságú földkérdést is. 1919. április 3-án jelent meg a Forradalmi Kormányzótanács XXXVIII. számú rendelete, amely kimondta:

"Magyarország földje a dolgozók társadalmáé.

Aki nem dolgozik, annak tulajdonában föld nem maradhat.

Minden közép- és nagybirtok, minden tartozékával, élő és holt felszerelésével, valamint mezőgazdasági ipari üzemeivel együtt, minden megváltás nélkül a proletárállam tulajdonába megy át."

Ez a rendelet megszüntette a nagybirtokrendszert és több mint 7 millió hold területtel együtt szocialista tulajdonba vett 2 millió hold erdőt.

Az Egyesület vezetőségének a földbirtokkérdésben két hónappal korábban nyilvánosan elfoglalt merev álláspontja nem maradt következmény nélkül. Március végén a Földművelésügyi Népbiztosság (Hevesi Ákos helyettes népbiztos) 1919. évi H.95. számú határozatával az Egyesületet feloszlatta és egyidejűleg utasította, hogy hivatalos helyiségét, leltári tárgyait és pénzkészletét a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége Erdészeti Szakosztályának adja át. Az igazgató-választmány a rendeletet végrehajtotta. Utolsó ülése 1919. április 28-án volt.

Amint ismeretes a Magyar Tanácsköztársaság, elsősorban külső ellenségeinek tulerejű nyomása alatt, elbukott és 1919. augusztus 1-én átadta a hatalmat az ugynevezett szakszervezeti kormánynak.

Az igazgató-választmány legközelebbi ülése 1919. szeptember 7-én volt, mikor is a titkár bejelentette, hogy az Egyesület vagyonát a Közalkalmazottak Szövetségének Erdészeti Szakosztályától hiánytalanul visszavette. Az Egyesületnek a Tanácsköztársaság alatt folytatott működése ezzel véget ért.

Bedő Albert halála. Egy történelmi korszak vége.

1918. október 20-án, egy verőfényes őszi napon, meghalt kálnoki Bedő Albert dr., erdőmérnök és jogász, az Országos Erdészeti Egyesület egyik megalapítója, titkára, alelnöke és tiszteletbeli elnöke, volt országos főerdőmester, államtitkár, országgyűlési képviselő, a bölcsészettudományok disz doktora a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, számos társadalmi egyesület vezetőségi tagja, külföldi társadalmi egyesületek tiszteletbeli tagja, több városnak diszpolgára, számos állami és társadalmi kintintetés tulajdonosa, a modern magyar erdészet megteremtője és felvirágoztatója.

A legnagyobb magyar erdész volt ő. Amint távolodunk el személyétől az időben, úgy magaslik fel alakja egyre óriásibbra, úgyis mint erdész és államférfi és úgyis, mint ember.

Mint fiatal ember, a nemzeti elnyomás sötét idején, két társával együtt egy maroknyi társaság élén megalapította Egyesületünket, melynek első titkára lett. Talán az ő óriási, fáradhatatlan energiájának köszönhető, hogy a zsenge kis testület korán el nem száradt, hanem egyre inkább izmosodott. Korán erős kezébe vette szeretett lapunkat, az Erdészeti Lapoknak sorsát is, hogy azután negyedszázadon át abból ki ne engedje. Akarata hívta életre a semmiből a magyar erdészet szervezetét. Lángeszének alkotása az első modern magyar erdőtörvény. Mint országos főerdőmester, az ő vasakarata juttatta mindenttt érvényre ennek a törvénynek az előírásait. Messzenéző tekintete nyomán született meg a magyar

állam erdeinek első, hatalmas, összefoglaló leírása. Nevét Franciaországtól Japánig a világ minden erdőszetileg kulturált államában ismerték és becsülték. A kevés számú magyar erdész egyike volt, aki a magyar tudomány fellegvárába, a Tudományos Akadémia tagjainak sorai közé értelmével magának utat nyitott.

Politikai pályára lépve, a századforduló megalkuvó, frázisoktól hangos politikai életében azon kevesek közé tartozott, akik inkább vállalták a mellőztetést, karrierjüket derékbátörését, de a nemzetünket elnyomó idegen hatalommal szemben az ellenállást soha be nem szüntették. Nagyszámú írásából ide kívánczik egy részlet, amelyet 1907-ben írt, nem törődve azzal, hogy a kemény igazság tetszik-e vagy sem a hatalom urainak:

"Magyarországon politikailag kétes időben mindig tapasztalható volt, hogy a nemzet fiainak minden rétegében találhatók olyanok, kik a hatalommal való tartást választják, vagy szint nem vallva, visszavonultan várnak, úgy akkor is érezhető volt az emberi gyarlóságnak az a természete, mely szerint az emberek közül több szeret bátrabban beszélni, mint bátran cselekedni; ha pedig előáll a határozott színvallást követelő alkalom, akkor azt keresik, hogy merre van a nagyobb erő, amely nekik használhat vagy árthat, s ekkor aztán szép hallgatva, vagy esetleg maguk részéről is rugva egyet a hatalomban gyengébben, hagyják az igazságot igazságnak, s a hazafiast hazafinak lenni és az erő mellé sompolyognak, hogy az váljék igazsággá és hazafiassá!" (Dr. Bedő Albert: Az Országos Erdészeti Egyesület alakulásának idejéből. -Budapest, 1907. 13.o.)

Bár sok testület vallhatta őt magáénak, élete mégis a magyar erdőszettel és az Országos Erdészeti Egyesülettel forrt össze öt évtizeden át, elválaszthatatlanul. A halál is az Egyesület székházában érte és onnan kísérték örök nyughelyére.

Érdekes, hogy legnagyobb magyar erdészünk tulajdonképpen jogásznak készült és csak a korabeli politikai viszonyok hatása alatt lépett a selmecbányai erdőakadémiai hallgatók sorába. Még ezután sem vált határozottá életutja, mert a hivatalos hatalom nyomására tanári állást szándékozott vállalni. Talán örökre az ismeretlenség homályába veszett volna, ha saját elbeszélése szerint 1865. őszén a Duna erős hulláma nem késlelteti 21 órát személyszállító gőzösét, aminek következtében elkéste Vukovárnál a temesvári tanári állásához vezető uticsatlakozását. E miatt mégis a vukovári uradalomban Divald Adolf mellett vállalt erdészeti szolgálatot.

Ha válogatni lehet az érzelmek közül, melyektől áthatva visszaemlékezünk Bedő Albertre, a szeretet az, amely a magyar erdészek szívét leginkább áthatja. Azért van ez, mert szakunk e kiválósága maga is a legnagyobb szeretettel fordult mindig a magyar erdészek felé.

Ennek a szeretve tisztelt nagy férfinak az utolsó írásából is, "midőn magas életkoromra gondolva, hitem szerint utoljára írok közlőnyünk számára", ez a féltés, aggodás és szeretet csendül ki, amikor az utána következő erdésznemzedékek számára küldi utolsó intését:

"...Az az összetartó munkásság, az egymást kölcsönösen támogató baráti érintkezés s az a kartársi bizalom és szeretet, mely szaktársaink között régebben köztudat szerint erős tiszteletben és ápolásban állott, s melyről 25 év előtti közleményemben is megemlékeztem, arról a magaslatról, melyen akkor állott, sajnálatomra és bizonyára szaktársaink nagy részének sajnálatára is, lényegesen alább szállott és meglazult; pedig most és mindörökké élő igazság az, hogy "az összetartás kis dolgokat is nagyra nevel, míg a meg hasonlítás nagyokat is romlásra terel.... szorgalmasan gondoljunk az egyetértés és összetartás hiányából keletkezett mohácsi vész gyászos emlékeire és szeressük hazánkat, nemzetünket és szakunkat hűséggel, egyetértéssel és összetartással!"(Dr. Bedő Albert

A második 25 év végén. Erdészeti Lapok 1911. Idézet a 6-7, 9. oldalakról.)

Dr. Bedő Albert halála mintegy szimbólikus lezárása egy történelmi korszaknak. A sors megóvta őt attól, hogy megérje életművének roppant megrázkódtatását.

A háboru vérzivatarra sok mindent rombadöntött. Új vonalak rajzolódtak Európa térképére, de erről a térképről már hiányzott az erdős Magyarország. Nem pusztult el azonban a magyar erdészet és nem pusztult el az Országos Erdészeti Egyesület sem, hanem hozzáfogott, hogy egy, az eldigitől alapvetően különböző helyzetben, továbbra is betöltse hivatását.

IV.

Az Egyesület története a két világháboru között,
1920-1945.

Gazdasági helyzetünk a háboru után.

A világháborút követő forradalmak következtében a dualizmus rendszere, az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlott. A középeurópai Habsburg-birodalom ábrándja eltűnt a történelem stüllyesztőjében. Ausztriától való függésünk évszázados problémája megszűnt.

Az 1920. évi párizsi békeszerződések gyökeresen új helyzetet teremtek Közép-Európában. A Monarchia helyén egész sor önálló, nemzeti állam jött létre, ezek között egy területileg és lakosságilag a réginél lényegesen kisebb Magyarország. A háboru előtti területnek mindössze 23.7%-a, a lakosságnak 41.6%-a maradt meg az önálló Magyarország területén.

A megkisebbedett ország további élete szempontjából a háboru előttihez képest döntő jelentőségű volt az a változás, hogy Ausztriától való függése nemcsak politikai, de gazdasági téren is megszűnt. Ez az ipar szempontjá-

ból a fejlett osztrák-cseh ipar közvetlen versenyétől való megszabadulást, korábban mellőzött iparágak kifejlesztésének lehetőségét jelentette. Ezzel szemben a közös vámterület megszűnése a mezőgazdaság számára igen súlyos következményekkel járt. Mint az előző fejezetekből ismeretes, a magyar mezőgazdaság a közös vámterületen belül monopol helyzetet élvezett, nagymértékben független volt a világgpiaci árak alakulásától, műszaki és agrotechnikai fejlesztése elmaradt. Ez az árnyékban nevelődött mezőgazdaság most egy csapásra szemben találta magát az ország határainál kezdődő világgpiac könnyörtelen versenyével. Mezőgazdaságunkat továbbra is a nagybirtokrendszer fennállása jellemezte.

A területi változás azt is jelentette, hogy az ország gazdasági élete iparibb, főleg gyáriparibb jellegűvé vált a háboru előttihez képest, mert a centralizált szerkezetű ipar már korábban is a most megmaradt országrészen helyezkedett el. Ugyanakkor az ország ipari nyersanyagforrásainak túlnyomó részét elvesztette. (6.sz. táblázat). Iparunk tehát a jövőt illetően nagymértékű nyersanyagbehozatalra szorult.

6. táblázat.

Magyarország Trianon után megmaradt feltárt nyersanyagforrásai, a háboru előtti állapothoz viszonyítva.

Feketeszén	72.8 %
Barnaszén	71,2 %
Nyersvas-termelés	30.7 %
Vasérc	16.4 %
Erdő	15.0 %
Réz, horgany, pirit	-
Mangán, bauxit	-
Só	-
Kőolaj, földgáz	-

(Pach Zsigmond Pál: Magyar Gazdaságtörténet. --Budapest, 1957. -- III/2. rész, 218.o.)

Trianon erdőgazdasági kihatása.

A békeszerződés talán egy gazdasági ágat sem sodort olyan nehéz helyzetbe, mint az erdőgazdaságot, amely elvesztette erdőterületének 84%-át. Önmagában is hatalmas szám ez. Még jobban felfoghatjuk a veszteség nagyságát, ha összehasonlítást teszünk az elcsatolt és a megmaradt faállományok minősége között. Az elcsatolt területek között szerepeltek a hatalmas fatömegű felvidéki bükkösök, a Délvidék gyönyörű tölgyesei és a legnagyobb veszteség: a Kárpátok hatalmas kiterjedésű és fatömegű, rendkívül értékes fenyvesei. A megmaradt 16%-ban viszont bennfoglaltak az erdőként nyilvántartott alföldi borókások, talajvédelmi jellegű homokfásítások, dombvidéki és középhegységi agyonlegeltetett, agyon-sarjztatott, rontott erdeink is.

A régi és az új állapot lényeges összehasonlító adatait a 7. sz. táblázat tartalmazza.

Az 1920. előtti adatok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy - amint azt a második fejezetben ismertettük - fatermelésünk az első világháború előtt még viszonylag fejletlen volt és elmaradt az európai átlagtól.

A mennyiségi és minőségi veszteség mellett még figyelemreméltó körülmény volt a kialakult új helyzetben a megmaradt erdőségek aránytalan területi elosztása. Az erdők túlnyomórészt az Északi Középhegységen és a Dunántúlon helyezkedtek el, míg a nagy kiterjedésű Alföld erdősültsége mindössze 4.3% volt.

Ezzel az egészségtelen területi megoszlással, az Alföld fátlan-ságának következményeivel könyvtárnyi szakirodalom foglalkozik. Minden-esetre ez a körülmény a következő évek egyesületi eseményeinek tárgyalásánál még fontos szerepet kap.

7. táblázat.

A trianoni béke erdőgazdasági kihatása számokban.

Sor- szám	m e g n e v e z é s	Mérték- egység	1920. előtt	1920. után
1.	Erdőterület	ha	7.398.976	1,175.202
2.	Az ország erdősültsége	%	26	11.8
3.	Egy főre eső erdőterület	ha	0.40	0.15
4.	Fatermelés	tömör/m ³ /ha	2.3	1.4
5.	Évi összes termelés	millió t m ³	17.1	1.6 *
6.	Egy főre eső évi fatermés	tm ³	0.9	0.2
7.	Állami erdő	ha	1,180.453	48.320
8.	Állami erdő az összesből	%	15.9	4.1
9.	Tölgyerdő	ha	1,946.711	631.961
10.	Bükk és egyéb lomb	ha	3,668.890	495.271
11.	Fenyőerdő	ha	1,783.375	47.970
12.	Tölgyerdő	%	26.3	53.8
13.	Bükk és egyéb lomb	%	49.6	42.1
14.	Fenyőerdő	%	24.1	4.1

Erdészeti Lapok 1922. 112-113. o. és 1925. 150-152. o. alapján.

Az előállott új helyzet következtében Európában Magyarországnál erdősültség tekintetében csak Anglia, Belgium, Hollandia és Olaszország volt rosszabb helyzetben ! Figyelembe kell azonban venni, hogy az első három ország számára tengeri szállítással megközelíthető gazdag gyarmatok roppant fakészlete állt rendelkezésre.

* Valószínűleg téves adat. A tényleges termelés 3.2 millió m³ körül volt.

Igen jelentős volt az a változás, amit az 1.1 millió ha. állami erdő elvesztése jelentett. Ez a hatalmas állami erdőbirtok állományainak minőségénél, kezelésénél, szervezettségénél, feltártságánál fogva az állami erdőgazdasági politika hatásos, befolyásos eszköze volt a magánerdőbirtok irányában. Ezekre a kárpáti erdőkre koncentrált a beruházási összegek tulnyomó része, itt valósították meg Kaán Károly és munkatársai a belterjes kezelést, ez képezte leginkább alapját az erdőmérnöki kar szakmai és társadalmi megbecsülésének.

Trianon után a korábban fatermelő bázisként jóformán figyelembe sem vett Dunántul és Északi Középhegység magántulajdonban lévő erdei váltak az ország erdőgazdaságának alapjává. Az állami erdőterület ezekhez képest szinte semmivé zsugorodott.

Az erdőterületeknek, e fontos nyersanyagforrásoknak a megcsappanása az ország egész gazdasági életét súlyosan érintette, amely egyébként is zilált, meggyötört állapotban volt. Különösen érezte azonban a veszteséget a legközvetlenebbül érintett erdészek és erdőmérnökök társadalma. Az elcsatolt országrészekből a személyzetnek azokat a tagjait, akik korábban politikai-társadalmi szempontból kompromittáltak magukat, kiutasították. Sokan magyar állampolgárságukat meg kívánták őrizni és áttelepültek Magyarországra. Özönlöttek az erdészeti szakemberek az országba minden irányból és ezt a tömeget a megmaradt 12%-nyi erdőségnek kellett volna felfognia. Az erdészeti körökben eddig soha nem ismert mértékű, késhegyig menő kenyérharc kezdődött, aminek azután számos szomorú következménye lett. Növelte a nehézségeket a pénz fokozódó elértéktelenedése, az infláció. Csak 1926-ban, a pengő bevezetésével sikerült a pénzügyi helyzetet stabilizálni.

Az erdőkkel együtt az erdészet elvesztette azt a befolyást és amelyet a háború előtt élvezett az országban. Egyébként is, eldőlt az a több évtizedes birkózás, amely az iparban testet öltött tőke és a mezőgazdaságban elhelyezkedett tőke között folyt.

9899/Rné

A feudális arisztokrácia tagjai ugyan továbbra is helyet foglaltak és hangadó szerepet vittek az ország politikai vezetésében, amelynek vezérszólama a revízió eszméje volt a külföld felé. Az országon belül azonban már kétségbeesett, körömszakadtáig folyó harcot kellett vívniuk az agrárköröknek az ipari tőke fojtogató hatalmával szemben, amely már uralta a gazdasági életet és kinyújtotta kezét a mezőgazdasági nagybirtok felé is.

Nem kizárólagos magyar jelenség volt ez. A mezőgazdasági termelés világszerte az ipari termelés alárendeltje lett. Fokozottan érvényesült ez a viszonylag elmaradott magyar mezőgazdaságban és különösen a meggyengült, támasz nélkül maradt erdőgazdaságban. Közvetlen hatása elsősorban az erdei munkásság, valamint a szakszemélyzet nehéz anyagi helyzetében, szomorú sorsában öltött testet. De nem volt gondoktól mentes az erős gazdasági hullámverés tetején hajózó erdőbirtokos osztály élete sem, hiába igyekezett azokból minél többet az erdőre áthárítani.

A fahiány és ami belőle következett.

Az erdő és a fa hiányánál fogva. vált fontos gazdasági tényezővé.

Az 1920-23-ig terjedő évek roppant nehezek voltak a faellátás szempontjából. A háborús túltermelés miatt a könnyen hozzáférhető készletek már elapadtak. A külföldi behozatal elenyésző mértékű volt, részben a politikai ellentétek, részben a szomszédos államokban is elburjánzó infláció, a valutahelyzet bizonytalansága miatt. Feltárt szénkészleteink jelentős része megmaradt ugyan (lásd: 6. sz. táblázat), de ezeknek kihasználását, és újak feltárását, a tüzelőanyag ellátást a bányafa hiánya erősen akadályozta.

Sajtóközlemények szerint 1920/21. telén még papírkészleteket, épület- és bútorfát, rakettét is eltűzeltek az egyidejű nagy erdőpusztí-

tások mellett, egyes helyeken pedig szénhiány miatt a mozdonyokat fával fűtötték. A talpfáhiány a leállás veszélyével fenyegette a MÁV-ot.

A kormány rendeletek özönét bocsátotta ki és próbálta a faellátást biztosítani, de eredményt természetesen alig tudott elérni. A fa ára állandóan emelkedett, a fakitermelés és főként értékesítés jó üzletnek bizonyult. Sokan fakereskedőnek csaptak fel, újra elszaporodtak az erdei vasutak szállítására, építésére vonatkozó hirdetések. Maga az államerdészet is hozzáfogott a "beruházásoknak" és mintegy 88 km erdei vasutat épített a visegrádi, galgamácsai és diósgyőri erdőkben. Persze, a dilettánsok mellett komolyabb tényezők is sorompóba léptek a fatüzlet mezején. Mindjárt a korszak elején, 1920-ban alakult a jó üzleti érzékű Biró Zoltán (későbbi egyesületi ügyvezető) vezérigazgatósága alatt a "Fatermelők Behozatali Rt." nagyobb mennyiségű felvidéki tűzifa behozatalára. 1921-ben a herceg Eszterházy család és több dunántúli földbirtokos 20 millió korona alaptőkével létrehozta a "Magyar Fatermelők Faértékesítő Rt"-t, stb. Azt még nem derítette fel az erdészettörténet, hogy ezek a különféle elnevezésű vállalkozások milyen haszonnal zárták az üzletet, mert arról hallgatott a korabeli krónika. A fakonjunktura 1923-ban érte el csúcspontját, majd a gazdasági erősödés és az állami import megszervezésének előrehaladásával hanyatlásnak indult. 1925-ben a fatőzsdén betűtött a krach, a pénzügyileg megalapozatlan és hozzá nem értő spekulánsok üzlete egy-kettőre összeomlott, csupán a tőkeerős nagyvállalkozók maradtak a fakereskedelem továbbfolytatói. Ezek után viszont jelentősen megnövekedett a faimport. 1926-ban már 5.274, 1927-ben 5.819, 1928-ban 6.053 millió m³ volt a faimport mértéke, míg a kivitel mindössze 45-73 ezer m³ között mozgott. A faimport a gazdasági világválság évében, 1929-ben elérte az összes import értékének a 16.5%-át.

Az ország faanyag ellátottságának ez a részletes ismertetése Egyesületünk történetének keretében azért szükséges, mert a nagy erdőhiány,

a faimport összecszerű roppant felfutása alapvetően befolyásolta az erdészeti minden lépését és ezzel párhuzamosan az egyesületi életet is.

A gazdasági világválság évei, 1929-1933.

Az általános gazdasági helyzet.

1929-ben kirobbant a legnagyobb gazdasági válság, amelyet az újkor története eddig megismert.

A válság a gazdaságilag legfejlettebb Egyesült Államokból indult ki, de hullámai hazánkat is egy-kettőre elérték. Hatása a magyar erdészeti és Egyesületünk életében 1930. közepétől figyelhető meg.

A válság a gazdaságilag viszonylag fejletlen országokat - így Magyarországot is - sokkal súlyosabban érintette, mint a gazdaságilag erős országokat.

Magyarország helyzete ebben az időben különösen nehéz volt. Az ország részvétele az első világháborúban vereséggel végződött és szörnyű anyagi- és emberáldozatokat követelt. A trianoni békeszerződés az ország többé-kevésbé kialakult gazdasági egyensúly helyzetét teljesen felborította. A háborút követő zűrzavaron is csupán alig néhány éve sikerült urrá lennie; e téren a legmarkánsabb határvonalnak az infláció leküzdése, a pengő bevezetése tekinthető (1926).

A gazdasági élet nehézségei mellett az ország társadalmi, politikai és szociális ellentmondásoktól volt terhes.

A válság által az átlagos európai helyzetnél még súlyosabban érintett Magyarországon különösen nehéz volt a mezőgazdaság helyzete. A feudális szervezettségű, tőkeszegény, exportra dolgozó, de most piacát veszített mezőgazdaság az erősebb ipari tőke érdekkörébe került és a teljes csőd szorán állt.

9899/Rné

Az erdőgazdaság általános helyzete.

A kibontakozó gazdasági válság közepette a kormány drákói intézkedésekkel igyekezett a gazdasági élet egyensúlyát fenntartani és a megindult bomlási folyamatot megállítani.

A kormányintézkedések a magyar erdőgazdaságot a következő vonatkozásokban érintették:

1. Az állami szolgálatban álló erdőmérnökök létszámát 182 főben állapította meg a kormány. A "felesleges" létszámot elbocsátották.

2. Az 1927-ben megindított és 15 évesre tervezett alföldfásítási akció hitelezését befagyasztották. Az itt alkalmazott kb. 25-28 erdőmérnököt elbocsátották.

3. A behozatali mérleget javítani akarván, az óriási tehertételt jelentő fabehozatal jelentős részét a hazai élőfakészlet átmeneti túltermelése révén szándékozott a kormány helyettesíteni. Ezért jelentős mennyiségben adtak ki az erdőbirtokosok részére rendkívüli fahasználati engedélyeket.

Trianon után tehát, a faszegény világban, az erdőgazdálkodás jó üzletnek bizonyult.

A gazdasági válság ugyan alaposan megcsappantotta a fafogyasztó gazdasági ágak felvevőképességét, a fa iránti keresletet, de amint az egykoru megnyilatkozásokból kitűnik, még ebben a helyzetben is kifizetődőnek bizonyult az erdőgazdálkodás.

Ez utóbbi tény igen fontos mozgatóereje e korszak eseményeinek.

A közép- és nagy erdőbirtokkal rendelkező erdőbirtokosok ugyanis rendszerint jelentős mezőgazdasági birtokkal rendelkező földbirtokosok is voltak. Azt már említettük, hogy a kivitelre berendezkedett magyar mező-

gazdaság ez időben súlyos válságba jutott, mivel kereslet hiányában hatalmas termékkészletek halmozódtak fel az országban, a megoldatlan szociális problémák, a tömeges munkanélküliség miatt a belső felvevőképesség is igen gyengének bizonyult, a mezőgazdaságba befektetett tőke körforgása megakadt.

Ebben a helyzetben a birtokosokat a birtok erdőgazdasági részlege mentette meg a teljes csődtől, amely ugyan a korábbi éveknél mérsékeltebb de még mindig jelentékeny hasznot hozott.

Jól jellemzi az akkori helyzetet Waldbott Kelemen egyesületi alelnök, maga is nagybirtokos, az igazgatóválasztmány 1932. május 3-i ülésén mondott érdekes beszédében:

"Dacára annak, hogy ez az általános válság a környező államok kivitelre berendezkedett erdőgazdaságait is a legsúlyosabb, a legképtelenebb helyzet elé állította, a magyar erdőgazdaság mindeddig megusza ezt a válságot úgy, hogy a termelés jövedelmezősége - ha csökkent is - teljesen nem szűnt meg.

Sőt, bátran elmondhatjuk, hogy a magyar közép- és nagybirtok számottevő részét az utolsó időkben csak az erdőgazdaság mentette meg a végleges elpusztulástól". (Erdészeti Lapok 1932. 501. o.).

Ez a birtokmentési folyamat azonban a gyakorlatban súlyos következményekkel járt az erdőkre nézve. A birtokosok szorult anyagi helyzetükben - amelybe őket a birtok mezőgazdasági részlege juttatta - szívesen éltek a rendkívüli erdőhasználatok engedélyezésének könnyű elnyerési lehetőségével. A következményeket jellemezze itt egy nem kevésbé hiteles személyiség, mint Purgly Emil akkori földművelésügyi miniszter, egyik parlamenti válaszában: "...az 1931-32. évben több fakitermelési engedélyt adtak ki az országban, mint a multban.... Kétségtelen az, hogy kb. 40%-kal több fa

termeltetett ki ebben az esztendőben... Kb, 3 millió köbméter tűzifát termeltek ki a múlt évnek 2.1 millió köbméterével szemben..." (Erdészeti Lapok 1932. 665.o.)

Sulyosbitotta a bajt, hogy a birtokos a mérsékelt haszon mellett igyekezett kiadásait a minimálisra csökkenteni, ami viszont többek között az erdőfelújítási és erdőnevelési munkák végrehajtását is elodázta, sőt a magánszolgáltatásban álló, az erdők kezelését végző erdészeti személyzet létfenntartását is veszélyeztette. Amint látható, a fogyasztás csökkenő tendenciája mellett a hazai termelés fokozódott, sőt már jóval túlhaladta azt a mértéket is, amit az ország élőfakészletének évi növekedése megengedett. Röviden: a magyar erdőkben ismét feltűnt a fejt a rablógazdálkodás.

Tovább bonyolította az általános erdőgazdasági helyzetet a fakereskedelem, elsősorban a középeurópai fapiac alakulása, amely viszont szoros összefüggésben állott egyéb fontos külkereskedelmi kérdésekkel, politikai viszonyokkal és a banktőke államhatárok felett álló szövevényes kapcsolataival.

Fában szegény országunkat olyan államok vették körül, melyeknek gazdasági életében az erdőgazdálkodás igen fontos szerepet játszott és amelyek fakiviteltre voltak berendezkedve: Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia, Ausztria.

Ezeknek az országoknak erdőgazdaságát a válság úgy érintette, mint a magyar mezőgazdaságot: a világháborút követő évek kibontakozó konjunktúrája a termelést felfokozta és most a kereslet lezuhanásával a csődszélén álltak.

Ezek az államok fafeleslegük nagy részét a fában szegényebb szomszédjuknál, Magyarországon akarták elhelyezni. A nemzetközi fapiacon Magyarországot a kedvezőbbnél-kedvezőbb árajánlatok érték. Mivel a magánkereskedelem nem az egész nemzetgazdaság érdekeit, hanem csupán a maga

hasznát tartotta szem előtt, az a veszély fenyegetett, hogy a felfokozott belföldi készletek mellett a bezuduló, a hazai termelésünél olcsóbb külföldi fa elárasztja az egész országot. Az olcsó külföldi fenyő fűrészáru a korábban virágzó magyar fűrészipar jelentős részét máris tönkretette.

Külkereskedelmi vonalon az erdőgazdaság szempontjából további problémát jelentett az, hogy kivitelünket elsősorban és zömmel mezőgazdasági termékek képezték. A szomszédállamok kereskedelmi szerződéseket csak kiegyenlítéses (kompenzációs) alapon voltak hajlandók velünk kötni. Vagyis, bizonyos értékű mezőgazdasági termékünket csak úgy voltak hajlandók átvenni, ha ennek megfelelő ellenértékű árucikküket Magyarország is átveszi. Ez a kiviteli ellenérték pedig nagy részben faanyag volt.

A mező- és erdőgazdaság szempontjából súlyosbította a helyzetet a magyar állam és a környező, volt "kisantant államok" közötti feszült külpolitikai viszony is. Ennek gyökereit nem szükséges részletezni.

Félreérthetetlen volt a kölcsönös egymásra utaltság mindkét részről, azonban a politikai kérdések rendezetlensége és a különféle meszterkedések gátolták normális, mindkét fél érdekeit kielégítő, egészséges gazdasági kapcsolatok kialakítását. E helyett inkább az ipari és banktőke nemzetközi kapcsolatai érvényesültek, persze az erdőgazdaság szempontjából nem a legelőnyösebben.

A 30-as években politikai kapcsolataink szomszédaink közül leginkább Ausztriával voltak normalizáltak. Nem véletlen tehát, hogy 1932-ben éppen Ausztriával sikerült olyan gazdasági szerződést kötnünk, amely biztosította fabehozatal ellenében azonos értékű mezőgazdasági exportunkat és mindkét fél megelégedésére a faárakra sem volt csökkentő hatással. Ez a kedvező kapcsolat többé-kevésbé egészen 1938-ig, az Anschlussig fennállt Ausztriával.

A legtöbb nehézség Romániával kapcsolatban akadt. A fában gazdag, de hasonlóan agrár jellegű Románia erősen rá volt utalva a faexportra. Igyekezett tehát faexportját Magyarország felé a maximálisra fokozni, de mezőgazdasági terményeket nem akart cserébe tőlünk átvenni. Országunk fában legszegényebb része, a Tiszántul pedig éppen a román faimport természeti értékesítési hatósugarában feküdt és magyar szempontból is a legésszerűbb lett volna e vidék faellátásának román fával való megoldása.

A Csehszlovákiával és Jugoszláviával fennálló politikai ellentéteket végső soron az égető gazdasági problémák enyhítették, de csak körömszakadtáig folyó harc és nem egyszer áldozatok árán.

A Szovjetunióval kapcsolatos faterkedelmünk csupán némi tölgyparkett behozatalára szorítkozott ebben az időben.

A válság utáni fellendülés.

Négy év alatt lezajlott az egész világra kiterjedő gazdasági válság. 1933. vége felé az enyhülés jelei érezhetően mutatkoztak.

A válság idejének tárgyalásánál rámutattunk arra, hogy az állam kétségbeesztő anyagi helyzetéből a kiutat keresve többek között a tetemes terhet jelentő fabehozatalt a hazai erdők fatermésének átmenetileg fokozott igénybevételével csökkentette.

Bíró Zoltán egyesületi ügyvezető, némi távlatból visszapillantva erre a korszakra, joggal állapíthatta meg az 1935. június 28.-i pécsi közgyűlésen:

"Mindezeknek a végeredményeképpen elmondhatjuk azt, hogy a magyar erdőgazdaság, ha nem is került valami rőzsás anyagi körülmények közé, mégis jóval kevésbé szenvedte meg a gazdasági válságot, mint a testvér mezőgazdaság, vagy az iparnak akárhány ágazata". (Erdészeti Lapok 1935. 40. o.)

9899/Rné

A szakemberek előtt nem volt kétséges, hogy az erdőknek a fokozott felhasználata sokáig nem folytatható. A normalizálódó gazdasági élet gyorsan fokozódó faszükségletét egyébként sem lehetett volna már ezen az uton, csak hazai fatermésből kielégíteni.

Az erdőgazdálkodás javuló tendenciáját tükrözi a 8. sz. táblázat is, amely feltünteti a válság közepétől kezdve a tárgyalt korszakon át az ország fabehozatalának alakulását.

8. táblázat

Faimportunk alakulása 1932-1937-ig.

Év	Mennyiség 1000 m3	Érték 1000 P
1932	2.009	38.048
1933	1.574	28.824
1934	2.106	40.230
1935	2.038	38.309
1936	2.469	48.960
1937	2.741	62.447

A behozatali statisztika 1934. évi részletes tárgyalása során az Erdészeti Lapok a következő megállapítást tehette:

"A műfa-félékben előállott jelentős behozatali többlet a forgalom lassu javulásának tünete, amire már évközben is rámutattunk.

Mindenesetre öröndetes jelenség, hogy míg a fűrészelt fenyőfa-behozatal csak 30%-kal emelkedett, a gömbölytfabehozatal emelkedése 84%, ami a nagynehezen életre ébredt magyar fűrészek jóval fokozottabb foglalkoztatását jelenti." (Erdészeti Lapok 1935. 224-225.o.)

A korábbi túlhasználatok következtében a magyar fatermelés mennyiségileg 1936. körül mintegy 15-20%-kal csökkent. Mivel ugyanakkor a tűzifaimport körül is átmeneti zavarok támadtak, a fakereslet és az árak ugrásszerűen emelkedtek, ami termelői szempontból természetesen az elhelyezési gondokat csökkentette.

A gazdasági élet alakulását - mint mindig - jelentősen befolyásolta a politikai helyzet alakulása is. Németország egyoldaluan felmondta a versaillesi békeszerződés katonai cikkelyeit, kilépett a Népszövetségből és nagy útemben fogott hozzá szárazföldi, tengeri és légi haderejének a kiépítéséhez. Ez, továbbá a stratégiai utvonalak építése, a hadiipari megrendelések stb. lényegesen csökkentették a munkanélküliséget és fellendítették az egész gazdasági életet. Az általános európai helyzet kihatott Magyarországra is. Ezekben az években a magyar erdőgazdaság is a viszonylagos konjunktúra időszakába lépett.

A II. Erdészeti Világkongresszus Magyarországon.

Nemcsak a két világháború közötti időszak, hanem az egész magyar erdőszet történetének egyik legkiemelkedőbb eseménye volt 1936-ban a II. Erdészeti Világkongresszus megrendezése Magyarországon.

A magyar erdőszet nagy megbecsülését jelentette az, hogy számos nagy erdőgazdasággal rendelkező nemzetet megelőzve a világ összes erdőszetének legmagasabb szintű szervezete második kongresszusának színteréül hazánkat jelölte ki!

Fokozta az esemény jelentőségét, hogy egyidejűleg szintén Magyarországon rendezte meg IX. Kongresszusát az Erdészeti Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetsége.

Az erdészet kiválóságai látogattak el ide a világ minden részéből (Cajander, Lönnroth, Nemec, Polansky, Tyszkiewicz, Vincent, stb.) hogy Magyarország erdészeti kulturájának és vendégszeretetének jóhírét elvigyék messzi hazájukba.

Akkor itt járt külföldiekkel beszédbe elegyedve hangjuk ma is felmelegszik, ha magyarországi tanulmányutjuk szóba kerül, pedig már egy világháborúval megterhelt, három évtized számtalan eseménye választja el őket időben a kongresszustól.

A Világkongresszus legjelentősebb határozata, amit Budapesten hozott, az Állandó Nemzetközi Erdőgazdasági Bizottság létesítésére vonatkozó határozat volt, melyet abból a célból kívántak megszervezni, hogy az rendszeresen készítse elő és szervezze meg a jövő erdészeti világkongresszusokat és gondoskodjék azok határozatainak végrehajtásáról. Ez az erdészeti központ (CIS) 1939-ben Berlinben meg is kezdte működését. Első elnökévé Egyesületünk vezetőjét, Waldbott Kelement választották.

E magasszintű rendezvények sikere elválaszthatatlanul összeforrt Róth Gyula professzornak nevével, akinek kimagasló szerepe volt a hazai erdészetet ért elismerések kivívásában. A siker következményeként a magyar erdészet képviselőinek több előkelő helyezést sikerült biztosítaniuk a maguk számára az erdészet nemzetközi szervezeteiben.

A magyar erdőgazdaság a háború előestéjén.

(1938 - 1941)

1938. derekán olyan sötét felhők borították el az európai politika egét, hogy az 1945. májusáig többé ki sem derült.

Németország bekebelezte Ausztriát és azt Ostmark nevű tartományaként területéhez csatolta. Ezzel Magyarország (és Olaszország is) el-

vesztette egyik közvetlen és legjelentősebb faimport forrását. (Már említettük, hogy a két világháború közötti időszakban politikai viszonyunk Ausztriával volt a legnormalizáltabb.)

A nagyhatalmak közötti müncheni egyezmény következtében fel-darabolásra került Csehszlovákia, másik jelentős faszállítónk. Ezzel Ausztria után a szlovákiai erdők fatermése is a Német Birodalom gazdasági vérkeringésébe zudult, az pedig kifelé egyetlen m³ faanyagot sem juttatott a piacra.

1939. szeptember 1-én kitört a II. világháború.

Az első (1938. november 2.), majd a második (1940. augusztus 29.) bécsi döntés Magyarországhoz csatolta a Felvidék egy részét, Kárpátalját és Észak-Erdélyt. Majd 1941-ben Jugoszláviának magyar segédlettel való német lerohanása "jutalmaképpen" a Délvidék is az ország területéhez került.

Magyarországon ezeket az eseményeket örömmámor követte az uralkodó körök részéről, bár nem titkolták, hogy ezeket a revizionális eredményeket is csak részleteredményeknek tekintik.

A megváltozott területi és politikai helyzet lényeges változást hozott az ország gazdasági életében, így az erdőgazdaságban is. A gazdasági élet a politikai eseményekre rendkívül érzékenyen reagál. Az aggasztó háborús jelekre már 1937. végén jelentős visszaesés mutatkozott a forgalomban, mivel a tőke igyekezett magát biztonságba helyezni és a vállalkozási kedv nagyon megcsappant. Leestek a faárak is, 1938-ban az európai fapiac forgalma már 30%-kal kisebb volt, mint 1937-ben. Kanada elárasszotta az európai piacot, a Szovjetunió árleszállítást végzett.

Az országrészek visszacsatolása a magyar erdőgazdaságban teljesen új helyzetet teremtett.

Lázás számolgotás kezdődött minden visszacsatolás után, hogy tulajdonképpen hogyan is áll az ország erdőgazdasági helyzete. Egészen tisztán látni nem lehetett a kérdésben, mert a visszacsatolt területek üzemi adatai nem álltak rendelkezésre és így csak Bedő Albert: "A Magyar Állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása" c. 1896-ban kiadott nagy munkája nyomán próbálták hazai körökben a helyzetet rekonstruálni. Ezek szerint:

Magyarország erdősültsége 1896-ban 26.7% volt, 1938-ban 12.2%. A Felvidék és Észak-Erdély visszacsatolása után pedig kb. 22.3%. A területi növekedésen túlmenően azonban nagy jelentőségű volt az a körülmény, hogy sok fenyő- és bükkállományt kaptunk vissza, melyekből tudvalevőleg az ország nagy hiányt szenvedett.

Az első örömeiket azonban józanabb hangok váltották fel. Kiderült, hogy Felvidék visszacsatolása nem enyhítette, hanem növelte a faszűkséget, mivel főleg mezőgazdasági jellegű területek jöttek vissza, amely területek faellátását azok az erdők fedezték, amelyek ezután is a határon túl maradtak.

Kiderült továbbá, hogy a két világháború közötti idő, a nagy gazdasági világválság korszaka ezek fölött az erdők fölött sem mult el nyomtalanul. Azokon a helyeken, ahol a feltártság biztosítva volt, jelentős túlhasználatot hajtottak végre - különösen a magánerdőkben - és nagy kiterjedésű felújítatlan erdőterületek, sok helyen gázosodó vagy már kopárosodásnak induló hegyoldalak fogadták az ujonnan érkezőket. Ahol pedig a feltártság hiányzott, ott most sem lehetett máról-holnapra hozzáférni az erdőkincshez és a fatermés gyors aktiválására számítani nem lehetett. Az ország faanyaggal való ellátásának javítása csak rengeteg munka árán és nagy pénzbefektetéssel lett volna remélhető.

Ezekhez a bajokhoz járult még a mindinkább kibontakozó világháboru, melynek feneketlen gyomra kielégíthetetlen étvággal, korlátlanul nyelt el minden famennyiséget. A végletekig hajszolt széntermelés, a nagy stratégiai építkezések, erődítések, a szétbombázott vasutvonalak, táviró- és telefonvonalak, épületek helyreállítása stb. rengeteg famennyiséget nyelt el.

Magyarországon ismét súlyos méreteket öltött és állandósult a fahiány.

Magyarország és a II. világháboru.

Magyarországnak a II. világháboruban való tulajdonképpeni aktív részvételét 1941. tavaszától-nyaratól számíthatjuk. Bár, mint az előzőekben is láthattuk, a gazdasági élet már régóta élénken jelezte az általános világhelyzetből az országra nehezedő terheket.

1941. április 6-án a német Wermacht megtámadta Jugoszláviát és Görögországot, Magyarország pedig április 11-én kapcsolódott be a németek oldalán a Jugoszlávia ellen folyó hadműveletekbe. Az eredmény: a július 8. -i német-olasz határozat Jugoszlávia feldarabolásából Magyarország-nak juttatta a Délvidéket.

A következmény erdészeti szempontból: ismét egy megbízható faimport forrás elvesztése és az ország faellátási gondjainak évi 50.000 vagon tűzifával való megnövekedése.

1941. június 14-én a német haderő főparancsnoksága, az OKW, felkérte a magyar hadvezetőséget a szovjet határ megerősítésére. Ezzel félreérthetetlen erővel csapta meg az országot a háboru szele. Június 22-én hajnali 3 óra 30 perckor a Wermacht megtámadta a Szovjetuniót. A kassai provokációs bombázás nyomán június 27-én Magyarország hadat üzent a Szovjetuniónak. December 7-én bekövetkezett a hadiállapot Angliával, december 12-én pedig az Egyesült Államokkal.

9899/Rné

Ezzel Magyarország tökéletesen belekértült a II. világháború forr-
tagába.

A háború erdészeti kihatásai.

A haditermelés az ország faszűkségletét fokozottan növelte. Az
1942. decemberi közgyűlésen az igényekről Biró Zoltán ügyvezető ilyen
számokat közölhetett: 600.000 m³ bányafát igényelnek éves viszonylatban a
bányák, 2.000.000 db talpfát a MÁV, 4.000 vagon cserzőkérget a bőrgyá-
rak.

Nem volt többé probléma, mint a gazdasági válság idején, hogy ki
veszi meg a fát. Egycsapásra eltűnt a munkanélküliség is, sőt jelentős
munkaerőhiány jelentkezett munkásban, szakemberben egyaránt.

1942. szeptember 5-én elérte az első magyarányu szövetséges
légitámadás Budapestet is, amely mind gyakrabban ismétlődött meg nem-
csak a főváros, hanem a vidék gazdasági objektumai ellen is. Ráadásul
1941. és 1942-ben árvizek is pusztítottak az országban. Mindezeknek a ká-
roknek a helyreállítása csak fokozta a fahiányt.

A korszerűtlen magyar hadsereg a keleti front hadműveletei so-
rán számottevő igaenergiát (és mindazt, ami a fogatüzemeléssel jár) vont
el a termeléstől. A hadsereg lőállományának átlagos létszáma a háború
folyamán kb. 100.000 (80-150.000) db volt. Egyedül a 2. magyar hadsereg
pl. több, mint 60.000 lóval vonult ki az oroszországi hadjáratra. Ebből a
voronyezsi frontáttörés során elpusztult 41.700 db.^{1/} A létszámbelileg

^{1/} Az adatokat a Hadtörténelmi Intézet bocsátotta rendelkezésre
(-A szerző.)

az ország lehetőségeihez képest túlméretezett hadsereg fenntartása pedig a munkaerő terén teremtett kritikus helyzetet, hiszen zömében éppen a leg-szegényebb mezőgazdasági lakosság soraiból rekrutálódott. Az itthon maradó férfierőnek elsősorban a tengely-haderők számára nélkülözhetetlen élelmiszert kellett megtermelni, valamint a hadiipari termelést ellátni és csak ezek után jöhetett szóba a fakitermelés. Mivel munkaalkalom volt bőven és az erdőgazdaságban a sanyaru szociális helyzet ekkor sem változott, sok helyen a mezőgazdasági lakosság vonakodott az erdőgazdasági munkát elvállalni. Így azután szakadatlanul nőtt a faszükséglet; a termelés, de méginkább a szállítás pedig vészesen akadozott. Katonai munkavezető törzsek kezdték meg működésüket az erdőgazdasági termelés biztosítására. Az 1942. december 18. -i közgyűlés jegyzőkönyvében Biró Zoltán ügyvezető beszámolójából olvashatjuk, hogy "ma már országszerte folyik a szükséges munkaerő katonai segítséggel történő igénybevétele". (Erdészeti Lapok 1943. januári szám melléklete, 12. o)

A faellátás nehézségein azonban nem sikerült segíteni. Mérhetetlenül elszaporodtak az erdei károsítások is. Az elemi szükségleteiben kielégítetlen lakosság sok helyen rövid uton gondoskodott faellátásának, tüzelőjének a biztosításáról.

Hanyatlás az egyesületi életben az

I. világháború után.

A világháborút követő másfél évtizedben a magyar erdészet ügye és az Egyesület élete talán jobban összeforrt, mint valaha.

A békefeltételek által előidézett nagy megrázkódtatás Egyesületünk életében is erősen éreztette hatását. A hanyatlás már a háború alatt megkezdődött, most pedig rohamossá és csaknem végzetessé vált.

A megváltozott területi határok következtében az Egyesület tagságának kb. 50%-át elveszítette. E téren az adatok hiányosak, de tény,

hogy a háboru előtti 2.000 főn felüli létszámot 1920-ban 900-1100 főre becsülték. Hatalmas volt az anyagi veszteség is. Az Egyesületnek készpénzben és értékpapirokban fekvő 1 millió korona értékű vagyona a pénz elértéktelenedése következtében semmivé vált. Elvesztek azok a gazdag alapítványok, amelyek a korábbi sokréttű és színvonalas működést biztosították. A létszám megcsappanásán és a tagok elszegényedésén túlmenően az erkölcsi és szellemi tőke jelentős része is elveszett. Alig akadtak jófelkészültségű szakírók, alaposan elvékonyodtak az Erdészeti Lapok kötetei. A tatarozásra szoruló egyesületi székház alig jövedelmezett valamit.

A legnagyobb baj talán az volt, hogy ebben a válságos időszakban nem állt rátermett, erős vezető az Egyesület élén. Az idős, testben és lélekben megtört Tallián Béla egyesületi elnök 1921. november 23-án meghalt. Utóda Chillány Imre, még egy év sem telt el, - 1922. szeptember 23-án szintén meghalt. Utána Széchenyi Bertalan az elnök, aki attól eltekintve, hogy idős volt, egyébként is alkalmatlannak bizonyult erre a tisztségre. Nem élvezte a tagság egészének a bizalmát, nem is nagyon akarta ellátni az elnöki teendőket, többször lemondott. 1925-ben Hadik János gróft választották meg elnöknek. A nagybirtokos felsőházi tag, nyugalmazott miniszterelnök nagy személyi tekintélynek és társadalmi-politikai befolyásnak örvendett a közéletben. Egészen 1933-ig volt az Egyesület elnöke. Kezdetben és éppen a legnehezebb időszakban, az ő működése sem volt megfelelő. Inkább tiszteletbeli pozíciónak tekintette szerepét és egyéb irányú közéleti működése miatt nemigen vett részt az Egyesület életében (egymásután több közgyűlésen sem jelent meg). Később is főleg csak a gazdasági válság időszakában tevékenykedett az erdésztársadalom javára.

Az erős kezű vezető hiánya hozzájárult ahhoz, hogy az Egyesület közel másfél évtizedig nem tudta a maga számára kiharcolni azt a társadalmi helyzetet, amelynek a háboru előtt birtokában volt. Az erdésztársadal-

mon belüli torzsalkodások meghasonlásokhoz vezettek, ami a magyar erdészet megrendült helyzetét tovább rontotta.

A hanyatlás további jele volt, hogy az Egyesület még fizetett, függetlenített apparátusát is alig tudta fenntartani. 1923-ban lemondott állásáról Lehoczky János irodatiszt és Gaál Károly pénztáros, aki 1889 óta töltötte be ezt a tisztséget. Ugyanebben az évben kénytelen volt állást vállalni az Egyesület titkára, Bund Károly is, hogy maga és családja számára a megélhetést biztosítani tudja. Csupán a délutáni órákban tudta elvégezni a legszükségesebb titkári teendőket. 1924. júliusától kénytelen volt megválni az Erdészeti Lapok szerkesztésétől is. Utána a felelős szerkesztői megbízatást Czillinger János nyugalmazott erdőfelügyelő vállalta.

A régi időkből nem maradt más, mint a székház a berendezésével és a könyvtár.

Az Egyesület élete válságosra fordult. Anyagilag tönkrement, a mindennapi gondokkal küszködő tagságának nagy része nem tudott eleget tenni tagdíjfizetési kötelezettségének. A megvékonyodott, durva papíron előállított Erdészeti Lapok kiadását sem tudta fedezni az Egyesület, a nyomdával szembeni adósságai egyre növekedtek. A még aktív szolgálatban levők közül igen sokat nyugdíjaztak a szanálások, racionalizálások során, hogy a többieknek valamelyest helyet tudjanak szorítani. Bőven aratott a halál is. Számos hírneves erdészeti személyiség ekkor, a huszas évek elején hunyt el, a háborús évek és az utána következő helyzet eseményeitől meggyötörten. Egymás után jelentek meg az erről szóló híradások az Erdészeti Lapokban.

Ezt a szomorú képet mutatta a békekötés után a magyar erdészet és az Országos Erdészeti Egyesület.

Kaán Károly

A kibontakozás keresése. Kaán Károly.

A háborus összeomlás, a forradalom, a kemény békefeltételek a kevésbé beavatott erdészeti társadalmat meglepetésszerűen érték. A dolgok természeténél fogva vidéki magányában élő, munkájában elmerülő erdőtisztí és altisztí kar kevésbé tudott előre tájékozódni a világ eseményeiről, mint a nagyobb közösségben élő emberek. Ezért valamiféleképpen értetlenül és Trianon esetében hitetlenül fogadták a történeteket. Tétlenül, lesujtottan álltak, de ugyanakkor nem hitték, hogy mindez nem egy ideiglenes, átmeneti állapot. Talán ennek tulajdonítható, hogy kezdetben sokan hittek az egy-kettőre megoldható, gyors talpraállásban, anélkül, hogy a nehézségeket teljes egészében felmérték volna. Mások viszont reménytvészten, tanácstalanul vártak, maguk sem tudva, hogy mire. A nagy többség azonban egyéni megélhetési gondjaitól, anyagi nehézségeitől elgyötörve, nemigen tudott az országos erdőgazdasági politika további várható és szükséges lépéseivel foglalkozni.

Ekkor magasodott fel igazában Bedő Albert után második legnagyobb erdésztünk hatalmas egyénisége: Kaán Károly.

Neve közzismert volt a háboru előtt is az egész országban. Számos haladó kezdeményezés s mi több: szép eredmények fűződtek nevéhez a belterjes erdőgazdálkodás megteremtése, a természetvédelem és erdőgazdasági politikánk kialakítása terén. Számos szakcikke jelent meg az Erdészeti Lapokban és egyéb sajtóorgánumban. Érdemes volt akkor is és ma is elolvasni minden sort, amit az ő neve fémjelzett, mert a szakcikkek közül is kitűnt mély komolyságával, történelmi távlataival, a dolgok lényegének biztos megragadásával és mesteri kifejtésével. Szellemi képességei, hatalmas műveltsége, széles látóköre, gazdag gyakorlati tapasztalata, roppant energiája és vasakarata tette alkalmassá arra, hogy Bedő Albert munkásságának ... tó folytatója legyen.

Élete delén tul volt már ekkor a nagy erdőgazdasági politikus. 52 éves korában, 1919-ben érte el hivatali pályafutása csúcspontját. Helyettes államtitkári minőségben az államerdészeti igazgatás főnöke és az erdő- és faügyek országos kormánybiztosa. Nehezebb időben nem kerülhetett volna az ország első erdészének a székébe.

Ekkor mutatkozott meg igazi nagysága. Ő is letörhetett volna az események súlya alatt - sokkal inkább mint mások, hiszen kevesen tettek annyit az erdős Kárpátok modern erdőgazdaságáért, mint ő. De nem ezt tette. Nem tartott sem a kesergőkkel, sem a gyors változás alaptalan derűlátóival, a vakon bizakodókkal. Azt tette amit egyáltalán tenni lehetett: tudomásul vette Trianont és haladéktalanul hozzáfogott a megváltozott viszonyoknak megfelelő magyar erdőgazdaság talpraállításihoz.

Voltak mások is, akik felsorakoztak a jövőt építő munkához. Erdészettörténetünk kimagasló alakja, Róth Gyula így ír 1920-ban az Erdészeti Lapokban: "Tanuljunk a múltból... Ne engedjük, hogy a tespedés urrá legyen felettünk... Bizzunk a magunk erejében, ezt gyűjtstük össze, szervezzük és fejlesszük jövőnk érdekében!" (Erdészeti Lapok 1920. 152. o.)

Kaán Károly 1918. decemberében cikket ír a "Köztelekben", az OMGE Lapjában, "Erdőt az Alföldre" címmel. Nagy, összefüggő erdők telepítését tűzi ki ebben célul, nemcsak más gazdasági művelésre alkalmatlan területen, hanem mindentütt ahol erdőre, fapásztára szükség van. Erre vonatkozó törvényhozást és az eddiginél sokkal határozottabb erdőgazdasági politikát követel.

1920-ban az Erdészeti Lapokban két hatalmas cikket ír "Eddigi erdőgazdasági politikánk" és "Jövő erdőgazdasági politikánk feladatai" címmel. Ezekben leszámol a múlttal és kijelöli a jövő útját. Hatalmas

program ez. Legfontosabb tételei: az erdészeti igazgatás korszerű ujjászervezése, az üzemtervszerű kezelést minden erdőre kiterjedő törvény megalkotása, a tarvágásos gazdálkodás helyébe a természetes felújításra alapított gazdálkodás rendszerének bevezetése s az első és legfontosabb: erdőt az Alföldre!

Mindenáron megmenteni a meglevő erdőt, jól gazdálkodni a megmaradt kevés fával, minél több új erdőt teremteni a fátlanná vált országban - ez a gondolat fűti, lelkesíti Kaán Károlyt. Lelkesedésében vele tart a Földművelésügyi Minisztérium 600 főről 220 főre apasztott erdőmérnöki kara. Kemény, szivós munka folyik a minisztériumban, melynek részleteiről még a közelállók is alig tudnak meg valamit. És 1923-ban kipattan az eredmény: a törvényhozás elé viszik és elfogadtatják az 1923. évi XVIII., XIX., XX. és XXI. törvénycikkeket "Az erdészeti igazgatásról", - "Az alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról", - "Az Országos Erdei Alapról" és "Az erdőbirtokhitelről". (Az alföldfásítási törvény létrehozásával ezen a területen megelőztük a nagy és gazdag nyugati nemzeteket.)^{2/}

A törvények életbelépése nagy visszhangot váltott ki a magán-erdőbirtok részéről.

A kommún óta a nagybirtok érzékenyen reagál minden érintésre, melyről úgy véli, hogy sért és sérthetetlen jogait tapinthatja. Már pedig itt ilyen veszélyt láttak: az államerdészet hatékonyan bele akar szólni a magánbirtok gazdálkodásába, vedeni akarja az erdőt mindenáron, még akár a saját tulajdonosával szemben is. Erdőt akar ültetni az Alföldre, ha kell, még "buzatermő földre" is.

^{2/} A törvények tárgyilagos méltatása Lesenyi Ferenc: "Haladó erdőgazdasági törekvések a két világháború közötti korban" c. tanulmányában olvasható. Műve ent "Az Erdő" 1962. 402-409. oldalán. (-A szerző)

S mivel a törvények szellemi atyja, alkotója, kikényszerítője Kaán Károly volt, megindult ellene a szervezkedés. Előszedték 1919-es szereplését, igyekeztek társadalmilag lehetetlenné tenni.

Az első eszköz az Egyesület azoknak a sötét erőknek a kezében, amelyek Kaán Károlyt megbuktatták és eltávolították az állami apparátusból.

Az Egyesületben a századforduló óta már hagyománnyá vált, hogy az egyik alelnöki tisztséget az államerdészet mindenkori főnökével töltötték be. Így volt ez Kaán esetében is.

1923. decemberében új vezetőséget választottak az Egyesületben. A közgyűlés lezajlását az Erdészeti Lapok is közölte. A leírás szerint jelen volt 11 erdőbirtokos, 205 államerdészeti és 80 magánuradalmi tisztviselő ("tisztviselő" és nem "erdőmérnök" megjelölést használ a lap!), összesen tehát 296-an, vagyis szokatlanul sokan.

A megejtett szavazás után az érvényes 283 szavazatból az elnökre, Széchenyi Bertalan grófra leadtak 283 szavazatot; I. alelnökké 159 szavazattal Térfi Bélát, II. alelnökké 282 szavazattal Inkey Pál bárót választották. - Kaán Károly megbukott!

A szavazatok arányából látható, hogy a magánszektoron kívül az államerdészeti tisztviselők közül is többen Kaán ellen szavaztak. Miért?

Mint minden keménykezű főnöknek, neki is lehettek ellenfelei, egy kisebb csoport, amely sorsának kedvezőtlenebb alakulásait az ő személyére vezette vissza. Kortársak visszaemlékezései nyomán ime egy-két példa:

Kaán igen kemény egyéniség volt. Ha hatalmas perspektívába illesztett elgondolásait kicsinyes elvektől vezéreltetve valaki részéről veszélyeztetve látta, nem ismert tréfát. Sokan ezt véleményűk, javaslatuk letaposásának érezték és ezért duzzogtak magukban.

9899/Rné

A lecsatolt országrészekből az országba vándorolt erdészek egy kisebb része azért haragudott rá, mert Kaán nem nézte jószemmel ezt a folyamatot. Így szólt hozzájuk: mit kerestek itt? Ott maradjatok, ahol eddig voltatok! Ott a helyetek, ott kell helytállnotok!

A szakembereknek egy kis része nem volt képes felfogni Kaán Károly terveinek nagyságát és nem tudta felismerni, hogy ő az egyedüli ember, aki a kedvezőtlenül megváltozott világban képes lesz a szakot fel-emelni. Szűklátókörtségükben törekvéseiről csak úgy vélekedtek, hogy Kaán "az eget is magyar királyira akarja festeni". Így könnyen befolyásolható eszközeivé váltak a Kaánt elgáncsoló erőknek.

Végül bizonyára létezett egy olyan csoport, amely minden korszakban megtalálható és amely a legjobb főnökkel is elégedetlen egyszerűen azért, mert eleme a passzivitás, a zsörtölődés, a kritizálás.

Azt, hogy megszervezett, gondosan előkészített akció volt Kaán ellenfeleinek felvonultatása a közgyűlés leírása eléggé bizonyítja. A föld-birtokos osztály gondosan ügyelt szerepének elkendőzésére, ezért volt ott mindössze 11 birtokos és így ügyesen sikertűlt az egész ügyet az erdőmér-női kar sakkhuzásának feltüntetni.

Nos, ennek a szervezkedésnek sikertűlt megtalálni, tévedésében még mélyebbre taszítani és Kaán Károly ellen mozgosítani az elégedetlen elemek fent leírt csoportját. Ennek a kisebbségnek egy alkalmas pillanat-ban történő felhasználása elegendő volt arra, hogy eltávolítsa őt az Egyesület vezetőségéből.

A választás eredményének ismeretessé válása után nagy izga-lom támadt az egész erdész társadalomban. December 20-án az Egyesület elnökségéhez az alábbi szövegű levél érkezett:

"Támaszkodva az Erdészeti Egyesület régi tradícióira, melyekkel a múlt közgyűlés eseményei a legmerőbb ellentétben állanak, tisztelettel alulírottak élénk sajnálatunk kifejezése mellett választmányi és az állandó bizottságban esetleg viselt tagságunkról ezennel lemondunk. Budapest, 1923. évi december hó 20-án, Kacsanovszky József, Beyer Jenő, Papp Béla, Kiss Ferenc, Kallivoda Andor, Szabó József, Doroszlai Gábor, Pajer István, de Pottere Gerard sk." (Erdészeti Lapok 1924. 42.o.)

Az aláírásokból látható, hogy az erdőmérnöki kar legjobbjai tiltakoztak a történetek ellen egyesületi tisztségükről való lemondásukkal.

Hasonló szövegű lemondólevelet intézett még az Egyesülethez dr. Bartóky József, őrgrof Pallavicini Alfonz, gróf Széchenyi Aladár, Ulreich Gyula és báró Waldbott Kelemen.

A választás eredményével foglalkozott az új választmány 1924. január 23-i ülése is. Az Erdészeti Lapokban közzétett ismertetéséből kitűnik, hogy az ülés kizárólag az események utólagos magyarázgatása céljából tilt össze.

A puska azonban visszafelé sült el. A bírákból saját lelkiismeretük vádlottai lettek.

Az ülés a már megtörtént ténybe, a választás eredményébe kapaszkodott és elítélte a Kaán mellett kiálló és a választmányból kivonult állami erdőmérnököket, mondván, hogy a kisebbség akarva-nem akarva köteles magát alávetni a többségnek.

Ezek a megtévedt emberek fölényes hangjuk ellenére sem tudták leplezni az akaratlan szégyent, a zavartságot, a bűntudatot, amelyet tettük elkövetése után éreztek. Szinte hihetetlennek tűnt számukra, hogy mégis csak sikertült leteperniök a nagy embert. Cselekedetükre az esemény után döbbentek rá igazán. Igyekeztek az egész ügyet jelentéktelennek, egy indo-

kolatlanul feszegetett ügyrendi formaságnak egyszerű személycserének feltűntetni.

Még egy gyenge reflexiót találunk az ügyel kapcsolatban az Erdészeti Lapokban. Az 1924 áprilisi számban Ormai Kálmán illetve rövid kritikával, Kaánt pártolón az eseményeket. Az ő cikke inkább már csak rögzíti a gyorsan kialakult szomorú helyzetet:

"...az egyetértést és megértő harmóniát szaggatta szét és helyébe egyesületünknek és ezzel a magyar erdészetnek is nagy hátrányára a visszavonás, egyenlenség és pártoskodás ügyét borította lánggra az 1923. évi december 19-i közgyűlésen az elnökség és az igazgatóválasztmány jól megfontolt jelölő javaslatával szemben lepergett meglepetés-szerű választás." (Erdészeti Lapok 1924. 71. o.)

A cikkekre mindössze a szerkesztő válaszolt röviden s "ezzel a közgyűlésre és fejleményeire vonatkozó vitát a magunk részéről lezárjuk" - jelentette ki.

Valóban, ezzel az utolsó közleménnyel nagy csend borult a Kaán-ügyre és ez a büntudatos hallgatás csaknem Kaán Károly 1940-ben bekövetkezett haláláig tartott.

Meg kell jegyezni, hogy lemondott tisztségéről a megválasztott elnök, Széchenyi Bertalan is. Utólag már nem állapítható meg, hogy ezt szolidaritásból tette-e, vagy lemondása csupán része volt a színjátéknak. Tény, hogy ismételt felajánlásra végül is elfogadta az elnökséget.

Az első végzetes lépés tehát megtörtént. Kaán ellenfelei magas egyesületi tisztségéből való kibuktatását olyan színben állították be, mint saját szaktársainak, a magyar erdészetnek, az erdőmérnöki karnak bizalmatlansági nyilatkozatát. Ez a helyzeti beállítás is hozzájárult ahhoz, hogy Kaán Károly a következő évben hivatali állásáról lemondott.

Kaán Károly eltávolítása az erdészet éléről nagy vesztesége nemcsak a magyar erdészetnek, de az egész magyar közéletnek. Ha energiájának és hatalmas szellemi kapacitásának - amit bukása után már csak irodalmi alkotásokban tudott kiélni - legalább egy részét tettekre tudta volna váltani, bizonyára sok minden másként alakul az erdészetben és az Egyesületben.

Mit érezhetett, mit gondolhatott magában a nagy férfi ezek után? - nem tudjuk. Lelki nagysága, ereje azonban elpusztíthatatlan volt. Megszabadulva az emberi kicsinyesség béklyóitól, szelleme még magasabbra szárnyalt. Nagyszabásu munkásságáért (Évkövi, Divald, Fekete L., Bedő és Tuzson után) a Magyar Tudományos Akadémia 1924-ben levelező tagjává választotta. 1928-ban jelent meg az Akadémia kiadásában "A magyar Alföld" c. nagy munkája, 1929-ben "Az Alföld problémája", 1931-ben "Természetvédelem és a természeti emlékek", 1935-ben "Gazdaságpolitikai feladatok", 1939-ben "Alföldi kérdések" című nagyszertű munkái. Hazai és külföldi társadalmi intézmények sorra választják meg tiszteletbeli tagjukká. Nincs oka a múltért panaszkodni. De az Egyesületbe nem megy, az Erdészeti Lapokba nem ír többé.

Kaán Károly óvatos rehabilitációja még életében - sajnos, annak csak utolsó napjaiban - megkezdődött. Az Egyesület, az 1940. január 25-i rendkívüli közgyűlésén három gróf mellett két erdőmérnök kollegájával (Kiss Ferencsel és Krippel Móriccal) együtt, tiszteletbeli tagjává választotta. Az indokolás:

"Alapszabályaink 8. §-a módot ad egyesületünknek arra, hogy azokat a tagjait, akik az egyesületi életben vagy a magyar erdőgazdaság szolgálatában különös érdemeket szereztek, tiszteletbeli tagokká való választással tüntesse ki." (Erdészeti Lapok 1940. 71. o.)

Három nappal az esemény után már a nagy férfi halott. Halála után indult csak meg élettevékenységének méltatása. Ebben szakmán kívűl-
állók is résztvesznek. 1940. pünkösdjén a Magyar Turista Szövetség a Balaton melletti Szentgyörgyhegyen márványemléktáblát állít emlékének. Azonban ércnél és kőnél maradandóbb emléket állítottak neki szívükben szaktársai, a magyar erdészek.

A Kaán Károly kiválasztotta főiskolai tanárok által nevelt fiatal erdőmérnök-generáció megismerte az ő törekvéseit és a 30-as években egyértelműen vallotta azt a nézetet, hogy az erdőket állami tulajdonba, illetve kezelésbe kell venni. Sajnos, a korabeli társadalmi rendszer ezt a törekvést az új erdőtvény megalkotása során sem engedte érvényesülni. Kaán Károlynak és munkatársainak köszönhető azonban, hogy a gondolat nagy erővel feszegette gátjait és a felszabadulás után az első kormányintézkedések között ott szerepelt az erdők államosítása. Közvetve tehát neki köszönhető az, hogy a felszabadulás után az erdészetnek sikerült a helyét a népi demokratikus államrendszerben gyorsan megtalálni és Kaán eszméinek felhasználásával és megvalósításával kimagasló eredményeket elérni. Idáig azonban még hosszú ut vezetett...

Az Ormai Kálmán által emlegetett egyenetlenség, szakadék Kaán eltávolításával vette kezdetét. A fásultság, a hihetetlen mértékű közöny az erdésztársadalomban 1925. táján érte el mélypontját. Ekkor kezdődött meg a földbirtokosok nagyobb arányu beáramlása az Egyesületbe s nem sokára a kisajátított Egyesület olyan irányu tevékenységre való felhasználása, amelynek az Egyesület eredeti alapítói által megjelölt célkitűzéseihez nem sok köze volt.

Előbb azonban meg kell emlékezni két fő törekvésről, amely a század harmadik évtizedében uralta az egyesületi életet.

Erdőt az Alföldre!

Erdőgazdasági kérdésekben az Egyesület életében ugyanazok a koreszmék tükröződtek, amelyek az egész magyar erdőgazdaságot foglalkoztatták. Ezek között első helyen szerepelt a gazdasági életre roppant sullyal nehezedő fahiány problémája.

Az ország faanyaggal való önellátásának elősegítését (sőt esetleg a teljes önellátás megoldását) az Egyesület többek között 213.600 kat.hold fátlan alföldi terület és 56.700 kat.hold kopár és vizmosásos terület, tehát összesen mintegy 270.300 kat.hold beerdősítésével vélte megoldhatónak.

Az 1921. évi közgyűlésen a titkár évi jelentésében arról számolt be, hogy az Egyesület 1920. évi tevékenységét az alföldfásítási akció uralta. Ezek után se.szeri- se száma azoknak az előadásoknak, amelyek az Alföldfásítás feladatát és problémáját a legkülönbözőbb szemszögből vizsgálták. Ezeknek az előadásoknak a központja az Egyesület volt. Boncolóké alá került itt az Alföld fejlődéstörténete, éghajlata, mikroklimája, geológiája, homokja, szikje, flórája éppugy, mint szociológiája, közlekedési hálózata, egészségügye, gazdasági kérdései. A szakemberek széles körét mozgósította az Egyesület és ebből a mozgalmából hatalmas, értékes szellemi töke gyűlt össze. Az előadásokkal párhuzamosan sorra jelentek meg ezt a kérdést érdemben tárgyaló vagy népszerűsítő röpiratok, kisebb-nagyobb kiadványok a különböző szerzők tollából. 1923-ban az Egyesület ujonnan választott elnöke, Széchenyi Bertalan Kaán Károly alelnök kíséretében beutazta az Alföldet, hogy a helyszínen ismerkedjen meg a problémával. Ugyanakkor jelent meg a már említett 1923. évi XIX.t.c. az alföldi erdők telepítéséről. Teljes erővel működött a már korábban (Kaán terve nyomán) felállított alföldfásítási szaktanácsadás is. Munkába vette a témát az 1923-ban újra életre kelő Erdészeti Kísérleti Állomás.

Az alföldfásítás gondolata nem ekkor vetődött fel először. A háboru előtt is gyakran tárgyalt téma volt, terjedelmes elméleti anyagot termelt ki,

de igen szép gyakorlati eredmények is születtek. A Kecskemét, Szeged és Szabadka határában, Delibláton folytatott erdőművelés komoly gazdasági jelentőséggel birt és fogalommal avatta Kiss Ferenc és Kallivoda Andor nevét. Trianon után azonban a probléma jelentőségében megsokszorozódott és országos közérdekké vált.

Az Alföldfásítás - az új erdőtvény előkészítése mellett - uralta az Erdészeti Lapok hasábjait is, ahol értékesebbnél-értékesebb szakkikkek jelentek meg e tárgykőről.

A nagyarányú előkészítés nem maradt eredmény nélkül. 1928-ban a képviselőházban Mayer János földművelésügyi miniszter nagyarányú, 15 éves alföldfásítási program megindítását jelentette be, évi 18.000 kat. hold erdőesítési tervvel, évenként másfél millió pengő hitelszükséglettel.

A programot a kormány jóvá is hagyta és a munka megkezdődött.

Sajnos, ez a biztatón induló akció nem lehetett hosszú életű. A bekövetkezett gazdasági világválság hatására életbe léptetett drákói takarékosági intézkedések egy-kettőre eltüntették ezt a tételt az állami költségvetésből és ezzel az Alföldfásítás ügye - az egész ország nagy kárára - hosszú időre lekerült a napirendről.

Új erdőtvényt !

Az Alföldfásítás mellett a huszas években az új erdőtvény létrehozása jellemezte az Egyesület szellemi életét.

Amint azt az első fejezetben ismertettük, első korszerű (bajor minta alapján készített) erdőtvényünk 1879-ben készült. A maga korában nagy vívmány volt, de az évtizedeken keresztül változó gazdasági viszonyok alapos reformálását tették volna szükségessé. A második fejezetből ismeretes az is, hogy az új erdőtvény tervezetét Horváth Sándor, Egyesületünk

alelnöke és az államerdészet főnöke öt évi munkával, közvetlenül az első világháborút megelőző években el is készítette. A tervezet nyomtatásban megjelent. Serényi Béla földművelésügyi miniszter azonban nem volt megelégedve a tervezettel, azt feldarabolva, több önálló törvényt akart belőle készíteni. A javaslatot több ízben tüzték megvitatásra az Országgyűlés törvényelőkészítő bizottsága elé, de a háború következtében ezek a tárgyalások mindig elmaradtak. A háború után a kéziratot ugyan a Földművelésügyi Minisztérium erdészeti főosztálya megőrizte, de Trianon az erdőgazdaság körülményeit annyira megváltoztatta, hogy a régi viszonyok alapján készült törvénytervezet használhatatlanná vált. Éppen ezek az új körülmények, az erdőterület megfogyatkozása, a közigazgatás átszervezése, a banküzlet változásai, az Alföld problémája, az erdészet megrendült helyzete, stb. - égetően sürgették egy új, időszertű, átfogó rendszerű erdőtörvény megalkotását.

Az 1879. évi XXXI. t. c. -nek legnagyobb hiánya az volt, hogy az üzemtervszerű kezelést csak a feltétlen erdőtalajon álló és korlátolt forgalmu (intézmények tulajdonában álló) erdőkre nézve tette kötelezővé. A gazdasági liberalizmus szemléletéből kiindulva, a magántulajdon korlátlan elve érvényesült a törvényben, az egész nemzet jövőjének mérhetetlen kárára. A nem feltétlen erdőtalajon álló magánerdejével a birtokos kénye-kedve szerint bánhatott. Gazdálkodhatott szakszerűen is, de ha kedve tartotta, az erdőt egy szálig kiirhatta.

Sajnos, nem áll és valószínűleg soha nem is fog rendelkezésünkre állni pontos összehasonlító felmérés arra vonatkozólag, hogy hány ezer hektár erdő eltűnését eredményezte a törvénynek ez a fogyatékosága, a magántulajdon elvének túlzott védelme.

Az első világháború alatt már nyilvánult, hogy az állam, a közérdek szempontjából ez az elv tarthatatlan. Ezért hozta a kivételes intézkedésekre felhatalmazott kormány a 3296. és a 6201/1918. M. E. számú

rendeleteket, melyek a magánerdők fahasználatát is hatósági engedélyhez, az erdőirtást pedig miniszteri engedélyhez kötték. A békekötés után az idő múlásával azonban mindinkább nyilvánvalóvá vált, hogy ezeket a rendeleteket sokáig életbentartani nem lehet. Két okból: 1. megszűnt jogalapjuk, a rendkívüli háborus helyzet, 2. a fakonjunkturát kihasználni akaró magánnagybirtok hatalmas nyomásával, meg-megújuló rohamaival szemben a frontot sokáig tartani előreláthatóan nem lehetett.

Viszont a magyar erdők minden egyes holdja soha annyira nem szorult a pusztitással, a kiirtással szemben törvénytábla védelemre, mint most, amikor az ország erdőterülete jelentős mértékben megcsappant.

Megérett a helyzet tehát arra, a halaszthatatlan sürgős és olyan erdőtvény életrehívására, amelynek első és legfontosabb alapelve a meglevő erdők védelme, fennmaradásuk és szakszerű kezelésük biztosítása. Ebből az alapelvől következett azután egy egész sor megoldásra váró feladat törvényes kiszabása (Üzemterv készítése minden erdőre, szakszemélyzet alkalmazása, szakszerű erdőgazdálkodás megvalósítása, stb.)

Ki lehetett volna e nagyszertű programnak a leglelkesebb szószólója, ha nem az ország erdészársadalmának színe-javát soraiban tömörítő Országos Erdészeti Egyesület, amelynek Alapszabályában első számú önként vállalt kötelessége "az erdőgazdaság minden ága előmozdítására közrehatni" (Erdészeti Lapok 1867. 493.o.) Az Egyesület nem habozott ebben a gondoktól terhes korban sem kivenni részét ebből a munkából. Szűkre szabott terjedelmű közlönyében nem sajnálta a helyet a törvénytervezettel kapcsolatos közleményektől. 1925. után alig van olyan havi példánya az Erdészeti Lapoknak, amelyben ne találánk a témának ezt vagy azt a részét kimunkáló, mélyen szántó, alapos cikket. Kifejlődtek az éles viták nemcsak a lap hasábjain, de a választmányi üléseken is. Az Egyesület ankétokat, felolvasó estéket rendezett az alapelvek és részletkérdések tisztázása

céljából. Feliratok tucatját menesztette a hivatalos körökhöz és az egyéb, a kérdésben érdekelt társadalmi szervekhez. Az 1928. évi szombathelyi közgyűlés hivatalos része is teljesen az új erdőtvény létrehozásának jegyében zajlott le; méginkább az 1929. évi parádi közgyűlés. Az Egyesület keretén belül 1929-ben alakított öt állandó bizottság közül az általános erdőgazdasági bizottságnak külön kiemelt feladata volt az új erdőtvény előkészítése. 1929. december 12-én külön értekezletet rendezett az Egyesület az erdőbirtokosok számára a saját helyiségeiben, csakhogy ezzel is előmozdítsa az utban álló akadályok elhárítását.

1929. végére, több éves sokirányú és megfeszített munka eredményeként az Egyesület kész törvényjavaslatot hozott nyilvánosságra, 1930. február 22-én pedig rendkívüli közgyűlést hívott össze annak megvitatására.

Már-már úgy látszott, hogy küszöbön áll a törvénytervezet képviselőházi beterjesztése, amikor a hirtelen kitört gazdasági világválság néhány évre elődázta azt.

Mi volt az oka, hogy az alapos, szakszerű és széleskörű előkészítés ellenére több évi munka után sem tudott az Egyesület ebben a kérdésben célhoz érni? Erre a kérdésre az Egyesület szűkebbkörű, belső életének vizsgálata adja meg a választ.

Az erdőbirtokosok egyesületi térhódítása.

Az erdészeti általános hanyatlása komoly következményekkel járt az Egyesületre nézve is. A nagyarányú, általános elszegényedés az Egyesület létét is kockára tette.

Lelkes egyesületi tagok, de a hivatalos apparátus képviselői is érezték, hogy valamit tenni kell a helyzet megmentése érdekében, mert az Egyesület volt az erdészettel foglalkozók legtekintélyesebb és hatósá-

gilag is elismert társadalmi szervezete. Tudták, hogy ennek a patinás és nagyérdemű szervezetnek a megsemmisülése csak tovább taszítaná az egész erdészeti ügyét a lejtőn. Érezték, hogy az Egyesület az a fórum, melyen keresztül az egész szak talpraállításaért harcolhatnak. Ha ez az egyetlen testület is szétzúlik, lapja, székháza elvesz, nem lesz többé az országban olyan mentsvár, ahová az erdészeti társadalom bizalommal és reménnyel fordulhatna.

Az Egyesület további élete szempontjából sorsdöntő változás következett be ezekben az években: a földbirtokos osztály nagyobb arányú beáramlása és az eddiginél nagyobb mértékű térfoglalása a vezető szervezetben.

Az erdőbirtokosok eddig is képviselve voltak az Egyesületben, de nem nagy számban. A tagság összetételére nézve érdemes az alábbi kis statisztikát idézni az Erdészeti Lapok 1923. évi kötetének 74. oldaláról (9. táblázat).

9. táblázat.

Az Egyesület tagságának összetétele 1923-ban.

Magánszolgálatban álló erdőmérnök	33,0 %
Aktiv állami erdőmérnök	28.5 %
Erdőmérnöki főiskolai hallgató	10.5 %
Földbirtokos	8.3 %
Nyugdíjas állami erdőmérnök	7.0 %
Jogi személy	5.3 %
Kereskedelem és faipar képviselője	4.2 %
Egyéb foglalkozásu	3.2 %
Összesen:	100.0 %

A statisztikából kittűnik, hogy a tagság 80%-a erdőmérnökökből toborzódott, a földbirtokos osztály mindössze 8%-kal képviselte magát. Csakhogy ez a 8% szép számban tartalmazott igazi - 5-10 ezer holdon felüli - nagybirtokosokat és az adott történelmi kor társadalmi viszonyainak megfelelően az Egyesület vezetésége ebből az összlétszámhoz képest aránylag vékony rétegből került ki. Az elnökség és az igazgató választmány összetételén keresztül a földbirtokos osztály már eddig is érvényesíteni tudta befolyását az Egyesület működésére. Bizonyos kérdésekben a legnagyobb arányszámot jelentő magánszolgálatban álló erdőmérnökök is a tulajdonos véleményét képviselték.

Trianon előtti statisztika nem áll rendelkezésünkre, de kétségtelen, hogy ekkor még az államerdészeti tisztikar volt az uralkodó elem az Egyesületben. Ekkor is voltak földbirtokos elemei a tagságnak, de az arisztokrácia bizonyos tartózkodó magatartással átengedte az Egyesület szellemi irányítását az erdőmérnöki karnak. Hozzájárult ehhez akkor a biztos anyagi függetlenség is.

Trianon után változott a helyzet. A földbirtokos osztály sem élvezte már azt az uralkodó helyzetet a gazdasági életben, amit a dualizmus idején. Az ipari tőkével vívott harcában nagyobb összeszedettségre volt szüksége és minden lehetőséget meg kellett ragadnia pozícióinak védelmében.

A földbirtokos osztályt Kaán Károly szereplése ébresztette rá, hogy érdekeit az erdészeti és az Erdészeti Egyesület oldaláról milyen áramlatok veszélyeztethetik. Az erdők államosításának gondolatában veszélyes üszköt láttak, amely esetleg az egész nagybirtokrendszert lángba boríthatja. Az Egyesületbe való behatolás részükre egyszerre két eredményt is kilátásba helyezett: a vezetést kézbentartva, társadalmi úton is elejét lehet venni, le lehet szerezni az erdészeti értelmiség esetleges "hangoskodásait", másrészt a tekintélyes tradícióval rendelkező,

patinás egyesületet is jól fel lehet használni a gazdasági harc céljaira.

Megkönnyítették ezt a behatolást azok a megtévesztett erdészeti személyek, akik Kaán Károly megbuktatásában is közreműködtek. Ezek az emberek azt remélték, hogy az erdőmérnököknél jobban álló, fizetőképes erdőbirtokosok pénzbeni adományaikkal fel fogják lendíteni az Egyesület siralmas anyagi helyzetét. /Évekkel később kiderült, hogy a birtokosok még a progresszív tagdíjrendszer bevezetését sem hajlandók megszavazni.)

Közrejátszott az is, hogy Trianonnal az erdőgazdaság alapjává a nagybirtok vált, az államerdészet számára jóformán csak az állami adminisztráció maradt. Mindemelllett a birtokosok belépése nem volt olyan mértékű, mint ahogy azt az Egyesület akkoriban szeretne volna és ahogyan azt pénzügyi számításainál kalkulációba vette. Az Egyesületben ezt nagyfoku közönynek minősítették. A valóságos helyzet valószínűleg az volt, hogy a nagy létszámú kisebb (100-500 holdas) birtokos maga is erős anyagi gondokkal küzdött és nem volt kedve sem többletmunkához, sem többletkiadáshoz.

Az Országos Erdészeti Egyesületen kívül ugyanis egész sor gazdasági és társadalmi egyesület is számított és igényt tartott közreműködésére (mezőgazdászok, vadászok, halászok, méhészek, borászok, vallási és hazafias testületek). A huszas évek végén az Erdészeti Lapok becslése szerint (1929. 399.o.) az összes földbirtokosnak kb. 15%-a volt tagja az Egyesületnek és azon belül is a tagságnak kb. 15-20%-át teheték ki. Ismételten hangsúlyozzuk azonban, hogy zömmel a társadalmilag-politikailag- gazdaságilag legbefolyásosabb 1000 - 5000 holdon felüli nagybirtokosokról van szó!

Ezek után nem csoda, hogy a nagyrészt erdészeti szakemberekből álló Egyesületben a földbirtokos arisztokrácia beleszólása az ügyek vitelébe megnőtt. A földbirtok és ezen belül különösen a magánbirtok egyesületi befolyásának megnövekedése torzsalkodásokra és szakadásokra vezetett az erdészeti ügyekben érdekelték körében.

A szakadás oka az volt, hogy az Egyesületbe tömörített erdőmérnökök tulnyomó része rendithetetlen híve volt a szakszerűbb erdőkezelésnek, a szigorubb államerdészeti ellenőrzésnek, az erdők feltétlen megóvásának - még akkor is, ha esetleg éppen magánszolgálatban állott.

Egy kisebb rész azonban, helytelen elgondolásokból kiindulva, vagy az erdőtulajdonos akaratától befolyásolva, a földbirtokosok álláspontjára helyezkedett. Az ellenzéknek a zömét és erejét természetesen maguk az Egyesületbe belépett birtokosok képezték.

Ez a belső szakadás a haladó és a visszahúzó erők közötti küzdelemhez vezetett. Ez a küzdelem azután, nyíltan vagy burkoltan végigvonult a két világháború közötti korszak egész történetén. A harc a legélesebben az alapvető gazdasági kérdésekben nyilvánult meg.

Ilyen alapvető kérdés volt pl. az új erdőtörvény létrehozásának ügye.

A külső, amit nem birtak átlépni, a fal, amelyet évek szívós munkája nem birt áttörni, a föld magántulajdona volt, több évszázados, súlyos problémája a magyar történelemnek. A földbirtokos arisztokraták érzékenyen őrködtek afelett, hogy magántulajdoni jogaikon csorbitás ne essék. Az üztemtervi kényszer, az állami felügyelet pedig ezt jelentette volna (habár igen enyhe formában): beavatkozást a magántulajdonba a köz érdekében. A tét nemes volt, jelentős erdőknek a megmentése az egyéni szűkségtől vagy kapzsiságtól a jövő számára!

Ezen a ponton folyt tehát végsőig a vita és ez a magyarázata az új erdőtervény körüli, évekig tartó huza-vonának, Kaán Károly bukásának és annak az elhidegülésnek, amely az államerdészlet és az Egyesület között előállt.

A birtokos osztály semmiképpen sem akarta elfogadni az új törvény tervezetét tárgyalási alapnak. A magánjog letiprását, az állami mindehatóság kidomborítását hangsúlyozta. Azt állították, hogy az egész tervezet az erdőmérnöki kar kreációja abból a célból, hogy kenyeret biztosítson magának. Elviselhetetlen terheket ró a birtokosra, kiszolgáltatja az államhatalom kénye-kedvének és béklyóba veri a gazdálkodást.

Az Egyesület hivatalos állásfoglalása, mondhatni, "kétkulacsos" volt. Hangsúlyozta saját "független irányzatát" mely nem hajlandó parancsokra fejet hajtani a hivatalosan kihirdetett állami gazdaságpolitika előtt, ugyanakkor hirdette a közérdek és a magánérdek képviselését és érdekvédelmét is.

Az elvi harc helyenként már személyeskedéssé is fajult. Ennek egyik megnyilvánulása volt pl. a birtokospárti Czillinger Jánosnak, az Erdészeti Lapok szerkesztőjének (1924-1928) leváltása is a szerkesztői posztról, mivel a Földművelésügyi Minisztérium erdészeti főosztályának tisztikara, megelégedve a szakadatlan támadásokat, kijelentette, hogy ha Czillingert nem távolítják el, akkor kiválik az Egyesület kötelékéből. Ezt viszont maguk a birtokosok sem akarták, mert akkor ez az állami csoport kicsúszott volna közvetlen társadalmi befolyásuk alól.

Az Egyesület belső élete a háború után.

A két nagy köreszme, az Alföldfásítás és az új erdőtervény egyesületi tükröződésén kívül nem sok életet találunk.

Irodalmi tevékenysége az Egyesületnek teljesen lehangyatlott. Ennek oka nem csupán szomorú anyagi helyzete volt, mert több ízben is hirdetett irodalmi pályázatot, de az mindig negatív eredménnyel zárult. Oka volt ennek az erdészársadalom kedvetlensége és közönye is. Igaz, hogy az irodalmi pályadíjak sem voltak ösztönző mértékűek. Még az Erdészeti Lapokban megjelent cikkek után is csak 1930-tól kezdve tudott igen szerény szerzői díjat fizetni az Egyesület. Nem tudta kiadni hagyományos irodalmi termékét, az Erdészeti Zsebnaptárt sem, anyagi fedezet hiányában (Horváth Sándor szerzői jogait az Egyesületre hagyományozta).

A szakoktatás patronálása is hagyományos szerepe volt az Egyesületnek. E téren a háború utáni években a Főiskola talpraállításában való közreműködést lehet említeni. A Főiskola Selmechányáról történő elhelyezése a háború előtt gyakran volt indulatos viták tárgya. A probléma most akarva-nemakarva megoldódott: az áttelepült intézmény vagonjai előbb három napig Salgótarjánban várakoztak, de ez a város elmulasztotta az alkalmat a Főiskola letelepítésére. Végül is Sopronban, a volt katonai reáliskola épületében kapott előbb ideiglenes, majd végleges elhelyezést. Kaán Károly erélyes keze is hozzájárult ahhoz, hogy az erdészeti szak is mihamarabb megerősödjön új otthonában. Az orosz-lánrész ebben természetesen a tanári karé volt. Roppant szellemi energiával az ősi tanintézetet új otthonában is európai hírű intézménnyé fejlesztették. Fehér Dániel, Fekete Zoltán, Róth Gyula, Modrovich Ferenc, Vági István, Botvay Károly, Kelle Artur, Walek Károly, Stasney Albert, Krippel Móric, Sébor János, Bokor Rezső, Lesenyi Ferenc, Boleman Géza és társaik neve fogalommá vált. Évtizedek alatt erdőmérnökök generációit nevelték fel és szellemi arculatuk kitörölhetetlenül vésődött rá a magyar erdőkre.

Adódott azonban egy nagy probléma, ugyanis a kultuszkormányzat érthetetlen módon megtagadta a patinás intézménytől, Európa második legrégebbi technikái főiskolájától a magántanárképzési és doktorrá-avatási

jogot. Ez a körülmény a Főiskola által kiadott oklevél lebecstülését vonhatta maga után itthon és külföldön egyaránt.

Az Egyesület hivatalos tárgyalásai során gyakran foglalkozott a Főiskola problémájával és melegen támogatta egyenranguságáért vívott küzdelmében.

Közygyűlési határozatokkal harcolt az Egyesület azért is, hogy a Főiskolán képesítést nyert mérnökök az egyéb egyetemeken végzett mérnökökkel szemben hátrányos helyzetbe kerüljenek, megkülönböztetésben ne részesüljenek (pl. az Állami Földmérésnél).

Közygyűléseit az Egyesület minden évben rendszeresen megtartotta (kivéve 1920-ban, a gyűllekezést tiltó kormányrendelet miatt). Az anyagi helyzetnek megfelelően a közygyűléseket 1925-ig csak Budapesten, az egyesületi székházban lehetett megtartani. Az újjáéledés jele volt, hogy az Egyesület fennállásának 60 éves évfordulóját már Sopronban, az erdészet új fellegrvárában, jól sikerült vándorgyűlés keretében ünnepelhette. 1928-ban Szombathely-Kőszegen, 1929-ben Parádon tartottak vidéki közygyűlést. Mint a korabeli tudósítások is beszámolnak róla, ezek már a békeidőre emlékeztető és komoly, alkotó munkától pezsgő közygyűlések voltak, a talpraállás igen biztató jelei. Sajnos, a közbejött gazdasági válság miatt ez a szépen induló sorozat átmenetileg megszakadt és csak 1934-ben nyílt ismét lehetőség vidéken tartott vándorgyűlés rendezésére.

Ezekben a nehéz években is sor került azonban szerényebb méretű társas rendezvényekre. Így 1922-ben a Budapesten lakó tagságból toborzódott kisebb csoport egy kis tanulmányutat rendezett Telkire. Szokásba jött a Budapesten lakó tagok körében csütörtöki délutánokon összejönni az Egyesület helyiségeiben baráti beszélgetésre. Ezeket a délutánokat egyre többször fűszerezte egy-egy tartalmas előadás, nem egyszer vetített képek-

kel kísérve. Így az Egyesület szellemi élete, ha méreteiben el is vékonyodott, de színvonalát és folyamatosságát fenntartotta.

Szociális tevékenysége az Egyesületnek sajnos nem tud felmutatni olyan impozáns méreteket, mint fénykorának idején. De becstületére legyen mondva, hogy legnagyobb anyagi elesettségének idején is juttatott 15-20 özvegy és árva részére karácsony táján némi segílyt. Közvetlenül a békekötés után a megmaradt országrészbe áttelepülő erdészeti személyzetet segítette. Itt említhető meg, hogy nem akarván elmaradni a mezőgazdaság mögött, az Egyesület javaslatára tüntetett ki a földművelésügyi miniszter számos erdőort, huzamos időn át kifejtett becstületes szolgálatának elismeréséül.

Külföldi kapcsolatai az Egyesületnek csupán a postára szorítkoztak az 1920-as években. Mindössze érdekességeként említhető meg, hogy a háboru utáni első külföldi erdészdelegáció a lehető legközelebbi szomszédságból" érkezett hazánkba: 1922-ben Japánból! Bár ebben az évtizedben sem hivatalos, sem társadalmi vonalon nem mutat fel jelentősebb eredményt külföldi kapcsolatunk fejlődése, a legalaposabbnak és legtűzetesebbnek bizonyult tanulmányutat ismét csak a japánok vezették hazánkba 1928-ban.

Vidéki erdészeti egyesületek megalakulása.

1925. május 2-án Kaposvárott megalakult a "Dél-dunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület", 1925. december 16-án pedig Győrben a "Felső-dunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület". Előbbivel tulajdonképpen a háboru előtti Baranya- Somogy- Tolnamegyei Erdészeti és Vadászati Egyesület alakult újjá, melynek utolsó ülése 1914. július 28-án volt. Ezzel a Tiszajobbparti Erdészeti Egyesülettel együtt a vidéki egyesületek száma háromra emelkedett.

A világháború előtt a hatalmas országos egyesületet túlságosan nem foglalkoztatta a vidéki egyesületek létezése. Bár akkor is hangzottak el aggályos megnyilatkozások, általában kedvezően bírálták el működésüket az erdészeti mozgalmi élet szempontjából.

A háború után már megváltozott a helyzet. A vidéki egyesületek megalakulását maga az országos egyesület is saját gyengesége jeleként értékelte. Lehanyagló tevékenysége, a fővárosra korlátozódó belső élete nem elégítette ki a magára maradt vidéki tagságot, amely szükségét érezte társadalmi élete kiépítésének, megszervezésének. Az erdészeti szakemberek mellett jelentős számban foglaltak helyet bennük is a földbirtokosok. Megalakulásuk ténye a tagság nehéz anyagi helyzete mellett most már valóban Egyesületünk szétforgácsolódásának veszélyével járt. Két egyesület tagdíjának fizetését az erdészek, erdőmérnökök aligha bírták volna el. Az erdész-társadalom három, esetleg több felé való szétszakítása széthomlasztotta volna a már hat évtizedes tradícióval rendelkező, tapasztalatokban és érdemekben gazdag Országos Erdészeti Egyesületet. Valóban, mintegy másfél évtizedes fennállás után ezek a vidéki egyesületek gyakorlatilag megszűntek létezni.

Egyesületünk vezetősége aggályait több ízben is nyilvánosságra hozta a vidéki egyesületekkel szemben, egyenlőre azonban a lokálpatriótizmus bizonyult erősebbnek. Így azután mindkét részcél az erőltetett szívélyesség álarca mögé rejtették a ki nem mondott gondolatokat.

Törekvések az Egyesület talpraállítására.

A vidéki erdészeti egyesületek megalakulása, az állandóan romló anyagi helyzet, a taglétszám csökkenő irányzata, a rátermett vezető hiánya, a hanyatlás egyéb - napról napra szaporodó - jelei az Egyesület egy kisebb, az átlagnál mélyebbre látó rétegét nyugtalansággal töltötte el. A szakmájuk-

hoz és régi egyesületükhöz kapcsolódó szeretet és ragaszkodás csakugy, mint a józan ész ösztönözte őket a kibontakozás útjának keresésére.

Kaán Károly már 1920-ban így írt: "Hozzunk életet az Egyesület-be! Következtesen igyekezzünk kiemelni évekig tartott letargiájából és akkor ez az egyesület hivatásának élni tud és boldogulni fog." (Erdészeti Lapok 1920. 239. o.)

Kaán Károly megbuktatása jó időre elvette a kedvét az erdőmér-nöki karnak az egyesületi munkától. Kesergett is e miatt az Erdészeti Lapok.

1925-26-ban az Egyesület kritikus korszakot élt át és közel állt a megszűnéshez. Még a nyomdával szemben is annyira eladósodott, hogy az Erdészeti Lapok megjelenése is veszélyben forgott.

Azonban az Egyesület megszűnése nem lehetett érdeke sem az erdészeti személyzetnek, sem a földbirtokos osztálynak. A háborút követő mély válság után ekkor indult meg a gazdasági talpraállás is. (1926. az infláció leküzdésének, a pengő bevezetésének az éve).

A javuló tendencia jeleként az ijesztő közöny mélypontja után, 1927-ben találunk igen figyelemre méltó cikket az Erdészeti Lapokban Czillinger János főszerkesztő tollából "Egyesületi életünk felvirágoztatása" címen. (Erdészeti Lapok 1927. 31-39. o.) Ebben a cikkben a januári számban, az új év küszöbén Czillinger sorra veszi azokat a feladatokat, amelyeknek végrehajtásától az egyesületi élet fellendülését várja.

1. Növelni kell a taglétszámot, elsősorban az anyagilag tehető földbirtokos osztály bevonása útján.

2. Az anyagi helyzet javulása esetén nagyon fontos lenne egy rátermett fiatal, függetlenített egyesületi vezető munkába állítása.

3. Az anyagi talpraállítás érdekében meg kell valósítani az arányos teherviselés elvét, önkéntes hozzájárulás alapján.

4. Anyagi megterhelés nélkül, új szellemi erők érvényesítése céljából szakosztályokat kell alakítani az Egyesületen belül. A továbbiakban a szakosztályok működésének eredményeként, rovatosítani lehetne az Erdészeti Lapokat.

5. A vidéki erdészeti egyesületek megalakulása az erők szétforgácsolásához vezet. Az Egyesület vonja őket közelebb saját szervezetéhez.

6. Az erdőőröket, az erdőaltiszteket is be kell vonni az Egyesületbe.

7. A lényegében azonos érdekű, de pillanatnyilag ellentétes erdészeti körök között az Egyesület töltse be a kiegyenlítő szerepet.

8. A már meglevő lehetőségeket (könyvtár, székház, olvasóterem) jobban ki kell használni az egyesületi élet fellendítésére.

Igen jó meglátása és összefoglalása volt ez a szükséges teendőknek, különösen ami az arányos teherviselést, a szakosztályok alakítását és az erdészek bekapcsolását illeti. Ezek időtálló megállapítások voltak.

Czillingernek egy év múlva meg kellett válni az Erdészeti Lapok szerkesztésétől és a választmányból "Periculum in mora" című cikke miatt, amely a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztálya ellen irányult.

Biró Zoltán fellépése.

Utódaaként Biró Zoltán vette át az egyesületi közlöny szerkesztését, 1929. január 15-vel pedig az egészségi állapota miatt visszavonuló Bund Károly titkár helyett a vezetői minőségben lépett az Egyesület szolgálatába.

Biró Zoltán neve ismert volt a magyar erdészársadalom körében. Már az I. világháború előtt feltűnt az erdőgazdasági politika területén, de különösen a háború alatt és az azt közvetlenül követő években aktivizálódott igazán.

Biró Zoltán közéleti pályája során a feudális arisztokrácia közelébe jutott és most, aktív pályájának végére érve, meg is akarta őrizni elért pozícióját. Mint az Erdészeti Lapok főszerkesztője és az Egyesület ügyvezetője a birtokos osztály hangadója is az Egyesületben másfél évtizeden keresztül. Kétségtelenül nagy szaktudása, gyakorlati tapasztalata volt. Különösen közgazdasági és gazdaságpolitikai érzékkel rendelkezett, de ezen kívül is aligha akadt olyan szakmai kérdés, amelyhez érdemben ne tudott volna hozzájárulni. Szaktudása mellett a kitűnő szónok, író és rutinizott napi politikus képességei is jellemezték. Mindehhez energikus természet is járult. Nem csoda tehát, hogy működése alatt uralta az Egyesület szellemi életét. Szaktudással kihegyezett s ha kellett, szellemes gunyba mártott, eréllyel forgatott ragyogó írói tollával nem szívesen vállalta a párbajt senki sem.

Az egyesületi munka vonalán Biró hangoztatott alapelve az volt, hogy a földbirtokos osztály tagjait rá kell vezetni a tartalmas egyesületi élet útjára, hogy ott legalább halljanak egyet s mást a szakszerű erdőgazdálkodás alapelveiről és így remélhető, hogy közelebb kerülnek az erdőhöz és az erdészeti személyzethez.

Persze, még ha nem is lett volna alapjában hamis ez az okoskodás, másfél évtizedes gyakorlatának végeredménye is bizonyítja annak csődjét. Az egyesületi munka soha sem tudta áttörni az akkor fennálló igen erős társadalmi korlátokat.

Munkájának kezdetén azonnal a lényegre tért rá. "Próbálkozás" című szerkesztői cikkében (Erdészeti Lapok 1929. 54.o.) saját legfontosabb célkitűzésének az Egyesület anyagi talpraállítását jelölte meg. Komoly fejlődés volt Egyesületünk életében az ő javaslata alapján 1929-ben öt állandó bizottság felállítása:

1. szervezőbizottság,
2. adó-, vám- és tarifügyi bizottság,
3. általános erdőgazdasági bizottság,
4. szakoktatás és kísérletügyi bizottság,
5. magánerdőtisztek szolgálati viszonyát tárgyaló bizottság.

Ezek az állandó bizottságok azonos érdeklődésű és speciális felkészültségű tagokat koncentráltak magukban és a Czillinger felvetésében szereplő szakosztályoknak feleltek meg. Megalakításuk nagymértékben fokozta az egyesületi munka hatékonyságát. Ugyanakkor leegyszerűsítette a választmány munkáját, meghagyva számára az elvi irányítást, de mentesítette a gyakorlati végrehajtás bonyadalmas folyamatától.

Végigpillantva a világháború után eltelt 10-12 éven, megállapíthatjuk, hogy mintegy fél évtizedig tartó erős depresszió után az Egyesületben is megkezdődött a talpraállás, a termékeny, munkás élet kibontakozása. Ezt a biztatóan induló munkát néhány évre megakasztották a gazdasági élet igen kedvezőtlenre forduló eseményei.

Egyesületi munka a világválság éveiben.

Az I. világháborút követő évtized egyesületi életének vizsgálata során ismeretessé váltak azok a lényeges változások, amelyek a tagság és főleg a vezetőség személyi összetételében bekövetkeztek.

Az a tény, hogy az Egyesület vezetése gyakorlatilag birtokos osztály kezébe ment át, különösen a világválság kritikus éveiben, rányomta bélyegét az Egyesület egész tevékenységére. Az egyesületi életben előtérbe kerültek a birtokos osztály problémái: a fatermelés és értékesítés, a faárak, a szállítás, az export-import kérdései. Ezek a problémák évekig szinte kizárólagos témaként szerepelnek az Egyesület programjában.

Az események ismertetését az utókor következő megítélésével adjuk közre.

Az Egyesület "a hazai termelés védelmének" jelszava alatt azért harcolt, hogy a gazdasági élet faszükséglete minél nagyobb mértékben hazai termelésből legyen kielégítve, a külföldi fabehozatal pedig a minimálisra legyen visszaszorítva. Ez az elv szép és hasznos mindaddig, amíg a szakszerű erdőgazdálkodás útján előteremthető fatermésről és a szakszerűség határáig menő kitermelés védelméről van szó. Sajnos, az 1930-as évek gazdálkodása ezt a határt messze túllépte és korabeli nyilatkozatok idézése bizonyítja, hogy Egyesületünk vezetői ezzel a ténnyel akkor tisztában is voltak. Tisztában lehettek hát azzal is, hogy az import fokozása a rablógazdálkodásnak vetett volna gátat. Az import csökkentésért, a szállítási és elhelyezési lehetőségek növeléséért folytatott harc pedig a rablógazdálkodás lehetőségeit hizlalta nagyra. Az Egyesület az utóbbi uton járt és ennek, sajnos, az erdőkben meg is lettek a következményei. A nemzet egészének jövője szempontjából tehát az Egyesület világválság alatti tevékenységét nem lehet pozitívan értékelni.

Ellenérvként felhozható lenne, hogy az erdők egy részének tönkretételével járó erőltetett termelés legalább az erdészetben dolgozók, munkások, erdészek, mérnökök számára biztosította a megélhetést ezekben a nehéz években.

Először is: ez a szempont nem indokolja az egész nemzet kincsét jelentő erdővagyon egyesek érdekében történő pusztítását. Ha így lett volna, méltán nehezedne az erdészetre az utókor lesújtó véleménye.

Másodszor: a tények nem ezt mutatják. Az erdészeti dolgozók életkörülményeit semmivel sem javította az erdők fokozódó túlhasználata, a felújítatlan vágásterületek gyarapodása. A fizetések nem emelkedtek, a munkanélküliség nem csökkent, a favágók életkörülményei mit sem javultak.

De nem is volt erről szó. Mint látni fogjuk, vezetőinek magatartása ellenére éppen a szakszemélyzet volt az, aki felemelte szavát az erdők megmentése, a szakszerűség betartása érdekében. A haladó és visszahúzó erők harca ezeken az éveken is végig vonul. A nyereszkeskedés szelleme nem volt egyeduralgó. Számtalan, el nem mondott kis tragédia játszódott le szerte az országban. A szakmájukhoz hű szakemberek passzív ellenállása bizonyára sok ezer hektár erdő megmentését eredményezte.

Meg kell azt is jegyezni, hogy bár az Egyesület egésze aktívan nem lépett fel a korszak negatív áramlataival szemben, de nem is szolgálta ki vak odaadással azokat. Az országban a hatalmat birtokló feudális arisztokrácia egyesületi jelenléte megsabta annak lehetőségeit, de két vezető egyénisége: Hadik János gróf, elnök és Waldbott Kelemen báró, al-elnök a földesuri osztály felvilágosultabb rétegét képviselték és vezető szerepük mérsékelte a szélsőségeket. Mielőtt az események részletes ismertetésére rátérnénk, foglalkozzunk személyükkel.

Hadik János személyével részletesebben foglalkozunk, mivel az ő személyiségének megismerésére az Erdészeti Lapok nem nyújtanak annyi lehetőséget, mint Waldbott Kelemenére.

Igen jól jellemzi őt a kortárs Károlyi Mihály gróf, az 1918/19-es polgári demokratikus forradalom miniszterelnöke könyvében:

"Mint miniszter azonban sem reakciós, sem föltétlen németbarát, sem császárlakáj nem volt. Mint közéleti miniszter, aki erélyesen akarta egyfelől a szegényebb nép, másfelől a magyarság érdekeit megvédeni az osztrák katonák és a mindenfajta élelmiszeruzsorások ellen, csakhamar egyike lett a kabinet egyik legnépszerűbb tagjának. Erélyes, panamákat nem tűrő föllépése ellenségeket is szerzett neki: az intrikák hamar megkezdődtek ellene. Minthogy a főrendiházi ellenzéknek, amely Tiszát támadni merte, ő volt a vezére, a jobboldal készségesen csoportosult ellene, és Windischgraetz alattomos intrikái a királynál s a parlamenti többségnél aláásták a pozícióját. De kemény maradt és inkább odaadta a hatalmat, mint tiszta meggyőződését. Kemény és következetes koponya volt, de nem makacs és nem olyan, amely az eseményekkel szemben megértetlenül marad mindig a régi állásponton ... Hadikot szokatlanul erélyes embernek ismertem..." (Károlyi Mihály: Egy egész világ ellen. -Budapest, 1965. 385-386.o.)

Az idézetből kitérnőleg Hadik nem árnyék-ember volt, hanem harcos, de emellett humánus és értelmes egyéniség. Zajos életpályájának utolsó küzdelmeit az Egyesületben vívta. Személyi tekintélye, politikai-társadalmi befolyása, harcos magatartása jelentős mértékben járult hozzá az Egyesület korábban megcsappant tekintélyének helyreállításához és személyes súlya tette elfogadhatóvá az uralkodó osztály felsőbb tizezrének körében az Egyesület ügyeit. S bár társadalmi osztályának korlátait áttörni nem tudta, egyes fontos kérdésekben szemben állott birtokostársai többségének véleményével.

Waldbott Kelemen alelnök alakjával még találkozunk. Őröla egyenlőre annyit, hogy szintén nagybirtokos, felsőházi tag, több társadalmi egyesület vezető alakja, aki csak tovább növelte azt a társadalmi tekintélyt,

amelyet Hadik elnök nyújtott az Egyesületnek. Azonkívül, hogy a társadalmi, politikai és gazdasági életben jártas, művelt, éleseszü egyéniség, egyuttal mintagazda is, aki óvta és rajongva szerette gyönyörű erdőállományait. Már a maga korában meglátta, hogy a társadalmi fejlődés következő állomásának elkerülhetetlen velejárója lesz a mezőgazdasági birtok felaprózása, de tudta és vallotta azt is, hogy az erdő jövője csak osztatlan állapotban biztosított.

A hazai termelés problémái.

Az erdőgazdaság általános helyzetének ismertetésénél említettük, hogy a válság időszakában a földbirtoknak az erdőgazdasági részlege volt az, amely - ha mérsékelten de mégis - hasznot hozott.

Érthető tehát, hogy a szorult helyzetben levő birtokosok ragaszkodtak minél több fa kitermeléséhez és értékesítéséhez. A hazai törekvéseket azonban befolyásolta az olcsó külföldi fa importálása a szomszédos államokból, valamint a hazai ipar árleszorító törekvése.

Hadik elnök megállapította a választmány 1932. július 26-i ülésén: "...Magyarország nem akar idegen államok értékesíthetetlen fatömegeinek lerakata lenni. A behozatal irányát... érdekeink szerinti külkereskedelmi tárgyalásaink szabják meg." (Erdészeti Lapok 1932. 952. o.) A mondat második része már utal a kompenzációra, ami elengedhetetlenül fakadt a birtokosok egyidejű mezőgazdasági- erdőgazdasági kettős érdekelttségéből. Ezt a józan belátást világosan megfogalmazza Waldbott alelnök is a választmány 1932. október 25-i ülésén: "...az utódállamokkal kereskedelmi forgalmunk csak úgy rendezhető, ha a faanyagok behozatalát megengedjük" (Erdészeti Lapok 1932. 1099. o.)

Az ország erdejéből kikerülő faanyagnak mintegy 80%-a tűzifa volt, az erdőbirtokos sorsát tehát elsősorban a tűzifa megfelelő értékesítésének lehetősége döntötte el.

A hazai termelésű tűzifa a külföldivel szemben igen kedvezőtlen helyzetben volt. A fogyasztó közönség a hazai termésből származó, nagyobb részt cser- és tölgy tűzifa vásárlásától idegenkedett s szinte kizárólag a külföldről behozott bükkhasábot vásárolta. A fakeskedelem ezt a folyamatot nemhogy gátolta volna, de még propagandát is csinált a külföldi fának, hogy profitját növelje. De a hazai tűzifa a vámmentesen, sokkal olcsóbb egyszerű vasuti díjtétellel beözönlő külföldi tűzifával a versenyt azért sem tudta felvenni, mert a legnagyobb részt helyiérdekű vonalakra utalt erdőgazdaságok csak az ugynevezett tört fuvarral tudtak a fogyasztó helyekre eljutni.

Az Egyesület az egységes tarifa megvalósítását, illetve a magyar faanyagra adandó általános díjkedvezmény ügyét állandóan napirenden tartotta. Ennek volt köszönhető, hogy a kereskedelmi miniszter 1930. őszén elrendelte a MÁV vonalán feladásra kerülő belföldi származású tűzifára az árudijszabásban kikötött fuvardíj 20%-kal csökkentett mértékű alkalmazását. Az engedélyezett fuvardíjkedvezmény az Egyesület által kiadott és az Országos Erdei Alap pecsétjével ellátott fuvarlevéllel volt igénybe vehető. Az adminisztráció lebonyolításából eredő bevétel egy része az Egyesületet illette meg és az elkövetkező években ez volt az Egyesület egyik legjelentősebb és legbiztosabb jövedelmi forrása. Maga az a tény, hogy a kereskedelmi miniszter az akció lebonyolításával az Egyesületet bizta meg, illusztrálja legjobban az Egyesület ilyen irányú szívós és eredményes munkáját.

Ezt a fuvarkedvezményt csak egy évre adták ki és annak meghosszabbításáért az Egyesületnek éveken keresztül állandó szívós küzdelmet kellett folytatnia. Hathatós része volt az Egyesületnek további kereskedelmi miniszteri rendeletek létrehozásában is. Így például 1932. március 31-től a bányafa, talpfa és gömbölygá kivételével a külföldi fa behozatalt engedélyhez kötötték, 1931. január 1-től pedig a külföldi tűzifát 10.000 kg-ként 50 aranykorona behozatali vámmal megterhelték. Ez ugyan később

35 aranykoronára szállt le (1933.), de ez a vám megmaradt 1938-ig, az érdekelt államok minden erőfeszítése ellenére.

További intézkedés az volt, hogy a kormány a külföldi tűzifa behozatalát 1931. őszétől kezdődően, egyenlőre egy évi időtartamra, állami ellenőrzés alatt álló szervre, az ugynevezett Egyesült Fabehozatali Részvénytársaságra bízta. Ez a Rt. a külföldi tűzifát csak az ország meghatározott részében helyezhette el és azt csak az erre a célra szervezett ellenőrző bizottság által a magyar tűzifa érdekeinek megfelelően megállapított áron és mennyiségben hozhatta forgalomba.

A külföldi tűzifa behozatalának egykézbe adása, valamint a vámvédelmi intézkedések eredményeképpen a tűzifa behozatal jelentősen csökkent. (10. táblázat).

10. táblázat.

Külföldi tűzifa behozatala a gazdasági világválság ideje alatt.

Év	1000 m ³
1928	6.053
1929	5.555
1930	4.115
1931	2.866
1932	2.009
1933	1.574

A számok mögött természetesen nemcsak az Egyesület erőfeszítése rejlik, hanem a gazdasági válság elmélyülése és a hazai erdők fokozódó túltermelése is. Ez utóbbi jelenséggel kapcsolatban egyébként csak egy ízben hangzott el kifogásolás, a választmány 1932. október 25-i ülésén:

"Zúgn Nándor vál. tag azt hangoztatja, hogy a termelést nem szabadna továbbra is az eddigi mértékben folytatni. A nagy erdőbirtokosok ne éljenek a rendkívüli használatokkal, mert tönkreteszik a kisbirtokosokat." (Erdészeti Lapok 1932. 1100. o.) Az ülés erre a felszólalásra nem válaszolt.

A külföldi tűzifa behozatala körüli problémák megvitatásával kapcsolatban az Egyesületen belül is éles küzdelem folyt. Ez abból a körülményből eredt, hogy az erdőbirtokosok egy része nemcsak termelő, hanem egyuttal fakereskedő is volt. De tükröződik ebben a vitában a haladó és a reakciós erők közötti harc is.

A fabehozatal egykézbe adása, a forgalomnak monopolisztikus irányítása váltotta ki a küzdelmet az egyes tőkés csoportok között. Ennek egyik legcsattanósabb kicsengése külsőségeiben, hogy a monopolisztikus megoldást erősen ellenző Hadik János elnök 1933. február 18-án lemondott elnöki tisztségéről, mivel véleményével a kiváló hivatalos hatóságok előtt is kisebbségben maradt az igazgató választmány többségével szemben. Lemondásának részletes körülményei ma már megbízhatóan nem állapíthatók meg. A jelek azonban azt mutatják, hogy egyébként is bizalmatlansága javaslat felvetése készült ellene a birtokosok egy jelentős csoportosulása részéről. 1933. december 10-én el is hunyt.

Egy példa: a román fatüzlet.

A külföldi tűzifa behozatal körüli tőkecsoportok események hátterében meghúzódó küzdelmének megvilágítása végett érdemes megemlíteni az 1933. évi román tűzifabehozatalt.

Inkey Pál volt egyesületi alelnök még 1932-ben utalt egy választmányi beszédében a nemzetközi banktőke mesterkedéseire:

"... meg kell szűnnie annak a lehetőségnek, hogy itt bizonyos erők szabjanak gátat a cselekvésnek, amelyekről nyíltan tudja mindenki, hogy a budapesti nagybankoknak Romániában lévő faérdekeltségei azok, amelyek megakasztják ennek a természetes és helyes kereskedelmi viszonynak kifejlődését, amely egyrészt biztosíthatná a fabehozatal révén a műfa piacát Magyarországon Ausztria és Csehszág részére, másrészt pedig tekintélyes és megbízható elhelyezési piacot teremtené a mi terményeink és állataink részére." (Erdészeti Lapok 1932. 557. o.)

A titokban folyó román-magyar kereskedelmi tárgyalások 1933. áprilisában öltöttek testet szerződés formájában és kerültek a nyilvánosság elé. A szerződés tartalma a magyar termelésű tűzifa elhelyezése szempontjából szomorú volt: Romániából egy év alatt 20.000 vagon tűzifa jöhetett be az eddigi 50 aranykoronás vám helyett 35 koronás vám mellett, ellen-kompenzáció nélkül. Ebből 2.000 vagon Budapestre, a többi a Tiszántulra. Ezt a területet az egyéb külföldi eredetű fa elől elzárták, a magyar tűzifa pedig kedvezményes fuvardíj mellett csak külön szállítási engedéllyel és csak 2:1 arányban volt bevihető, vagyis minden két vagon import fára egy vagon magyar fa juthatott.

Normális fuvardíj mellett a magyar fa bevitelére nem volt megkötve, de a gyakorlatban az így versenyképtelenné tett magyar termék számára ez semmit sem jelentett. A szerződés az egyik legjobb fogyasztópiacot zárta el a magyar fa elől és szolgáltatva ki a románoknak. A szerződés egyoldalú követelései már szinte az állami szuverenitás határának megsértését jelentették. Ezen kívül félt volt, hogy a román példán felbuzdulva a jugoszlávok és esetleg a csehszlovákok is elzárt körzetet követelnek maguknak a magyar fával szemben a kormánytól. Bármennyire nemzeti érdek is lett volna a hazai termelés lefékezése, ezek a követelések már tulmentek a kívánatos határon.

A szerződés természetesen a legnagyobb izgalomba hozta az Egyesületbe tömörült földbirtokosokat, annál is inkább, mert azt véleményük meghallgatása nélkül és teljes mellőzésükkel kötötték meg. A szerződés minisztertanácsi tárgyalásának napján az igazgatóválasztmány élelshangu táviratban tiltakozott a miniszterelnöknél annak megkötése ellen (Erdészeti Lapok 1933. 587.o.)

Mivel a társadalmi vonalon történt erőfeszítések nem jártak eredménnyel, a harc a hatalmi pozíciókban folyt tovább. Fényt vet az egész ügy hátterére az 1933. évi költségvetés képviselőházi tárgyalásán elhangzott több felszólalás. Idézet egy képviselői felszólalásból:

"A román tűzlettel kapcsolatban azonban ott van a fatűzlet és a fatűzlet mögött megint az a társaság húzódik meg, amelyet tavaly bátor voltam felemlíteni, a báró Bottlik, Rottmann és Forbáth-féle triumvirátus, amely a magyar fakereskedelem és szabadkereskedelem rovására megint megszerezte a román tűzifa behozatali monopóliumát ... Amint hallom, körülbelül 20 pengőt szednek ezek az urak vagononként, sőt monopolisztikus követeléseiket ki akarják terjeszteni még a belföldi származású magyar tűzifára is... A magyar termelő fáját nem engedik a Tiszántulra, hanem inkább a román fát engedik be azért, hogy ez a három ember telezsebrákolja magát." (Erdészeti Lapok 1933. 746.o.)

Egy másik felszólalásból:

"Ez a Rottmann ur, akiről szó van, voltaképpen titkos fegyvertársa és mutyizója volt egy Schreiber nevű másik urnak. Volt itt nekik évekkel ezelőtt egy magyar fabehozatali részvénytársaságuk, amely megbukott s akkor Schreiber ur elment Romániába, repatriáltatta magát és ott alapítója volt egy Tilea Viktor nevű román államtitkárral - akinek a nevét bizonyára ismerik, ha nem is a tisztelt miniszter ur (Kállay Miklós földm. miniszterről van szó. - A szerző.), de a közegei a minisztériumban a Schell nevű román kiviteli vállalatnak, azután Rottmann ur lévén a

magyar fabehozatal vezére, fő egyénisége, most összemutyiznak a magyar erdőkitermelés rovására és jogos érdekeinek elgáncsolására." (Erdészeti Lapok 1933. 752.o.)

Hogy mit jelentettek az efféle üzletek a magyar erdőgazdasági termelés kegyetlen valóságában, a birtokosi érdekeken túlmenően, annak bizonyítására álljon itt gróf Esterházy Móric komárommegyei nagybirtokos felszólalása:

"Alig van cikk, amely annyi százalékban reprezentálna munkabért, beleértve a fuvarozási és kezelési költségeket, mint éppen a tűzifa... a kézzel törött kövön kívül. Azt hiszem, hogy itt egy pár millió pengő munkabérnek az importjáról van tulajdonképpen szó, olyan munkabérről, amely a legszegényebb népességnek és ezen felül éppen a legsúlyosabb téli idő alkalmával jut.

Velem történt meg a télen, hogy véletlenül kint voltam az erdőn és találkoztam egy csomó emberrel, teljesen idegen, lerongyolódott emberrel. Kérdeztem tőlük, mit keresnek és beigazolták nekem ezek a szerencsétlenek, hogy ezelőtt 4-5 nappal Zala megye délnyugati részéről indultak el és végigvándorolták az erdőket, mentek Visegrád felé, keresve munkát. Egész hihetetlenül nézett ki ez a karaván, a nyomor karavánja, amellyel találkoztam." (Erdészeti Lapok, 1933. 757.)

A hazai faipar védelme.

Az Egyesület tevékenysége nem csupán a tűzifaforgalom szabályozása érdekében kifejtett küzdelemben mertült ki.

Bizonyítéka az Egyesület széles látókörének, éles és korszerű szemléletének, hogy már az 1930-as években az erdőgazdaság és faipar egységében, érdekközösségében látta az ország faellátásának egyik fő bizto-

sítékát. Élénk figyelmet fordított a hazai faipar helyzetére is és felemelte szavát annak védelmében.

Magyarország az I. világháború előtt fejlett és a kor színvonalán álló fűrésziparral rendelkezett. Ennek jelentős részét elvesztette a háború után, de még mindig 261 kerettel dolgozott. Jelentőségét csak növelte az ország csekély fatermése gazdaságos felhasználásának szükségessége.

Az ország fatermelésének mintegy 15-20%-a volt csak szerfa és ennek is csak elenyésző hányada fenyő. A hazai erdőgazdaságokban kitermelésre került aránylag igen csekély mennyiség - legnagyobbbrészt erdei és feketefenyő - iparifának az értékesítése szempontjából a fenyőszerfaanyagok behozatala az erdőgazdaságokat lényegileg nem érintette. Ebben a vonatkozásban csak általános közgazdasági érdekekre kellett figyelemmel lenni és pedig elsősorban arra, hogy szerfából csak olyan mennyiség jöjjön az országba, amelynek a hazai termelések kiegészítéseként, más fafajokból nem pótolható szükségletét fedezze. Másodsorban pedig arra, hogy a külföldi fenyőszerfa előnyös feltételek mellett legyen megszerezhető.

A szabad behozatal idejében, vagyis 1932. március 1. előtt, a lomboszerfa- anyagok korlátlan behozatali lehetősége igen érzékenyen érintette a hazai erdőgazdaságokat, amit kedvezőtlenül befolyásolt az a körülmény, hogy a belföldi szerfa forgalmiadó köteles volt, a külföldi viszont forgalmiadó mentesen kerülhetett behozatalra. Üzleti szempontból tehát előnyösebb volt az olcsóbb külföldi fűrészipari termékeket vásárolni, mint az adó mértékével arányosan drágább belföldi terméket. A magyar fafeldolgozó ipar tulajdonosai és a fakeskedelem a hazai fűrészipari termékekkel szemben az olcsóbb külföldi termékeket részesítették előnyben.

Az Egyesület ebben az időben szakadatlan harcot folytatott a hazai fűrészipar megmentése érdekében. Idézetek ennek bizonyítására néhány megnyilatkozásból. Az Egyesület 1931. december 18-i közgyűlése:

"Egyesületünk a kormányzat figyelmét már évek óta ismételten felhivta arra, hogy a magyar műfatermelés és fűrészipar védelmének elhanyagolása katasztrófális helyzetbe fogja sodorni nemcsak a magyar fűrészeket, de az egész műfatermelést is. Hiába mutattunk rá arra, hogy a vám, a forgalmiadó, a vasuti fuvardíjak megfelelő rendezése nemcsak a fűrészipar felvirágzását fogja eredményezni, de számottevő bevételt is fog a kormánynak juttatni és így módot ad arra is, hogy céltudatos és következetes erdőgazdasági politikával az annyira terhes fabehozattalól megszabaduljon: kérésünk süket fülekre talált és szomorúan állapíthatjuk meg, hogy az általunk javasolt intézkedések elmaradása következtében ... a magyar fűrészek számottevő része már kénytelen volt üzemét a mértéktelen külföldi verseny által megnehezített súlyos gazdasági helyzet következtében megszüntetni." (Erdészeti Lapok 1932. 59.o.)

"A magyar fűrészek tulnyomó része áll és a nehéz hitelviszonyok, a mérhetetlenül lecsökkent kereslet mellett alig van kilátás arra, hogy jó részük a közeljövőben egyáltalán meg is indulhasson..." (Erdészeti Lapok 1932. 65.o.)

Az Erdészeti Lapok 1932. februári száma mellékletében Biró Zoltán egyesületi ügyvezető külön alapos tanulmányban foglalkozott a fűrészipar kérdéseivel "A magyar erdőgazdaság és fűrészipar szerepe gazdasági talpraállításunkban" címmel. Ime ebből egy világos gondolat:

"Mert célt téveszt, a termelők és fogyasztók ezreit teszi tönkre minden olyan intézkedés, amely a belföldi termelési ágak bármelyikének léteérdekeit áldozza fel azért, hogy egyik vagy másik iparágat a külföldi

nyerstermékek felhasználása révén, könnyebb, biztosabb, esetleg nagyobb haszonhoz juttassa, vagy pedig lehetővé teszi azt, hogy a belföldi ipar az esetleg olcsóbban előállítható külföldi nyersanyagok révén a belföldi nyers-termelést tegye nem jövedelmezővé és ily módon lehetetlenné." (Erdészeti Lapok 1933. 16.o.)

Az 1932. március 1-vel életbeléptetett 440/1932. M.E. sz. rendelet és a gömbölyegfára és talpfára vonatkozó 3010/1932. M.E. számú rendelet - melyeknek kivivásában az Egyesület állandó ostromának nagy szerepe volt - vagyis a külföldi faanyagok behozatalának a kereskedelmi miniszter engedélyéhez való kötése, valamint a magyar termelésű fűrészelt, bárdolt, ácsolt, vagy hasított faanyagok részére engedélyezett vasuti fuvardíjkedvezmény itt is meghozta a kívánt eredményt.

A lombszerfánál a kereskedelemügyi minisztérium csak a földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztálya által javasolt mennyiségekre adta ki a behozatali engedélyeket, az erdészeti főosztály pedig javaslat-tételénél mindig meghallgatta és messzemenően figyelembe vette az Egyesület véleményét.

Az Egyesület bekapcsolódása a fakereskedelembé.

Láttuk, hogy a gazdasági válságot a tőkeerős fakereskedelem kihasználta és a faárakat - a kevesebb behozatal ellenére, az erdőbirtokosok felé, anélkül, hogy ez a fogyasztói árnál is érvényesült volna - olyan mélyre szorította le, hogy a további termelés már nem látszott jövedelmezőnek. A kormány újabb érélyes közbelépésére volt szükség, hogy a termelés folytonosságát és az erdőgazdaságok jövedelmezőségét biztosítsa.

A kérdés elbírálásánál két fő szempontot kellett figyelembe venni: először lehetővé kellett tenni, hogy a termeléshez szükséges olcsó hitelhez

az erdőbirtokosok hozzájussanak, másodsor a fa az erdőgazdaságok jövedelmezőségét biztosító áron értékesíthető legyen.

Ennek érdekében adta ki a kormány az 1710/1934. M. E. sz. rendeletet, amely a tűzifára jelzálogjogot biztosított. Azért pedig, hogy a jelzálogjog biztosítása mellett az erdőbirtokosok a hitelhez valóban hozzá is juthassanak, gondoskodni kellett olyan szervről, amely a hitel folyósítását vállalja. Az erdőbirtokosokkal és fakereskedőkkel folytatott tárgyalások arra az eredményre vezettek, hogy a kormány az Egyesült Fabehezatali Rt-nak a külföldi tűzifa behozatalára adott kizárólagossági jogát megszüntette és 1934. január 1-től kezdődően életre hívta az "Erdőbirtokosok és Fakereskedők Faforgalmi Részvénytársaságát", amelynek háromévi időtartamra a külföldi tűzifa behozatalára kizárólagossági jogot biztosított. Ezzel a joggal szemben a Rt-nak vállalnia kellett azt a kötelezettséget, hogy mindazoktól az erdőbirtokosoktól - és bizonyos feltételek mellett nem erdőbirtokosoktól is - akik tűzifájukat az Rt-nak megvételre felajánlják, a tűzifát a megállapított hatósági áron átveszi és a jelzálogjog biztosítása mellett kamat fizetése ellenében vételár előleget biztosít. A kamat nem haladhatja meg a Nemzeti Bank kamatlábának 2%-kal növelt mértékét.

A Faforgalmi Rt életrehívásával egyidejűleg az 1710/1934. M. E. számú rendelet 7. §-a a forgalomba kerülő tűzifa egyenletes elhelyezésének biztosítására a tűzifának közforgalmu szállítási eszközökön való szállítását igazolványhoz kötötte. A szállítási igazolványokat a "Tűzifa Szállítási Igazolványok Elosztását Intéző Bizottság" javaslatára a földművelésügyi miniszter által hónapról-hónapra megállapított százalékos arányban az Országos Erdészeti Egyesület, mint a földművelésügyi miniszter Tűzifa Szállítási Igazolvány Kirendeltsége bocsátotta az igénylők rendelkezésére. Az igazolványokért 10.000 kg-ként 2 P-t kellett fizetni. Az ebből származó jövedelem 30%-át az Egyesület kapta meg!

Az egész intézmény létrehozása és az utóbbi rendelkezés is az Egyesület munkája eredményének elismerését jelentette. A szállítási igazolványokból származó jövedelem pedig - a fuvarlevél-akció után - évekig az Egyesület egyik legfontosabb bevételi forrását jelentette ezekben az anyagi igen nehéz években.

Az általános krízis idejében az Egyesület mind nagyobb szükségét látta annak, hogy az erdőbirtokosok egy érdekvédelmi szervezetbe tömörüljenek ("Erdőbirtokosok Szövetsége"), amelyet saját maguk szerveznek meg és amely a hatásos gazdasági érdekvédelmi harc céljára megbízható, országos szintű adatszolgáltatással rendelkezik a hazai fakitermelés mértékét illetően. Ugy tűnik, hogy korábban az Egyesület magának szánta ezt a szerepet, de a fenti szövetség sürgetése mögött talán az a felismerés állt, hogy az Egyesületnek szélesebbkörű és magasabbrendű feladatai is vannak, mint az erdőbirtokba ruházott mezőgazdasági tőke érdekeinek védelme.

A termelés és a forgalom alakulása.

Bár az erdőgazdálkodás is túl volt a gazdasági válság fojtogató időszakán, ez a körülmény még sem jelentette azt, hogy most már a termelés ment a maga útján és veszélyek nem fenyegették.

Az erdőbirtokosok a válság végére a Faforgalmi Részvénytársaságba tömörültek és érdekeik védelmére a fa szabad kereskedelméről átmenetileg lemondtak. A Faforgalmi Rt. működésének első évében hivatását mind a termelői, mind a fogyasztói érdekek szempontjából betöltötte. Az erdőbirtokosok és fatermelők ugyanis a részvénytársaság első működési évében összesen 62.000 kocsirakomány tűzifát ajánlottak fel megvételre, erre a tűzifára a Rt. összesen 4.133.000 P előleget folyósított.

A Faforgalmi Rt részére előírt legkisebb átvételi ár természetesen befolyásolta a többi tűzifatermelői árakat is, a felvásárolt nagymennyiségű tűzifával viszont a fogyasztók felé is árkiegyenlítő hatást tudott gyakorolni.

A tűzifakereskedelem egy része azonban árirányító szerepének elvesztésébe nem tudott belenyugodni, ezért a belföldi készletek tekintélyes részének megszerzése érdekében a Faforgalmi Rt. részére megállapított átvételi árakat tulkinálta. Az erdőbirtokosok ilyen körülmények között már nem

voltak haljandók tűzifájukat a Rt.-nak eladni s mivel az megkötöttsége miatt a fakereskedőkkel a versenyt felvenni nem tudta, a belföldi készletek nagy része újból a fakereskedők kezébe került.

Az Egyesület, melynek sugallatára a Faforgalmi Rt létrejött, látta ezt a vállalkozást veszélyeztető folyamatot és igyekezett a harcot felvenni ellene.

Az Egyesület állásfoglalásával szembehelyezkedő csoportosulás vezetői között álltak a dunántúli herceg Esterházy-féle uradalmak, amelyek akciójuk társadalmi pajzsának a Felsődunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesületet választották és ennek nevében igyekeztek álláspontjuk elfogadására - a szabadkereskedelemre - rábírní az Egyesületet. Az Egyesület nem engedett és elítélte a kisebbségnek a többség határozatával ellenkező álláspontját. A vita éles kifejlődését az 1935. május 6-i választmányi ülésen Biró Zoltán és Rimler Pál hercegi erdőgazgató közötti súlyos személyi összecsapásban érte el (Erdészeti Lapok 1935. 549-562.o.)

A küzdelem végül is gazdasági sikon dőlt el. A Faforgalmi Rt. működésének második évében csak 42.000, a harmadik évben pedig 16.000 vagon tűzifához jutott. Így a kormány az Rt. engedélyokiratának meghosszabbítása ellen foglalt állást. A tűzifaárak már említett 1936. őszén - 1937. elején bekövetkezett ugrásszerű emelkedése most már az elé a feladat elé állította a kormányt, hogy a tűzifapiac rendezésével az erdőgazdasági érdekek mellett a fogyasztói érdekeket is hathatósabban védje meg. Ezért a tűzifára, a hábonus rendelkezések hatályon kívül helyezése óta még egyetlen cikkre sem alkalmazott ármaximálást léptette életbe. A megállapított ár felső árhatár volt, amelynek elsősorban a fogyasztó felé kellett mérséklő hatást gyakorolni. Bár ez az intézkedés nem állapított meg a termelők felé minimális árat, azokra ez hátrányt nem jelentett, mert az elmúlt években a kormány részéről tett árvédelmi intézkedések következtében az erdőgazdaságok annyira megerősödtek, hogy a fakereskedelem árletörési szándékainak már ellen tudtak állani. Az ármaximálás 1938. július 14-el megszűnt, de ugyanakkor megszűnt a szállítási igazolványrendszer is, amely 1934. március 8. óta volt érvényben és amely - amint láttuk - az Egyesület életében is fontos szerepet játszott. A kormány

a fakereskedelemben tehát a szabadforgalom rendszerére tért vissza. Az Egyesület - bár az ország fagazdálkodásának egy szakközeg kezébe való összpontosítása megheiusult - továbbra sem hagyott fel a faforgalom figyelemmel kísérésével és továbbra is törekedett egy megbízható országos termelési statisztikai rendszer kiépítésére.

A vidéki erdészeti egyesületek életéből.

Nem lenne teljes a korszakról megrajzolt kép, ha nem emlékeznénk meg a már említett vidéki erdészeti egyesületek működéséről is. (A "vidéki" jelző természetesen nem egy "fővárosi", hanem az országos egyesülettől való megkülönböztetés jelzője !)

Legrégibb közülük az 1905-ben alapított és Miskolcon székelő "Tiszajobbparti Vármegyei Erdészeti Egyesülete" (TVEE) volt. A 30-as évek elején mintegy 125 tagot számlált. Elnöke egyben az Országos Erdészeti Egyesület elnöke, majd elnöke is egyszemélyben : Waldbott Kelemen. Havonta megjelenő hivatalos közlönye volt a Sátoraljaújhelyen kiadott "Magyar Erdőgazda". A lap szerkesztője és a TVEE szellemi irányítója Onczay László erdőmérnök volt, a füzérradványi uradalom vezetője. A vezetése alá rendelt üzemek országos viszonylatban is egyik legmintaszertűbb és legjövődelmű gazdassággá fejlesztette és talán az egyetlen erdőmérnök volt hazánkban, akinek abban az időben nagy mezőgazdasági birtokot is alárendeltek. Emellett Egyesületünk választmányának is egyik legaktívabb tagja.

A TVEE tevékenységéből meg kell említeni az 1933. június 29-i lillafüredi vándorgyűlést, amelynek keretében a TVEE emléktáblát helyezte el Hármor község határában néhai Vadas Jenő főiskolai tanár, a nagyhirű erdőművelő tiszteletére.

Másik vidéki egyesület a "Déldunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület" (DEVE) Kaposvárott székel és 110 főnyi tagságával ez az agilis társaság bizonyította a vidéki egyesületek közül a legtovább életképesnek.

Harmadik vidéki egyesület a 220 fős taglétszámu "Felsődunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület" (FEVE) volt. 1925-ben alakult, Győrben székel. Lapja a Sopronban szerkesztett és Győrben kiadott, negyedévenként megjelenő "Erdőgazdasági Szemle". Egyesületünk szempontjából kissé kellemetlen emléku

szereplését megemlítettük "A termelés és a forgalom alakulása" című fejezetben.

A vidéki egyesületek, ha szerényebb méretekben is, de a szakmai művelődés és a kartársi összetartás szép példáit adták, különösen a TVEE.

Az Országos Erdészeti Egyesület vezetősége több alkalommal foglalkozott az Egyesület és a vidéki erdészeti egyesületek között fennálló viszony kérdésével. Ezekből a cikkekből az érezhető ki, hogy "megférünk egymással" jelszóval az Egyesület elnézte ugyan létezésüket, de tulságosan nem örült annak, az erdészeti erők szétforgácsolási veszélye miatt. Azt pedig nyíltan és határozottan követelte, hogy országos fontosságú kérdésekben a vidéki egyesületek az Országos Erdészeti Egyesület mellett vagy nélkül ne lépjenek fel saját határozataikkal, hanem javaslataikkal jöjjenek az országos egyesület felé és annak határozataiba beolvadva segítsék azok átütő sikerét.

A vidéki erdészeti egyesületek 1944-ig fennálltak, de a háború alatti tényleges funkcionálást már csak a DEVE tanusított.

A válság utáni fellendülés az egyesületi életben.

1933. után a gazdasági enyhülés jelei az egyesületi életben is megmutatkoznak. Talán semmi sem mutatja olyan szembetűnően ezt a kedvező változást, mint a közgyűlések megtartása.

Mig a válság időszakában kivétel nélkül minden évben Budapesten tartottak karácsony előtt egy (mondhatni csak formális, az Alapszabály kényszeréből indokolt) közgyűlést, addig most mintegy lázas reflexióképpen 1934-ben Kecskeméten, 1935-ben Pécsen, 1936-ban Miskolcon, 1938-ban pedig Esztergomban rendezett az Egyesület nagysikerű, magas színvonalú vándorgyűléseket.

Jól jellemezte a miskolci közgyűlés megnyitójában Waldbott elnök, hogy a közgyűlések vidéken való megtartásának mi a célja:

1. A vidéki tagok nagyobb betekintést nyerjenek az Egyesület ügyeibe.

2. Igazolása annak, hogy az Egyesület nemcsak egy budapesti központi szerv, hanem az ország összes erdőgazdaságának élő képviselője.

3. A vándorgyűlés környéke erdeinek bejárásával a tagság látókörének és véleményalkotó képességének gyarapítása.

A kecskeméti közgyűlést 1934. júliusában rendezték meg és az Alföld-fásítás jegyében zajlott le. Közvetlenül a gazdasági válság után e gondolat itt megnyilvánult méretű demonstrációja szép eredménye volt az Egyesületnek és bizonyítéka munkája szívósságának, életképességének, egyszerűségének. A közgyűlést megnyitó Teleki József alelnök beszédében rámutatott : az a tény, hogy az Egyesület éppen Kecskeméten, az ország fában egyik legszegényebb vidékén tartja közgyűlését, kihangsúlyozza az Egyesületnek az Alföldfásításnál betöltendő szerepét.

1935. júniusában Pécsen került sor a közgyűlés megrendezésére. Érdekes megemlíteni az elnök beszédéből az Egyesületnek a magyar erdőgazdaság érdekvédelmi képviselőtévé való fejlesztése gondolatát.

Ez a gondolat Waldbotté volt, amelyet már elnökké választása alkalmával meghirdetett : az összes erdőgazdasági érdekeltségek tömörítése és az egységes erdőgazdasági front helyreállítása az országban. Bizonyára nagy szükségét érezhette ennek abban a korban. Idézzük a közgyűlés jegyzőkönyvéből megnyitó beszédének idevágó szavait :

"Aki a mai világ fejlődését figyeli, tapasztalhatja, hogy a tömegmozdulások és a szervezkedések korszakát éljük. Nemcsak a nemzetek, de az egyes gazdasági és politikai érdekkörök egységesen szervezkednek és az erők tömörülése által iparkodnak érdekeiket megvédeni és céljaikat megvalósítani. Ez tulajdonképpen az "Országos Erdészeti Egyesületnek" is a célja és örömmel állapíthatom meg, hogy az egy táborban tömörült magyar erdőgazdák, erdőmérnökök és egyéb erdőgazdasági szakemberek még a mai nyomott gazdasági helyzetben is figyelemreméltó eredményeket tudtak elérni. Azt hiszem, hogy nem tévedek, hogy ez a nagy gazdasági siker, amely kifejezést nyert abban, hogy az összes őstermelési ágak közt a magyar erdőgazdaság az egyedüli, amely

ma nemcsak, hogy biztos jövedelmet hoz, hanem termelvényeit kétségen kívül előnyös árak mellett tudja értékesíteni, elsősorban is érdekképviseletünk helyes megszervezésének és Egyesületünk agilis működésének köszönhető. A társulás, az összefogás az a legnagyobb fejlesztőerő, amellyel bármilyen gazdasági érdekesség rendelkezik. Örömmel állapíthatom meg, hogy az "Országos Erdészeti Egyesület"-ben is intenzív és élénk élet folyik, amely kifejezésre jut az egyesület összes gyűléseiben. Amellett egyesületünk mindig kitűnt az ott folytatott viták magas színvonala által ". (Erdészeti Lapok 1935. 628-643 oldalain levő jegyzőkönyv.)

Az 1936. évi miskolci vándorgyűlés is magas szakmai színvonalával tűnt ki. Összefüggésben állt ez a körülmény azzal, hogy a közgyűlés külső utvonala kb. követte a JUFRO már említett kongresszusának bükki helyszíni bemutatott utvonalát.

Az 1938. évi esztergomi közgyűlés tárgyát zömmel az erdészeti törvényhozás kérdései jelentették.

A konjunkturát követő anyagi megerősödés biztos jele volt, hogy az Egyesület állandó segédtitkári állást rendszeresíthetett és az 1935. október 16-i választmányi ülésen titkos szavazással Dr. Mihályi Zoltán erdőmérnököt választották meg erre a tisztségre.

Régi vágya vált valóra ezzel az Egyesületnek. A világháború után a nagyérdemű, de kiöregedett Bund Károly már nem tudott az Egyesület szellemi vezérévé válni. Utána Biró Zoltán ügyvezető egyedül látta el az ezer gonddal-bajjal járó, szerteágazó ügykörét. Mindenki érezte a fiatal, friss erő szükségét, de az Egyesület anyagi helyzete évek óta nem tette lehetővé e szándék valóra váltását. Az évtizedes kátyúból való kikapaszkodás biztos és öröndetes jele volt most ez az esemény.

Dr. Mihályi Zoltánnal nagyműveltségű, széleslátókörű, szorgalmas, jó szervezőképességű, rendkívül energikus és agilis személlyel gyarapodott az Egyesület tisztkara. Számos fontos kezdeményezés fűződik nevéhez, amely zö-

mében meg is valósult, vagy ha nem valósult meg, az nem őrajta mult.

Mindjárt munkájának kezdetén erélyes kézzel szedte rendbe az Egyesület zilált pénzügyi helyzetét. Széleskörű külföldi kapcsolatot létesített az Egyesület számára. Fáradhatatlanul dolgozott az Egyesület taglétszámának gyarapításán. Külföldi tanulmányutakat végzett és ezeket is felhasználta újabb személyi kapcsolatok létesítésére az Egyesület érdekében. Felvetette és személye részéről meg is valósította az egységes erdészegyenruha gondolatát. Különösen az erdészeti szakirodalom, az Erdészeti Lapok és a könyvtár volt szívügye. Ő vetette meg az erdészeti dokumentáció alapjait. Személyesen dolgozott át rengeteg idegen nyelvű szaklapot és készített magyar nyelvű kivonatokat az Erdészeti Lapok számára (természetesen rajta kívül mások is). Dr. Worschitz Frigyes erdőmérnök mellett neki köszönhető, hogy az Erdészeti Lapokban megvalósult a "Külföldi lapszemle" c. rovat. Ezzel megnyitotta a kaput a hazai szakemberek számára a szaktudomány nemzetközi távlatai felé. Ő rendszerezítette az Erdészeti Lapokban a szakcikkek utáni több idegennyelven irt kivonatokat. Ezzel lehetővé tette, hogy az Erdészeti Lapok több tucat külföldi szaklappal tudott cse-reviszonyba jutni. Így a magyar erdészeti tudomány és az Egyesület jóhírét eljuttatta a világ minden tájára, egyidejűleg hatalmas mértékben fejlesztette az egyesületi szakkönyvtár folyóirat állományát. Rendeztette és szakadatlanul gyarapította, féltő gonddal őrizte az Egyesület könyvtárát, az Egyesületnek ezt a legnagyobb kincsét, a székház után a legjelentősebb vagyonát. Ő vetette fel az "Erdészeti Zsebnaptár" újbóli kiadásának gondolatát és ő valósította meg azt igen magas színvonalon. Titkári minőségben 1939-től átvette az Erdészeti Lapok felelős szerkesztését.

Dr. Mihályi Zoltán személye testesítette meg az Egyesület arisztokratikus vezetőségében a tiszta szakmaiságot, a szerényebb anyagi helyzetű, de az erdőért és az erdészeti tudományokért szívvel-lélekkel lelkesedő magyar erdőmérnöki kart. Egyénisége erőt és reményt sugárzó színfoltja ennek a sivár, finansziális korszaknak.

Az új erdőtvény létrehozása.

A háború utáni évtized egyesületi életéből Kaán Károly működésének, küzdelmeinek bemutatása során már említettük a magyar erdészeknek egy új, korszerű erdőtvény létrehozása érdekében kifejtett erőfeszítéseit. Említettük azt is, hogy ezek az erőfeszítések már-már eredményhez vezettek, amikor a hirtelen kirobbanó gazdasági világválság miatt a téma egy időre lekerült a napirendről. A válság sötét, nehéz korszakának végén vetődött fel újra az új erdőtvény létrehozásának ügye.

Kállay Miklós földművelésügyi miniszter felkérésére az igazgatóválasztmány, valamint az általános erdőgazdasági és törvényelőkészítő bizottság, 1933. novemberében foglalkozott ismételten az új erdőtvény-tervezet megvitatásával. Örömmel üdvözölték a miniszternek azt a szándékát, hogy az új erdőtvényt szeretné mielőbb tető alá hozni a parlamentben.

A tervezet egyesületi megtárgyalása igen alapos volt s abba sok szakértőt vontak be a tagság soraiból. Mivel a tervezettel már korábban is sokat foglalkozott az Egyesület, a rendelkezésre álló rövid idő ellenére is (kb. egy hónap) igen részletes módosító véleményt tudott benyújtani a miniszternek. A felterjesztés az Erdészeti Lapokban 35 oldalt tett ki (Erdészeti Lapok 1933. 1214-1248. o.)

A felterjesztés igen sok fontos és kevésbé fontos részletre terjedt ki, ezeket mind felsorolni e helyen nem lehet. Megemlítsre méltó, hogy az erdő jövője érdekében és a szakszerű erdőkezelés biztosítása végett kérte a felterjesztés, hogy a közbirtokossági erdők kezelési költségeinek mértéke legfeljebb a földadó mértékéig terjedjen, nehogy a tulajdonosokat jelentő kisemberek túlságosan legyenek terhelve. Továbbá a közbirtokossági erdőkben a közadók módjára behajtásra kerülő terhek ne a kisemberek ingóságait érintsék (mert ez mit sem segít az erdő jövőjén), hanem a birtokossági arányrész kerüljön árverés alá, a birtokosság elővásárlási jogának fenntartásával. Ez ugyan magában rejtette a kisparaszttság további elszegényedésének veszélyét, de az erdő jövője szempontjából

mégis kedvezőnek mondható, mert hátráltatta az erdőbirtok aprózódását és azt olyan kezekbe juttatta, amelyek az erdőfenntartással járó áldozatokat meg tudták volna hozni.

Az erdei kihágásokkal kapcsolatban a javaslat olyan előírásokat kívánt a törvénytől a büntetés mértékére vonatkozóan, amely elriasztóan hathat a nótórius bűnözőkre. A törvény útján kereste a módját az Egyesület annak is, hogy az elaprózott, rendszeres erdőgazdálkodásra nem alkalmas erdőterületek valami módon nagyobb gazdasági egységekbe legyenek tömöríthetők.

A természetvédelmi résszel kapcsolatban az Egyesület különösen a bányaműveléssel okozható károkra hívta fel a miniszter figyelmét. Csak érdekességként említhető meg, hogy a választmányi ülésen a tervezet tárgyalásakor egyedül Kozma István javasolta, hogy a törvény "Az erdőkről" cím helyett "Az erdőkről és a természetvédelemről" címet kapja. Javaslatát elvetették azzal az indokkal, hogy így a cím komplikált és túl hosszú. - Mint ismeretes, a törvény végül mégis az utóbbi címet kapta.

Egyes vélemények szerint a kormány gyengeségének, mások szerint megerősödésének tulajdonítható, hogy éppen ekkor: 1934-ben tüzte napirendre a törvény tető alá hozását és meglepő gyorsasággal végre is hajtotta azt. A törvény jóváhagyását számos képviselőházi vita előzte meg. A rendkívül érdekes vitáknak a szövegét az Erdészeti Lapok szó szerint leközölte. Ezek a viták tükrözik a haladó és a visszahúzó erők küzdelmét. A földbirtokos osztály semmiképpen sem akart beleegyezni az erdőgazdálkodását korlátok közé szorítani kívánó erdő-törvény megalkotásába. Egyik jellemző megnyilatkozása ennek pl. a Duna-Tisza-közi Mezőgazdasági Kamara 5493-1933. sz. előterjesztése a földművelésügyi miniszterhez.

Ez az előterjesztés, miközben az Alföldfásítás szükségességének hangoztatásával ködösít, határozottan ellenzi a törvény életrehívását, mivel az a nehéz helyzetben lévő földbirtokos osztályra "kibirhatatlan" költségtöbbletet hárítana.

Hivatkozik a gazdálkodás szabadságára és még a közrend felfordulásával is ijesztgeti a minisztert, ha netalán mégis megalkotnák az új erdőtörvényt.

Az ilyen és ehhez hasonló elutasító álláspontot tükröző memorandumok veszélyesek voltak, mert nem lekicsinylendő társadalmi erők álltak mögöttük és egyes pszichológiával hivatkoztak egy döntő érvre: a birtokos zsebére.

Mint ahogy 1923-ban nagyatádi Szabó István, úgy most Kállay Miklós földművelésügyi miniszter kemény kiállására volt szükség ahhoz, hogy az Országgyűlés a kormány által beterjesztett javaslatot törvényerőre emelje. Végül is, minden nehézség ellenére az új erdőtörvény megszületett. Az Erdészeti Lapok 1935. májusi számában, a szokásos "Krónika" rovat ezekkel a szavakkal kezdődhetett: " ... a törvényhozás két háza által elfogadott erdőtörvényjavaslatot, mint 1935. évi IV. t. c. -et beiktatták a magyar törvénytárba. Ez év nyarán lesz 55. éve annak, hogy a magyar erdőgazdálkodás alapját megvető 1879. évi erdőtörvény életbelépett és mi reméljük, hogy erre az 55-ik évfordulóra már felváltja a régóta addigra életbelépő új erdőtörvény.

Meghatottan állunk meg a kettős fordulón, amelyik kedvező és kedvezőtlen eseményekben gazdag multat zár le és sötét felhőkkel borított égbolt alatt nyitja meg a jövő útjait ". (Erdészeti Lapok 1935. 413. o.)

Az Egyesület 1934. decemberében azon túl, hogy ez év júliusában közgyűlését Kecskeméten megtartotta, közgyűlést hívott egybe az új erdőtörvény megünneplésére. A közgyűlésen megjelent dr. Kállay Miklós földművelésügyi miniszter is. Érdemes idézni, hogy miként vélekedett maga a miniszter arról a munkáról, amelyet az Egyesület a törvény létrehozásában kifejtett.

" Nem volt még talán törvényjavaslat Magyarországon, amelyet előzőleg annyira átrágtak volna, amely körül annyi összezapás lett volna, amely azonban teljes kibéküléssel végződött az érdekeltek között. Ezért mondok köszönetet az erdőbirtokosoknak, de különösen ennek az Egyesületnek, amely első volt Magyarországon abban, hogy az egyesületi életnek magaslatára helyezkedett, amikor dictált egy törvényt, melynek tárgyalásába az összes érdekeltségeket bevonva, politikát nem vitt bele, hanem csak dolgozott ! Mindig csak érdekképviselő maradt

és ezért ért el eredményeket. Példaadó munka volt, amit az Egyesület végzett és szeretném, ha ennek követői lennének más mezőgazdasági területeken, ahol sokat beszélnek, de keveset tudnak elérni szakkérdésekben." (Erdészeti Lapok 1935. 83. o.)

Az ország erdészetének legfelsőbb intézői akkor az új erdőtörvényt mint a hivatalos adminisztráció és a magángazdaság közötti kompromisszumot könyvelték el.

A nagy örömben azonban nemsokára némi üröm is vegyül. Készt és egyre inkább készt a törvény végrehajtási utasítása. Azt ugyanis az Egyesület az első pillanattól fogva hangsúlyozta, hogy a törvény csak alap, a "felmenő falakat" a végrehajtási utasítás jelenti, az fogja a törvényt tartalommal igazán megtölteni. Waldbott elnök az 1936-i miskolci közgyűlésen felemlíti a végrehajtási rendelet kiadásának késlekedését és rámutat az ebből eredő bajokra.

Szerinte a törvényből eredően az állami felügyeletre háruló kötelezettség megsokszorozódott. Ennek csak úgy tud eleget tenni, ha kerüli a bürokratizmust és a tulságos (állami) beavatkozást, decentralizálja az országos hatáskört és gyarapítja személyzeti létszámát a helyszíni kiszállások lehetővé tételére.

Különösen sürgeti az Országos Erdőgazdasági Tanács létrehozását :

" Ezt a szervet a törvényhozás azért állította be az adminisztráció keretébe, hogy a törvény végrehajtásának módozataiba maguknak az érdekelt birtokosoknak is módjuk legyen betekinteni és a különböző kérdésekben véleményt nyilvánítani. Sajnálattal kell megállapítani, hogy ... a Tanács megszervezése máig sem történt meg és a minisztérium teljesen önhatalmulag intézi azokat a kérdéseket, amelyekben a törvény a Tanács meghallgatását írja elő. " (Erdészeti Lapok 1936. 741. o.)

A végrehajtási utasítás végül is csak három év után, 1938. nyarán jelent meg és azt az Egyesület külön füzetben az Erdészeti Lapok 1938. júniusi számának mellékleteként tagjainak eljuttatta.

Nemsokára azonban, 1938. december 2-i számában az Erdészeti Lapok közzétette az Egyesület felterjesztését a Földművelésügyi Miniszterhez "az erdő-törvény végrehajtása tárgyában". A felterjesztés bevezetőjében ilyen hangot üt meg :.

"Sajnálattal kellett igazgató-választmányunknak megállapítania, hogy a törvény végrehajtása nem halad a kívánatos mértékben előre, pedig megalkotásakor igen nagy reményeket fűzött egyesületünk annak a magyar erdőgazdaság általános fejlesztésére gyakorolandó hatásához. "

A felirat a következő súlyosabb hiányokat említi. Nem halad a törvény által kötelezővé tett üzemtervszerű kezelés, nem készülnek el az üzemtervek. Az állami erdészeti adminisztráció megfelelő létszám hiányában sem az állami kezeléssel járó teendőket, sem az erdőfelügyeletet nem bírja ellátni, pedig az illetékesek kezelési hozzájárulás címén elég jelentős tételeket fizetnek be az állam-pénztárba.

Az utazási költségek indokolatlanul szűkmarku megállapítása miatt "a kezelésükkel megbízott erdőtiszt évente legfeljebb egy-kétszer láthatja néhány órán át az erdőterületet." Pedig "számtalan alkalommal volt szerencsénk rámutatni arra, hogy az erdőgazdasági kérdéseket nem a zöldsasztalnál, de kinn a helyszínen lehet csak gyorsan és eredményesen elintézni. " (Erdészeti Lapok 1938. 1042, 1045. o.)

A felterjesztés foglalkozott még az erdőmérnökök szomorú anyagi helyzetével, az országos adminisztráció decentralizálásával és az Alföldfásítás változatlan aktualitásával is.

"Egyesületünk két évtized óta állandóan hangoztatja, hogy ennek a szerencsétlen országnak a legfőbb gazdasági ereje a magyar föld, amelyből a bőven rendelkezésre álló munkáskezek megfelelő foglalkoztatásával sokkal több szükségleti cikket lehet előállítani és sokkal több munkaalkalmat lehet teremteni, mint eddig.

Állandóan hangoztattuk, hogy csak azok az ipari munkaterületek állanak biztos alapon, csak azoknak az ipari munkásrétegeknek a megélhetése van minden körülmények között biztosítva, akiknek munkájához a nyersanyagot a magyar föld és a magyar munka szolgáltatja. " (Erdészeti Lapok 1938. 1050. o.)

" Egyesületünk véleménye szerint a törvény végrehajtása a kormányzatnak nem joga, hanem éppen olyan elsőrendű kötelessége, mint amilyen kötelessége az állampolgárnak a törvényekhez való alkalmazkodása. " (Erdészeti Lapok 1938. 1044. o.)

Az 1935. évi IV. t. c. -et soha nem hajtották végre úgy, ahogyan azt a létrehozó szándék elgondolta. A végrehajtási rendelet megjelenése már a Felvidék és Kárpátalja visszacsatolásának idejére esett, azután pedig a háboru félretolta az utból azokat a problémákat, amelyek megoldására a törvény hivatva lett volna. Mégis Egyesületünk történetének szép és tiszteletreméltó lapja íródott ezért a jogért, törvényért, a magyar erdők szebb jövőjéért vívott harcában.

Törekvések az erdészeti és vadászati irányítás egységesítésére.

Már az 1920-as évek vége felé is, de az új erdőtörvény létrehozása idején különösen, felmerült az Egyesületben a régi vadászati törvény reformálásának, új korszerű vadászati törvény létrehozásának gondolata. A régi vadászati törvényt még 1883-ban alkották meg. (Az 1883. évi XX. t. c. a vadászatról.) Ez csakugy, mint a régi erdőtörvény, nagyon sok tekintetben nem felelt meg a kor követelményeinek.

Az Egyesület ezután minden évben foglalkozott a kérdéssel, de minden évben ugyanazt a megállapítást kellett közzétenni, hogy "a vadászati adminisztrációba bekapcsolódni nem sikerült". Sőt az Egyesületnek ez a törekvése határozott és heves reakciót váltott ki a tisztán vadászati érdekeltségek részéről. Mivel egyik legnehezebb kérdés a vadkárok megtérítése volt és az Egyesület szerette volna ezt a megnyugtató éli ész medrébe terelni, az a vád érte a vadászat részéről, hogy a magyar erdőmérnöki kar ellensége a vadászatnak.

Az Egyesület 1938-i esztergomi közgyűlésén Waldbott elnök megnyitó-jában a kérdés tárgyalásával kapcsolatban az alábbi ma is helyes megállapításokat tette :

"Meggyőződésünk az, hogy a világhíres magyar nagyvadállomány fennmaradásának elengedhetetlen előfeltétele a magyar erdő fennmaradása... Jó nagyvadállomány csak jó erdőben tenyészhet és pedig csak akkor, ha táplálékának tulnyomó részét az erdőben - annak számbavehető károsítása nélkül - megtalálja... Az erdei vadászat ügyeinek intézését az erdőgazdaság intézésétől elválasztani nem lehet... Az egyedüli helyes megoldás, amit az összes fejlettebb államokban követelnek az, ha az erdei vadászat intézését az erdőgazdasági ügyek intézésével kapcsolják össze !

Nem a vadászat gyakorlását, de az erdei vadászat intézését követeljük a magunk részére, mert enélkül nemcsak a magyar erdő van veszélyben, de a világszerte híres magyar nagyvadállomány is." (Erdészeti Lapok 1938. 763.o.)

1938. végén konkrét formában vetődött fel az Egyesületben az új vadászati törvény javaslatának tételes kidolgozása is. A közbejött események nem hagytak időt ennek a fontos kérdésnek a megoldására és mint ismeretes, bár a vadászati törvény nem változott, de az Egyesület ebben az irányban is tett erőfeszítéseket.

Az Egyesület az erdészeti személyzet védelmében.

A trianoni békeszerződés után a lecsatolt országrészekből, azok kiterjedt erdőgazdaságaiból valósággal özönlött az erdészeti személyzet, különösen sok erdőmérnök, a megmaradt országrész csekély mértékű erdei felé.

Állami erdő kevés volt, a magánerdőbirtokokon elhelyezkedők sorsa pedig a birtokosoktól függött.

Az erdészeti személyzetnek országos érdekvédelmi szerve nem volt (bár egyes érdekcsoportok, pl. az erdészeti altisztek, hoztak létre egyesületet).

Az Egyesület igyekezett tevékenységét szociális irányban is kiterjeszteni.

A gazdasági világválság ideje alatt, amikor az erdőbirtokosok leginkább vonakodtak a fizetett személyzet fenntartásától, az Egyesület felhívta tagjai figyelmét, hogy munkaadójuktól illetményüknek legalább egy részét kérjék természetbeniekben, melynek kiadása az erdőbirtokos számára a meglévő készleteiből talán nem olyan nagy gond, mint a pénzbeni fizetés és így próbálják a nehéz gazdasági helyzetre való indokolással felmondásuk idejét elodázní. Ezen kívül az Erdészeti Lapokban egy-egy hirdetés közzétételével igyekezett állástalan tagjainak az elhelyezkedését megkönnyíteni.

A hivatali felsőbbbségek felé is gyakran felemelte szavát az Egyesület az Erdészeti Lapok hasábjain az erdészek védelmében.

Egy számadat az akkori helyzet megvilágítására : az 1930. évi általános állami létszámcsökkentés idején az egyéb tisztviselők 10 %-os arányával szemben az államerdészetnél 21.5 %-kal csökkentették a létszámot. Az államerdészeti normálszámot a korábban tervezett 222 fő helyett 180 főben állapították meg.

"Bármennyire helyeseljük is az állami kiadások apasztására irányuló törekvéseket, mégsem nyugodhatunk meg abban, hogy éppen ilyen gazdasági ághban a személyzet létszámát a legszükségesebb mértéken alul apasszák, mivel a kellő felügyelet és irányítás hiánya éppen az erdőgazdaságnál járhat a közre nézve nagyon káros következményekkel.

Ezért ... az egyesületnek ezt a kérdést állandóan felszínen kell tartania és mihelyt arra mód lesz, a leghatározottabban és legerélyesebben fellépnie, mert hiszen megfelelő adminisztráció és megfelelő személyzet nélkül a magyar erdőgazdaság fejlesztésére gondolni sem lehet. " (Az 1931. december 18-i közgyűlés jegyzőkönyvéből, Erdészeti Lapok 1932. 61.o.)

"Az erdőgazd... és az erdőtisztí kar érdekeinek védelmében több, mint 70 felterjesztéssel fordultunk az illetékes kormánytényezőkhöz s panaszainkat, sérelmeinket kivittük a nyilvánosság elé". (Ugyanott, 69.o.)

Adatok találhatók az Erdészeti Lapokban arra nézve is, hogy az állás-talan erdőmérnökök egy része hajlandó lett volna külföldön is elhelyezkedni. Az Egyesület tagságának nagy része erdőmérnökökből állott. Ezeknek nehéz anyagi helyzetét és annak az Egyesületre nézve kedvezőtlen hatását tükrözik az alábbi sorok :

"Eltekintve attól, hogy a tagsági díjhátralékok a múltévi 20.380 pengő-vel szemben ebben az évben 28.735 pengőre szaporodtak fel, ugyszólván minden héten kapunk kilépést bejelentő nyilatkozatokat, amelyekben évtizedek óta Egye-sületünk tagjai közt szereplő tisztviselő tagtársaink az állandó illetménycsonki-tásokra való tekintettel jelentik be kilépésüket.

... méltánylást érdemlő esetekben, sőt szükség esetén általánosságban is, a tagdíjak bizonyos mérséklésével iparkodjék (t. i. az Egyesület) ezeket a kiválni akaró tagjainkat kebelében megtartani és a további kilépéseket megaka-dályozni. " (Erdészeti Lapok 1932. 68. o.)

Az Egyesület nem hagyott figyelmen kívül egyetlen olyan országos je-lenséget sem, amely az erdészeti személyzet szociális helyzetével is kapcsolat-ban volt.

1934-ben külön egyesületi bizottság vizsgálta meg a készülő gazdatiszti törvényjavaslatot. Az Egyesület kihangsúlyozta, hog y a törvény szempontjából az erdőmérnök semmiféleképp sem lehet alsóbbrendű személy, mint a mezőgaz-dasági gazdatiszt és ugyanazok a jogok és juttatások, melyek a gazdatisztet meg-illetik, kell hogy megillessék az erdőmérnököt is. Kifejezte továbbá azt a kíván-ságát, hogy erdő- és mezőgazdasági birtokot csak okleveles erdőmérnök, illetve gazdatiszt kezelhessen. A felmondási idő egy év legyen és a felmondással érin-tett erdőmérnök megfelelő mértékű végkielégítést kapjon. (Maximum 3000 pen-gő.)

"Az erdőtisztet a törvény erejével rendes tagnak minősíteni : ez első-sorban anyagiak kérdése, de egyuttal presztizs kérdés is. " (Erdészeti Lapok 1935. 202. o.)

1937. október-novemberében foglalkozott az Egyesület a gazdasági munkavállalók öregségi biztosításáról szóló törvényjavaslattal. Részletesen és elégszerű hangon fejtette ki véleményét a tervezettel kapcsolatban. Különösen kifogásolta, hogy a 65 éves életkor előtt esetleg bekövetkező rokkantság esetén a munkás semminemű támogatásban nem részesül, továbbá, hogy az özvegyekről, árvákról, rokkantakról és az erdészeti altiszti karról a törvény egyáltalán nem emlékezik meg.

A szakszemélyzet védelmét szolgálta az Egyesület részéről a Magyar Mérnök és Építész Egyletben egy erdőmérnöki osztály létrehozásának szorgalmazása is. (Főleg Róth Gyula érdeme).

A szakszemélyzet védelmének kérdése még a viszonylagos konjunktúra időszakában sem került le a napirendről. Az erdőtörvény végrehajtása tárgyában a földművelésügyi miniszterhez intézett felterjesztésében az erdőmérnöki kar sanyaru körülményeit így ecseteli az Egyesület :

"Az alföldfásításra vonatkozó 1923. évi törvény, de az új erdőtörvény végrehajtásával járó teendők számottevő részét ideiglenesen alkalmazott, olyan erdőmérnökök végzik, akik felelősségteljes, terhes és a nemzeti jövő szempontjából rendkívül fontos szolgálataikért nem részesülnek annyi tényleges munkadíjban sem, amennyit a kormányzat által rendszeresített munkabérmegállapító bizottságok a jobb ipari munkás részére legkisebb munkabér gyanánt előírnak. A harctereket megjárta, 40-42 éves emberek főiskolai képzettséggel és 8-10 évi állami szolgálattal olyan javadalmazást kapnak, amelyből az utazási költségek levonásával alig marad 120-140 pengő s ebből a javadalmazásból akárhányszor 3-4 tagu családot tartanak el. (Erdészeti Lapok 1938. 1045.o.)

Kéri a felterjesztés ezeknek az erdőmérnököknek a végleges kinevezését és megfelelő fizetési osztályba való sorolását.

Mindenesetre szembetűnő és az Egyesület kettősségét tükröző tény az, hogy elsősorban az állami alkalmazásban álló erdőmérnökök sorsának javítását szorgalmazta, a magánszolgálatban álló erdőmérnököknek a birtokos zsebet is érintő fizetésemeléséről már lényegesen kevesebb szó esett.

Az Erdészeti Lapok 1939. évi 325-332-ik oldalán ismét részletesen foglalkozott az erdőmérnökök szociális helyzetével és a következőket adta hírül. Az államerdészetnél a mindössze 191 ténylegesen szolgáló erdőmérnök mellett 73 ideiglenesen alkalmazott havidíjas mérnök dolgozik. Az erdőmérnöki pálya megszünt becsült pályának lenni, az egyetemre mind kevesebben jelentkeznek felvételeire.

Még a minisztériumban dolgozó erdőmérnökök közül is sokan más pályára adják fiaikat ; az erdőmérnök-dinasztiák megszűnnek létezni. Pedig a nagy időtávlatokban gondolkodó erdészethen nagy szükség van erre a nemesebb értelemben vett konzervativizmusra is. Nincs mérnökutánpótlás, nincs kivel végrehajtani az új erdőtörvény következtében megszorodott feladatokat. Az Egyesület szükségesnek tartotta az állami erdőtisztai létszámot legalább 230 főre szaporítani és jónak látta volna a régi erdőfelügyelői rendszer visszaállítását.

Az Erdészeti Lapok 1940. évfolyamában a 241. oldalon helyet adott egy 30 éves fiatal erdőmérnök nyílt levelének, amelyet az a földművelésügyi miniszterhez intézett. A keserűhangu levél rámutatott arra, hogy a fiatal mérnökök helyzete Kárpátalja visszacsatolása sem változtatott lényegesen. Anyagi helyzete miatt még a nősülésre sem tud gondolni. Ugyanakkor a területi visszacsatolásokkal megnövekedett feladatokat emlegetik előttük. "Csüggedő és reményvesztett emberek munkájában nincs sok köszönet, különösen akkor nincs, amikor nagy nekifeszülést, lendületet várnak tőlük " - írja. Ehhez nem kell kommentár.

Az altiszti kar védelme.

Az Egyesület nemcsak az erdőmérnökök, hanem az erdészek sorsát is figyelemmel kísérte.

Az altisztek és erdőőrök fokozottabb bevonását az egyesületi munkába Czillinger János, az Erdészeti Lapok főszerkesztője már 1927-ben javasolta "Egyesületi életünk felvirágoztatása" című tanulmányában. 1939-ben az Erdészeti Lapok tárta nyilvánosság elé azt a keserű tényt, hogy 200 állásnélküli, szakiskolát

végzett erdőőr van az országban.

Szóltunk arról, hogy a mezőgazdasági munkavállalók öregségi biztosítása tárgyában kiadott törvény sehol nem emlékezett meg külön a magán erdőaltisztekről, vagyis a mezőgazdasági cselédekkel vette azokat azonos elbírálás alá. Az Egyesület ezt igen sérelmesnek tartotta és kérte a földművelésügyi miniszter közbelépését az alábbiak szerint :

1. Mentessék azokat az uradalmakat a biztosítási kötelezettség alól, amelyeknek az OMBI-nál kedvezőbb altiszti nyugdíjintézetük van.
2. Az erdészek nyugdíjjáruléka négyszerese legyen a mezőgazdasági cselédének. Ennek 1/4-ét fizesse az erdész, 3/4-ét az uradalom.
3. Terjessze ki az OMBI gondoskodását a rokkantság esetére is.

Az altiszti kar érdekeinek támogatását jelentette az is, hogy az 1940. június 18-i választmányi ülés külön bizottságot jelölt ki a Magyar Erdészeti és Vadászati Műszaki Segédszemélyzet Országos Egyesületének (MEVME) az altisztek sorsát javítani szándékozó 8 pontos követelése támogatására.

Ugyancsak segítségképpen javasolta az 1940. szeptember 10-i választmányi ülés az erdőőri szakvizsga ideiglenes visszaállítását azért, hogy ez is megkönnyítse az altiszti kar utánpótlását.

Nem volt jelentéktelen segítség az sem a háboru alatt, hogy az Egyesület kezdeményezésére a Földművelésügyi Minisztérium közbenjárt a Hadügyminisztériumnál az erdőaltisztek és erdőaltisztek katonai behívásának szabályozása és a behívottak hazabocsátása végett, a termelések zavartalan lebonyolításának szükségességére való hivatkozással. Bár katonai szolgálatot természetesen sokan voltak kénytelenek teljesíteni (különösen a háboru második felében), a közbenjárás hatására mégis elég sokan mentesültek a katonai szolgálattól.

Láng Rezső tanárnak, az egyik vadászlap "Sólyom" írói néven szereplő szerkesztőjének volt a gondolata, hogy a szolgálatuk közben kötelességteljesítésükből kifolyólag halálukat lelt erdő - és vadőrök emlékére valamelyik alerdész iskolában emlékművet állítsanak fel közadakozásból. Az adakozók sorát az Egyesület

nyitotta meg 1940-ben és folytatta a lelkes gyűjtést tagsága körében.

Ugyancsak az Egyesület javasolta a Földművelésügyi Minisztériumnak 1942-ben, hogy az erdészeti középiskolát végzettek 3000 kh-ig terjedő erdőbirtokot az előírt maximálisan 5 év helyett korlátlan időtartammal kezelhessenek. Felvetette továbbá az 1943. március 5-i választmányi ülésen, hogy a felesketett erdőtisztok és erdészek továbbra is illetékmentes fegyvertartási engedélyt kapjanak.

Az országrészek visszacsatolása után a szakszemélyzet érdekében kifejtendő munkát másodrendű feladattá engedte tenni az a körülmény, hogy a munkanélküliség a szakmában erre az időre teljesen megszűnt. Így inkább javasolnia kellett az Egyesületnek a Földművelésügyi Minisztérium felé a még munkabíró nyugdíjas erdőtisztok és altisztok létszámon felüli minőségben való ideiglenes alkalmazását.

Az e fejezetben elmondottakból kitűnik, hogy bár az Egyesületnek sokkal több erdőmérnök tagja volt, mint erdész tagja, mégis az Egyesület jóval több és konkrétebb intézkedést tett az erdészek érdekében, mint az erdőmérnökök érdekében.

A szakoktatás fejlesztése.

Az Egyesület mindig szerető érdeklődéssel figyelte a Főiskola, majd később az Egyetem sorsát, életét. Ennek többek között egyik megnyilvánulása volt, hogy az 1937. júniusi ülésen a választmány úgy határozott: felterjesztéssel fordul a közoktatásügyi miniszterhez az egyetem erdőmérnöki karának korszerű kiépítése végett, mivel a Bányászati és Kohászati Egyesület is ilyen irányú akcióba kezdett a bánya- és kohómérnöki kar érdekében.

A szakoktatás ügyek intézésére az Egyesület külön bizottságot alakított. Ez részletesen foglalkozott az erdőmérnök képzés korszerűsítésével. Ime néhány fontosabb gondolat tervezeteiből :

Nem lehet közömbös a magyar erdőgazdaság fejlődésére, hogy milyen eszmekörből kapja az utánpótlást. A műszaki jelleg fenntartása mellett a főiskolának elsősorban a gyakorlati gazdaság számára kell megfelelő felkészültségű erdőtisztteket nevelnie. Ugyanis a tapasztalat szerint a fiatal erdőmérnökök műszaki felkészültségben erősek, gazdasági érzékük azonban hiányos és teljesen nélkülözik a kereskedelmi vonatkozások iránt való készséget. Feltétlenül szükséges, hogy az oklevél megszerzése után minden erdőmérnök köteles legyen végigmenni a gyakorlati szolgálat vonalán (és ott szerzett tapasztalatairól egy gyakorlati szakemberekből összeállított bizottság előtt államvizsga formájában számot adni.) A tanterv keretében biztosítani kell egy tisztán gyakorlati félét. Meg kell szervezni a végzett erdőmérnökök továbbképzését, amelyben előadóként a gyakorlat embereinek is szerepelniük kell.

A határozatokat tett is követte, mert az Egyesület kezdeményezésére 1938. augusztusában megrendezték az első 5 napos erdőmérnöki továbbképző tanfolyamot, amelynek programjában teljesen az Egyesület felfogása érvényesült. (Legjobb tudomásunk szerint ez volt az első magyar mérnöki továbbképző tanfolyam. Sajnos a háború közbelépése megghiusította ennek a szép és hasznos kezdeményezésnek további eredményes kibontakozását.

A Főiskola és az Egyesület viszonyának értékelésénél rá kell mutatni arra, hogy míg az I. világháború előtt az ország erdészetének szellemi vezetője kétségtelenül az Országos Erdészeti Egyesület volt, a háború után ez a szerep fokozatosan a Főiskolára szállt át. Ennek oka egyik részről egyesületünk anyagi -szellemi hanyatlása volt, másik részről a Főiskola valamivel kedvezőbb anyagi helyzete, de elsősorban az a hatalmas energia és szellemi koncentráció, amelyet az aránylag fiatal erdészeti tanári kar együttes erő kifejtése jelentett. Ezeknek a fiatal tanároknak a kiválogatásában még Kaán Károly személyes hatása érvényesült. Kaán tisztában volt azzal, hogy a Főiskola az a pont, a magyar erdészetnek az a szellemi kohója, amelynek izgatásához a legjobb, a leglelkesebb, a legtehetségesebb, izig-vérig erdész embereket kell állítani, ahol a szellemi energiával takarékoskodni nem szabad. Nosoda tehát, hogy a két világháború között a Főiskola szavára mindenki hallgatott.

Az Egyesület az országrészek visszacsatolásának időszakában (1938-1941)

Ismét égető fahiány.

Az erdőgazdaság általános helyzetének ismertetése során rámutattunk arra, hogy a Felvidék, Délvidék, stb. egy részének az országhoz történt csatlósítása a faellátási gondokból mit sem oldott meg, sőt növelte azokat. Érthető tehát, hogy a faellátás fokozódó nehézségei mindjobban foglalkoztatták az Egyesületet is.

Az 1940. március 12-i rendkívüli közgyűlés egyetlen napirendi pontja az ország faellátásának aggasztó helyzete. A közgyűlés célja volt a kormány felé kijelenteni, hogy az Országos Erdészeti Egyesület, mint az erdőgazdaság érdekképviselői szerve, az ország faellátásának jelenlegi aggasztó helyzetéért felelősséget nem vállal. Együttal felterjesztéssel fordult a miniszterelnökhöz és a fagazdaság irányítása tekintetében a Földművelésügyi Minisztérium kizárólagos hatáskörét kérte, ugyanakkor határozott intézkedések kiadását követelte a zavartalan faellátás biztosítása céljából. Elhatározta a közgyűlés azt is, hogy magának a miniszterelnöknek a tájékoztatását személyesen az Egyesület elnöke végezze. Az Egyesület meglátása szerint az ország fagazdálkodásának egy kézbe való koncentrált irányítása elvetésével mindenki elveszítette átnézetét a belföldi viszonyokról, még az erdőállományok tekintetében is. Továbbá ha Trianon után a kormány nem szűklátókörű és nem szűkmarku, az erdőtelepítések felkarolása következményeként már 25-30 ezer vagonnal több fát lehetne előteremteni a hazai erdőkben.

"Felelősségünk teljes tudatában állítjuk azt, hogy ha a kormányzat az első időktől kezdve ránk hallgatott volna, ma már itt volna az aratás ideje és a befektetések busás kamattal térülnének vissza. De ... odaállítjuk a felelősség elé azokat a tényezőket, akiknek a nem akarásán mult, hogy ez az aratás máig sem következett be... Hiába mutattunk rá, hogy az előrelátás a kormányzat lényege, mindig avval utasítottak el bennünket, hogy "mikor lesz a fásításnak kézzelfogható eredménye?" (Erdészeti Lapok 1939. 4. o.)

Az Erdészeti Lapok 1939. 593. -ik oldalán érélyes hangnemben, korszerű felfogásban megírt cikket tett közzé "e. f." jelige alá rejtőző Farkas Jenő főerdőmérnök, akinek nevével még találkozni fogunk. A cikkben követeli, hogy az erdő- és faügyeken kívül a vadászatot, a faipart és fakereskedelmet is egy kézben összpontosítsák az országban, mert csak így várható Magyarország problematikus faellátásának kielégítő megoldása. A cikk címe "Kormánybiztost kérünk...". Talán a szerző burkoltan ezzel szerette volna kifejezni azt a vágyát, hogy egy miniszteriális szintű önálló erdészeti főkormányzat kezében szeretné látni az ország egész faforgalmának irányítását.

A Farkas Jenő személyében testet öltött haladó erők kívánsága sajnos csak a felszabadulás után válhatott valóra, akkor viszont maradéktalanul, az egész ország javára. Az Egyesület ezekben az években többet nem tehetett, mint láttuk, csak azt, hogy a faellátás katasztrófális helyzete miatt a felelősséget magától elhárította és némi keserű elégtétellel vághatta oda emlékeztetőül saját igazát a kormányzati tényezők elé, amelyet már két évtizeden keresztül hiába hangoztatott. A problémák ezzel nem oldódtak meg, a magyar erdőkre a háborús pusztítás időszaka várt. A fokozódó fakitermelés jeleként ekkor jelent meg az első népszerűsítő hirdetmény a motorfűrészekről. Az Erdészeti Lapok 1940. évi kötetének 695. -ik oldalán az NSU-gyár ajánlja megvételre "Ural" típusu benzinmotoros fűrészét és egyuttal fényképen is bemutatja annak használatát.

A szervezeti élet eseményei.

A szervezeti felépítésben és a vezetőség személyi összetételében ezekben az években a korábbihoz képest változás nem következett be. Változott ellenben a területi gyarapodással a taglétszám, mely az 1938. évi 841 főről 1941-ben 1284 főre növekedett. Része volt ebben a gyarapodásban az Egyesület céltudatos törekvéseinek is. Az Erdészeti Lapok hasábjain hívta fel a visszatért területeken élő erdőbirtokosokat és erdőmérnököket az Egyesületbe való belépésre, a titkár pedig létszámszervező körutra indult.

Sajnos az Egyesület anyagi helyzete nem mutatott a taglétszámmal arányos gyarapodást. Az 1941. évi jubileumi közgyűlésen a titkár beszámolójában így nyilatkozott : " Anyagi helyzetünkről ne méltóztassanak bővebb részletezést kérni tőlem, mert hiszen azt kellene mondanom, magam sem tudom, miből élünk. " (Erdészeti Lapok 1942. 17. o.)

Tamulmányutakról nem esett szó többé, a külföldi kapcsolatok is jóformán csak Németországra szorítkoztak. Mint a titkár bejelentette az 1940. december 18-i közgyűlésen Franciaországból, Lengyelországból, a balti és a skandináv államokból már nem hoz semmit a posta - a háboru miatt.

Az Erdészeti Lapok szerkesztését 1939. márciusától Biró Zoltántól dr. Mihályi Zoltán titkár vette át. 1941-ben azonban már kérte egy szerkesztő bizottság kinevezését - amely 1906. óta nem volt - mivel a lap fennállása óta először a cenzurába ütközött. Nagymértékben csökkent az iráskedv is, 1939. szeptember 2-től pedig az Erdészeti Lapok terjedelme 50 %-kal csökkent.

Eseményszámba ment, hogy hosszú szünet után, habár szerény mértékben, de az Egyesület újra saját könyvkiadványaival gyarapíthatta a magyar erdészeti szakirodalmat. A következő munkákat jelentette meg :

dr. Ajtai Sándor :	Magyar erdészeti közigazgatás. Bpest, 1935. OEE.
Szántó István:	Erdőtenyészet, éghajlat és lecsapolás a Kárpátok medencéjében, az Alföldre való tekintettel. Sopron, 1940. OEE.
Krippel Móric:	Adatok a helyes magyar erdészeti szaknyelvhez.
Sopron, 1939. OEE.
Barthos Gyula:	Nordcapi utam. Esztergom, 1941. OEE.
Karsai Károly:	Kassa sz. kir. város, mint erdőbirtokos. Sopron, 1940. OEE.

Az irodalom pártolásnak csökkenését magyarázza az a körülmény, hogy tudományos életünk fellegvára a Főiskola, saját könyvkiadó alapot létesített Sopronban.

A haladó erők kísérlete az Egyesület átalakítására.

Farkas Jenő

Az Egyesület belső életének ebből az idejéből feltétlenül meg kell említeni egy cikket, amely az Erdészeti Lapok 1940. júliusi számában a 413-420. oldalon jelent meg, a már említett "-e.f." (első fecske) írói jellegű Farkas Jenő főerdőmérnök tollából "Szükség van-e egyesületi életünk reformjára ?" címmel.

A szerző rövid történeti visszapillantással kíséri benne nyomon, hogyan vált az Egyesület az 1920-as évek végétől az egyetemes magyar erdőgazdasági érdekek képviselőjéből az erdőbirtokos osztály érdekképviselői szervévé. Az elmúlt évtized közgyűlési és választmányi jegyzőkönyveivel, felterjesztések és beadványok tartalmával, a vezető testület összetételének százalékos megoszlásával bizonyította be, hogy az Egyesület életében a súlypont és az irányítás mennyire a birtokos osztály javára tolódott el.

Érdekes az elnökség és a választmány összetétele a szerző 1938. évi hivatalos adatokon alapuló összeállítása (11. táblázat) szerint.

11. táblázat

Az Egyesület vezetőségének megoszlása foglalkozás szerint, 1938.

	fő	%
I. Erdőbirtokos	24	37
II. Állami és közületi erdőmérnök	9	15
III. Állami nyugdíjas erdőmérnök	17	27
IV. Magánuradalmi erdőmérnök	9	15
V. Magánuradalmi nyugdíjas erdőmérnök	3	5
VI. Egyéb foglalkozásu	1	1
Összesen:	63	100

(Erdészeti Lapok 1938. 46. o.)

Ugyanakkor az Egyesületnek 833 tagja volt. "Nem hinném, hogy ez a szám hasonló arányban oszlana meg, mint a választmányynál" - jegyzi meg némi

íroniával a szerző. A továbbiakban azt fejtegeti, hogy az erdőmérnöki karnak igazi érdekképviselője nincs. Az Egyesületnek annak kellene lennie, de ott viszont a hatalmi súlyponton levő birtokos réteg nem sok megbecsülést ad az erdőmérnököknek, illetőleg csak annyit, amennyi jövedelmet az az erdőbirtok révén produkál. Már pedig a birtokosok szemében a jövedelmezőségi mérce mutatója ugyancsak tág határok között mozog. Van, aki a holdankénti 15 P jövedelemmel is elégedett, másoknak az ezer pengő is kevés.

"Az erdőmérnöki kar mindent elkövetett, hogy a kezelése alatt álló erdőgazdaság megfelelő és biztos, sőt emelkedő jövedelmet hozzon. De igen kevés helyen méltányolták és ismerték el az erdőmérnököknek és munkatársaiknak, az erdőaltiszteknek ezt a jövedelemfokozó munkásságát. Fehér hollók az ilyen birtokosok" - mondja a szerző a 418. oldalon.

Ilyen körülmények között szükségesnek tartja, hogy az erdőmérnöki kar is jobban hallathassa szavát az Egyesületben és szerény, de méltányos kívánságait elérhesse. Milyen reformokat kívánt ?

1. Az Egyesület fele-fele arányban legyen érdekképviselője a birtokosoknak és az erdőmérnököknek, bár a taglétszám 80-85 %-át az erdőmérnökök adják.

2. Mindenkinek egyforma joga legyen ; bántódás, megtorlás nélkül, szabadon mondhatta ki a véleményét mindenki.

3. Két főosztályt kell alakítani : egyet az erdőbirtokosok, egyet az erdőmérnökök részére.

4. Az elnöki tisztelet birtokos (egyben a birtokos főosztály feje), az egyik alelnöki tisztelet az államerdészet mindenkori feje, a másikat magánalkalmazásban álló erdőmérnök töltse be. Az egyik alelnök az erdőmérnöki főosztály vezetője legyen.

5. A választmányt a tagok tényleges, számszerű arányának megfelelően kell összeállítani.

6. Az elnökség és a választmány tagjai egymás után csak két alkalommal, hároméves időszakra választhatók, a következőre nem. (Később újra választhatók.)

7. A tisztségek betöltésénél a szükséges számnál többet kell jelölni, hogy tényleg választani lehessen. A jelöltek nevét, foglalkozását a meghívón fel kell tüntetni.

8. Be kell vezetni a kettős borítékban való titkos írásbeli szavazást. Távollét esetén otthonról is lehessen így szavazni, mivel az erdőmérnöknek nincs mindig pénze és módja Budapestre utazni.

9. Egyéb fontos kérdéseknél is lehetővé kell tenni a hazulról történő írásbeli titkos szavazást, továbbá a meghatalmazottak útján való szavazást.

10. Szavazati jogot csak olyanok gyakorolhatnak, akiknek tagdíjhátralékuk nincs.

11. Választmányi és bizottsági tagoknak az Egyesület térítsen meg utazási és maximum 3 napi ellátási költséget, de mást semmit.

12. Fokozni kell az Egyesület pénzbeli jövedelmét : a tagdíjak arányosításával, mecénások felkutatásával, a Földművelésügyi Minisztériumtól ugyanolyan támogatással, mint amilyent az OMGE-nek ad, a Földművelésügyi Minisztérium hivatalai részére fizesse elő az Erdészeti Lapokat.

13. Minden erdőigazgatósági székhelyen alakuljanak meg az Egyesület fiók-egyesületei és mindnek legyen közös lapja az Erdészeti Lapok.

Végül a cikkíró véleménynyilvánításra hívta fel valamennyi kortársát a felvetett kérdések megvitatására.

A cikkből az csendül ki, hogy a szerző már régóta élénk figyelemmel kísérhette az Egyesület belső életét és sok problémát nyilván nem alaptalanul vetett fel. Javaslatai demokratikus jellegűek.

Biró Zoltán ellenszegül.

A reformkövetelő cikke - várhatóan - elsőnek Biró Zoltán egyesületi ügyvezető válaszolt az Erdészeti Lapok 1940. 458-466. oldalán. Válasza ellentétes jellegű: nem mutat rá a kibontakozás útjára, hanem jóformán csak a nehézségeket veti fel, amelyekkel a reformálás járna. Így pl. állítja, hogy az Egyesületben szólásszabadság van, de sajnos az Egyesületen kívüli megtorlásról az Egyesület nem tehet. A két főosztály alakítása az egység megteremtését még inkább gátolná. Az elnök, alelnökök javasolt megosztását kivihetetlennek tartja, pl. ha az államerdészet vezetője nem is egyesületi tag. Többszöri választhatóság lehetősége esetén értékes emberektől kellene megválni és nem is biztos, hogy akadnának-e helyükbe mások? Több személy jelölése a szavazatok szétforgácsolódásához vezetne. (Kaán Károly megbuktatásakor lehetett több jelölt! A szerző.) Ragaszkodik szavazás esetén a jelenlévők döntéséhez, a levélben való szavazás egyébként is nagyon megnehezítené az ügyintézkést és kellően át nem látott döntések születnének. Tagdíjhátralékosok szavazati jogának megtagadása esetén éppen az erdőmérnökök esnének ki nagy számban. A kiküldetési költségek egyesületi fedezése az anyagi helyzet miatt egyszerűen lehetetlen. A tagdíjakat sem lehet arányosítani, mert az Egyesületben nem kamarai rendszer, hanem alapszabály szerinti tagdíjrendszer van érvényben. (1944-ben már mégis csak lehetett progresszív tagdíjrendszert bevezetni. - A szerző.) A vidéki csoportok megalakulását ember- és pénzhiány miatt nem látja kivitelezhetőnek.

Az ügyvezető nézetei tükrözték a birtokosok véleményét az erdőmérnökök nézeteivel szemben.

A cikkel foglalkozott az 1940. szeptember 10-i választmányi ülés is. Dr. Mihályi Zoltán titkár megállapította: "... a tagok körében bizonyos elégedetlenség tapasztalható és célszerűbb ennek a békés levezetése, mint az agyonhallgatása" (Erdészeti Lapok 1940. 619. o.)

Waldbott elnök ugyanott így nyilatkozott a kérdésről: "Mélyreható szervezeti reformokat nem lehet egy-egy véleménynyilvánítás alapján személyek ki-

cserélésével és napok alatt megvalósítani ; a javasolt változtatásokat gondosan, mindenre kiterjedő figyelemmel kell mérlegelni és az összes érdekeltek meghallgatása után az alapszabályok esetleges módosításában érvényre juttatni. "

Az 1940. december 19-i közgyűlésen a titkár jelentésében ismét kitért a cikkekre és megállapította, hogy annak Biró Zoltánon kívül, nem volt lényeges visszhangja, ami tekintve a világban végbemenő alapvető változásokra, érthető.

Érthető, mert Biró cikke után mindenki megérthette az erdőmérnökök közül, hogy teljesen céltalan arra gondolni, hogy az erdőbirtokosok a hatalmat az Egyesületben hajlandók megosztani a mérnökökkel.

Az Erdészeti Lapok 1941. 291. oldalán Farkas Jenő ismét visszatért cikkére. Ő is megállapította, hogy az meglepően gyenge visszhangot keltett erdőmérnök kollégái körében és ezt annak tulajdonította, hogy azok nem mondhatják el szívük szerint a véleményüket, mert "megütik a bokájukat". Biró Zoltánnal szembeni vitának nem sok értelmét látja. Jó meglátása, hogy ebben a korban egészségesen működő érdekképviselői szervezetben munkaadók és munkavállalók együtt nem lehetnek.

Ezzel az utolsó közleménnyel azután ez az érdekes, merészhangú kezdeményezés ki is múlt ; az Egyesület élete változatlanul folyt tovább a régi mederben. Kár, hogy Farkas Jenő javaslataiból legalább részletek nem valósulhattak meg.

Ez a reformkezdeményezés is folytatása annak a küzdelemnek, amely a haladó és reakciós erők között már két évtizede meg-megújuló hevességgel folyt. Nyilvánvaló, hogy Farkas Jenő nem elszigetelt, egyedülálló jelenség, hanem egy csoport törekvéseinek megszemélyesítője. Ez a csoport nem tudott és nem is akart belenyugodni abba, hogy tudásának és ambíciójának egy célja legyen csupán: az erdőbirtokosok vak kiszolgálása. Ez a csoport nem akarta lelkes ügyszeretetét, verejtékes munkáját 150-200 P fizetés ellenében ahhoz a munkához adni, amely végül is 100.000 ha felújítandó vágásterületet és 600.000 ha rontott erdőt eredményezett az országban. Ez a csoport nem bírta elviselni, hogy az Egyesület - Wágner Károly, Divald Adolf, Bedő Albert, Illés Nándor, Fekete Lajos,

Horváth Sándor és mellettük még száz és száz nagyszertű erdész félévszázados alkotása - csupán egy célt szolgáljon : a nagybirtok és a fakereskedelem profitját. És /hogy ez a csoport nem volt kicsi és gyenge, bizonyítja, hogy ez a hallatlanul merész írás nyomtatásban és az Erdészeti Lapokban megjelenhetett.

Az Egyesület élete a II. világháború idején.

A háború évei alatt az egyesületi élet középpontjába ismét nyomasztó sulyal a termelési problémák kerültek. Ezeknek a problémáknak valóságos alapjait a háború korszakának általános leírása során az "Ismét égető fahiány" című fejezetben már ismertettük.

Az Egyesület igyekezett a bajokat tőle telhetően orvosolni. Nagy nehézséget jelentett azonban az, hogy az ország faellátásának ügyeit ebben az időben már nem is 1-2, hanem 8-9 országos hivatal intézte. Ez az adminisztrációt, a bürokráciát a végtelenségig felduzzasztotta és az ügyintézkést rendkívül lassúvá és kuszálttá tette.

Az Egyesület: hivatalos érdekképviselő.

A földművelésügyi miniszter az Egyesület (egyébként már igen régi) szorgalmazására igyekezett valamelyest tiszta vizet önteni a pohárba és 1942. augusztusában az Erdészeti Lapok 351-352. oldalán az alábbi földművelésügyi miniszteri leiratot közölhette :

"A magyar erdőgazdaság érdekének és a termelés fontosságának biztosítása végett az Országos Erdészeti Egyesületet a fakitermelői szakma egyedüli országos szabad érdekképviselői szervének tekintem és felruházom azzal a joggal, hogy a jövőben a hatóságok és hivatalok, valamint más érdekképviselői szervek előtt, mint ilyen lépjen fel és az említett szakmát érintő kérdések tárgyalásában, mint ilyen vegyen részt." (Erdészeti Lapok 1942. 351.o.)

Az Egyesület régi óhaja teljesedett ezzel a leirattal - nem a legjobb órában.

Az ország faellátásának aggasztó helyzetével kapcsolatban a választmány 1942. november 10-i ülésén célszerűnek látta leszögezni :

" ... az a tény, hogy a termelés és a kereskedelem ma már nem tud eleget tenni a reája háruló közgazdasági kötelezettségnek, nemcsak számottevő anyagi veszteségünk, hanem olyan erkölcsi tehertétel is, amelyért sem az erdőbirtokos, sem a fakereskedő nem vállalhatja a felelősséget. " (Erdészeti Lapok 1942. 576. o.)

Emlékezzünk : az 1940. március 12-i közgyűlést is már kizárólag ennek a megállapításnak az érdekében hívták össze.

A helyzet megoldására az Egyesület a következőket javasolta :

1. A faárak kérdése sürgősen rendezendő. - A kereskedelemügyi miniszter ugyan szabályozta a szerfaárakat a 63200/1942. K. M. számú rendeletében, de nem a leghasznosabb módon. Az Egyesület szakértő megítélése szerint ugyanis egyes választékok túltértékelték és csak arra jók, hogy eltorzítsák a kereskedelmet a protekció irányába. Más választékok viszont semmi hasznot nem hoznak a termelőnek. Ilyen választék pl. az oly igen fontos vasuti talpfa. Ennek következménye volt az, hogy 1942-ben a MÁV által igényelt 3 millió darab talpfa helyett csak 90.000 db-ot ajánlottak fel a termelők megvételre.

2. Termelési időnyenként legyenek szabályozva a faárakkal együtt a munkás- és fuvarosbérek is.

3. A munkások és fuvarosok élelmi- és közszükségleti cikkekkel való ellátását központi szervezetben, a termelő üzemeken keresztül kell eszközölni, a munkavállalási hajlandóságtól függően. Végső esetben a munkától vonakodókat katonai szolgálatra kell behívni, vagy karhatalmat igénybe venni.

4. Az erdőgazdaságokat hadi célra termelő üzemekké kell minősíteni.

5. A virágzó fuvaruzsora letörése és a szállítások megoldása érdekében - ahol nincs - meg kell szervezni a házilagos fuvarozást. Az ehhez szükséges takarmányt, fogatkarbantartási anyagokat, stb. a kormány bocsássa az erdőgazdaságok rendelkezésére és e tekintetben támogassa a magánerdőgazdaságokat is.

6. A tüzifa vasuti szállítását a kormány további kedvezmények nyújtásával könnyítse meg.

Ennek a javaslatnak a megszületéséhez kellett vezetnie a Kaán Károly megbuktatásával megkezdődött folyamatnak ! Amint azt már említettük, katonai munkavezető törzsek kezdték meg működésüket az erdőgazdasági termelés területén is.

Az erdei károsítások mérhetetlen elszaporodásáról szóló hírek mellett egy másik vészterhes hír is érkezett az Egyesülethez, amely a kényszertermelések foganatosításáról szólt, vagyis a "vis-major"-ra való hivatkozással a tartamos erdőgazdálkodás alapelveinek félrerugásával a legkönnyebben és leggyorsabban elérhető fakészletek durva letarolásáról.

Az Egyesület józanul gondolkodó nagy többsége e szörnyű kornak ezekkel a törvényszerű kísérőjelenségeivel szemben már tehetetlen volt. Tudta, hogy a késhegyig menő, gigászi, irgalmatlan küzdelemben hiába hivatkozna az emberieség, a tudomány és a józan ész tanácsaira, a távolabbi jövő érdekeire vagy elmulrt korok verejtékes munkájára ; most csak a jelen volt a fontos, a győzelemnek minden áron való kicsikarása. Csak a győzelem meglegyen, azután majd ...

De ezeknek az embereknek erdész-szive mégsem tudta hang nélkül elviselni az erdőt ért sebeket.

A józan ész erőtlen hangjának vagy gyenge siránkozásnak, vagy esetleg önvigasztalásnak tekintsük-e az alábbi megnyilatkozásokat ? :

"... felesleges minden kényszertermelés, annál is inkább, mert nem tudhatjuk, mikor lesz vége a háborúnak és e szükségletek valószínűleg még növekednek is" (Erdészeti Lapok 1942. 578. o.) (" mikor lesz vége a háborúnak ?"... ez a mondat már Sztálin - a mai Volgográd - után, a Don-kanyar előrevetett árnyékában hangzott el.)

"... kormányzat és nemzet joggal fordulnak el az olyan ágazattól, amelyik a mai nehéz időkben nem követ el mindent, hogy a reá háramló súlyos kötelezettségeknek minden tekintetben megfeleljen. " (Erdészeti Lapok 1943. januári melléklet , 12. o.)

Az 1943. december 16-i közgyűlés jegyzőkönyvéből, Waldbott elnök megnyitójából :

" Mindnyájan ismerjük azt a titáni küzdelmet, amelyet a kormányzat folytat azért, hogy a szükségletek ellátását fagazdaságunk terén is megfelelően biztosítsa és bár az intézkedésekkel több tekintetben nem értünk egyet, mégis kötelességünknek tartottuk és tartjuk, hogy a teendők lehetőleg sima lebonyolításának elősegítésével támogassuk a kormányzatot a belső rend fenntartására irányuló áldozatos törekvésben ... Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a fogyasztás kielégítése érdekében ... az erdőgazdaságnak olyan áldozatokat kellett és kell hoznia, amelyek joggal keltenek bennünk aggodalmat a jövő tekintetében. . . Szükségesnek tartom ezért, hogy a tisztelt közgyűlés feliratban kérje a kormányzatot arra, fordítson még a mostaninál is nagyobb gondot és költséget a letarolt területek felujítására, új állományok telepítésére, és az Alföld fásítására is. .

Hiábavalók lennének a kormányzatnak a kényszertermelésre irányuló rendelkezései és nem fognak eredményre vezetni a munkások katonai megszervezése tekintetében tett intézkedések sem, ha a munkásellátás terén nem kapunk a kormányzattól megfelelő támogatást. " (Erdészeti Lapok 1944. januári melléklet 4-6 o. , - kiemelés a szerzőtől.)

A kényszertermelések során Vas megyében szép jövőjű 90 éves vágásfordulóban kezelt fenyveseket kellett 30-40 éves korukban letarolni és különösen aggasztotta az Egyesületet, hogy sor került a főváros közelében fekvő és annak idején nagy nehézségek árán telepített alföldi akácosokra is.

A szervezeti élet eseményei.

Az Egyesület szervezeti élete a háboru évei alatt elszürkült, eseménytelené vált. Nagy része volt ebben a titkár katonai szolgálatra való behívásának is.

Az anyagi helyzet a pénz értékének fokozatos csökkenése következtében állandóan romlott, az évi zárszámadások maradvánnyal való zárását csak jelentős állami adományok tették lehetővé. 1944-ben már a tagdíjakat 50 %-kal fel kellett emelni. Ezzel szemben az Erdészeti Lapok terjedelmét különféle intézkedések állandóan csökkentették, oldalait pedig a rendeletek özöne árasztotta el. Tamulmányutakról már nem esett szó.

A közgyűlések közül csupán az 1941. december 18-i közgyűlést érdemes megemlíteni, mert ekkor ünnepelte meg - elég csendesen - az Egyesület fennállásának 75. évfordulóját.

Elhallgatott a szakírók tábora is. 1942-ben a titkár az iráskedv nagymértékű csökkenéséről volt kénytelen számot adni, amit " ... részben a bírálatsabadságának a korlátozásával kell megokolnom. " (Erdészeti Lapok, 1942. I. füzet melléklete, 15. o.) Egy évvel később ezt jegyzi meg : "Sajnos : Inter arma silent musae, ma már alig ír valaki. Két évvel ezelőtt még a terjedelemtorlódás okozta torlódás miatt panaszkodtam, ma mindössze egy-két füzetre való kézirat van a szerkesztő asztalán. " (Erdészeti Lapok, 1943. I. füzet melléklete, 17. o.) A lap 1944. decemberében jelent meg utoljára.

Az Egyesület békét kívánt.

Ide kívánczik egy mondat idézete az 1942. december 18-i közgyűlés titkári beszámolójából :

" Ez idő szerint nincsen egyetlenegy állás nélküli erdőmérnök az országban... A magyar erdőmérnöki karnak tehát csak egy lehet a kívánsága: ... hogy békés és termékeny munkában szolgálhassa hazáját a jövőben is. " (Erdészeti Lapok 1943. I. füzet melléklete, 16-17 o.)

A "békés" szó az eredeti szövegben is ki van emelve ! Ez a mondat jól kifejezi az Egyesület akkori igazi gondolatait : az őszinte békevágyat. Nagy szó volt ez a mondat abban az időben egy nagy és tekintélyes társadalmi egyesület hivatalos képviselőjének megnyilatkozásából, amikor sok más egyesület kötelességének érezte, hogy a háború tovább mélyítése érdekében teleszájjal harsogja a kor politikai frázisait, sőt voltak testületek, amelyek erre a célra alakultak.

Egy bömbölő korszak csinnadratta-zajának közepette ez a halk, intelligens, de biztos hang jelkép lehetett minden magyar erdész hasonló emberi magatartása számára.

Ugyanez a "békés" szó szerepel az 1943. februárjában kiadott Erdészeti Zsebnaptárnak a titkár által írt Előszavában is, szintén kiemelt szedésben.

Nem vitás, hogy az életcéljának az alkotó munkát választó egész magyar erdőmérnöki kar nevében fejezte ki békevágyát az Egyesület első tisztviselője.

Erdészeti Zsebnaptár.

Az Egyesületnek a magyar erdészeti szakirodalom kiépítése érdekében tett erőfeszítése ebben az időben az Erdészeti Zsebnaptár megteremtésében csúcsosodott ki.

A valaha nagy népszerűségnek örvendő, 37 évfolyamot megélt Zsebnaptárt utoljára 1918-ban adta ki az Egyesület.

Újbóli kiadásának gondolata az azóta eltelt évtizedekben többször felmerült, a gazdasági világválságot követő konjunkturális időszakban pedig meg is indultak a kiadás előkészítő munkálatai. Ujabb és újabb határidőket tűztek ki megjelentetésére, de valami mindig közbejött. Végre 1943. februárjában megjelenhetett 3.000 példányban. Pedig már ekkor is veszélyben forgott születése, mert a háború miatt nem lehetett bibliaipapírt és a bekötéshez jóminőségű vásznat kapni. Az eredetileg 700 oldalra tervezett munka 1.400 oldalas, két kötetes valóságos kis erdészeti enciklopédiává kerekedett. Előállítási költsége 65.000 pengőbe került, eladási ára 28 pengő volt.

Az évek szivós munkájának és a nehézségek leküzdésének eredményeképpen újból megjelent Zsebnaptár elsősorban Dr. Mihályi Zoltán fáradozásának köszönhető. Ő utána legtöbb dicséret talán a végtelenül lelkiismeretes, lelkes és szorgalmas Krippel Móríc egyetemi tanárt illeti meg.

Az egyes fejezeteket az akkori magyar erdészeti tudomány és gyakorlat legkiválóbb képviselői írták meg:

Botvay Károly, Fehér Dániel, Róth Gyula, Haracsi Lajos, Fekete Zoltán, Krippel Móríc, Bacsó Nándor, Lángos Lajos, Földváry László, Sébor János, Solt Béla, Modrovich Ferenc. A nagyszertű szerzők sorából ki kell emelni Botvay Károlyt, aki az erdészeti termőhelyismerettani rész megírásával egy új magyar erdészeti tudományágot teremtett és valóságos kis remekművet adott az egyetemi hallgatók és az erdőmérnökök kezébe.

Magáról a Zsebnaptárról, mint a két világháború közötti korszak egyik legkitünőbb szakirodalmi alkotásáról, külön kis tanulmányt lehetne írni. Zárjuk le a róla való megemlékezést azzal, hogy a magyar erdészeti szakirodalomnak ez az értéke ma is változatlan népszerűségnek és megbecsültségnek örvend, nemcsak az erdőmérnökök, de az erdészek körében is.

Az utolsó háborus év.

1944-ben egyesületi életről beszélni már alig lehet. Az Erdészeti Lapok jelentéktelenre zsugorodott. Mindent elárasztott a tömeges mennyiségben kiadott, kapkodó, egymást módosító, szakadatlanul változó, logikátlan rendeletek halmaza, mint a felbomlás félreismerhetetlen jele. A háboru végkifejléséhez közeledett.

1943. január 12-én a szovjet csapatok a voronyezsi fronton áttörték és megsemmisítették a 2. magyar hadsereget. 252.000 emberből 117.000 magyar katona pusztult el, ezen kívül a hadfelszerelés, élelmiszer óriási készlete és rengeteg ló. A veszteségek pótlása újabb embertömegeket, közszükségleti cikket és fogatenergiát vont el a termelésből. Feltűnedezték az Erdészeti Lapok oldalain is a háboruban elesett erdészeti személyek nevei.

A harc feltartóztathatatlanul közeledett Magyarország határai felé. Sűrűsödtek a légitámadások a hátszágban, a hatalmas épület- és vasuti járműkárok mind több és több rá igényeltek.

1944. március 19-én a Wehrmacht megszállta és hadműveleti területté nyilvánította Magyarországot. Szeptember 23-án a szovjet csapatok átlépték a magyar határt. 1944. december 26-án befejeződött Budapest bekerítése, 1945. február 13-án elcsitult a harci zaj a sokat szenvedett főváros felett.

1945. április 4-én a front utolsó szakasza is elvomult az ország területéről Nyugat felé. Magyarország felszabadult.

Háboru dulta ország, megtépzott erdők, 600.000 katonai és 400.000 polgári halott^{3/} romokban heverő főváros, szerte a nagyvilágban szétszóródott menekültek és hadifoglyok : ez volt e korszak záróakkordja.

^{3/} Az adatokat a Hadtörténelmi Intézet bocsátotta rendelkezésre. (- A szerző).

Az Egyesület működése a II. világháború után (1945-1966)

Gazdasági életünk fejlődése a felszabadulás után.

A háború vihara átdübörgött hazánk felett. A régi társadalmi és politikai rendszer képviselői nagy számban menekültek el Nyugatra. A Vörös Hadsereg győzelme nyomán forradalmi átalakulás indult meg az országban : küzdelem a népi demokratikus politikai-társadalmi-gazdasági rendszer megteremtéséért.

A politikai hatalom megragadását szorosan követték fontosabbnál-fontosabb gazdasági intézkedések.

A Dunántúlon még tombolt a harc, amikor a Debrecenben székelő Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. március 15-én megalkotta első legnagyobb jelentőségű törvényét. A hivatalos lap a Magyar Közlöny 1945. március 18-i számában jelent meg a 600/1945. M. E. számú rendelet " a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földmives nép földhözjuttatásáról. "

A törvény történelmi jelentőségű bevezetése így hangzik:

"A rendelet célja, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés Szózatában és az Ideiglenes Nemzeti Kormány Nyilatkozatában lefektetett elvek és a megadott felhatalmazás alapján, a nagybirtok-rendszer megszüntetésével valóra váltsa a magyar földmives nép évszázados álmát és birtokába adja ősi jussát, a földet. A feudális nagybirtokrendszer megszüntetése biztosítja az ország demokratikus átalakulását és jövő fejlődését, a földesuri birtokok parasztkézre adása megnyitja a politikai, társadalmi, gazdasági és szellemi felemelkedés útját, az évszázadok óta elnyomott magyar parasztság előtt. "

1945-46-ban állami kézbe kerültek a bányák, a velük összefüggő erőművek és a legnagyobb nehézipari konszernek, 1947-ben a bankok és a birtokukban levő nehézipari vállalatok, 1948-ban a száznál több munkást foglalkoztató

ipari és közlekedési vállalatok, valamint a külföldi tőkés érdekeltségek ipari üzemei.

1948-ban vált bizonyossá, hogy az élet minden területén a proletárdiktatura javára dőlt el a küzdelem. A politikai és gazdasági hatalom teljes birtokában lehetett hozzáfogni azoknak a terveknek a megvalósításához, melyek alapvetően új gazdasági rendszer fokozatos létrehozását eredményezték.

A termelőeszközök társadalmi tulajdonba kerülése nemcsak lehetővé, de szükségsszerűvé is tette a termelésnek alapos, minden eddigit felülmúló, központosított megszervezését. Létrejött a gazdasági élet legfelső koordináló szerve, az Országos Tervhivatal, kialakult az új gazdasági apparátus, munkás és paraszt káderek emelkedtek fel a vezető pozíciókba, egészen a legmagasabb fokig. Kifejlődtek nemzetközi kapcsolataink, szorosan beleépültünk a szocialista világrendszerbe. Átfogó, hosszulejártatú tervek keretében az ország gazdasági ereje a kiválasztott, döntő fontosságú, a továbbfejlődés alapját jelentő feladatok megoldására lett összpontosítva. A kapitalizmus szabadpiaci, gazdasági automatizmusokon alapuló termelési rendjét felváltotta a tervgazdaság rendszere.

1957. után még szorosabbra fűztük kapcsolatainkat a szocialista tábor országaival, komoly formában hozzáfogtunk gazdasági életünk, közelebbi és távolabbi terveinek összehangolásához. Mind nagyobb szerephez jutott e munka koordinálásában a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa. Számos gazdasági és politikai tényező hatására 1960/61-ben bekövetkezett a mezőgazdaság tömeges kollektivizálása. A szocialista mezőgazdaság kifejlesztése mellett gazdaság-irányítási rendszerünk korszerű átalakítására irányuló törekvések jellemzik napjaink munkáját.

A fejlődés során alapvető változások mentek végbe a lakosság foglalkozás szerinti összetételében és életkörülményeiben. Két évtizedes gazdaságfejlesztési munka eredményeként az ország gyáripari jellege a korábbi évtizedekhez képest tovább fokozódott. Mivel nyersanyagokban szegény ország vagyunk, az ipar területén a munkaerőigényes iparágak fejlesztése részesült előnyben. A nagyüzemi

mezőgazdaság kiépítése munkaerő feleslegeket szabadított fel a falun. A gazdasági fejlődés itt vázolt kölcsönhatásainak eredményeként meggyorsult az urbanizálódás, a falusi lakosság városokba való áramlása, különösen a fiatal és középkorú korosztályok részéről. De a falun maradó lakosság polgárosodása is komoly méreteket öltött, közszükségleti és kulturális igényei megnőttek. E folyamat eredményeként a munkaerő és annak természetes utánpótlása lecsökkent, munkaerő hiány jelentkezett a falun is.

A magyar gazdasági élet ismert és ezért csak röviden felvázolt fejlődése alapvetően meghatározta az erdőgazdasági termelés lehetőségeit is.

A magyar erdészet fejlődése a felszabadulás után.

Az Egyesület százéves történetének keretében csak egészen vázlatosan lehet ismertetni azt az eseményekben rendkívül gazdag korszakot, amely a magyar erdészet életében a háború után beköszöntött.

Az erdők államosítása.

Az erdők, de az egész magyar történelem szempontjából beláthatatlan jelentőségű volt a már említett földreform-törvény. Ez az alapja, forrása annak a roppant változásnak, átalakulásnak, amely az erdőgazdaság egész területén az utóbbi husz évben végbement.

A törvény 20. paragrafusában ugyanis így rendelkezett az erdőkről :

" Az elkobzás és megváltás során igénybe vett földbirtokokból az erdők, az erdősitésre szolgáló terméketlen területek, valamint az Alföld fásítására kijelölt területek közül a 10 - 100 kat. hold kiterjedésű erdők állami ellenőrzés mellett községi tulajdonba, a 100 kat. holdon felüli kiterjedésűek pedig állami tulajdonba kerülnek. A Földművelésügyi Miniszter elrendelheti közbirtokossági erdő létesítését. "

Minden haladó gondolkodású magyar erdész álma vált ezzel valóra : az erdők állami tulajdonba, illetve állami kezelésbe vétele.

Azt jelentette ez, hogy az állami erdők részaránya az összes erdőből a II. világháború előtti 5 %-ról 89,5 %-ra emelkedett ! Magánkézen mindössze 8,5%, községi szervek kezelésében 2 % maradt. Mint akkoriban mondták : "földcsuszamlás történt Magyarországon".

Az új körülmények : a hatalmas állami erdőbirtok létrejötte, az ország újjáépítésének feladatai, stb. - nehéz helyzet elé állították az erdészetet. A nagy termelési feladatok végrehajtásával párhuzamosan kellett gyorsan kialakítani a magyar sajátságoknak és a népgazdasági helyzetnek megfelelő államerdészeti szervezetet. Ki kellett alakítani e szervezet működése számára az egységes és a népgazdaság közelebbi és távolabbi érdekeinek megfelelő gazdaságpolitikai irányvonalat. Összhangba kellett hozni a hazai gazdálkodást a szocialista tömb országainak adottságaival, a tömb által nyújtott lehetőségek kihasználásával.

Nehéz örökséggel terhelt alapállásból kellett elindulni ezen az úton. Az az utóbbi száz év, melynek erdőgazdálkodását is áttekintettük az Egyesület történetének keretében, 100.000 ha felújítatlan vágásterületet, az összes erdőterület közel felét kitevő rontott erdőt, csökkent fatermő területet és élőfakészletet eredményezett.

Erdőgazdaságunk az újjáépítés éveiben.

A háborút közvetlenül követő években az élet megindítása a háborús károkat helyreállítása, az újjáépítés volt a legsürgősebb feladat. Az épületkárok, bányák, a vasut, a járműpark, a hírközlés, a hidak, stb. stb. újjáépítése - roppant mennyiségű fát igényelt.

A károk mellett igen nagy probléma volt a lakosság tűzelővel való ellátása, mert a szénbányák és a vasut is súlyosan károsodtak a háború következtében.

A széntermelés jelentős részét egyébként is az ipar talpraállítása, a vasuti át-
docsátóképesség egy részét pedig a szövetséges haderők katonai szállításai foglal-
ták le.

Azt gondolhatná az olvasó, hogy ilyen kétségbeejtő helyzetben a magyar
erdőkre minden eddigénél nagyobb pusztítás várt. Ezt a rendkívüli állapotok és a
nemzetközi kereskedelem nehézségei indokolták is volna.

E lehetséges feltevással szemben annál meglepőbb az államerdészeti
felső vezetés első intézkedésének szigorú és tárgyilagos hangja, amely a fakiter-
melésnek fogantatásáról intézkedett. 1945. május 16-án jelent meg a Magyar
Közlöny 30. számában a földművelésügyi miniszternek ez az 1959/1945. F. M. szá-
mu körrendelete, amely az ország faellátásának tárgyában megjelent. Ez a rende-
let csupán az Erdőtörvény, az 1935. évi IV. t. c. által is megengedett két évi fater-
més kitermelésére hatalmazta fel az erdőigazgatóságokat és a termelőket. Negye-
dik bekezdésében szigorúan előírta azt is, hogy "a kitermelésre kerülő faállo-
mányokból elsősorban szerfát (fűrészrönköket, vasuti talpfát, bányafát, stb.) kell
termelni és csak a szerfára nem alkalmas részek dolgozhatók fel tűzifának ...
Minden önkényes fahasználat a legszigorubban tilos." (Magyar Közlöny, 30. szám
1945. május 16.)

Természetes, hogy a már vázolt körülmények között az évi fatermés
erősebb igénybevételére került sor az ujjaépítés éveiben. Az 1945. évre nézve
nem áll rendelkezésre termelési adat. 1946-ban 6.2, 1947-ben 4.1, 1948-ban
3.7 millió m³ fát termeltek ki az országban az évi növedék alapján körülbelül
lehetséges 3.1 - 3.3 millió m³-rel szemben. Ez a szám azonban 1949-ben leesett
1.95 millió m³-re, vagyis 1 millió m³ megtakarítás enyhítette némileg a korábbi
tulhasználatokat. 1950-től kezdve a fahasználatok évi mennyisége felvette a nor-
mális értéket.

Kétségtelen, hogy 1945. telén a lakosság önkényes fakitermelése is oko-
zott az erdőben károkat. Mindent egybe vetve megállapítható, hogy az ujjaépítés
időszaka távolról sem idézett elő olyan erőltetett igénybevételt, mint amilyenre

a helyzet alapján kilátás lett volna. A kormánysszervek megértő magatartása mellett ez az irányító szakemberek és az alsófoku személyzet áldozatos helytállásának nagy érdeme.

1945-47-ben a hirtelen hatalmasra növekedett állami erdőbirtokon nem állt még rendelkezésre sem irányító műszaki szervezet, sem megfelelő, állami alkalmazású munkáslétszám a termelési feladatok végrehajtására. A fára pedig nagy szükség volt. Ezért - az alapelvek fenntartása mellett - a termelés kezdetleges formái érvényesülhettek a munkában. Így pl. 1945-ben meg volt engedve, hogy az egykori tulajdonos hajthassa végre a fakitermelést és értékesíthesse termelvényeit az országban - annak érdekében, hogy több millió m³ fa mielőbb bekerülhessen az ország gazdasági vérkeringésébe. Számos fakitermelő vállalkozó és magánfakereskedő is működött. Ezeknek közbeiktatása szintén szükséges és megengedhető volt ebben az átmeneti korszakban. Azonban ha lazább keretek között is, de az állami ellenőrzés már kezdettől fogva érvényesült a gazdálkodás területén.

Az államerdészeti szervezet kiépítése.

Az új, az egész népgazdasági és államirányítási szervezetbe beleilleszkedő államerdészeti szervezet kialakítása komoly formában 1946-ban a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) létrehozásával vette kezdetét. (Meg kell itt jegyezni, hogy a felszabadulás után létre jött első állami nagyüzemek az állami erdőgazdaságok voltak !)

A magyar erdészeti igazgatás gyakorlatában évtizedeken keresztül jól bevált, hármas tagozódású szervezet alakult ki : a Földművelésügyi Minisztérium felügyelete alatt dolgozó Központ irányítása alá tartozó erdőigazgatóságok, ezek keretében erdőgondnokságok irányították a termelést, Az erdőgondnokságok tulajdonos többségének élén szakember - erdőmérnök vagy erdész - állt.

A MÁLLERD létrejöttével viszonylag gyorsan kialakult és megszilárdult az állami erdőgazdálkodás új kerete, szervezete és rendje. Tevékenységének gerincét a szervezeti kialakítás mellett ebben az időben a fakitermelések lebonyolítása és az ezzel kapcsolatos teendők ellátása képezte. Az utolsó háborús év nemkívánatos vonásait a termelésből mindinkább kiküszöbölte és azt házi kezelésbe vette. 1947-ben már a Gazdasági Főtanács úgy döntött, hogy 1947/48-tól kezdődően a fakitermeléseket kizárólag a MÁLLERD végezze.

Ezt a feladatot végrehajtani igen nehéz volt, mert államhitelt a munkák finanszírozásához a MÁLLERD nem kapott. A fakitermelés 75-80 %-át tűzifa képezte, ezt viszont szociálpolitikai okok miatt áron alul kellett az értékesítő szervek rendelkezésére bocsátania. Ennek következtében komoly jövedelemkiesést szenvedett és pénzügyi egyensúlya állandóan veszélyben forgott.

Az általános gazdasági helyzet és az erdészet ismertetett körülményei közepette az újjáépítés éveiben nagyméretű erdőművelési beruházások foganatosításáról nem lehetett szó. Ennek ellenére a MÁLLERD ebben az időben fontos intézkedéseket hozott az erdőművelés fejlesztésére is. 1947. júniusában 21.796/1947. III. fő. számú rendeletében közzétette a rontott erdők átalakítására irányuló tervezetét, ugyanakkor a 22.115/1947. számú rendelet intézkedik a tisztítások és gyéritések szakszerű keresztülviteléről. Augusztusban pedig 33201/1947. szám alatt korszerű fatermelési utasítást adott ki a termelő üzemek felé. Már ekkor felvetődött a nyárfatermesztés nagyarányú felkarolásának szükségessége és Nyárfa Bizottság létesítésének gondolata is. Az eddig szokásos erdei mellékterméktermelési ténykedés mellett külön meg kell említeni a MÁLLERD tőzegtermelésének kifejlesztését.

A MÁLLERD hivatalos közlönyeként jelent meg a háború utáni első magyar erdészeti szaklap, az "Erdőgazdaság". Az érdekes, tartalmas lap nagymértékben járult hozzá az új erdészeti szervezet és az erdésztársadalom egységének kialakításához, az új erdőgazdaságpolitikai irányvonal tudósításához széles körben való ismertetéséhez.

Érdekességként említhető meg, hogy 1947-ben született meg az első magyar erdészeti propaganda film is "Szeresd az erdőt I" címmel.

Meg kell még jegyezni, hogy közvetlenül a felszabadulás után a 4640/1945. M. E. számú rendelet a vadászati jogot elválasztotta a földtulajdontól és az ország egész területén a Magyar Államra ruházta. A vadászat hatékony államerdészeti irányítása csaknem egy évtizedre kikerült az erdészeti szakemberek kezéből.

A szófiai erdőgazdasági kongresszus.

A felszabadulás előtt számtalan kéz gazdálkodott az erdőben és a mag-gazdálkodástól kezdve a fa értékesítésig újabb és újabb vállalkozók közbelépése tette áttekinthetetlenné a termelés folyamatát.

A felszabadulás után egy-két évig ez az állapot - egyre gyengülő tenden-ciával - fennállt. Az újjáépítési gondok enyhülése, a valóban intenzív gazdálko-dás kialakulása idején már nyilvánvalóvá vált, hogy - a politikai szempontokon ki-vül is - mind a tervgazdaság rendszerének belső kiépítése, mind a szocialista nemzetközi kapcsolatokba való beilleszkedés szempontjából a termelés és a for-galom anarchikus állapota az erdőgazdaság területén is tarthatatlan.

De nem csupán a termelő munka megszervezése tette szükségessé a terv-gazdálkodás bevezetését, hanem az is, hogy az ország kevés fatermése a maximá-lis mértékben legyen kihasználva a közszükséglet kielégítésére.

1948-ig a népi demokratikus államokban a politikai-társadalmi átalakulá-sért vívott harc eldőlt a baloldali erők javára. Erre az időre alakult ki határozot-tan a szocialista világrendszer és bontakozott ki az a politikailag merev elhatáro-lódás a tőkés világrendszertől, amely egyre erősödő gazdasági szankciókban is tetet öltött. Nyilvánvalóvá vált az is, hogy a népi demokratikus államok belső tár-sadalmi átalakulásuk eredményeit leghatásosabban szoros politikai, gazdasági és katonai együttműködés révén lesznek képesek megőrizni.

A II. világháború befejezése után ezideig a szocialista gazdasági kapcso-latok terén csak a Szovjetunió és az egyes népi demokratikus országok között kü-

lön-külön létrejött forgalom volt a jellemző. 1948. után - miután az egyes államokban ennek belső feltételei nagyjából létre jöttek - indult meg a gazdasági élet egyre szélesedő összehangolása egymás között. E folyamat fejlődése, jelentősebb állomási és eredményei általában ismertek.

Erdőgazdasági politikánk további céltudatos alakítása szempontjából nagy jelentőségű volt a népi demokratikus országok 1948-ban Szófiában tartott erdőgazdasági kongresszusa. A szocialista tömb országai itt ismertették egymással hazájuk erdőgazdasági helyzetét és megbeszélték a legszükségesebb teendőket, az alábbi csoportosításban :

1. Erdők államosítása
2. Közéltés és szállítás
3. Fűrészüzemek
4. Faipar (furnir, lemez, butor, lepárlás)
5. Árueosztás és kereskedelem
6. Export, import
7. Szakoktatás, káderképzés
8. Kutatóintézetek
9. Vadászat és halászat
10. Természetvédelem
11. Egységes erdőgazdasági szervezet kiépítése.

Több fontos elvi megállapítást is tett a Kongresszus. Itt fogalmazták meg egységesen a szocialista erdőgazdálkodás alapelvét : a gazdasági élet szükségletének tartós kielégítése a szükséges faanyagokkal, a talaj termőerejének megőrzése, a növedék fokozása, a tudomány nyújtotta lehetőségek teljes kihasználásával, a termelékenység maximális növelésével és a költségek minimálisra való szorításával.

Itt vetettek számot a résztvevők azzal a konkrét ténnyel is, hogy erdeik az elmúlt egy-másfél évszázad gazdálkodása következtében erősen leromlott állapotban vannak. Ezzel kapcsolatban Magyarország számára is megnyugtató iránymutatásul szolgált annak leszögezése, hogy az évente kitermelhető famennyiséget nem-

csak a pillanatnyi népgazdasági szükséglet, hanem távlati szükségleteket is figyelembevéve az évi növedék mértéke szabja meg.

Ez a nemzetközi értekezlet a magyar erdőgazdaság szervezetének kiépítésére, további működési irányának kijelölésére utmutató volt, eredményeinek hazai alkalmazása mindinkább éreztette hatását. A fejlesztés természetesen összhangban állt az új állami apparátus kiépítésével.

Utkeresés a szervezeti forma területén.

Utaltunk arra, hogy 1946-tól kezdődően az államerdészeti szervezet területén hármas tagozódás alakult ki. A gazdasági szervezés további formáinak keresése során voltak olyan nézetek is, amelyeknek képviselői a fakitermelést, valamint az értékesítést le akarták választani a tulajdonképpeni erdőgazdálkodástól. Hivatkoztak arra, hogy a felszabadulást közvetlenül követő egy-két évben az állami felügyelet alatt álló, de nem állami apparátussal végrehajtott fakitermelési vállalkozások is sikerrel oldották meg az ország faellátását. Hivatkoztak továbbá a Szovjetunió példájára, ahol mint ismeretes, szintén külön erdőipari vállalatok végezték a nagy fakitermeléseket.

A jövő útját illetően a tisztánlátást a szófiai kongresszus hozta, illetve erősítette meg. Az ott kimondott gazdasági alapelvek ismeretében sikerült az erdőgazdasági szakembereknek az említett akciót leszerelni.

Az általános népgazdasági szervezés keretében a MÁLLERD továbbfejlesztésének módját keresve, nem sikerült azonnal megtalálni a legkedvezőbb megoldást.

1950-ben a MÁLLERD-ből nemzeti vállalatok alakultak. Mintegy másfél évi fennállás után újabb átszervezés következett, amely az eddigieknél lényegesen erősebb politikai tartalommal volt megtöltve. Ez az új szervezet a korábbi hármas tagozódáshoz még hozzá tett kettőt. A minisztériumi központ és az erdőigazgatóságok közé még beiktatott három területi igazgatóságot és 16 ugynevezett megyei

egyesülést. Ennek következtében az ügyvitel nagymértékben elnehezült, az ország területi beosztása elaprózódott, felduzzadt a bürokrácia. 1952-ben ez a szervezet került át a megalakított Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériumába (ÁGEM).

Az Országos Erdészeti Főigazgatóság alapítása.

Az erdőgazdaság területén dolgozó szakemberek is tisztában voltak azzal, hogy a valóban hatékony munka érdekében változtatni kell az eddigi formalista, csupán mennyiségi eredményeket értékelő, idegen tárcák főirányítása által befolyásolt rendszeren.

Szaklapunk a helyzetet így értékelte :

"... erdőgazdaságaink vezetésének módszereiben változtatást kell végrehajtani. A vezetésnek azt a formáját, amely csupán a tervek mennyiségi teljesítését tekinti feladatának, olyan vezetésnek kell felváltani, amely a gazdaságosság biztosításában, a munka és termékei minőségének állandó emelésében, a termelékenység fokozásában, az önköltség csökkentésében, a termelési tervek cikkenkénti teljesítésében, a gépek jó karbantartásában , végül - de nem utolsó sorban - az anyagtakarékosságban látja főfeladatát. "

(Kasza Ferenc: Az erdőszeti tervezés néhány időszerű kérdése. "Az Erdő", 1954. 339-340.o.)

Az átszervezéssel járó határozott politikai irányvonal megerősítette a legfelsőbb állami- és pártvezetés bizalmát az erdőgazdaság iránt. A Kormány napirendjére tüzte a magyar erdőgazdaság helyzetének vizsgálatát és a Minisztertanács 1954. májusában foglalkozott az erdőgazdaság fejlesztésének kérdéseivel. A vizsgálat eredményeként jött létre az 1040/1954. számú határozat az erdőgazdaság fejlesztéséről. E program keretében a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1954. évi 30. sz. törvényerejű rendeletével önálló Országos Erdészeti Főigazgatóságot szervezett. A Főigazgatóságot a Földművelésügyi Minisztérium főfelügyelete alól közvetlenül a Minisztertanács felügyelete alá helyezte.

Az Egyesület lapja ezt a tényt tömören így rögzítette :

" A magyar erdészet történelmében eddig még soha el nem ért önállósággal a Népköztársaság Kormánya az erdőgazdálkodás népgazdasági fontosságát és a magyar erdészet fejlesztésének eddigi eredményeit ismerte el. "

(Az Erdő, 1954. 420. o.)

Az önálló, országos hatáskörű erdészeti főhatóság létrejöttével a magyar erdészet fejlődése új lendületet nyert, munkája még szakszerűbbé és még céltudatosabbá vált. Nagy segítséget jelentett ebben a már említett 1040/1954. számú fejlesztési határozat gondosan összeállított útmutatása is.

A Főigazgatóság létrehozásával helyre állt az erdészet szervezetének az a hármas tagozódása, amely korábban olyan jól bevált. Hozzájárult e szervezet életrevalóságához az a körülmény is, hogy az erdőgazdaságok határai természetes földrajzi tájegységek alapján lettek megvonva.

Kisebb-nagyobb finomításokkal ez a szervezet látja el az erdőgazdasági termelés irányítását jelenleg is.

Erdőgazdasági politikánk és annak eredményei.

A magyar népgazdaság az ujjaépítés éveiben is gyors ütemben fejlődött, de az ezt követő évtizedben (1949-59), különösen az első ötéves terv teljesítése nyomán a fejlődés ugrásszerűvé vált. Az ország népessége mintegy 650.000 fővel gyarapodott. A szén-, villamosenergia-, nyersvas- és cementtermelés megduplázódott. Megsokszorozódott a lakásépítések száma. A fejlődés különösen a szocialista iparban volt nagyméretű. Gyors ütemben nőttek a kulturális igények, emelkedett az életszínvonal.

Nagyarányu fejlődés természetszerűleg nagy tömegű fát igényelt. Az ipari fejlődés sok csomagolóanyagot, a széntermelés növekedése bányafát és bélésanyagot, a sok építkezés fenyő- és részfát, a népesség szaporodása tűzifát és butort

igényelt, egyre nagyobb méretű és állandóan növekvő irányzattal.

A hazai fakitermelés Trianon után soha nem bírta fedezni a szükségletet, különösen nem a fejlődés ilyen üteme mellett. A faszükséglet mind nagyobb részét behozatalból kellett fedezni. Az országnak már az 1947. évi külkereskedelmi forgalmában a nyers pamut és a szén mögött a harmadik helyen állt a faimport, jelenleg is az elsők között áll. Amint Kutasy Viktor egyesületi főtitkár 1954-ben a viszonyokat jellemezte : " ma az a helyzet, hogy kevesebb az erdőnk mint amennyi kellene, a meglévő erdeinkben kevesebb az élőfakészlet, mint amennyi lehetne és ugyanakkor életszínvonalunk emelése érdekében több fára van szükségünk... "

(Az Erdő, 1954. 319.o.)

Nemzetközi tájékozódás alapján az erdészeti és faipari szakemberek már a szófiai kongresszus után belátták, hogy a faanyagellátási problémát nem lehet csupán a famérleg termelési oldaláról vizsgálni és a megoldás kulcsát egyedül a termelés és az import növelése nem jelentheti. Behatóan kell vizsgálni a famérleg másik oldalát is : a fafelhasználást és a fafogyasztást annak érdekében, hogy a különböző forrásokból származó fakészlet a maximális mértékben legyen felhasználva az ipari szükséglet kielégítésére. Sürgették az egységes faanyaggazdálkodás megvalósítását az európai piac fokozódó nehézségei is.

Ez a követelmény alakította ki annak szükségességét, hogy a fa útja egy főhatóságon belül legyen nyomon követhető a kitermeléstől, import- beérkezéstől kezdve egészen a végső felhasználásig.

E gazdaságpolitikai megfontolások forradalmi változásokat idéztek elő az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás területén. A legszorosabb értelemben vett erdészeti szakmai alapelvek meghatározója a társadalmi szükségletek egyre javuló kielégítése lett. Az erdőgazdálkodás céljának klasszikus megfogalmazásai is ebben csúcsosodtak ki ugyan, de az új társadalmi felismeréseknek az erdőgazdálkodásra való visszavetítése a szakmai részletkérdésekben is az eddigieknél biztosabb utmutatást adott.

E felismerések akadályozták meg a fakitermelés és az értékesítés leválasztását az erdészettől 1947-48-ban, - rendelték vissza az 1950-ben a Könnyűipari Minisztérium Faipari Főigazgatósága alá irányított fűrészüzemeket 1952-ben az erdészeti főhatóság keretébe, ezek tették az Országos Erdészeti Főigazgatóságot az egész ország fagazdálkodásának legfőbb irányítójává, ezek teremtték meg az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás egységét, mindkét fél javára.

Vegyük szemügyre röviden ennek a gazdasági folyamatnak az egyes pontjain elért főbb eredményeiket. Természetesen az Egyesület 100 éves történetében csupán néhány jellemző vonás kiemelésére szorítkozhat az ismertetés.

Erdőművelés.

Az erdőgazdálkodás a fa kitermelésének és ujratermelésének folyamata.

Történelmi fejtegetésünk feltárta, hogy a bővített ujratermelés alapfeltétel: a faállománynak, mint termelőeszköznek a létét mennyi sérelem veszélyeztette az utóbbi 100-150 év folyamán. Az egykés-rendszer megteremtése, az erdők államosítása nyitotta meg az utat a magyar erdők összességében a korszerű erdőművelési elvek alkalmazása előtt.

Kétféle módon vált ez lehetővé:

1. A kiépülő szocialista nemzetközi gazdasági kapcsolatok következtében nem kényszerült az ország a lerontott erdők fatermését erőn felül igénybe venni.
2. Az első ötéves terv megindulásától kezdve az erdészet óriási összegeket kapott a bővített ujratermelés, az erdőművelés céljaira. Ez a támogatás egyes években csaknem elérte az egész magyar könnyűiparba beruházott összeg nagyságát.

Az erdészet jól használta fel a kapott lehetőségeket. Az előhasználati nevelővágásoknak a felszabadulás előtti 16-18 %-ról 40-44 %-ra való növelésével fokozta az erdők hozatát, javította az állományok minőségét, felszámolta az elmaradt tisztításokat és hozzájárult a lerontott erdők nevelővágásokkal való helyrehozatalához.

Csupán címszavakban megemlítve : a mag- és csemetetermelés nagyméretű kifejlesztése, a gépesítés, a kemizálás, a szervezett erdővédelem, a homokszik- és kopárfásítás, a természetes felújítás általános elterjesztése, a tudományos ismeretek nagyarányu megvalósítása a mindennapos munkában - mindez érzékelte azt a hatalmas fejlődést, melyen az erdőművelés átment.

Az erdőművelés terén egy sajátságos probléma maradt fenn a mult birtokviszonyainak hagyatékaként : az egykori területi felaprózottság következtében nem volt meg a szükséges áttekintés a gazdálkodás tárgyát képező erdők felett. Országos méretekben nem ismerték az erdészek kellő részletességgel az erdőket és az azokban alkalmazott és legsikeresebben alkalmazható erdőművelési eljárásokat. Hozzájárult ehhez az a körülmény is, hogy az erdők igen széles termőhelyi skálát képviselnek, azokon Közép-Európa minden természeti változatossága tükröződik.

Ezért a gazdálkodás egységéért kifejtett erőfeszítések keretében már az 1950-es években megkezdődött Magyarországon is az erdők és termőhelyek számbavétele és rendszerezése. Széleskörű munka eredményeként megszületett a magyar erdők és termőhelyek típusrendszere, amely alapot nyújtott az eljárások, költségvetéstervezések, technológiák, eszközök, stb. egységesítésére.

Az erdőművelés köréből külön kiemelve kell értékelni azt a nagyarányu fásítást, amelyet a magyar erdőszet a felszabadulás után végzett. Az 1950-1964-ig terjedő időszakban az erdőtelepitések és fásítások első kivitelének mennyisége 319.000 ha volt. Ennek a nagyarányu munkának a zöme új erdőt, erdősávot, facsoportot jelent, a fasorok csak 25 %-át teszik ki a telepitéseknek. Ez éves átlagban kb. hétszer több országfásítást jelent, mint az 1920-1938. évek átlaga (3442 ha-ral szemben 22. 785 ha).

Az eredményeket tükröző számok világosan bizonyítják, hogy ezzel is a magyar erdőszet sok évtizedes álma vált valóra : Alföld- és kopárfásításról kevesebbet beszéltünk, de többet cselekedtünk. A hazai fatermelő bázis kiszélesítését célzó, valóban építő jellegű munka évi kb. 250-300 millió forintos állami támoga-

tással folyik, eredményeként napjainkig az ország erdőszűtsége a husz év előtti 12.8 %-ról 15.3 %-ra növekedett. Körülbelül ugyanekkora összeget költünk évente a rendes évi vágásterület felújítására is.

A mennyiségi gyarapodáson kívül értékelni kell azt a körülményt is, hogy ezeknek a fásításoknak jelentős része a fában legszegényebb Duna-Tisza-közére és a Tiszántulra esett és a szakszerűen kiképzett erdősáv rendszerek megsokszorozták az erdősitések járulékos hatásait.

Jelentőségében is kiemelkedő volt mind az üzemi erdőfelújítások, mind az erdőtelepítések és fásítások terén a gyorsan növő fafajok, elsősorban a nyárák nagymértékű termesztése.

A nyárák révén sikerült hasznosítanunk olyan termőhelyeket, amelyeket korábban fatermesztés szempontjából alig vettek számításba (árterek, csatornapartok, stb.). Megfelelő termőhelyeken pedig növedék és fatömegtermelés szempontjából szakembereink a korábbi évtizedekben elképzelhetetlen eredményt értek el.

A nyárákkal már a felszabadulás előtt is dolgoztak az erdészek hazánkban. Komoly lendületet azonban akkor ért el a magyar nyárfatermesztés, amikor erdőgazdasági politikánkban megszilárdult a termesztés és a felhasználás egységéről kialakult szemlélet, amelyben a termelés is, a feldolgozás is biztosítva látta jövő perspektíváit.

A nyárfatermesztés kifejlesztésével kapcsolatban lehetetlen nem megemlíteni Koltay György erdőmérnöknek, a híres Alföld-fásító Kallivoda Andor fiának nevét, aki uttörő és nagyjelentőségű munkájáért az erdészeti szakemberek közül elsőként, 1954-ben, megkapta a legnagyobb tudományos elismerést, a Kossuth-díjat.

Erdőhasználat.

Utaltunk az újjáépítés éveinek ismertetésénél arra, hogy a felszabadulás után a szakszemélyzet az első perctől kezdve igyekezett a fahasználati tevékenységet a szakszerűség keretei között tartani - sikerrel.

A további években a fahasználat aktív szerepe fokozódott és mind nagyobb szerepet töltött be a szükségletek hazai forrásból történő kielégítése terén. Az 1950-es évek átlagát jelentő 3.4 millió bruttó m³-ról 1965-re már 4.5 millió bruttó m³-re nőtt az éves fakitermelés mennyisége, anélkül, hogy az erdőállományok a legcsekélyebb károsodást szenvedték volna.

A termelés növelését az üzemtervezettség fokozása (vagyis a kitermelési lehetőségek pontosabb feltárása), a jól átgondolt terveken alapuló erdőfeltárás, korszerű nevelővágások alkalmazása, szakszerűbb tervezőmunka, a hazai viszonyoknak legjobban megfelelő gépesítés, szakképzett állandó munkásgárda kialakítása, a tudományos kutatások eredményeinek gyakorlati alkalmazása tette lehetővé. De közrejátszott az is, hogy már az új erdőtelepítések fatermése is gyarapíthatta a kitermelhető famennyiséget.

Az egységes faanyaggazdálkodás megteremtése az erdőhasználat terén is jótékonyan éreztette hatását. A felszabadulás előtt túlnyomóan tűzifatermelő volt a magyar erdőgazdaság és a kitermelt faanyagnak alig 18-20 %-a került ipari felhasználásra. Pedig az import csökkentésére akkor is nagy szükség lett volna, de a termelő és a felhasználó szektor összhangjának hiánya ezt nem tette lehetővé. Az Egyesületben is számos esetben hangzott el panasz, hogy a termelés és a forgalom felett nincs senkinek áttekintése az országban és e miatt nem lehet a termelők számára a kitermelésre és az értékesítésre vonatkozóan utmutatást adni. Többek között ez is vezérelte az Egyesületet abban a törekvésben, hogy a magyar erdőgazdaság hivatalos érdekképviselői szervévé nyilváníttassa magát. Ez ugyanis lehetőséget nyújtott volna számára hivatalos statisztikai adatgyűjtés kiépítésére.

A felszabadulás után ez a probléma megoldódott. Az erdőgazdaság előtt részleteiben feltárultak a népgazdasági szükségletek és ezeknek visszavetítése a termelésre az iparifa-kihozatal nagyarányu emelkedését eredményezte az erdőgazdaságok számára, a népgazdaság számára pedig az import csökkentését. Jelenleg a kitermelt faanyagnak mintegy 60%-a iparifa. Természetesen a fejlődés még nem állt meg.

Az iparifa-kihozatal növelése azonban nem csupán az ilyen, erdőgazdasági szempontból passzív okozati összefüggések, nem csupán egyszerű reflexiók eredménye volt. Az erdészet maga is tett lépéseket a népgazdasági szükségletek felkutatására és a faanyag kihasználás technikai megoldására. Ennek a törekvésnek eredményeként jött létre az erdészeti fagyártmánytermelés, amely a nagyüzemi technológia szempontjából már elejtett, tűzifa minőségű faanyagból, saját kis fagyártmánytermelő műhelyeiben ment meg több százezer m³ faanyagot a népgazdaság számára. Ez az alapvetően új, a semmiből létrehozott ágazat évente közel 100 millió forint nyereséggel járul hozzá az erdőgazdaságok pénzügyi eredményéhez.

Vadászat.

Az Országos Erdészeti Főigazgatóság létrehozásával komoly előrehaladás történt az erdészet és a vadászat egységének megteremtésében is.

Évszázados problémája volt ez is a magyar erdészetnek. Az Egyesület történetének 100 éve folyamán több ízben indult kezdeményezés annak megoldására, az erdészeti és vadászati adminisztráció egységesítésére. A magángazdálkodás az erdészet decentralizált állapotának viszonyai között ezek a próbálkozások törvénytelen eredménytelenek maradtak. A felszabadulást követő évtized sem hozott még lényeges változást az erdészet szempontjából.

Az egységes erdőgazdasági politika kialakulása és megszilárdulása során a kormány belátta annak, az erdészek által mindig hangoztatott - elvnek a helyességét, hogy erdő és vad egymástól el nem választható és csupán az erdő életközösségi egyensúlyának fenntartása lehet javára mindkettőnek.

A szakmai elvek szerint is elfogadott vadgazdálkodás elindítását tulajdonképpen az 1957. évi 43. törvényerejű rendelet és annak 5/1958. F. M. számú végrehajtási rendelete jelentette. A vadgazdálkodás és annak országos irányítása a Főigazgatóság hatáskörébe került, ahol vadászati főosztályt szerveztek a felelősségteljes munka végrehajtására.

Az egész folyamat betetőzését az 1961. évi Erdőtörvény létrehozása jelentette (az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló VII. törvény), amelyről még bővebben lesz szó.

Befejezésül a vadászati főosztály annyit, hogy számos hazai és külföldi elismerés fémjelzi a magyar vadgazdálkodás jó hírét.

Erdőrendezés.

Néhány szóval nehéz visszaadni azt a hatalmas munkát, amelyet a magyar erdőrendezők, a magyar erdőmérnökök és munkatársaik az elmúlt 20 év során végeztek. Ennek a szíves és áldozatos munkának köszönhető, hogy az erdőgazdálkodás színvonalának egyik fontos jellemzője és előfeltétele, az erdők üzemtervezettsége szempontjából a világ államai között a magyar erdőgazdaság a legelső között áll. Ez a gondos munka segítette eloszlani az erdőkre vonatkozó ismeretek hiányos voltát, ez nyújtott alapot a fakitermelés mértékének szakszerű fokozásához, az erdőfeltárás korszerű megtervezéséhez, az erdőfelújítási munkák hatékonyságának fokozásához, a gazdálkodási fegyelem megszilárdításához, a helyes birtokpolitikához, röviden : a szakszerű és korszerű magyar erdőgazdálkodás megteremtéséhez.

Erdészeti tudományok.

A gyakorlati munka területén elért nagy eredmények elképzelhetetlenek a tudomány előkészítő, uttörő, segítő munkája nélkül.

Ezért volt különös jelentősége az erdészeti tudományok szempontjából annak a ténynek, hogy a Kormány 4045/1949. (108) számú rendeletével életre hívta az Erdészeti Tudományos Intézetet. Az Intézet létszámát a Gazdasági Főtanács 8710-1002/18-1949. sz. határozatával 51 főben állapította meg. Ebből 39 fő szak-személyzet, 12 fő segédszemélyzet. Ennek a kormányintézkedésnek a nyomán indult meg a felszabadulás után a korszerű és szervezett kutatómunka.

A tudományos munka hatékonyságát lényegében két körülmény befolyásolta :

1. A Főigazgatóság irányítása alá rendeléssel a kutatómunka célkitűzéseit mindig az erdőgazdálkodás távlati fejlesztési célkitűzései szabták meg. Ez által már a kiinduló helyzetben megvalósult a tudomány és a gyakorlat szoros együttműködése.

2. Jelentősen megnövekedett az a hitelkeret, amelyet az állam az erdészeti kutatások fedezésére rendelkezésre bocsátott. Jelenleg mintegy 10 millió forintot költségvetéssel, mintegy 60 fő kutatóval és 150 segéderővel dolgozik az Erdészeti Tudományos Intézet.

Kísérleti intézményei és területei az egész országot behálózzák. Kutatási témáinak skáláját ismertetni e helyen nem lehet, mert alig van a gyakorlati életnek olyan területe, amelynek fejlesztésén az Intézet ne dolgozna.

Ennek a kis történeti munkának alkalmával vessünk egy pillantást a múlt-ra : honnan jutott el a magyar erdészeti tudomány a mai szintre ?

Az "Erdészeti Lapok" 1929. évi 187. oldalán Egyesületünk ügyvezetője az 1929/30 évi állami költségvetéssel foglalkozik és az erdészeti kísérletügy tételével kapcsolatban kesertően így ír:

" ... szégyenlenünk kell mindnyájunknak, akik az erdészet ügyeivel foglalkozunk, hogy egy elsősorban agrárállam 1,428.671.000 pengős kiadásai-ból 8.000 pengő, vagyis 0,0005 % jut az erdőgazdaság gyakorlati problémáival való kísérletezésre !

Hát annyira hiányzik az egész magyar közéletből az érzék az erdőgazdaság problémái iránt ?

Lehet ezek után azt mondani, hogy magyar erdészeti kísérletűg van ?
Lehet ezen a téren belátható időn belül gyakorlati eredményt várni ?

Nem szégyen ez mindnyájunkra, akik ennek a mostohagyereknek, a magyar erdőgazdaságnak az ügyeivel foglalkozunk ?

Szabad ezt szó nélkül hagyni minden erre csak legkevésbé hivatott szervnek s legelsősorban az Országos Erdészeti Egyesületnek ?"

Biró Zoltán ügyvezető írta ezt. Több kommentár nem kell hozzá.

Műszaki fejlesztés, szakmunkásképzés.

Az erdőgazdálkodásban a felszabadulás után végbement nagyarányú műszaki fejlesztésről nem csupán azért kell megemlékezni, mert enélkül nem jutott volna el a jelenlegi technikai színvonalra, hanem azért is, mert a műszaki fejlesztés területén csucsosodott ki leginkább tettekben az erdészeti dolgozókról való fokozottabb szociális gondoskodás.

Valaha nem is tekintették emberi munkának az erdei munkát, olyan nehéz volt. A munkakörülmények kulturájára pedig jellemző, hogy ha valakivel kapcsolatban nagyon ki akarták hangsúlyozni egyszerűségét, azt mondták : " az erdőben nőtt fel", "ugy él, mint egy favágó ". Elmaradottságuk miatt az erdei munkásokat még a mezőgazdasági cselédeknel is jobban lenézték.

A felszabadulás után nagy változás következett be ezen a téren is, természetesen összefüggésben az egész országban végbement társadalmi átalakulással.

A legnehezebb és a legkevésbé termelékeny munkafolyamatoknál a gépesítés sietett az ember segítségére. Az egykori lassu igaenergiával történő szállítás 94 %-ban, a legnehezebb munkát jelentő döntés és darabolás 75 %-ban, az ugyancsak nehéz földmunkát jelentő talajelőkészítés 50 %-ban, a csemete- és suháng kiemelés is 50-70 %-ban gépesítve van. Sajnos, nem nyert még megoldást két nehéz erdei munka: a közelítés és a rakodás megfelelő gépesítése.

Az emberekről való szociális gondoskodást jelentette az 1950-ben megindult munkásszállások építése, majd nagyszámban erdészlakások építése korszerű igényeket kielégítő kivitelben.

A műszaki fejlesztés fellegvára lett (az ERTI mellett) az 1953-ban alapított Erdőgazdasági és Faipari Tervező Iroda, amely a rendelkezésre álló szellemi erők koncentrálásával, a szebbnél-szebb műszaki produkciók előteremtésével, korszerű tervezőmunkával vitte előbbre az erdészet és a faipar fejlődését.

A műszaki fejlődéssel párhuzamosan haladt az alkalmi napszámosok helyett korszerűen kiképzett, megfelelő általános műveltséggel rendelkező, a korszerű technikát kezelni tudó, az erdőgazdálkodás alapelveivel tisztában levő állandó szakmunkásgárda kialakítása.

A probléma fontosságát első ízben Ákos László vetette fel az "Erdőgazdaság" című szaklap 1948. évi 3. számának 7-8. oldalán, "Erdeimunkás tanfolyamok szükségessége" című cikkében. Bevezetésként így ír :

" A magyar erdőgazdálkodás korszerű átszervezésének egyik legsúlyosabb problémája az erdei munkásnevelés ügye. Szakképzett erdei munkásaink jóformán egyáltalán nincsenek, legfeljebb azt mondhatjuk, hogy egyes erdővidékeken... vannak erdei munkához értő munkások. Pedig erdőgazdálkodásunk komoly fejlődése elképzelhetetlen, ha nem rendelkezünk olyan erdei munkásréteggel, amelyik minden erdei munkát teljes felkészültséggel, szakértelemmel, a legalkalmasabb szerszámok legjobb felhasználásával végez. "

A fejlődés (gépesítés, kemizálás, erdőművelés fejlődése, bérezési problémák, önköltségcsökkentés, munkaerőhiány, stb.) valóban parancsoló szükségességgel kényszerítette ki - több kevésbé eredményes kísérlet után - a korszerű szakmunkásképzés beindítását.

Ma még aránylag kevés szakmunkásunk van. 1965-ben az állami erdőgazdaságok területén dolgozó 38.983 főből 20.344 fő volt az állandó munkás, akik közül 2686 fő rendelkezett szakmunkás képesítéssel.

Ezen a téren még sok a tennivaló. De egy bizonyos : egy komor társadalmi jelenség, az egész héten füstös kunyhóban lakó, hablevesfőző-krumplisütő, elhanyagolt, lá-tástól-vakulásig dolgozó, krajcárbéren tengődő, műveletlen favágó ma már csupán erdészettörténeti emlék.

Szakoktatás.

Azok a mélyreható változások, amelyek a magyar erdészet területén az utóbbi husz év folyamán végbe mentek, tükröződnek az erdészeti szakoktatás fej-leményeiben is.

Helytálló a szakoktatás helyzetére kitérni, mert a szakemberképzés prob-lémái az Egyesület megalakulásától kezdve szüntelenül működésének homlokterében állott. Az előző három fő fejezetben részletesen ismertettük azt a sok munkát és küszködést, melyet az Egyesület e téren kifejtett.

A felszabadulás után az első figyelemre méltó esemény az Erdészeti Gimnázium 1948. évi megnyitása volt Esztergomban. Ezzel a nagymultu, Vadász-erdőn létrehozott, majd Tatára áttelepült egykori erdészeti középiskola támadt uj-ra életre. 1950-ben átköltözött Sopronba és technikumként működött tovább. Mel-lette még az 1952-ben (eredetileg Debrecenben) alapított szegedi technikum ké-pezi ki középfoku képzettséggel rendelkező szakembereket.

Az alsófoku képzés terén számos változat merült fel és helyzete még ma sem jutott nyugvópontra. A két világháború között döntő szerepet vivő esztergomi Alerdész Szakiskola 1950-ben megszűnt, Ásotthalma 10 hónapos erdészképző is-kolává alakult át. Két-három éves működési időtartammal más városokban is mű-ködtek erdészképző iskolák. 1958. óta ismét működik a kétéves Ásotthalmi Erdé-szeti Szakiskola. Megemlítendő, hogy mind alsó, mind középfokon folyt levelező uton történő képzés is.

Az ismertetett számos variáció oka az, hogy az állami erdőbirtok létrejöttével és apparátusának kiépítésével kapcsolatban a legnagyobb hiány alsó- és középfoku szakemberben jelentkezett.

De hiány mutatkozott felsőfoku képzettségű szakemberekben, erdőmérnökökben is. Ennek oka részben az is volt, hogy többféle tényező eredményeként az erdőmérnökök egy része más tárcák vállalatainál helyezkedett el. Az idősebb, megfelelő gyakorlattal és tapasztalattal rendelkező mérnököket elszívta a felső és középfoku szakigazgatás szervezete, a munkák közvetlen irányításánál nem sok mérnök maradt. A Soproni Főiskola - miközben igyekezett a megnövekedett igények kielégítésének minél tökéletesebben eleget tenni; maga is alapvető változásokon ment keresztül.

1952-ben, majd 1962-ben évszázados törekvés valósult meg : az ősi felsőoktatási intézmény elnyerte teljes önállóságát, majd a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a felsőoktatási intézményekről szóló 1962. évi 22. számú törvényerejű rendeletével egyetemi rangra emelte.

Évtizedes viták, egyesületi harcok végére is pontot tett ez a döntés. Ugyanakkor tükröződése és elismerése volt annak a hatalmas fejlődésnek, amelyen keresztül ment az egész magyar erdőgazdaság. Az új, egészséges erdőgazdasági politika eredményeként az évszázados erdészeti felsőoktatás keretében, de egyenrangú fakultásként indult meg hazánkban először a faipari mérnökképzés. Nemcsak jelképe, de záloga ez az őstermelés és a feldolgozás mindkét fél érdekeit messze-menően szolgáló, egyre szorosabbá váló együttműködésének.

Szakirodalom.

Haladás, fejlődés, továbbképzés, tudomány elképzelhetetlen a kor színvonalán álló szakkönyvek, folyóiratok nélkül.

Az erdészeti szakirodalom klasszikus korszakát az első világháború előtt, különösen a századforduló táján élte. Egyesületünknek e klasszikus irodalom kibontakozásában elévülhetetlen érdemei vannak.

A két világháború közötti időszak komoly visszaesést jelentett ezen a téren.

Annál szembetűnőbb az a nagyarányú irodalmi mozgalom, amely az 1950-es évektől kezdődően kibontakozott.

Teljes bibliográfiát nyújtani e helyen nem lehet, csupán példákkal megvilágítani a megtett fejlődést.

A folyóiratok közül már tettünk említést az 1946-ban induló "Erdőgazdaságról", amely 1958-tól az "Erdőgazdaság és Falpar" címet viseli, ezzel is kifejezve, hogy azt az egységet képviseli, ami a magyar "fás" szakma területén kialakult. Lényegében az erdészeti főhatóság lapja, amely jelenleg (1966) már két évtizedes fennállását ünnepelheti. A sajtó eszközeivel az erdőgazdaság életének bemutatására, a fejlődési irányzatok tudatosítására, az elért eredmények ismertetésére törekszik. Bő képanyagánál, változatos, ötletes tartalmánál fogva nagy népszerűségnek örvend az erdészeti társadalom minden rétegében.

Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye "Az Erdő" c. szaklap. Évszázados közlönyünknek, az Erdészeti Lapoknak egyenes folytatása. A felszabadulás után 1948. októberében jelent meg újra az Erdészeti Lapok. 1950-től 1952-ig egy helytelen intézkedés következtében megjelenése szünetelt. 1952-től "Az Erdő" címen jelenik meg havonta. Jelenlegi példányszáma 5.000. Tartalmának nagy részét - a lap hagyományának megfelelően - az erdőgazdálkodás fejlesztését célzó, tudományos színvonalú közlemények képezik. Terjedelmének kisebb részét szakirodalmi referátumok és az Egyesület belső életének hírei foglalják le. Színvonalát idegen nyelvű összefoglalások emelik, ezek révén számos ország erdészeti folyóirataival áll cserekapcsolatban. További saját kiadványa az Egyesületnek az 1964-től évente kétszer, több nyelven kiadott "Magyar Erdészeti Szemle". A jelentősebb szakdolgozatokat foglalja össze. A külföld részéről rendkívül elismert és keresett kiadvány.

Körülbelül hetenként - kéthetenként jelenik meg a Főigazgatóság hivatalos lapja, az "Erdészeti Értesítő". A főhatóság hivatalos rendeleteit teszi közzé. Egy-
mászt követő évfolyamai a magyar erdészet legújabbkori fejlődéstörténetének kitű-
nő forrásmunkái.

Negyedévenként jelenik meg az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI)
hivatalos kiadványa, az "Erdészeti Kutatások". Formáját tekintve mintegy a folyó-
irat és az évkönyv között áll. Az ERTI kutatóinak tudományos dolgozatait teszi köz-
zé. Egyenes utóda az egykori Erdészeti Kísérleti Állomás által kiadott "Erdészeti
Kísérletek" c. lapnak.

Értékes darabjai szakkönyvtárunknak az Egyetem évente megjelenő év-
könyve : " Az Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei ".

A folyóiratok szintjén kell megemlíteni az Országos Mezőgazdasági Könyv-
tár által kiadott Agrárirodalmi Szemle "Erdészet" sorozatát. Havonként juttatja el
kutatókhöz, üzemi szakemberekhez a külföldi erdészeti szakirodalom magyar nyelv-
vű kivonatát, megfelelő tárgyköri csoportosításban.

Folyóirat terjedelmű időszakos egyesületi kiadványok a "Mikológiai köz-
lemények" és "Erdészettörténeti közlemények" című litográfiák.

A felsorolt országos kiadványu folyóiratok mellett csak utalni lehet a Fő-
igazgatóság alá tartozó erdőgazdaságok és vállalatok által időszakosan kiadott
egyes üzemi lapokra, hirdókra. (Ciklámen, Bükkmakk, Börzsöny, Erdősáv,
Fenyőtű, Bakonyi Kürt, stb., stb.)

A felszabadulás után az erdészeti könyvkiadást a Mezőgazdasági Kis-
könyvtár erdészeti sorozata nyitotta meg 18 kis kötettel. Ezt követte a technikai
tankönyvek 8 és az erdészeti szakiskolák tankönyveinek 6 kötete. Egyidejűleg je-
lent meg az Erdészeti Tudományos Kiskönyvtár 11 kis kötete.

Ezek az egyenként kisebb terjedelmű kiadványok hézagöltő szerepet vit-
tek a háború utáni évtizedben, amikor az alsófoku szakemberek tömeges kiképzése
idején nem állt rendelkezésre elegendő összefoglaló kézikönyv.

9899/Cs.

Ágazatonkénti önálló szakmai utasításokat már az egykori Erdőközpont is adott ki az 1949-50-es években. Az Országos Erdészeti Főigazgatóság az egységes elvek alapján történő gazdálkodás országos kialakítása érdekében az 1955-59-es években bocsátott ki hatkötetes szakmai utasítás sorozatot, igen komoly szakmai tartalommal (amelyet 1962-ben kiegészített még a Gépesítési Utmutató).

A Főigazgatóság hajtotta végre 1964-ben a magyar erdészeti szakirodalom eddigi legnagyobb vállalkozását, a "Magyarország Erdőgazdasági Tájainak Erdőfelújítási, Erdőtelepítési Irányelvei és Eljárásai" címet viselő 10 kötetes hatalmas munka kiadásával. Még nem volt Magyarországon olyan erdészeti szakmunka, amely annyi tudós és üzemi szakember közreműködését igényelte volna, mint ez. (Csak megközelíti ezt az egykori, 1913-ban kiadott Fekete-Blattny: Erdészeti fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén c. nagy mű, amely szintén számos külső szakember közreműködését vette igénybe.

Az említett sorozatok mellett mind gyakrabban jelentek meg egyes neves szakíróink értékes munkái. Nem egy közülük ma már klasszikusnak számít és roppant értékes alapja szakmai tudásunknak.

A teljességre való törekvés igénye nélkül, csupán emlékeztetőül, ime néhány cím :

- Ákos László szerkesztésében : Erdészeti-vadászati-faipari lexikon. (Bpest, 1964. - Mezőgazdasági Kiadó.)
- Babos Imre : Magyarország táji erdőművelésének alapjai. (Bpest, 1954. - Mezőgazdasági Kiadó.)
- Bertóti István: Vadgazdálkodás és vadászat. (Bpest, 1956. -Mezőgazdasági Kiadó)
- Fehér Dániel : Talajbiológia. (Bpest, 1954. Akadémiai Kiadó)
- Fekete Zoltán: Erdészeti rovartan (Bpest, 1957. -Akadémiai Kiadó.)
- Győrfi János : Erdészeti rovartan. (Bpest, 1957. -Akadémiai Kiadó)
- Győrfi János : Erdővédelem. (Bpest, 1963. Akadémiai Kiadó)
- Halász Aladár szerkesztésében: Erdőgazdaságunk, faiparunk és faellátásunk helyzete és fejlődése 1920-1958-ig (Bpest, 1960. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó)

Keresztesi Béla:	A magyar nyárfatermesztés . (Bpest, 1962. - Mezőgazdasági Kiadó)
Keresztesi Béla	Akácatermesztés Magyarországon. (Bpest, 1965. - Akadémiai Kiadó)
Koltay György :	A nyárfa. (Bpest, 1953. _Mezőgazdasági Kiadó)
Madas András szerkesztésében:	Erdészeti kézikönyv. (Bpest, 1956. -Mezőgazda- sági Kiadó)
Magyar Pál:	Alföldfásítás I-II. (Bpest, 1960-1961. Akadémi- ai Kiadó)
Pankotai-Herpay :	Erdészeti szállítástan. (Bpest, 1965. Mezőgazda- sági Kiadó)
Róth Gyula :	Erdőműveléstan III. (Bpest, 1953. - Mezőgazda- sági Kiadó)
Sébor János:	Általános geodézia I-II. (Bpest, 1959. Mezőgazda- sági Kiadó)
Szederjei Ákos :	Őz. (Bpest, 1959. Mezőgazdasági Kiadó)
Szederjei Ákos :	Szarvas. (Bpest, 1960. - Mezőgazdasági Kiadó)
stb., stb.	

Az irodalmi alkotások sorából külön meg kell említeni az Erdészeti Kézi-
könyvet, amelynek anyagát az Egyesület állította össze és adta ki az 1943-ben
az Egyesület által kiadott és már teljesen elfogyott Erdészeti Zsebnaptár pótlására.

Ha az eddigiekhez hozzávesszük a különböző szintű oktatási intézmények
tankönyveit, jegyzeteit, a faipari szakirodalom számunkra aktuális termékeit, az
alap- és segédtudományok szorosabb erdészeti vonatkozású műveit, valamint a
számtalan kisebb- nagyobb litográfiát és brosurát - kibontakozik előttünk a fel-
szabadulás utáni magyar erdészeti szakirodalom impozáns képe, amelynek feldol-
gozása külön tanulmányt igényelne.

Az Egyesület története szempontjából meg kell állapítani, hogy a szakiro-
dalom bemutatott nagyarányú kifejlesztésének költségeit állami szervek és könyv-
kiadó vállalatok vállalták. Így a szakirodalom nem szorult az Erdészeti Egyesület

részeről arra a patronáló szerepre, amely a magyar erdészettörténet korábbi évtizedei során olyan nagy szerepet játszott. Ennek következtében az Egyesület irodalom pártoló tevékenysége - legalább is egyenlőre - háttérbe szorult.

Fafeldolgozás, értékesítés.

A faanyag kitermelésének és bővített ujratermelésének terén elért eredmények áttekintése után érdemes az új, egységes erdőgazdasági politika hatását megvizsgálni a mérleg tulsó oldalán, a forgalom, a feldolgozás, a felhasználás szempontjából is.

Közvetlenül Trianon után, a legnagyobb fainség idején, 1921-ben, így írt Gaul Károly fatechnológiai tanár, az Egyesületnek évtizedeken keresztül választmányi tagja :

"Mentől több mechanikai és kémiai munkát fordítunk a fára, belőle annál értékesebb cikket állíthatunk elő. A rendelkezésünkre álló faanyagot lehetőleg iparilag dolgozzuk fel s mentől kevesebbet tüzeljünk el. Faköszörületre... a lágylombos fákat kell felhasználni. A cellulózt, mivel lucfenyőnk nincs, szalmából vagy kukoricaszárból kell készítenünk...

... még a mai... Magyarországon is lehetséges, sőt nagyon is szükséges azon faipari ágak fenntartása és fejlesztése, melyek az országban elegendő nyersanyagot találnak. " (Erdészeti Lapok 1921. 3-4 o.)

A felszabadulás után a fafelhasználás gyors felduzzadása és a faellátás ugyancsak gyorsan fokozódó nehézségei korán hathatós intézkedések megtételére kényszerítették a magyar szakembereket. Ez kezdetben a faanyagok felhasználása terén a fokozott, az európai átlagnál lényegesen nagyobb megtakarításban, illetve a fahelyettesítő anyagok jelentős elterjesztésében nyilvánult meg.

A takarékos felhasználást célozta a fűrészüzemeknek a már említett erdészeti főirányítás alá történt visszahelyezése 1952-ben. A fűrészipari termelés koncentrálása a kapacitás lényeges bővítése nélkül is fokozta a termelés mennyiségét, a megnövekedett rönkmennyiség romlásmentes feldolgozását.

Az erdészeti fagyártmánytermelés eredményeiről már volt szó az "Erdőhasználat" c. alfejezetben.

Nagyjelentőségű intézkedés volt az anyagtakarékosságot szolgáló technológiák bevezetése irányában a faárrendszer reformja. Ezt 1956-ban, az egész népgazdaság területén elsőként az erdészet hajtotta végre. Az új faárrendszer a termelői árakat jelentősen felemelte, összhangba hozta a világpiaci árakkal, úgy, hogy az új árak nemcsak fedezik a fatermelés teljes önköltségét, hanem 4 % nyereséget is biztosítanak a termelő szektornak. Ez a haszon azonban nagymértékben differenciáltan jelentkezik: elsősorban az iparifa termelésre, ezen belül is az értékesebb választékok termelésére ösztönöz, a tűzifa termelését kimondottan veszteségesé teszi. A felhasználási területen a helyzet fordított: az értékes, drága választékok terén takarékosagra ösztönöz és a felhasználást az olcsóbb, könnyebben beszerezhető cikkek irányába tereli.

Az új faárrendszer a fatermékeket általában magasabbra értékelte, mint a helyettesítő anyagokat és ezzel utat nyitott utóbbiak széleskörű elterjesztésének.

Az erdei termékek árának világszínvonalra történt felemelése helyreigazította az erdőgazdaságok pénzügyi egyensúlyát is és fokozta az erdőgazdasági dolgozók jövedelmét.

A fa komplex feldolgozása az ötvenes évek végén kezdődött meg nagyobb méretekben. A tűzifához közelálló alapanyagból a sokoldalúan felhasználható farostlemezek gyártása először Szegeden indult meg, majd a korszerű Mohácsi Farostlemezgyárban folytatódott.

A faforgácslapgyártás hazai megteremtése 1959-hez fűződik, Szombathelyen.

Gaul Károly idézett megállapítását igazolja a fogyasztói igényeknek megfelelő nemesítő felületkezelés megvalósítása a farostlemez- és forgácslapgyártásban. Míg a nyers farostlemez világpiaci ára jelenleg 0.30 dollár/m², a három rétegben email-lakkal felületkezelt lemezé kb. 1.30 dollár, a laminátos eljárással kezelt lemezé 1.50-1.70 dollár.

9899/Cs,

Az alapvetően új iparágak megteremtése mellett nagyot fejlődtek az elsődleges faipar egyéb, hagyományos ágazatai is : a furnir- és enyvezett lemezipar, a parkettagyártás, a Főigazgatóság irányítása alá rendelt vegyes faipar (lágagyártás, gyufagyártás, stb.). Ezeknek az üzemeknek a keretében valósult meg az egységes erdőgazdasági politika egyik alapvető célkitűzése : a rendelkezésre álló faanyag minél tökéletesebb feldolgozása a rönktől kezdve a tűzifán át a hulladékig és a kéregig.

A fa mechanikai feldolgozása mellett egyre inkább előtérbe került a kémiai feldolgozás. Az erdőkémiai ipar is becsülettel ellátta a reá bízott népgazdasági feladatokat.

Jelenleg kialakulóban van az egyre növekvő népgazdasági papir és kartonszükséglet kielégítése céljából a hazai papir- és cellulóógyártás kifejlesztése, új gyártási eljárások kidolgozása, a hazai lág lombosfa nyersanyagbázis kiszélesítése. Rövidesen megkezdődik a keménylombos fafajok felhasználása a cellulóziparban.

Mindezek az intézkedések hatásosan fékezik a magyar faimport növekedését, jelentősen a fenyő fűrészáru behozatal tételét.

Az erdő által nyújtott sokféle természeti termék gondos kiaknázását végzi az Erdei Melléktermékgyűjtő és Értékesítő Vállalat. Szép és modern kosarai, gomba-, erdei gyümölcs, lé- és szörpkészítményei valutában is realizálódott nemzetközi elismerést szereztek erdészetünknek, moha-, diszitonövény-, stb. termékei pedig belföldi szükségleteket elégítenek ki.

Az 1951-ben alapított ERDÉRT Vállalat készletező, manipuláló, fuvarozó tevékenységével nélkülözhetetlen szerepet tölt be a termelés és a fogyasztás koordinálásában. Működésével függ össze faforgalmunknak egy érdekes és hosszú ideig nélkülözött új vonása : iparifa-exportunk jelentős megnövekedése. A hazai termelésű papirfa és a tranzakciós fenyőgömbfa, illetve fűrészáru exportjának értéke az utóbbi években megközelítette az évi 100 millió devizaforintot. E folyamat tartóságának regisztrálása majd az erdészettörténet feladata lesz.

Uj erdőtörvény.

A magyar erdőgazdaságnak a felszabadulás után elért eredményeit kodifikálta az Országgyűlés, amikor megalkotta "Az erdőkről és vadgazdálkodásról" szóló 1961. évi VII. törvényt, az új erdőtörvényt. A törvény ezuttal alapvető utmutatást adott az erdőgazdaság további munkája számára.

Az új erdőtörvény látszólag elég későn született meg. Objektív oka ennek az volt, hogy 1961-re értek meg a feltételek annak lerögzítéséhez : az ország erdőterületének 95 %-ában szocialista szervezetek gazdálkodnak ! Ekkor lehetett az erdőtörvényt az új polgári- és büntető törvénykönyvvel összhangban elkészíteni. A régi erdőtörvény jogalkalmazása ekkorra már igen nehézkessé vált.

A törvény is rögzítette azt a már részben megvalósult erdőgazdasági politikát, amely az erdőgazdálkodást és a faanyagfelhasználást egységes szemléletben fogja össze. Létrehozása végső soron a közbirtokossági erdők évszázados intézményének megszűnését is jelezte.

A faanyagtermelés mellett már a törvény első paragrafusában történt elhelyezés is kihangsúlyozta az erdők fokozódó egyéb hasznos rendeltetését.

Az erdőgazdaság szakmai szempontjából a legfontosabb rendelkezéseket az erdőgazdálkodás alapelvei című fejezet tartalmazza. Ezek közül a legfontosabbak : a termőhelynek leginkább megfelelő elegyes állományok kialakítása, a termőtalaj védelme, az üzemterv szerinti gazdálkodás, a védőerdők és védőfásítások intézményének kiszélesítése. Az építő munka számára kapunyitást jelent a közérdekű erdőtelepítések előírása.

Számos rendelkezésből világlanak ki a nemzet egészének kincsét óvó erdővédelmi intézkedések. Ezt, valamint az erdészeti személyzet fontosságának elismerését és megbecsülését jelenti az erdész egyenruha rendszeresítéséről, a szolgálati löfegyver viseléséről és használatáról, a hatósági személynek tekintett védelmi személyzet büntetőjogi védelméről szóló rész. Első ízben mondja ki a törvény Magyarországon az általános tilalmat az erdőben való legeltetésre. Le-

szögezi azt is, hogy az erdő csak a rendeltetésének megfelelő célokra használható.

Ezek az erdővédelmi tárgyú törvénykezések olyan több évtizedes, sőt esetenként évszázados viták végére tettek pontot, melyek megvalósításáért rengeteg küzdelmet folytattak az Egyesületbe tömörült szakemberek - eredménytelenül.

Az új idők hangja a megtermelt faanyag takarékos, gazdaságos felhasználását és a szakadatlan műszaki fejlesztést a törvény szigorával biztosító és ösztönző paragrafusok beiktatása.

Régi törekvéseket, erdészálmokat váltott valóra a vadgazdálkodásról és vadászatról szóló fejezetnek az erdőtörvénybe való foglalása. Az egész országban egységes elvek szerinti vadgazdálkodás alapjait vetette meg ezzel, ugyanakkor a vadászat fejlődése, az egyes sajátságos vadgazdasági körzeteknek leginkább megfelelő gazdálkodás kialakítására nyújtott hatalmas lehetőségeket.

Összefoglalás.

Az olvasó bizonyára aránytalanul hosszúnak találja majd a második világháború utáni magyar erdőgazdaság helyzetének, fejlődésének ismertetését.

Az elmúlt száz év történelmi tendenciáját figyelmesen követve azonban szakember és szakmán kívülről egyaránt felmérheti, hogy a korábbi évtizedekhez képest eseményekben rendkívül gazdag az elmúlt 15-20 év. Annak, hogy ez nem csupán a jelenkor emberének természetes szubjektív, közeltávra beállított látószöge, hanem tárgyilagosság, bizonyítékai az egyes eseményeknek, a múltbeli eredménytelen törekvésekkel történő összekapcsolásai, amelyet a szerző a fontos esetekben igyekezett nem elmulasztani. De bizonyítják ezt azok az új jelenségek is, amelyek csupán erre a 20 évre jellemzőek, mert korábban nem, vagy éppen csak csirájukban léteztek.

A bemutatott hatalmas fejlődés végeredményben egy alapvető okra vezethető vissza : a politikai - társadalmi rendszer megváltozására és ennek logikus következményére, az erdők államosítására. Az államosítás tette lehetővé egy egységes szervezet kialakítását, az erdők összetételének, állapotának megismerését, távlati tervek és egységes erdőgazdasági politika kialakítását, a szellemi és anyagi erők összefogását és koncentrálását a kitűzött célok elérésére.

Kétségtelen, hogy amíg a magyar erdészetnek az első világháború előtt az Országos Erdészeti Egyesület, a két világháború között az Erdőmérnöki Főiskola volt a szellemi irányítója, a második világháború után ezt a szerepet az Országos Erdészeti Főigazgatóság töltötte be.

Az Egyesület története a felszabadulás után.

Az erdőgazdaság fejlődéséhez viszonyítva az Egyesület szerepe - korábbi szerepléséhez mérten - látszólag elhalványul.

Ez természetes is. A tőkés gazdasági rendszer évtizedeiben jóformán az Egyesület volt az egyedüli fórum, amely a magyar erdőgazdaság érdekeiért küzdött, amely a szakszempontokat és a szakszemélyzet érdekeit képviselte. Akkor törvényszerűen szükség volt erre a szerepre és az Egyesületnek el kellett vállalnia a magyar erdészeti félhivatalos érdekképviselését a gazdasági küzdelemben.

A felszabadulás után a korábbi funkciók közül sok feladat ellátására nem volt többé szükség. Nem kellett bizonyos szakmai alapelvek érvényre juttatásáért harcot vívni befolyásos magánérdekekkel szemben, - az állami gazdaságpolitika nem hagyott ilyen problémát. Nem kellett a szakszemélyzet szociális viszonyainak kicsi javításáért küzdeni, - a szociális irányú munkálkodást átvette a szakszervezet. Nem kellett a szakirodalom fenntartását patronálni, - bőségesen gondoskodtak arról az állami vállalatok.

Felmerülhet a kérdés : szükség volt-e egyáltalán egy ilyen funkciót vesztett testületre a megváltozott világban ?

Az Egyesület történetének további vizsgálata erre a kérdésre pozitív választ fog adni.

Az Egyesület életrekelése.

A háborút közvetlenül követő években az Egyesület létezett, de alig funkcionált. Waldbott Kelemen elnök Budapest ostroma alkalmával aknaszilánktól halálra sérült. Térfi Béla I. alelnök idős korára és megrokkant egészségi állapotára való hivatkozással tisztségéről lemondott. A II. alelnök megbízatása 1946-ban lejárt, különben is, vidéken lakva, a közlekedés és hírközlés nehézségei miatt nem tudta kézbe venni a szervezést. Az ügyek vezetését a választmányon belül alakított öttagu bizottság vette át.

Az infláció miatt tagdíjak nem folytak be, az Erdészeti Lapok nem jelenhetett meg, így a tagsággal fennálló kapcsolat átmenetileg megszakadt. A gazdasági válság egyébként is elsorvasztotta az Egyesület anyagi erőforrásait.

Az Egyesület vagyona a harccselekmények következtében nem szenvedett nagy károkat. Ez Tasnády Gyula pénztáros érdeme, aki a székházban lakva odaadón őrizte az Egyesület értékeit.

A szakmai testületi élet megindulását, a szeretett és megszokott Erdészeti Lapok megjelenését azonban minden szakmáját szerető erdészember várta. De a megalakuló államerdészeti szervezet is érezte a hiányát a társadalmi oldalról jövő szakmai támogatásnak.

A szervezés ügyét az mozdította el a holtpontról, hogy dr. Mihályi Zoltán titkár 1947. decemberében hazatért a hadifogságból és hamarosan hozzáfogott az Egyesület életrekeltéséhez. Kölcsönös tájékoztatások és véleménykérek eredményeként, valamint a Belügyminisztérium hozzájárulásával 1948. március 20-án jött össze a háboru után az első tisztujtó rendkívüli közgyűlés.

A közgyűlésen a régi vezetőség formálisan is lemondott és új vezetőséget választottak Sébor János professzor, elnök és Ládý Géza alelnök személyében. Az év végéig szóló hatállyal 20 tagú választmányt is választottak. Az irodavezetői teendőket továbbra is dr. Mihályi Zoltán látta el egészen 1954-ig.

Az események ismertetése előtt érdemes részletesebben megvizsgálni, hogy a nagymultú Egyesület milyen alapelveket követve kívánt a megváltozott világba beleilleszkedni. Ez vezetőinek megnyilatkozásaiából ítélhető meg leginkább.

Dr. Sébor János professzor, az Egyetem nagyrabecsült tanára megválasztása után

" A lelkes tapssal köszöntött új elnök széfkoglaló beszédében hangsúlyozta, hogy az Egyesület méltán büszke nyolc évtizedes önzetlen, eredményekben gazdag munkájára és annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy demokratikus újjászervezése biztosítja számára azt az utat, amelyen haladva a legnagyobb szolgálatot teheti a magyar erdőgazdaságnak. Tiszta szakszerűség, tárgyilagosság, önzetlen kartársi együttműködés legyenek a vezérelvei továbbra is. " (Erdőgazdaság, 1948. 7. szám 5. o.).

Dr. Mihályi Zoltán : " hangsúlyozta, hogy az Egyesület nagy örömmel várja körébe az erdészeti üzemi tiszteket és erdészeket közös munkára, mert a szakművelődés mélyreható, állandó fejlesztése csak az erdészet minden munkaterületére kiterjedő demokratikus összefogás alapján lehetséges. " (Ugyanott).

Az Egyesület újjászervezése részben a Szakszervezet (Közalkalmazottak Országos Szabad Szakszervezetének Erdészeti Főcsoportja) közreműködésével ment végbe. A szakszervezet a rendkívüli közgyűlésen is képviseltette magát és az alábbi demokratikus elvek valóra váltását javasolta :

1. az egyesületi keretek minél átfogóbb tágítását,
2. a választmánynak az erdészeti alkalmazottak csoportjai szerinti összeállítását,
3. a Szakszervezet képviselői részére megfelelő számú hely biztosítását
4. a tagdíjnak a jövedelem szerinti fokozatos megállapítását

5. az Erdészeti Lapokban, az erdészek részére megfelelő cikkek közlését
6. erdőbirtokossági társulatok tagokul való bevonását.

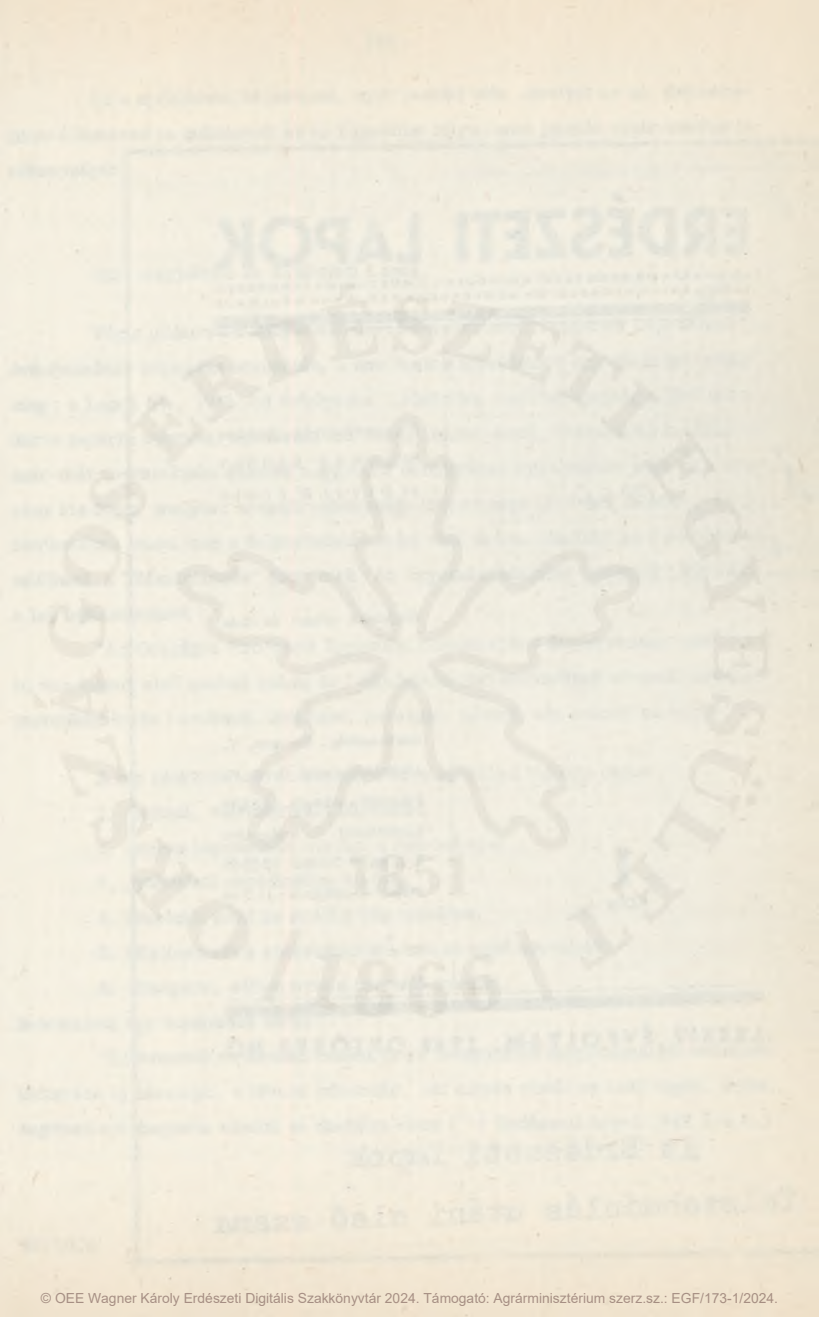
A megalakulást követően az Egyesület "Tájékoztató az Országos Erdészeti Egyesületről" címmel emlékiratot terjesztett a földművelésügyi miniszter elé, kérve annak hathatós támogatását. Az emlékiratban célkitűzéseit a következőkben rögzítette :

1. vállalja a tudományos kutatás eredményeinek a gyakorlat részére történő legcélszerűbb közvetítését,
2. vállalja az erdőgazdálkodás belterjességének növelésére irányuló gyakorlati törekvések számbavételét, megvitatását és a szükséges javaslatok kidolgozását mind az elméleti alapok megteremtésére, mind pedig a megvalósításra hivatott szervek felé,
3. vállalja, hogy felkelti a nagyközönség érdeklődését az erdő iránt és ezzel elősegíti egyik legértékesebb nemzeti kincsünk komolyabb megbecsülését és végül
4. vállalja, hogy ismét felveszi baráti kapcsolatait a külfölddel.

Célunk : szélesre tárni a kaput, hogy mindenki, aki szereti a magyar erdőket és bármilyen csekély mértékben hozzá kíván járulni jobb jövőjük kialakításához, szíve és tehetsége szerint dolgozhasson ezért.

Szembe kell nézni azzal a kérdéssel, vajon egy országban, ahol az erdők legnagyobb része az állam kezén van, egyáltalában fennáll-e a szüksége egy erdészeti szabad társulásnak ? Erre a legjobb meggyőződésünk szerint határozott igennel kell felelnünk !

Tagadhatatlan ugyanis, hogy az állami igazgatás nem terjedhet ki a szolgálaton kívül, tisztán szakszeretből vállalt munka irányítására, mert hivatalos szervezete nem biztosíthatja azt a kötetlenséget, mozgási szabadságot és közvetlenséget, amely az önkéntes munkakészség, termelő erejének leglényegesebb előfeltétele. (Erdőgazdaság, 1948. április 5. 7. o.)

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET, A MŰSZAKI ÉS TERMÉSZET-
TUDOMÁNYI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE TAGJÁNAK KÖZLÖNYE

IX 5896

1948. V.

1

SZÁM

Megindították 1862-ben

WAGNER KÁROLY

és DIVÁLD ADOLF

Megjelenik minden hó 15-én.

Szerkesztőség: Budapest, V.,

Alkotmány-utca 6. II. em. 10.

Ptkptári csekk száma: 23.802

Kiadóhivatal: V., Szalay-utca

4. I. em. * Telefon: 12-22-99

Ptkptári csekk száma: 11.758

LXXXIV. ÉVFOLYAM, 1948 OKTÓBER HÓ

Az Erdészeti Lapok
felszabadulás utáni első száma

Ez a nyilatkozat becsületes, nyílt beszéd volt, amelyet az új, demokratikus államrend is méltányolt és az Egyesület folytathatta immár nyolcvanéves tevékenységét.

Ujra megjelenik az Erdészeti Lapok.

Végig pillantva a könyvespolcon felsorakoztatott Erdészeti Lapok száz évfolyamának impozáns sorozatán, a sok vaskos kötet között egy kis füzet lapul meg : a Lapok 84., 1948. évi évfolyama. Lehetetlen megilletődöttség nélkül ezt a durva papírra nyomott, apróbetűs kis füzetet kézbe venni. Évszázados szaklapunk már-már megszakadni készülő nagyszerű sorozatának ujjáéledését jelzi ez a szerény kis füzet, melyhez hasonló vékonyságú kötetet csak 1919-ben találunk. 1948. októberében jelent meg a felszabadulás utáni első szám. Mindjárt az első oldalon található a "Zászlóbontás" című cikk. Az Egyesület alelnöke ebben így köszönti a lap újjászületését :

"Az Országos Erdészeti Egyesület demokratikus átszervezése után ime itt van lapunk első szabad száma is ! Mindenkié, aki szakunkban olvasni, tanulni, művelődni kíván : erdészé, munkásé, paraszté, bárkié, aki szereti az erdőt !"

A lap célkitűzéseit az alelnök a következőkben foglalta össze :

1. tanítani, véleményeket közreadni,
2. szoros kapcsolatot tartani a tudománnyal,
3. gyakorlati segédleteket kiadni,
4. közelebb vinni az erdőt a nép szívéhez,
5. kifejleszteni a szakszemélyzetben az erdő szeretetét,
6. támogatni, elősegíteni a termelő munkát.

Befejezésül így buzdítanak sorai :

"Kibontottuk és szabad hazánk friss levegőjében meglobogtatjuk erdészeti kulturánk új zászlaját, s hívunk mindenkit, aki szíven viseli az erdő ügyét, jöjjön, segítsen azt magasra emelni és diadalra vinni ! " (Erdészeti Lapok 1948. 1-4. o.)

Uj tagsági összetétel.

Az 1948. évi kötet egyéb érdekes adatokat is közöl az ujjaalakulás idejéből. Ezek közül elsősorban a tagság összetételére vonatkozó kis statisztikát érdemes kiemelni. Az összehasonlítás kedvéért közöljük az 1943. évi állapotot is, az előző alcim alatt említett emlékirat alapján. (12. táblázat)

12. táblázat

Az Egyesület tagságának személyi összetétele 1943-ban és 1948-ban.

	1943	1948
Erdőmérnök	926	681
Erdész (üzemi tiszt, vadász, vadőr, stb.)	56	491
Erdőbirtokos	107	-
Erdőbirtokossági társulat, hatóság, szaktestület, város	275	76
Fakereskedő, tisztviselő magánszemély	-	56
Egyéb foglalkozásu	39	10
Összesen :	1403	1314

A táblázat adataiból lemérhető, hogy az Egyesület demokratikus megnyilatkozásai mögött uj személyi tartalom is állt. Szembetűnő, hogy a tagság sorából a multban oly nagy szerepet játszó földbirtokosok 1948-ban már teljesen hiányoznak, az erdészek száma viszont megtizszereződött. A kapuk kitárása mellett ebben természetesen közrejátszott az erdészek létszámának felszabadulás utáni felduzzadása is. A jogi személyek számának lecsökkenése részben az erdők államosításával, részben az országhatároknak a békeszerződés által történt uj-bóli rendezésével függ össze.

A demokratikus átszervezés céljait szolgálta a progressziv tagdíjfizetés átmeneti bevezetése. A megalakuláskor a még érvényben levő fizetési osztályok,

egy év múlva a havi jövedelem megállapított kategóriái alapján a következő tagdíjfokozatokat szabták meg :

1948.		1949.	
XII-XI. fiz. o.	évi 12. - Ft	400 Ft	18. - Ft
X. -IX. "	" 20. - "	401-600 "	24. - "
VIII. -VII. "	" 30. - "	601-1000 "	36. - "
VI. - IV. "	" 100. - "	1001-2000 "	48. - "
főiskolás, nyug- díjas	" 12. - "	2000- "	60. - "
jogi személy	40. - "		

Ennek a kezdetleges formájú kis kötetnek is jellemzi tartalmi értékét az a körülmény, hogy a lényegesebb szakcikkeket háromnyelvű összefoglalás követte és a külföldi szaklapokból merített szemle-rovattal érdekes kitekintést adott a nagyvilágba a nehéz körülmények között dolgozó hazai szakemberek tömegeinek.

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének megalakulása.

Az Egyesület felszabadulás utáni életének alakulása szempontjából döntő jelentőségű esemény volt a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének (a továbbiakban MTESZ) megalakulása 1948. június 29-én.

Az MTESZ azzal a célkitűzéssel alakult, hogy a már működő egyesületek munkáját elvileg irányítsa és támogassa, továbbá, hogy új szakmai egyesületek létrehozásával is előmozdítsa a társadalmi tevékenység kifejlődését a műszaki-, agrár- és természettudományok különböző területein.

Feladata volt olyan egyesületi élet kibontakoztatása, amely megfelel a szocializmust építő társadalom igényeinek, megőrizve és fejlesztve mindazt, ami a magyar műszaki értelmiség multjában értékes és haladó. Feladata a kialakult

új társadalmi- politikai rendszer befolyásának megerősítése az értelmiség körében.

Az Országos Erdészeti Egyesület 1948. november 10-i választmányi ülésén elhatározta, hogy kéri felvételét az MTESZ-be.

A Magyar Földtani Társulat (1848) után az ország második legrégebb tradícióju műszaki egyesülete lépett ezzel az MTESZ tagjai közé.

A műszaki és természettudományi jellegű egyesületek szövetkezésének gondolata mély gyökerekkel rendelkezett az erdészet körében. Már 1894-ben így írt erről Egyesületünk lapjában Arató Gyula, neves erdészeti szakíró, az 1920-as évek közepén az államerdészeti igazgatás főnöke "Az erdészet és a népnevelés" c. cikkében :

" S vajon nincs-e valamennyi gyakorlati tudományágnak mienkéhez hasonló egyesülete, mely hozzánk hasonlóan működésbe léphetne ?

S ha az egyazon célnak mindezek egymásután, külön-külön megnyerhetők lennének - és éppen ennek megkísérlését említettem fel s ajánlottam javaslatomban - közeleső gondolatképen támadna fel a viribus unitis elve szerint az egyazon célú szolgáló egyesületeknek, társulatoknak közös munkára való csoportosulása, a mi ismét alapgondolatát adja meg egy, a létező gazdasági és tudományos egyesületek és társulatok erkölcsi, szellemi és anyagi támogatásával létesítendő közös intézménynek, mely aztán már erőteljesen s a sikernek szemmeláthatólag mutakozó jelenségeitől igazoltan fejthetné ki áldásos tevékenységét.

Nagyon természetes, hogy ilyen nagyszabású intézmény munkaköre úgy a terjedelmet, valamint a módot illetőleg egyaránt meghaladná a ma előttünk fekvőt. S azt hiszem, megerősödnék annyira is, hogy az írásbeli uton való ismeretterjesztést megbővíthetné a szóbelivel, a mi aztán nem lenne más, mint - a mivel a múlt évben sikerült kísérletet tettek a székes-fővárosban - a felnőttek oktatására szánt szabad lyceum intézményének ikertestvére. - " (Erdészeti Lapok 1894. 605. o.)

Amint az idézetből látható, habár kissé a XIX. század nyelvezetén, de tömören és jól kifejezte az egyesülés előnyeit és lehetőségeit.

Az Egyesület élete ettől kezdve mind szorosabban fonódik össze az MTESZ-el. Erre a kölcsönös kapcsolatra a továbbiak során még több helyen kitérünk.

Az iránykeresés kora.

Mint minden történelmi korszakban, úgy az Egyesület ujjaszerveződése után is a magyar erdőgazdaság általános helyzete tükröződik belső életében.

Az első két évben (1948-1950) demokratikus személyi összetétellel és ennek megfelelő irányelvek alapján, bár régi tevékenységi formák szerint folytatta működését. Említsük meg néhány lényegesebb megnyilatkozását ezekből az évekből.

1948-ban az Egyesület sürgős felterjesztéssel fordult a Földművelésügyi Minisztériumhoz és az Erdészeti Tudományos Intézethez a nemzetközileg ismert gödöllői arborétum megmentése, továbbá a megszüntetett püspökladányi szikkisérleti és a kecskeméti homokkisérleti telep felújítása érdekében.

Még ugyanabban az évben, a szűk terjedelmű Erdészeti Lapok oldalain adott helyet az Alföldfásítás ügyének és a gyorsan növekvő nyárfafajok felkarolásának. Dr. Benkovits Károly " Alföldi és közérdekű erdőtelepítési tervet" c. cikkében átfogó javaslatot dolgoz ki a régi probléma újszerű megoldására. Mottója Kaán Károly koncepciójára következtet : "Nemzeti nagylétünk nagy temetője az Alföld !"

A mindinkább kirajzolódó új erdőgazdasági politika egyesületi vetülete az erdészeti-faipari együttműködés megvalósítása. Az Egyesületben 1949-ben faipari szakosztály létesült. Dr. Mihályi Zoltán javaslatára a választmány meghívta soraiba a magyar faipar legnevesebb képviselőit. Elszaporodtak az Erdészeti Lapokban a fatechnológiai tárgyu közlemények. Ennek a tendenciának további fejlődését azonban szükségtelenné tette a Faipari Tudományos Egyesület megalakulása 1950-ben.

Az 1949. évi Erdészeti Lapok 172. oldalán rövid című közlemény található. Koltay György: "A nyárfa erdőgazdasági jelentősége" c. tanulmánya. Ezzel a szakcikkkel robbant be az egyesületi életbe a háború utáni erdőgazdálkodás egyik legnagyobb jelentőségű vívmánya: a magyar nyárfatermesztés korszerű megindítása.

Az első vándorgyűlést a felszabadulás után 1949. augusztusában Szegeden tartották meg. Jellemző ez is az ősi, mégis mindig fiatal Egyesület életképességére: alig egy évvel az újjászervezés után már 200 fő részvételével jólsikerült vándorgyűlést tudott rendezni. De jellemző ezeknek az éveknek tulnyomóan erdőművelési szemléletére is, hogy ez az első vándorgyűlés az Alföldfásítás sulypontjában és annak jegyében zajlott le.

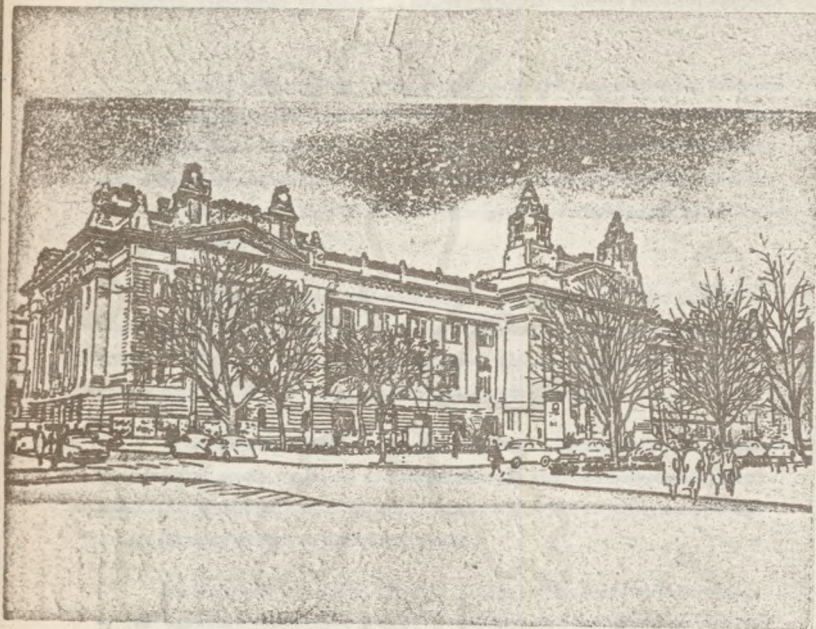
A vándorgyűlés megrendezése mellett az intenzív egyesületi élet kibontakozásának kezdetét jelzi az Egyesületen belül az egyes munkabizottságok megalakítása. 1949. májusában négy munkabizottság alakult: a szálalóerdő-, a fotogrammetriai-, a nyárfa- és az országfásítási munkabizottság.

1949-től megkezdődik az Egyesületben is az a formabontás, az átszervezések sorozata, amely - mint azt az erdőgazdálkodás általános helyzeténél ismertettük - az 50-es évek első felét országosan is jellemezte és amely nem befolyásolta a legelőnyösebben az egyesületi munkát.

Gyakori volt a személyi változás. A régi hagyománytól eltérően évente újráválasztották a vezetőséget. Az 1949. -i választások eredménye: dr. Haracsi Lajos kaposvári erdőigazgató, később az Erdőmérnöki Főiskola tanára az elnök, alelnökök Róth Gyula, Láng Lajos és Váczi Mátyás. A választmány létszáma 57 főre emelkedett. 1950-ben elnökké Láng Lajost, titkárrá Benedek Attilát választják meg.

Megváltozott az Erdészeti Lapok formája is. Az első füzetek megjelenése után nem vette fel az évtizedek óta megszokott és bevált formát, hanem annál nagyobb alakban jelent meg. Egy helytelen intézkedés következtében pedig a biz-

A Technika Háza:
az Egyesület mai otthona

tató, szép, tartalmas kezdés után megjelenése 1950. szeptemberétől 1952. augusztusáig szünetelt. Ezután ismét új alakban és "Az Erdő" cím alatt jelenik meg. Az első oldalon megjelenő "Bevezető" a lapot - régi alapelveitől eltérően - "... az erdőgazdaság felső káderei számára szerkesztett lap"-nak tünteti fel. Valóban "Az Erdő" 1952. évi kötete negyedévenkénti kiadásban, négy füzetben jelent meg és tudományos színezetet öltött. Az egyesületi hírek eltűntek és eltűnt az az eleven, az érdeklődést lekötő frissesség is, amely korábban a gyakorlati életet komoly formában tükröző szaklapunkat jellemezte. A közvélemény kívánságára azonban a lap 1954-ben ismét változott alakban, igen érdekes, gyakorlatias, bő képanyaggal illusztrált tartalommal kopogtatott be a szakemberek széles körének ajtaján.

Az utkeresésnek erre az ötéves időszakára esik az egyesületi székháznak sajnálatos elvesztése is. Tény az, hogy az Egyesületnek régi, megszokott otthonából, az Alkotmány u. 6. II. emeletéről 1949. március 10-én le kellett költöznie a földszintre (a Honvéd u. 11. sz. alá). Augusztusban már az V. kerületi Bajcsy Zsilinszky ut 72. sz. I. emeletén székel az Egyesület, mert a Közületeket Elhelyező Bizottság határozata alapján az ősi székház helyiségeit a Külkereskedelmi Minisztériumnak kellett átadnia. 1952-ben már az V. ker. Nyáry Pál u. 9. sz. V. emeletén találjuk az Egyesületet. Itt székel az Egyesület egészen 1958. januárjáig, amikor is átköltözött a volt Tözsdepalotába, az MTESZ új hajlékába, a Technika Házába. Az MTESZ 25 tagegyesületével együtt itt a III. emelet három tágas szobájában és egy külön könyvtárszobájában kapott végre tartós otthont. Dr. Mihályi Zoltán egykori titkárnak köszönhető, hogy az Egyesület megmaradt legnagyobb kincse, páratlan szakkönyvtára egyetlen kötet elvesztése vagy megsérülése nélkül vészelte át az első három költözést.

Az intenzív egyesületi élet kialakulása.

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1040/1954. számú, az erdőgazdasági termelés fejlesztéséről szóló határozata érezhető mérföldkő az Egyesület életében is.

Az erdőgazdaság alapvető irányelveinek törvényszerű kijelölése, az egységes, független erdészeti főirányítás létrehozása segítette hozzá az Egyesületet, hogy helyét és szerepét az erdőgazdálkodás területén újból megtalálja. Hozzájárult ehhez az a körülmény is, hogy a társadalmi munka értelméről és szerepéről korábban elterjedt téves nézetek ezidőre revideálódtak. Sok helyen eddig adminisztratív módszerekkel tették "kötelezővé" különböző társadalmi feladatok elvégzését. Ez az irányzat a népgazdaság kívánalmait a társadalmi munkával szemben tulságosan is hangsúlyozta. Ugyanakkor az Egyesületben folytatott tevékenységet nem tekintették mindenütt hasznos társadalmi munkának.

Szervezett kapcsolat az Erdészeti Főigazgatósággal.

Az említett minisztertanácsi határozattal az erdőgazdálkodás területén is előtérbe kerültek a műszaki fejlesztés és a tudomány kérdései. Ez élenkitően hatott a társadalmi munkára is. Erősödött az erdészet vezetőszerével, a Főigazgatósággal a kapcsolat. Ezt a folyamatot dokumentálja "Az országos erdészeti főigazgató 9/1955. (Erd. É. 7-8.) OEF számú utasítása az Országos Erdészeti Főigazgatóság, valamint a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségéhez tartozó műszaki tudományos egyesületek együttműködésének elmélyítéséről" is. Ez az Egyesület történelmének során az első hivatalos rendelet, amely az államerdészeti felső vezetés és az Egyesület közötti kapcsolatot normalizálni igyekszik. Az Utasítás az Országos Erdészeti Egyesület mellett a Faipari Tudományos Egyesülettel is szabályozta a Főigazgatóság kapcsolatát. Az Utasítás lényege az, hogy az OEF az Egyesületen keresztül az eddignél nagyobb mértékben kívánja bevonni az erdészeti dolgozókat a hivatali intézkedések társadalmi megvitatásába.

Ezzel szemben az OEF adatokat közöl, tájékoztat a fontosabb eseményekről, jutalmazásoknál figyelembe veszi a végzett egyesületi munkát. Külföldiek programjának összeállításánál figyelembe veszi, hogy annak során azok társadalmilag is érintkezést találhassanak a hazai erdészettel. Súlyponti kérdések megoldására az Egyesülettel közösen ír ki pályázatokat és biztosítja a pályadíjakat.

A Főhatóság és az Egyesület közötti kapcsolat kialakítása terén igen jól elemezte a helyzetet az 1957. évi közgyűlésen Madas András elnöki beszámolója :

"A helyes kapcsolat kialakítása nem könnyű, mert egyrészt el kell kerülni azt, hogy az Egyesület egyszerűen alárendelt szerve legyen a Főigazgatóságnak, melyet a Főigazgatóság vezetői társadalmi munkában igazgatnak, másrészt pedig szoros együttműködés nélkül az Egyesület sem tudja feladatait teljesíteni, mert a Főigazgatóság erkölcsi és anyagi támogatás nélkül igen korlátozottak a lehetőségeink." (Az Erdő 1957. 448. o.)

A Főigazgatóság és az Egyesület között kialakult rendszeres és szervezett kapcsolat létrejötte mellett az intenzív egyesületi élet kibontakozását nagymértékben elősegítette az államerdészet szervezetének állandó kialakulása. A gyakori átszervezések megszűnésével végre megszűnt az erdészeti műszaki értelmiség folytonos átrendeződése. Ez elősegítette a társadalmi tevékenység aktivizálódását. Világos bizonyítéka ennek a taglétszám ugrásszerű növekedése is : 1955-ben 2700 , 1958-ban 3100, 1961-ben 4100, 1936-ban már 4500 fő. Taglétszám szempontjából az Egyesület az MTESZ 25 tagegyesülete között az ötödik helyre került.

A taglétszám növekedéséhez hozzájárult az is, hogy 1957-től kezdődően - régi hagyományoknak megfelelően - "Az Erdő" előfizetési díja egyben magában foglalta a tagsági díjat is. A szerényebb anyagi helyzetben levő tagtársak így mentesültek a párhuzamosan jelentkező költségtől.

Elősegítette a hatékony egyesületi munka kialakulását az a körülmény, hogy megszűnt a vezetőség évenként történő változtatása és 1954-től már 3 évre szóló hatállyal választották meg az Egyesület tisztikarát.

A technikai, anyagi és politikai feltételek megteremtése.

További tényezője volt a fejlődésnek a technikai feltételek megteremtése, mindennekelőtt az a körülmény, hogy az Egyesület végre a Technika Házában kapott biztos hajlékot. Ez tette lehetővé többek között a 9000 kötetes, állandóan gyarapodó,

nagyértékű könyvtár rendezését és 1909. óta először a könyvtár nyomtatott katalógusának kibocsátását 1962-ben. A könyvtár rendezés nagy munkája Nyirádi Lajos könyvtáros és Riedl Gyula szervezőtitkár nevéhez fűződik. Ez a rendezés és a katalógus kiadása tette végre minden szakember számára hozzáférhetővé a szakmai ismereteknek ezt a kincsesbányáját, amelyet erdészeti vonalon csupán az Egyetem könyvtára mult fölül.

Nem utolsó szempont az Egyesület anyagi helyzetének megerősödése sem. Az arányok érzékeltetése végett az utóbbi tíz év átlagát jellemző 1959. évi számadásból mutatunk be néhány adatot.

Az Egyesület összes bevétele volt

egyéni tagdíj	105. 500 Ft
jogi tagdíj	111. 900 "
állami támogatás	<u>99. 600 "</u>
Összesen:	317. 000 Ft

Az összes kiadás így alakult :

rendezvények	35. 700 Ft
ülések, összejövetelek	6. 200 "
külföldi kiküldetés	3. 000 "
társadalmi munkát meghaladó tevékenység és jutalom	23. 800 "
pályadíjak	26. 000 "
egyéb kiadások	<u>194. 800 "</u>
Összesen:	289. 500 Ft

Kiolvasható, hogy milyen nagy szerepet játszott a gazdasági megerősödésben az, hogy az állami erdőgazdaságok 1957-től kezdődően jogi személyként, havi 300 Ft tagdíj fejében, a tagok sorába léphettek. De kiderül az is, hogy a bevételek egyharmadát kitevő állami támogatás nélkül - a jelenlegi igen mérsékelt, mindenki által elviselhető 6. - Ft-os havi tagsági díj fenntartása mellett - az Egyesület fennmaradása nem volna biztosítható A Főigazgatóság és az MTESZ

9899/Cs.

Részlet a könyvtárból

megértő támogatása nélkül a tagdíjak háromszorosára, esetleg négyszeresére való emelésével lehetne csak ezt a százéves történetet folytatni.

A személyi, technikai, gazdasági tényezők mellett meg kell említeni 1957-től a politikai atmoszféra lényeges változását, mint az eredményes munka egyik döntő magyarázatát. Az erdészeti szakemberek is egyre inkább érezték az irányukba megnyilvánuló, fokozódó bizalmat, az értelmiség fokozott megbecsülését. A kialakult nyugodt légkörben elmélyülten tudtak dolgozni és figyelmüket fokozottabban tudták a fejlesztés, a távolabbi jövő kérdéseire fordítani. Ez egyik fontos oka az egyesületi rendezvények iránt megnyilvánuló érdeklődésnek.

Az Egyesület időszertű feladatai, funkciói.

A szellemi és tárgyi feltételek létrejötte mellett az utóbbi évtized eredményes munkájának kifejtésében elsőrendű tényező volt az is, hogy a régi és az új, általánosan vallott alapelvek mellett sikerült tisztázni az MTESZ segítségével az Egyesület alapvető funkcióit és a funkciók gyakorlásához a megfelelő szervezeti formát.

Az intenzív egyesületi korszak elején, 1956-ban a jövő feladatait Kutasy Viktor főtitkár a következőkben foglalta össze :

"Az eddiginél is többet kell munkálkodni a szakmai továbbképzés terén, rendszeresen kell foglalkozni a szakoktatás kérdésével, folytatni kell a fiatal szakaderek patronálását, a gyakorlati életbe való bevezetését, az eddiginél is nagyobb propagandát kell kifejteni az erdők és fásítások jelentőségének tudatosítása terén, felszínen kell tartani továbbra is az erózió elleni küzdelem kérdését, foglalkozni kell az erdőnek, mint köztulajdon védelmének kérdésével, részt kell venni a fatakarékosság minél hatékonyabb megvalósításában, kezdeményező lépéseket kell tenni az értékes parkok megmentésére. Részt kell venni a távlati tervek, a fontosabb jogszabályok és más hasonló intézkedések előkészítésében. Végül segítséget kell nyújtani az erdőgazdaság minden területén a még meglévő hibák feltárásához és kijavításához. Az Egyesületnek gondot kell fordítania arra, hogy az egyesületi

élet bensőbb, a tagság kívánságainak megfelelőbb legyen, közvetlenebbé kell tenni a tagság egyesületi érintkezését. Ehhez igyekezni kell a klubéletet kifejleszteni. Meg kell szervezni az eddig elhanyagolt külföldi tanulmányutakat, tapasztalatcseréket és gondoskodni kell a szükséges nemzetközi kapcsolatok kiépítéséről. " (Az Erdő, 1956. 429.o.)

A szakosztályok és központi bizottságok munkájának részletes ismertetése során látni fogjuk, hogy ezek a célkitűzések szinte szóról-szóra megvalósultak.

A magyar erdőgazdaság felszabadulás utáni fejlődésének vázolója során nyilvánvalóvá vált, hogy az Egyesületnek számos, a felszabadulás előtt betöltött funkciója tárgytalanná vált, mert azt más állami vagy társadalmi szervek vették át. Pl. az erdészeti szakszemélyzet érdekképviselésével kapcsolatban dr. Haracsi Lajos egyesületi elnök 1949-ben bejelentette :

" Az erdészeti alkalmazottak érdekvédelmét a jövőben a szakszervezetek látják el, amelyeknek minden szakmakörben ez a hivatásuk. Új Egyesületünknek, mint a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége tagjának ezzel a kérdéssel nem kell foglalkoznia. " (Erdészeti Lapok, 1949. 20.o.) .

A felszabadulás után kialakult körülmények között az Egyesületnek három, egymással szorosan összefüggő alapvető funkciója alakult ki :

1. Társadalmi vitafórum. Lehetőséget ad tagjainak a közügyek intézésében való aktív részvételre. Tolmácsolója és egyben formálója " a szakemberek közvéleményének" műszaki, tudományos, oktatási, gazdaságpolitikai, stb. kérdésekben.
2. A szakmai ismeretek terjesztése, a szakemberek tájékoztatása, továbbképzése.
3. Tagjai önkéntes társadalmi munkájának az erdészeti tudomány és technika fejlesztésének előmozdítására, a népgazdasági szempontból fontos kérdések megoldására irányítása.

Amint a hármas funkcióból látható, az Egyesület sem nem tudományos intézet, sem nem a hivatalos termelő apparátus egy járulékos függeléke, sem

nem oktatási intézmény, hanem ezek mellett egy egészen sajátos, hízagpótló szerepet tölt be a magyar erdészársadalom körében.

Látható az is, hogy ezek a funkciók mindenben megfelelnek azoknak a hagyományoknak és célkitűzéseknek, amelyeket az Egyesület egy évszázadon át Alapszabályaiban maga elé tűzött és gyakorlatában követett.

Az Egyesület korszerű szervezetének kialakítása.

A funkciók gyakorlásához szükséges szervezet kialakítása során a már meglevő, bevált régi formák ujjakkal bővültek. Némely esetben a funkció hasonló, csak az elnevezés új.

Az Egyesület intéző szervei az 1953-ban készített és a Belügyminisztérium által 151-15/2/1953. IV. /9. B. M. szám alatt jóváhagyott új Alapszabály szerint a következők :

Az Egyesület legfőbb szerve a közgyűlés. Határozatait nyílt szavazással, egyszerű szótöbbséggel hozza, de az intézőszervek megválasztása titkosan történik. Évenként egyszer ül össze, rendkívüli esetekben többször is.

Két közgyűlés között az országos választmány kormányoz és hajtja végre a közgyűlés határozatait . Létszám 60 főig terjedhet. Négyhavonként ülésezik.

Mivel nagylétszámú testülettel irányítani nehézkes, az operatív ügyintézés az elnökség végzi. Havonként ülésezik.

Az elnök az Egyesület jogilag legfontosabb személyisége. Ő képviseli hivatalosan az Egyesületet, ő rendelkezik a legnagyobb hatáskörrel, ő vezeti a közgyűlés és a vezető testületek munkáját (választmány, elnökség).

A társelnökök és alelnökök lényegében azonos fogalmak, gyakorlatilag az Egyesület mindig alelnököket választott. Feladatuk az elnök helyettesítése, annak akadályoztatása esetén.

A titkár az elnökség két ülése között ellátja az ennek hatáskörébe utalt ügyek intézését, elkészíti az Egyesület költségvetéseit és zárszámadásait, a közgyűlési jelentést, a választmányi és elnökségi ülések beszámolóit, az elnök megbízásából képviseli az Egyesületet a hatóságok előtt, közvetlenül irányítja a pénzforgalmat. Az operatív ügyintézés szempontjából az elnök után a legfontosabb személy.

A titkárhelyettes szerepe értelemszerűen adódik, azzal a kiegészítéssel, hogy elsősorban az igazgatási ügyeket intézi.

A szervező az Egyesület szervezési ügyeit intézi. Ő tartja a kapcsolatot a helyi csoportokkal. Tekintettel az Egyesületnek az egész ország területén való szétszórtságára, szerepe igen fontos.

A pénztáros anyagi felelősség mellett kezeli az Egyesület vagyonát.

Az ellenőr feladata az Egyesület alapszabályszerű működésének ellenőrzése.

A vezető szervezet és személyeket munkájukban nyolc központi bizottság támogatja. Működési területük, feladatuk értelemszerű megjelölésével ezek a következők:

1. "Az Erdő" Szerkesztőbizottsága,
2. Szervezési Bizottság,
3. Műszaki Fejlesztési Bizottság,
4. Oktatási Bizottság,
5. Külügyi Bizottság,
6. Filmbizottság,
7. Számvizsgáló Bizottság,
8. Fegyelmi Bizottság.

A központi bizottságok tevékenysége.

A szakosztályi munka mellett az utóbbi tíz év számos kiemelkedő egyesületi eredménye a központi bizottságok tevékenységéhez fűződik.

Patinás, fennállásának második századába átlépett egyesületi lapunk "Az Erdő" Szerkesztőbizottsága munkájának terméke. A lap példányszáma ma már meghaladja az ötezret. A Szerkesztőbizottság eredményesen mozgósította a szakírókat, összegyűjtötte és közreadta a tudomány és a gyakorlat embereinek értékes írásait, számos új szakíróhoz hozott felszínre.

Megjegyzendő, hogy az elnök mindig tagja "Az Erdő" Szerkesztőbizottságának, a szaklap főszerkesztője pedig az elnökségnek.

A szerkesztés munkájában az az elv érvényesül, miszerint a lapnak nem az a feladata, hogy leközlje az egyes tevékenységükben elszigetelt kutatók kevésbé időszerű tanulmányait, hanem, hogy ismertesse azokat a megállapításokat, eljárásokat és módszereket, amelyek révén fokozható az anyagi javak termelése, emelhető az ország gazdasági ereje, növelhető a munka kulturáltsága.

Rendszeresen ismerteti a tudományos ülések, gyakorlati tapasztalatcserek anyagát, a lap hasábjain örökíti meg szakunk jelentős eseményeit. Hagyományaihoz híven rendszeresen közli a külföldi szakirodalom szemelvényeit. Mind alaki, mind tartalmi színvonala magas. Nemcsak érdeklődéssel, de szeretettel is veszi kézbe minden tagtársunk havonta a jól ismert és várva-várt füzetet. Az egyesületi élet rovata is örömdetesen tágitja kereteit, jeléül annak, hogy lapunk nemcsak szaklap, hanem egyesületünknek immár száz esztendőn keresztül hűség-harcostársa, közlönye.

Felelős szerkesztői 1948-tól 1950-ig Lány Géza, főmunkatárs dr. Mihályi Zoltán és dr. Madas András, 1952-1953-ban felelős szerkesztő dr. Páris János, 1954-től napjainkig dr. Keresztési Béla, főmunkatárs Jerome René erdőmérnökök.

A Szerkesztőbizottság készítette el az Erdészeti Lapok megalapításának 100 éves évfordulójára a lap történetét, melynek ismertetése az 1962. évi debreceni ünnepi közgyűlés keretében történt meg.

A Szervezési Bizottság munkája nagy mértékben befolyásolta az Egyesület életét és elért eredményeit. A Bizottság eredményes munkájának fényes bizonyítéka a taglétszám állandó emelkedése. A felszabadulást követő újjáalakulás 1300 főnyi létszáma jelenleg már meghaladja a négy és félezeret.

A Szervezési Bizottság tartja a kapcsolatot az Egyesület központja és a helyi csoportok között.

A Műszaki Fejlesztési Bizottság még rövid multra tekinthet vissza. A műszaki fejlesztés a tudományos kutatás és az üzemi termelés tevékenység közé iktatódik, tehát önként kínálkozik a társadalmi művelésre.

Célja a szerteágazó egyesületi életben, a különböző szakosztályokban folyó munkák koordinálásával és kiegészítésével a magyar erdőgazdaság egyik legfontosabb feladatának : a termelés műszaki fejlesztésének társadalmi úton való előmozdítása.

Az Oktatási Bizottság a nagy "tanulási láz" idején, 1954-ben alakult meg, nem véletlenül. Ekkor bontakozott ki nagy méretekben a levelező úton történő szakszempertépzés, még vajudott a főiskolai oktatás szakosításának kérdése. Böven merült fel probléma a gyakorlati életben az oktatás körül. Érthető, hogy az Egyesület reagált az erdőszársadalomban felmerült nehézségekre és létre hozta az Oktatási Bizottságot a bajok társadalmi orvoslására. A Bizottság azután számos kérdés megoldása érdekében fejtett ki tevékenységet. Még létrehozása évében foglalkozott a levelező oktatás megjavításával, valamint a Főiskola egyes jegyzeteinek tartalmi és didaktikai vonatkozásait vette bírálat alá. Lényeges segítség volt ez, mert nem közömbös a magyar erdőgazdaság számára, hogy a jövő mérnökei milyen forrásból merítik legelső szakmai alapismereteiket. A nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakemberek bírálata értékes segítség volt a Főiskola tanárai számára. Ugyanez vonatkozik a technikumi tankönyvek bírálatára is.

Az oktatási segédletek bírálata után magának az új főiskolai tantervnek a vizsgálata került sorra. A Bizottság egyhanguan állást foglalt az egységes erdőmérnökképzés helyessége mellett. Ezzel segített véget vetni az évekig tartó határozatlanságnak, amely a műszaki és a biológiai irányzat között ingadozott és azon kísérletezgetéseknek, amelynek sok fiatal erdőmérnök látta kárát.

A Bizottság jó meglátását bizonyítja, hogy már 1956-ban sürgette a faipari mérnökképzés megoldását a Főiskola keretében.

Az oktatás szűkebbkörű határain, az iskola falain túlmenve is volt arra gondolja a Bizottságnak, hogy a fiatal szakember az élet sűrűjében el ne sikkadjon, de ugyanakkor a kiképzetésébe befektetett tőke is meg hozza várt kamatait. Sürgetésére történtek intézkedések a fiatalok nyári üzemi gyakorlatának hasznosabbá, termékenyebbé tétele érdekében. Kezdeményezésére vállalták szerte az országban a termelésben dolgozó tapasztalt szakemberek az iskolákból kikerült fiataloknak egyesületi munka keretében való patronálását.

Legnagyobb méretű tevékenysége a Bizottságnak a szakmai továbbképzés megteremtése volt. A szaklapok híradásait végig lapozva, a legszembetűnőbb a felszabadulás utáni egyesületi életben az a hihetetlen mennyiségű szakmai továbbképző előadás, amely szerte az országban elhangzott. A tapasztalatcserének, az új módszerek elterjesztésének, a tudományos eredmények gyakorlat számára történő átadásának ilyen méretekben történő lebonyolítására még nem volt példa az Egyesület életében. A mult szinte kizárólagosan értékesítési és adóügyi rágódásával, esetleg jogi szőrszálhasogatásaival szemben valóban lényegbevágó, a fejlődést előbbrevívó, a szellemet és tudást csiszoló ismertetéseket élvezhettek a szakemberek a legjobb specialisták előadásában.

Az ország különböző, tanulságos vidékeinek felkeresésére és megtekintésére is volt bőségesen alkalom.

Az Oktatási Bizottság helyi csoportokkal kapcsolódó munkájában érvényesült legjobban az Egyesület hármas funkciójából az, amelyet "a szakmai ismeretek terjesztése, a szakemberek tájékoztatása, továbbképzése" címszavakban foglal-
9899/Cs.

tunk össze "Az Egyesület időszéri feladatai, funkciói" című alfejezetben. (A másik két funkció inkább a szakosztályok munkájában nyert gyakorlást, kifejtést.)

Az Oktatási Bizottság munkája nyomán kelt újra életre a soproni Nyári Egyetem is, amely jelentős eseménye szakmai életünknek.

Mint már nem először az Egyesület életében, a felszabadulás után is az Egyesület, az Oktatási Bizottság javaslata teremtetett tiszta helyzetet a szakmai képzésű erdészeti dolgozók cimhasználata terén, 1957-ben. Régi és új, rendes és rendkívüli oktatási formák alakjában szerzett képesítések, a legkülönbözőbb hivatali beosztási megjelölések keveredtek már ekkor egymással és szükségtelenül akadályozták a hivatali és társadalmi kapcsolatok egészséges kialakulását. A Bizottság javaslata egyszerű volt, de időálló és a gazdasági élet más rendeződött területein kialakult eredményeket figyelembe vevő. A képzettség megjelölésére három természetes fokozatot ajánlott : a. / erdőmérnök, b. / erdősztechnikus, c. / erdőész.

A javaslat nyomán azután főigazgatósági utasítások határozták meg, hogy melyik cimbe milyen képzettség illeszthető be és jelölték ki az alkalmazási skála határait.

A Külföldi Bizottság 1955-ben kezdte kiépíteni kapcsolatait a külföldi társ-egyesületekkel. Tevékenységének eredményeként évenként átlagosan 10 egyesületi tag utazott külföldre és kb. ugyanannyi külföldi erdőész érkezett Magyarországra. A szakemberek csereforgalma zömmel a szocialista államokkal bonyolódott, de eljutottak a tagtársak Ausztriába, Svájcba, Franciaországba, a Német Szövetségi Köztársaságba és képviselték hazánkat 1961-ben az USA-ban megrendezett V. és 1966-ban Madridban a VI. Erdészeti Világkongresszuson is.

Ugyancsak több erdőszdelegáció megfordult hazánkban az NSZK-ból, USA-ból. Végeredményben megállapítható, hogy az Egyesület külföldi kapcsolatai példátlan méreteket értek el az utóbbi tíz évben. Negativumként említhető meg, hogy a kiterjedt kapcsolatok ellenére nem sikerült az erdőszet nemzetközi szervezeteiben olyan előkelő helyezéseket elérni, mint amilyenekre példa volt a II. világháboru előtti korszakban.

A Filmbizottság filmriportok, oktatófilmek készítésével, fotópályázatok kiírásával, stb. járult hozzá az erdőgazdasági termelés fejlesztéséhez.

Amint az egyes szakosztályok munkájának ismertetéséből kiviláglik, a társadalmi munka eredményeit a hivatalos szervek is figyelembe vették és azokat a tervezés, az üzemi munka során hasznosították.

A Számvizsgáló Bizottság rendszeresen őrködik az Egyesület pénzgazdálkodása felett.

A Bizottságokon kívül 1964-ben külön munkabizottság alakult az Egyesületbe tömörült erdészek problémáinak vizsgálatára, Kocsárdy Károly alelnök vezetésével.

Az Egyesület központi vezető szervei mellett a tagság nagy tömege helyi csoportokba szerveződik. Ezeknek székhelyét az elnökség jelöli ki. Tagsága rendszerint egy elnökből és egy titkárból álló vezetőséget választ. A helyi csoport vezetője az országos választmány tagja. A helyi csoport természetesen nem önálló jogi személy.

A nagyobb erdészeti intézményeknél a helyi csoportok megalakulása 1954-ben kezdődött.

A vezető szervek, az irányító apparátus mellett az egyesületi munka jelentős része a központi szakosztályokban folyik. Ezek szűkebb körű, de aktívabb szervezetek, mint a helyi csoportok. Magukban foglalják valamely kérdés szakértőit, akik a termelés, kutatás, oktatás, stb. különböző területein dolgoznak és így a szóbanforgó problémákat különböző oldalukról ismerik. Munkájuk sok szempontból figyelemre méltó. Az Egyesületben hivatali kötöttségre való tekintet nélkül mondják el véleményüket. A munkájuk alapján készült zárójelentések, tanulmányok sok esetben konkrét hasznót jelentenek a gazdasági élet számára, eredményeiket a tevékenység apparátus hasznosítja. Jelentőségük azonban tulajdonképpen ezen. A szakmai vitákon, ankétokon, szakosztályokban résztvevő egyesü-

9899/Cs.

leti tagok ilyen módon részt vesznek az állami intézkedések meghozatalában, szélesedik szakmai, gazdasági, politikai látókörük. Természetes az is, hogy azok a szakemberek, akik valamely tervezet kidolgozásában bármilyen formában részt vettek, aktívabban, több meggyőződéssel vesznek részt annak megvalósításában is.

1966-ban a következő 11 központi szakosztály működött (zárójelben a megalakulás éve) :

1. Fásítási	szakosztály	(1949)
2. Erdőművelési	"	(1949)
3. Gépesítési	"	(1955)
4. Erdőfeltárási	"	(1955)
5. Erdészeti Gazdaságtani	szakosztály	(1958)
6. Erdei Vasutak	"	(1960)
7. Erdőrendezési	"	(1961)
8. Erdőhasználati	"	(1961)
9. Mikológiai	"	(1962)
10. Erdészettörténeti	"	(1964)
11. Vadgazdálkodási	"	(1966)

Az erdőművelési szakosztály eredetileg szálalóerdő-munkabizottságként alakult és feladatkörének kibővítésével 1956-ban vette fel az erdőművelési szakosztály elnevezést. Ugyancsak 1949-ben alakult meg a fotogrammetriai, - a nyárfa-, és a faipari munkabizottság (Fagazdasági Tudományos Osztály), ezek azonban az 1950-es évek első felében fokozatosan beszüntették működésüket. Az erdőképzési szakosztály 1954-től 1956-ig működött.

A mikológiai szakosztályon belül a következő szakcsoportok alakultak :
általános gombaismeret,
ökológiai - cönológia,
erdészeti növénykórtan,
faanyagvédelem,
gombatenyésztés,
ipari mikológia,
mezőgazdasági mikológia
humán-mikológia.

Az igényeknek és a közreműködő szakemberek érdeklődési körének megfelelően a gépesítési szakosztályon belül 1965-ben négy szakcsoport alakult :
erdőművelési, erdőhasználati, szállítási, gépjavítási.

A szakosztályok munkája.

A szakosztályi munka értelmét, lehetőségeit kitűnően meglátta az Erdészeti Lapok egykori főszerkesztője, Czillinger János. Megfogalmazása oly eredeti, friss és ma is helytálló, hogy érdemes e helyen szószerint idézni :

" Hathatósan elősegítheti egyesületi életünk elevenségét és tartalmasságát egy olyan új, állandóan és rendszeresen dolgozó szervezet létesítése, amely ... egyfelől anyagi megterhelés nélkül juttatja az Egyesületet új szellemi erőkhöz, másfelől alkalmat nyújt eddig fel nem bukkant rejtett erők érvényesülésére.

Szakosztályok alakítására gondolok. Ugy vélem, minden időben vannak tagjaink között kiváló szakértők, hogy úgy mondjam specialisták, akik az erdőgazdaság szétágazó munkaterületének bizonyos részein évtizedes különleges gyakorlat után a közre nézve is értékesen felhasználható tapasztalatokra tettek szert.

Ezeknek a ma elhanyagolt értékeknek kellően megszervezett összefogásával, a leszűrt eredmények közreadását, mindenkori magasrendű szakvélemények biztosítását, speciális szakmunkák állandó folyamatát lehetne biztosítani, - anélkül, hogy az egyesület anyagi, szellemi ereje, az egyesület vezetőségének ideje igénybevételemé.

Ilyen szakosztály az Egyesület kebelében, de mégis teljesen függetlenül dolgozhatna, gyűlésezhetne, tanulmányi kirándulásokat szervezhetne, stb.

Például milyen szükség volna ma is egy olyan állandóan működő, speciális szakértőkből álló, kis mozgékony testületre, amely kizárólag közgazdasági kérdésekkel, erdőgazdasági vonatkozású törvényekkel, idevonatkozó irányelvek tárgyalásával, stb. foglalkozna, s csupán a leszűrt eredményeket, mint kiforrott 9899/Cs.

szakvéleményeket terjesztené az igazgató választmány és az olvasó közönség elé.

Ugyanily bizottság működhetne teljes önállósággal például a szigoruan vett erdőgazdaság (erdőmivelés, alföldfásítás, stb.) munkaterületén, ahol a gyakorlatnak sok tekintetben szétágazó értékes tapasztalatait elsősorban zárt ajtók mögött lehetne összeegyeztetni.

Mily hatalmas, értékes munkásság folyhatna itt, mennyi szerény, be-mohosodott kiváló munkaerőt lehetne a kívüllagra hozni.

Milyen kitűnő alkalom lenne az elméletnek a gyakorlattal összefonódni !
..." (Erdészeti Lapok 1927. 35-36. o.)

A százéves egyesületi történet keretében a szakosztályokban végzett munkát részleteiben ismertetni nem lehet, azok mennyisége és szerteágazó volta miatt. Az alábbiakban csupán egy-két címszóval izelítőt adunk az ott folyó munkák jellegéről.

A Fásítási Szakosztály az állami erdőgazdaságok üzemi területén kívüli közérdekű erdőtelepítési és fásítási problémák megvitatásával is foglalkozik. Kezdeményezésére kerül megrendezésre minden évben a Fásítás Hónapja, melynek propaganda- előadásaihoz brosurát állított össze. A fásítási ankétok, ünnepségek megszervezéséhez társadalmi uton nyújtott segítséget. Nagy érdeme, hogy a Magyar Hidrológiai Társasággal és az Agrártudományi Egyesülettel karöltve az Országos Erdészeti Egyesület is egyik elindítójává vált a talajerózió elleni szervezett védelemnek. Nem kevésbé fontos munkája volt az árvízvédelmi jelentőségű erdők kezelési tervezetének kidolgozása.

Az Erdőművelési Szakosztály a korszerű erdőnevelés egyes kérdéseinek kidolgozására és népszerűsítésére koncentrált munkáját. Évekig foglalkozott a szálalóerdő problémáival, kiterjesztette figyelmét dendrológiai kérdésekre, a gyorsan növő fafajokra, erdőesztétikára, részt vett a korszerű magyar erdőtípológia ki-

dolgozásában, elkészítette és kiadta az erdőművelési szakkifejezések magyarázatát, stb.

A Gépesítési Szakosztály tevékenyen közreműködött a gépesítésfejlesztési irányelvek és az új erdőgazdasági gépek termelékenység- és önköltségvizsgálati módszerének kidolgozásában, a Gépesítési Utmutató, az erdőgazdasági szakmunkásképző tankönyv, valamint az erdésztechnikumi géptani tankönyv tématervének összeállításában és a tankönyv megírásában.

Az Erdőfeltárási Szakosztály az erdőgazdasági anyagmozgatás és az ezzel kapcsolatos erdőfeltárás időszerű problémáit vizsgálta. Egyes tagjai több külföldi tanulmányuton vettek részt (Ausztria, Svájc, Franciaország, NSZK), tapasztalataikat itthon közreadták. Kiemelkedő tevékenysége volt a stabilizált utak gyakorlati kikísérletezése és a kőben szegény erdőgazdasági tájegységeken való bevezetésüknek propagálása. A gyűjtőutak új tervezési utasításának kiadásához a Szakosztály határozta meg az alkalmazandó új irányelveket.

Az Erdészeti Gazdaságtani Szakosztály a termelékenység mérésének problémáival foglalkozott és megvitatta az erdészeti távlati tervek közgazdasági kérdéseit. Munkájának kibontakozását a tervgazdaság, a tervezési rendszer kifejlődése szükségszerűen megkövetelte. Tevékenysége nyomán nyert szilárdabb alapot az állami erdőgazdaságok tervezési és nyereségrészesedési rendszere. Előterjesztése alapján hívták életre az illetékes állami szervek az Erdészeti Tudományos Intézetben a gazdaságtani osztályt.

Az Erdei Vasutak Szakosztálya főleg az erdei vasutak gazdaságossági kérdéseivel, az építési és a pályafenntartási munkák korszerűsítésével, a gépesítés fokozásával, a szakszemélyzet továbbképzésével foglalkozott. Kezdeményezésére vezették be az állami erdei vasutakon a vasbetonaljak alkalmazását, a hosszúsínesítést, a dieselesítés kiterjesztését. Feldolgozta az ország erdei vasutjainak történetét.

Az Erdőrendezési Szakosztály az erdőrendezés fejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozásával és az erdőterület rendezési kérdéseivel foglalkozott. Munkájának homlokterében a komplex üzemrendezés kialakítása : a fotogrammetria, erdőtipológia, termőhelyfeltárás és a gépi adatfeldolgozás legcélszerűbb módszereinek erdőrendezési felhasználása állt. A mérési, területmeghatározási problémák, a grafikus fatermési táblák alkalmazása, stb. teszik színessé programját.

Az Erdőhasználati Szakosztály a fahasználat korszerűsítését célzó szervező munkája során előadásokkal, fakitermelési bemutatók szervezésével, munkaszervezési tanulmányok készítésével, az erdőhasználati tervezés gépi adatfeldolgozási lehetőségének vizsgálataival segíti társadalmi - tudományos módszerek alkalmazása mellett az ágazat fejlesztését.

Az Erdészettörténeti Szakosztály az Egyesület jelenleg egyik legfiatalabb szakosztálya. Az országban elszórtan működő, erdészettörténettel foglalkozó szakemberek számára nyújt az Egyesület keretében eszmecserére lehetőséget. Tagjai felolvasó- és vitadélutánokon ismertetik az egyes kutatók eredményeit, muzeumlátogatást szerveznek, mentik a magyar erdészeti múlt okmányolt és tárgyi emlékeit, feldolgozzák az egyes korok és témák történetét. A cél : a múlt vizsgálata során a jelenre és a jövőre kiható fejlődési tendenciákat feltárni és ez által a töretlen vonalvezetéshez, a gazdasági prognózishoz történelmi alapot nyújtani. Eredményeit "Erdészettörténeti Közleményekben" teszi közzé. A jelenlegi egyesületi történet is e szakosztályi munka keretében készült.

A Vadgazdálkodási Szakosztály életrehívását 1966. évben az az igény hozta létre, amely az erdő és vadgazdálkodást folytató szakemberekben régóta felmerült. T. i., hogy a szakmai problémák szélesebb körű és szabadabb megvitatásával hivatali feladaton túlmenően és ezek határain kívül is foglalkozhasson a vadgazdálkodás továbbfejlesztésével. Megalakításakor célul tűzte ki a vadgazdálkodás fejlesztésének társadalmi uton való előmozdítását, a vadászati lehetőségek ésszerű kibővítésén túl a vadgazdálkodás gazdaságosságának fokozását, az

állomány minőségének további javítását, a felmerülő mező- és erdőgazdasági vadkárok csökkentése mellett a mező-, erdő és vadgazdálkodás összehangolását, az apróvad viszonylatában pedig az állomány mennyiségi fokozását.

A Mikológiai Szakosztály munkájának sokrétűségét kommentár nélkül is hűen tükrözi az a tény, hogy a munka nyolc különféle munkacsoportban folyik. Az egyik legaktívabb szakosztály, amely nem csupán erdészeket, hanem a termelő munka és a tudományos élet széles területeiről foglal magában szakembereket. Ez egyben fő céljának megvalósítása is ; valamennyi tudományos és gyakorlati gombászati szakember összefogása és számukra koordinált program kialakítása. Szakosztályi összejövetelein kívül ankétok, gombaszakértői tanfolyamok, gombászati vándorgyűlés, tanulmányutak jelentik sokoldalú tevékenységének változatos formáit. Közlönye "Mikológiai Közlemények" cím alatt rendszeresen ismerteti az elért eredményeket.

Közgyűlések.

Érdemes röviden áttekinteni az utóbbi husz évben a közgyűlések alakulását. Az 1948 . március 20-i rendkívüli, újjászervező, tisztújító közgyűlést egy év múlva Szegeden jólsikerült vándorgyűlés követte, amelyet az Alföldfásítás gondolatának jegyében rendeztek meg.

Ezt a biztató kezdetet az utkeresés kevésbé termékeny időszaka követte, ami abban is megnyilvánult, hogy vándorgyűlést nem szerveztek egészen 1957-ig. Sőt, 1954-ben és 1955-ben még a szokásos és az Alapszabályokban előírt évi rendszeres közgyűlést sem tartották meg.

Az intenzív egyesületi élet kibontakozásának csilhatatlan jeleként 1957-től kezdődően már minden évben szervezett vándorgyűlést az Egyesület az ország más és más vidékén, az alábbi helyeken :

1957. Parádfürdő
1958. Pécs
1959. Szeged
1960. Kaposvár

1961. Baja
1962. Debrecen
1963. Nagykanizsa
1964. Eger

1965-ben a közelgő jubileumi közgyűlésre való tekintettel nem rendezett vándorgyűlést az Egyesület.

A vándorgyűlések többnyire határozott programmal voltak megszervezve. Például a bajai közgyűlés jelszava "Erdőn, mezőn több nyárfát!", a debrecenié: "Erdőt az Alföldre!", a nagykanizsaié "Műszaki fejlesztéssel a korszerű erdőgazdálkodásért!" volt, az egri az üzemszervezés gondolatának jegyében zajlott le. Ebből is látható, hogy az Egyesület belső élete állandóan lépést tartott az egész magyar erdőgazdaság menetével, annak gondjai az ő gondjai is, szellemi energiáit e problémák megoldására koncentráltta.

A hangulatos vándorgyűlések megrendezése összefüggött azzal az áramlattal, amely az MTESZ szinte valamennyi tagegyesületénél megfigyelhető volt az 1950-es évek közepén. Ez az áramlat mintegy reakciója volt az évtized első éveit színtelenségének, formalizmusának és amely áramlat jelszava talán így fogalmazható meg a legtalálékonyabban: "tegyük minél vonzóbbá az egyesületi életet." Bárhogyan is volt, régi és kedves hagyományát ujította fel az Egyesület a vándorgyűlések megrendezésével. Szép és ünnepélyes megnyilatkozásai voltak ezek az egyesületi életnek, komoly szakmai tartalommal párosulva, melyeknek megrendezése elé már feszült várakozással tekint az egész erdészeti társadalom. Valósággá vált újra mindaz, amit a vándorgyűlésekről valaha Fekete Lajos átérzéssel elmondott (lásd II. fejezet, "Közgyűlések" alcímet). Méltán állapíthatta meg az 1963. évi nagykanizsai vándorgyűlés elnöki beszámolójában dr. Madas András, az Egyesület elnöke:

"Ha közgyűlésünk népes sorain végigtekintünk és visszagondolunk az elmúlt évek jól sikerült vándorgyűléseire, úgy vélem tulzás nélkül elmondhatjuk, hogy az egyesületi tagság egyben az erdészeti társadalomhoz való tartozást is jelenti, tagjaink az Egyesületet a magukénak érzik." (Az Erdő, 1963. 343. o.)

A vándorgyűlésekkel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy az 1964. évi egri vándorgyűlés alkalmából a Magyar Posta 1. - Ft névértékű emlékbélyeget bocsátott ki, amely a Szalajka-völgy festői részlete mellett Egyesületünk jelvényét ábrázolja.

9899/Cs.

A központi szervezés egyéb tevékenysége.

A központi szervezés munkájával kapcsolatosan megemlítjük még azt a tevékenységet, amelyet az Egyesület - más bizottságok és szakosztályok bevonásával - fontos állami intézkedések megvitatása terén, valamint különféle pályázatok témáinak kitűzésével kifejtett.

Alaposan megvitatta az Egyesület a tagság széles rétegének bevonásával az erdőgazdasági termelés fejlesztéséről hozott 1040/1954. számú minisztertanácsi határozatot, továbbá a második hároméves terv, valamint a második ötéves terv erdészeti vonatkozásait és javaslatait eljuttatta az illetékes állami szervekhez. Az alapelvek megvitatásán túlmenően már a tervgazdálkodás megindulásától kezdődően a tervek valóra váltására is mozgósította tagjait. Csak egy példa : 1949-ben országos nagygyűlésen s vidéki előadás-sorozaton mintegy 4. 600 erdőgazdasági szakember bevonásával indította meg az erdészet területén az első ötéves terv végrehajtását. (Erdészeti Lapok 1949. 97.o.)

Az erdőgazdálkodás fejlesztésének előmozdítása érdekében próbálkozott az Egyesület 1959-ben különböző témák megoldására pályázatok meghirdetésével. A következő témák irodalmi kidolgozását tűzte ki célul :

1. A termőhely és az erdőtípológia gyakorlati alkalmazása.
2. Az erdőnevelés elméleti és gyakorlati kérdései.
3. Az erdőhasználat fejlesztése.
4. Új felépítményi szerkezeti, makadámnál olcsóbb utszerkezet.
5. A cser gazdaságos feldolgozásának és felhasználásának módszere.
6. Erdei mellékterméktermelés gazdaságosságának fokozása.

E témák megoldására pályadíjként összesen 51. 000 forintot tűzött ki az Egyesület, a Főigazgatósággal karöltve. Ezek a pályázatok azonban nem hozták meg a kívánt eredményt.

Nagyobb sikert ért az 1960-ban kitűzött, az 1040/1954. M. T. sz. határozatot követő hatéves erdőgazdaság fejlesztési időszak eredményeit megörö-

kitő fényképpályázat meghirdetése, 8.500 forint teljes összegben. A pályázat eredményeként Az Erdő számos szép, ötletes és találó felvételt közölhetett.

A közgazdasági szemlélet előretörését jellemzi címeiben is az 1962-ben közzétett alábbi pályázat :

1. A termelékenység mérése az erdőgazdálkodásban.
2. A gazdálkodás színvonalának gazdaságossági jellemzői az erdőgazdálkodás területén.
3. Az erdőgazdasági beruházások megtérülésének és hatékonyságának tervezése és ellenőrzése.
4. Az erdőgazdaságok gazdálkodásának összehasonlító vizsgálati módszere.

A pályadíj teljes összege 15.000 forint volt. A beérkezett munkákat részben közvetlenül a gyakorlat hasznosította, részben a tudomány vette át további kidolgozás céljából.

Kaán Károly emlékezete.

Az összes magyar erdész lelkében élő kívánság és tartozásérzet kielégítésének tett eleget az Országos Erdészeti Egyesület, amikor 1958. október 2-án szobrot állított Kaán Károlynak, egykori alelnökének, a magyar erdészet, de az egész magyar tudomány ragyogó egyéniségének. Egykori reményeinek és munkásságának központjában, a püspökladányi kísérleti erdészet épülete előtt áll mellszobra, a messzi síkságra tekintve, kőbe faragottan örök mementóként hirdetve, hogy "boldogulásunk sarkköve a magyar róna !"

Egyesületünk elnöke, dr. Madas András avatóbeszédében minden magyar erdész érzéseit fejezte ki : "... az itt emelt szobor csak jelképe megbecsülésünknek, mert az igazi megbecsülést az fejezi ki, hogy alapvető célkitűzései, elgondolásai, álmai a felszabadulást követő évtized alatt majdnem teljes egészében megvalósultak és ma már sokezer szakember harcol vállvetve azért, hogy erdő-

gazdaságunkat a közösség érdekében olyan mértékben és ütemben fejlesszük, amire még Kaán Károly nem gondolhatott ". (Az Erdő, 1958. 401.o.)

Kaán Károly emlékének további megörökítését jelentette nagykanizsai szülőházának az Egyesület Nagykanizsai Helyi Csoportja által emléktáblával való megjelölése 1959. november 10-én.

A társadalmi munka elismerése.

A felszabadulás utáni két évtized mozgalmas, küzdelmekben és eredményekben gazdag korszakának bemutatása vége felé rá kell mutatni arra is, hogy ezt a rengeteg munkát a Népköztársaság Kormánya sem hagyta figyelmen kívül és magas állami kitüntetések adományozásával az Egyesület vezetőin keresztül az egész tagság irányában fejezte ki elismerését az erdészet, az építőmunka terén önzetlenül, társadalmi uton kifejtett tevékenységért.

(Itt meg kell jegyezni, hogy az Egyesületnek a felszabadulás után fizetett, függetlenített apparátusa nem volt, minden tagja anyagi ellenszolgáltatás nélkül dolgozott. Az adminisztratív személyzet az MTESZ alkalmazottja.)

Az Egyesületben kifejtett társadalmi munkájuk elismeréseként a Népköztársaság Kormánya a "Szocialista Munkáért Érdemérmeket" illetve "Munka Érdemrendet" adományozta az Egyesület vezetői, munkatársai közül Kutasy Viktor-nak (1954), Sali Emilnek (1955), Fekete Gyulának (1956), Adamovich Lászlónak (1956), Nyirády Lajosnak (1960), Riedl Gyulának (1965), Borsos Zoltán-nak (1965), Vida Lászlónak (1966), dr. Madas Andrásnak (1966), Imre János-nak (1966), Jerome Renének (1966), Beck Antalnak (1966), Jáhn Ferencnek (1966) és Káráll Jánosnak (1966).

Bedő-díj alapítása.

1957. október 14-én az Egyesület elnöksége nagy jelentőségű határozatot hozott : Bedő Albert - emlékérem alapítását.

A Bedő-díj alapításának célját, rendeltetését legtökéletesebben az alapítólevél fejezi ki, azért azt szószerint közöljük :

"Alapítólevél"

"Bedő Albert emlékérem alapítási és adományozási szabályzata.

1. Az Országos Erdészeti Egyesület Bedő Albert emlékérmét alapít.
2. Bedő Albert emlékéremmel az Egyesület elnöksége azokat a rendes tagjait tünteti ki, akik az erdőgazdasági termelés fejlesztése terén olyan kiemelkedő tudományos, gyakorlati, vagy társadalmi tevékenységet fejtettek ki, illetve kiváló műszaki vagy gazdasági eredményeket értek el, hogy ezzel az Egyesület munkáját és ezen keresztül az erdőgazdálkodás fejlesztését jelentős mértékben elősegítették.
Az elbírálásnál figyelembe vehető : önálló tudományos vagy gyakorlati munkásság, önálló tanulmányok, kiváló és eredményes egyesületi, szervezői és társadalmi tevékenység, amely teljesen vagy részben az Egyesület keretei között jutott kifejezésre.
3. Az Egyesület ennek az emlékéremnek az alapításával egyben emléket kíván állítani Bedő Albertnek az ország erdészetének önállóvá és ezzel fejlődőképessé tétele, az Országos Erdészeti Egyesület megalapozása, fejlesztése és a magyar erdőgazdaság alapját képező erdőtörvény megteremtése, végrehajtásának megszervezése terén elévülhetetlen érdemeiért.
4. A Bedő Albert emlékérem 60 mm átmérőjű érem. Az egyik oldalon Bedő Albert domborművű arcképe "Országos Erdészeti Egyesület, Bedő Albert emlékérem, 1957 " körfelirattal. A másik oldalon a kitüntetett nevét tartalmazó mező "Az erdőgazdálkodás fejlesztéséért" felirattal.
5. A Bedő Albert emlékérmét az Egyesület elnöksége adományozza. Az

adományozás indokait nyilvánosságra kell hozni. A kitüntetett arc-
képét az Egyesület szaklapjában meg kell jelentetni.

6. A Bedő Albert emlékérem átadása az évenként megrendezendő vándor-
gyűlésen vagy közgyűlésen történik.
7. Az emlékérem évenként legfeljebb 3 személynek adható ki, 5000-5000
forint jutalommal.

Budapest, 1957. november 4.

Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége nevében :

Sali Emil s. k. főtitkár

Madas András s. k. elnök "

A Bedő-díj ma már fogalom az erdésztársadalom körében : a legmaga-
sabb szakmai elismerést fejezi ki, az egész magyar erdészet megbecsülését. Ki-
osztása a közgyűlések fénypontja, várva-várt eseménye. E történelmi visszapi-
lantás méltó lezárása lehet azoknak a szakembereknek a felsorolása, akik a leg-
nagyobb erdészünk : Bedő Albert nevét viselő egyesületi érem elnyerésének dicső-
ségében részesültek.

Bedő-díjasok, 1957-1966.

1957.	Keresztesi Béla dr. Dévényi Antal Horváth László
1958.	Schneider Jenő Kozma László Gráczol Imre
1959.	Sali Emil dr. Kocsárdy Károly Babos Imre dr.
1960.	Szegedi Mihály Haszák Aladár Gera József
1961.	Kiss Tóth Tamás Csermely László Nádas József
1962.	Lesznyák József Lukács István Járó Zoltán dr.

1963.	Sébor János dr. Rott Ferenc Szöllősi József Kósa Sándor
1964.	Magyar Pál dr. Farkas József Dérföldi Antal
1965.	Nem került kiosztásra.
1966.	Fila József Haracsi Lajos dr. Hédl András Horváth László Kasza Ferenc Kopecky Ferenc dr.

Ez által annak a nagy férfinak nevével zárul Egyesületünk története, aki azt százéves utjára elindította : Bedő Albert nevével.

A Bedő Albert - emlékérem

Utószó

Az életben mindenütt, de az erdészet területén különösen áll az az igazság, hogy az elért eredményeknek szerves része a múlt, a megelőző generációk: munkások, mérnökök, tisztviselők sok évtizedes, verejtékes munkája. Jelenünk és jövőnk a múltban gyökerezik és az, aki elődeinek munkáját nem értékeli, maga sem számíthat majd több megbecsülésre.

Tömören és szépen fejezte ki a múlt megbecsülésének szükségességét és hasznosságát Kállai Gyula miniszterelnök Szigetvár hősi védelmének 400. évfordulóján mondott beszédében :

" A szocialista Magyarország méltó becsben tartja nemzeti multjának minden haladó hagyományát. Történelmünk igazi értékeinek megbecsülése, tanulságainak és tapasztalatainak elemzése és felhasználása nemhogy ellentmond és akadályozza, hanem elengedhetetlenül szükséges a szocialista társadalom felépítéséhez. A mi világnézetunktől, a marxizmus-leninizmustól idegen a nemzeti mult nihilista tagadása, értékeink lerombolása. Sőt, éppen a munkásosztály, a szocializmust építő nép a történelem haladó hagyományainak méltó örököse és folytatója. " (Népszava, 1966. szeptember 11.)

1966. augusztus 25-én az ország minden részéből összegyűltek Egyesületünk tagságának képviselői a magyar erdészet szellemi központjában, Sopronban. Ott voltak külföldi barátaink, szaktársaink is szerte Európából.

Pontosan 9.30 órakor megzendültek az ünnepi harsonák. Ünnepléses perc volt : száz súlyos esztendő elmúlását, újabb évszázad nyitányát hirdették a fanfárok. Ebben az ünnepi hangulathoz olvasta fel az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője, Földes László elvtárs a Magyar Forradalmi Munkás-paraszt Kormány Elnökének az Egyesület Jubileumi Közgyűléséhez intézett üdvözlő levelét :

A Magyar Forradalmi Munkás-paraszt Kormány Elnöke:

"Az Országos Erdészeti Egyesület

Jubileumi Közgyűlésének,

Sopron

Kedves Barátaink ! Kedves Elvtársak !

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány nevében forró szeretettel és őszinte nagyrabecsúlással köszöntöm a fennállásának 100. évfordulóját ünneplő Országos Erdészeti Egyesületet, tagságát és vezetését.

Nagymultu egyesületük méltán lehet büszke nemes hagyományaira, eseményekben gazdag százesztendőös története számos követésre méltó példával szolgál. Az Egyesület és a magyar erdészek e hosszú idő alatt számos nagy feladatot megoldva védték és gyarapították egyik legnagyobb nemzeti kincsünket, az erdőt. Töretlenül munkálkodnak az új, szocialista társadalmi rendben is, amely a korábbiánál jóval nagyobb lehetőségeket biztosít nemes célkitűzéseik megvalósításához.

A mi erdészeti dolgozóink egész tevékenységükkel ma a közösség vagyonát védik, javát szolgálják fáradtságos, de felemelően szép munkájukkal. Szocialista rendünkben az államhatalom és az erdőgazdasági dolgozók célkitűzése a szűkebb szakmai területen is közös. Az erdősítés, az erdőgazdálkodás fejlesztése, az itt elért sikerek többek között ennek is köszönhetők.

Az elmúlt husz év alatt kereken 300.000 hektár új erdőt telepítettek, s 300.000 hektár vágásterületet ujitottak fel. A régebbi 12 százalékos aránnyal szemben hazánk területének ma már 15,5 százalékat borítják erdők. Erdőgazdálkodásunk a modern technika alkalmazásával egyre inkább ipari munkává fejlődik. Ezek a nagy sikerek az erdészek, az erdőmérnökök és a többi erdőgazdasági dolgozó odaadó, lelkes, nagy szakértelemmel végzett munkáját dicsérik. Kormányunk nevében ezért mindannyiuknak köszönetemet és elismerésemet fejezem ki.

9899/Cs.

Uj ötéves tervünk megvalósításában újabb nagy feladatok várnak az erdőgazdaságok dolgozóira és társadalmi szervezetükre, az Országos Erdészeti Egyesületre.

Kormányunk a jövőben is nagy gondot fordít, számottevő összegeket biztosít az erdősítés és az erdőgazdálkodás fejlesztésére. Tovább növeljük az ország élőfa-készletét, erdőterületét, különösen a hegy- és dombvidéki meredek lejtőket erdősítjük. A cellulózipar távlati fejlesztése érdekében elsőrendű fontossága van a nyárfa-telepítésnek. Munkájukat nagyra értékelve meg vagyunk győződve arról, hogy az eddiginél ocsóbban és kifogástalan minőségben valósítják meg a telepítési terveket.

Kérjük, segítsék továbbra is a termelőszövetkezeteket, hogy szakszerűen kezeljék erdőiket, működjenek közre abban, hogy összhangban legyenek a mező- és az erdőgazdasági munkák, s hogy a fagazdálkodás a népgazdasági érdekek előtérbe állításával történjék.

A Népfront-mozgalom segítségével, az ifjúsági szervezetek, az uttörők, a középiskolások, az egész társadalom bevonásával tegyük közügyggyé az erdősítést és erdőink védelmét.

Biztosak vagyunk abban, hogy a történelmi multu Országos Erdészeti Egyesület továbbra is az eddigiekhez méltóan veszi ki részét a szocializmus teljes felépítésében reá váró megtisztelő tennivalókból.

Kormányunk nevében kívánok Önöknek további sikerekben gazdag munkát, erőt, egészséget, boldogságot.

Elvtársi üdvözléttel :

KÁLLAI GYULA s.k.

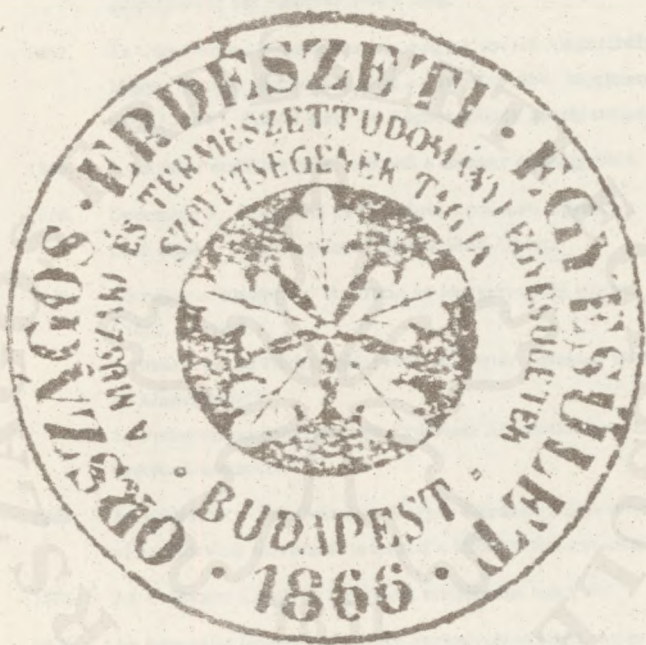
a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt

Kormány elnöke. "

Budapest, 1966. augusztus 24.

Száz éves történelmünk során először méltatta a Kormány Elnöke az egész nemzet nevében azt a munkát, amelyet az Egyesület az erdőgazdálkodás érdekében kifejtett.

Munkánk elismerése, tapasztaltokban gazdag évszázados történelmünk szilárd alap jövőt építő további munkánkhoz, erdészhivatásunk betöltéséhez.

Az Egyesület mai pecsétje

Időrendi áttekintés.

1851. Megalakul az Ungarischer Forstverein, az Országos Erdészeti Egyesület elődje (Esztergomban, június 30-án).
1852. Az Ungarischer Forstverein csatlakozik az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesülethez.
1854. Az Ungarischen Forstverein "Mittheilungen des Ungarischer Forstvereins" címmel saját lap kiadását indítja meg.
1862. Az Ungarischer Forstverein új, magyar nyelvű Alapszabályt készít és Magyar Erdész-Egylet név alatt szerepel tovább. Megjelennek az "Erdészeti Lapok", Divald Adolf és Wágner Károly szerkesztésében.
1865. A politikai enyhülés jele : összeül a magyar országgyűlés.
1866. December 9. Megalakul az Országos Erdészeti Egyesület. Első elnöke Keglevich Béla, titkára Bedő Albert.
1867. Létrejön a "kiegyezés" Ausztria és Magyarország között.
(1867. évi 12. t. c.)
A titkári hivatal Pozsonyból Pestre költözik. Hatósági jóváhagyást nyer az Alapszabály.
A selmechányai Bányászati és Erdészeti Akadémián bevezetik a magyar nyelvű előadásokat.
1868. Az Egyesület - az Országos Magyar Gazdasági Egyesülettel közösen - új erdőtörvény tervezetét terjeszti a földművelésügyi miniszter elé.
1873. Az Erdészeti Lapok az Egyesület tulajdonába megy át.
1876. Az Egyesület létrehozza a Deák Ferenc-alapítványt, az erdészeti szakirodalom kifejlesztésére.
1879. Az Erdőtörvény (1879. évi XXXI. t. c.) éve.
1881. Bedő Albert, min országos főerdőmester, az erdészeti közigazgatás élére kerül.

1882. Első ízben jelenik meg az Egyesület kiadásában az Erdészeti Zsebnaptár.
1883. Megnyílik az első állami erdészképző szakiskola Ásotthalmán.
1886. Az Egyesület beköltözik Alkotmány utcai saját székházába.
1890. Az Egyesület közgyűlésének fő tárgya : a Magas Tátra természeti értékeinek megmentése.
1894. Az Egyesület népszerű erdészeti ismeretterjesztő könyvsorozat kiadását kezdi meg.
1900. A gazdasági válság súlyos helyzetbe sodorja az erdőgazdaságot is. Megjelenik az erdei munkásokról szóló 1900. évi XXVIII. t. c. Rendszeresítik az Egyesületben a függetlenített titkári állást. Titkárrá választják Bund Károlyt. Az Egyesület a párizsi világkiállításon aranyérmet nyer kiállított irodalmi termékeivel.
1901. Mozgalom indul meg az Egyesületben a belterjes erdőgazdálkodás ki-fejlesztése érdekében.
1904. Rendkívüli közgyűlés az Egyesületben, az erdőmérnökök szociális problémáinak orvoslására. Az első külföldi tanulmányut Bosznia erdeiben.
1905. Megalakul a Borsod-, Gömör-, Heves megyék Erdészeti Egyesülete, az első vidéki erdészeti egyesület.
1907. Az Egyesület folyóiratot indít "Az Erdő" címen, az alsóbbfoku szakszemélyzet számára.
1911. Az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület magyarországi tanulmányutja.
1912. Az egyesületi törzsvagyony értéke eléri az 1 millió koronát. Az Egyesület felterjesztéssel fordul a földművelésügyi miniszterhez az Alföldfásítás felkarolása érdekében.

1913. Elkészül az új erdőtörvény tervezete (Horváth Sándor alelnök munkája).
Az Egyesület tanulmányutja Ausztriában.
1914. Kitör az I. világháború.
1916. Mozgalom a rokkant erdészeti alkalmazottak érdekében.
Az Egyesület Dr. Bedő Albertet tiszteletbeli elnökévé választja.
1917. Győzelmes szocialista forradalom Oroszországban.
1918. Polgári- demokratikus forradalom Magyarországon.
Bedő Albert halála- (X. 20.)
A kormány Kaán Károlyt nevezi ki az erdészet országos vezetőjéül.
1919. Februárban megjelenik a földreform törvény. Az Egyesület állásfoglalása negatív.
Március 21-én kikiáltják a Magyar Tanácsköztársaságot.
Április 3-án államosítják a nagybirtokokat.
Márciusban a Földmivelésügyi Népbiztosság az Egyesületet felosztatja.
Augusztus 1. A Tanácsköztársaság elbukik.
Szeptemberben az Egyesület ismét megkezdí működését.
1920. Magyarország aláírja a párizsi békeszerződést.
1921. Katasztrófális fahiány.
1922. A háború utáni első külföldi erdészdelegáció hazánkban : a japánok.
1923. Megjelenik az 1923. évi XVIII. -XXI. erdészeti törvénytörvény sorozat,
Kaán Károly nagy jogalkotása.
Kaán Károlyt kibuktatják alelnöki tisztségéből.
Az erdészeti személyzet és az Egyesület anyagi helyzete katasztrófálissá válik. Évekig tartó depresszió.
1925. Kaán Károly, az államerdészet vezetője, nyugalomba vonul.
Ismét megindul új erdőtörvény létrehozásának előkészítése.
1926. Az infláció leküzdése, a pengő bevezetése.
1927. Megindul, majd néhány év alatt zsákutcába jut az alföldfásítási akció.

1929. Kitor a nagy gazdasági világválság.
Biró Zoltánt ügyvezetővé választják.
1930. Rendkívüli közgyűlés vitatja meg az új erdőtörvény tervezetét.
Meghal Bund Károly, aki 30 éven át volt az Egyesület titkára.
21,5 %-kal csökkentik az államerdészeti alkalmazottak létszámát.
Megkezdődnek kereskedelmi vonalon a nagy "fa-csaták". Erdőpusztítások.
Az Egyesület bekapcsolódik a "fuvarlevél-akcióba".
1933. A gazdasági világválság végetér. Viszonylagos konjunktúra kezdődik az erdészet területén is.
1934. Elnökké választják Waldbott Kelement.
1935. Ismét rendszeresítik a függetlenített titkári állást az Egyesületben.
Titkárrá választják Dr. Mihályi Zoltánt.
Megszületik az 1935. évi IV. t. c., az új erdőtörvény.
1936. Magyarországon rendezik meg a II. Erdészeti Világkongresszust és az Erdészeti Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetségének IX. Kongresszusát.
1938. Anschluss, müncheni egyezmény, első bécsi döntés.
Megkezdődik az országrészek visszacsatolásának időszaka.
Augusztusban rendezik meg az első magyar erdőmérnöki továbbképző tanfolyamot.
Három év késéssel megjelenik az Erdőtörvény végrehajtási rendelete.
Fokozódik a fahiány.
1939. Kitor a II. világháború.
1940. Rendkívüli közgyűlés. Egyedüli tárgya : a súlyos fahiány.
Kaán Károly halála.
Farkas Jenő fellépése, reform-követelései.
1941. Magyarország hadbalépése.
Cenzurázzák az Erdészeti Lapokat, szerkesztő bizottságot neveznek ki.
1942. Az Egyesületet a fakitermelői szakma egyedüli országos érdekképviselői szervévé nyilvánítják.

1943. Voronyezsi frontáttörés, Sztálingrád. Fordulat a háború menetében.
Az Egyesület békét kíván.
Kényszertermelések ; katonai munkavezető törzsek felállítása az erdészet területén.
Ismét megjelenik az Erdészeti Zsebnaptár.
1945. Végetér a II. világháború.
A nagybirtokrendszer megszüntetése, az erdők államosítása.
1946. Megalakulnak a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek.
1948. A népidemokratikus országok erdőgazdasági kongresszusa Szófiában.
Újra megindul az egyesületi munka, ismét megjelennek az Erdészeti Lapok.
Az Egyesület belép a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségébe.
Létrejön az Erdészeti Tudományos Intézet.
1949. 10 év után az első vándorgyűlés Szegeden.
Megkezdődik az átszervezés, az iránykeresés kora.
Megalakulnak az első szakosztályok.
1952. Az Egyesület közlönye "Az Erdő" címmel folytatja megjelenését.
1954. Az 1040/1954. M. T. számú határozat az erdőgazdálkodás fejlesztéséről.
Az Országos Erdészeti Főigazgatóság létrehozása.
1955. Megalakulnak az Egyesület Helyi Csoportjai.
1957. Intenzív korszak veszi kezdetét az erdészeti és az egyesületi élet területén.
A Bedő-díj alapítása.
1958. Az Egyesület a Technika Házába költözik.
Az Egyesület szobrot állít Kaán Károlynak Püspökladányban.
1961. Megjelenik az 1961. évi VII. törvény "Az erdőkről és a vadgazdálkodásról".
1962. Az erdészeti felsőoktatás intézménye az Erdészeti és Faipari Egyetem címet és rangot kapja.

Az Egyesület közgyűléseinek színhelye.

1866.	Budapest
1867.	Losonc
1868.	Debrecen
1869.	Kassa
1870.	Budapest
1871.	Budapest
1872.	Torda
1873.	Nem volt megtartva
1874.	Kalocsa
1875.	Pilismarót
1876.	Budapest
1877.	Budapest
1878.	Budapest
1879.	Székesfehérvár
1880.	Mehádia (Herkulesfürdő)
1881.	Budapest
1882.	Máramarossziget
1883.	Budapest
1884.	Pécs
1885.	Budapest
1886.	Budapest
1887.	Körmöcbánya
1888.	Budapest
1889.	Budapest
1890.	Tátrafüred
1891.	Budapest
1892.	Budapest
1893.	Budapest
1894.	Budapest
1895.	Besztercebánya

1896.	Budapest
1897.	Budapest
1898.	Sepsiszentgyörgy
1899.	Pozsony
1900.	Selmechánya
1901.	Budapest
1902.	Menyháza-Zöldes (Arad vm.).
1903.	Budapest
1904.	Budapest (Rendkívüli, V. 15.) Budapest (XII. 18.)
1905.	Budapest
1906.	Budapest
1907.	Pécs
1908.	Budapest
1909.	Fenyőháza (Liptó vármegye)
1910.	Budapest
1911.	Budapest
1912.	Budapest
1913.	Budapest
1914.	Nem volt megtartva
1915.	Budapest
1916.	Budapest
1917.	Budapest
1918.	Budapest
1919.	Nem volt megtartva.
1920.	Budapest (I. 9. , az 1919-es közgyűlés ez.) Budapest (rendkívüli, V. 29.) Dec. 15-re tervezett elmaradt, a közgyűlések általános betiltása miatt.
1921.	Budapest (II. 16.) Budapest (XII. 17.)

1922.	Budapest (Rendkívüli, V. 11.) Budapest (XII. 15.)
1923.	Budapest
1924.	Budapest
1925.	Budapest
1926.	Sopron
1927.	Budapest
1928.	Szombathely
1929.	Parád
1930.	Budapest (Rendkívüli, II. 22.) Budapest (XII. 20.)
1931.	Budapest
1932.	Budapest
1933.	Budapest
1934.	Kecskemét (VII. 23.) Budapest (XII. 21.)
1935.	Pécs
1936.	Miskolc
1937.	Budapest
1938.	Esztergom
1939.	Debrecen
1940.	Budapest (Rendkívüli, I. 25.) Budapest (Rendkívüli, III. 12.) Budapest (XII. 19.)
1941.	Budapest
1942.	Budapest
1943.	Budapest
1944.	Nem volt megtartva
1945.	Nem volt megtartva
1946.	Nem volt megtartva
1947.	Nem volt megtartva.
1948.	Budapest

1949.	Szeged
1950.	Budapest
1951.	Nem volt megtartva
1952.	Nem volt megtartva
1953.	Budapest
1954.	Nem volt megtartva
1955.	Nem volt megtartva
1956.	Budapest
1957.	Parádfürdő
1958.	Pécs
1959.	Szeged
1960.	Kaposvár
1961.	Baja
1962.	Debrecen
1963.	Nagykanizsa
1964.	Eger
1965.	Nem volt megtartva
1966.	Sopron

Ára: 15,- Ft